

University of South Wales

2064826

Bound by
Abbey Bookbinding Co.,
Cardiff
Tel: (0222) 395882
Fax: (0222) 223345

DATBLYGU A GWERTHUSO CWRYS AIL IAITH
YN Y GYMRAEG AR GYFER ATHRAWON BABANOD
I GWRDD A GOFYNION Y CWRICWLWM CENEDLAETHOL

Elizabeth Ann Williams

M.PHIL (C.N.A.A.)

Traethawd a gyflwynir yn rhan o amodau angenrheidiol
C.N.A.A. am radd Meistr mewn Athroniaeth

Medi 1992

Prifysgol Morgannwg mewn cydweithrediad â
Choleg y Drindod, Caerfyrddin

DEVELOPING AND EVALUATING A SECOND LANGUAGE COURSE
IN WELSH FOR INFANT TEACHERS TO MEET
THE REQUIREMENTS OF THE NATIONAL CURRICULUM

Elizabeth Ann Williams

M.Phil (C.N.A.A.)

A thesis submitted in partial fulfilment of the
requirements of the Council for National Academic Awards
for the degree of Master of Philosophy.

September 1992

University of Glamorgan in collaboration with
Trinity College, Carmarthen

DATGANIAD

Ysgrifennwyd y traethawd hwn gan yr ymgeisydd o dan gyfarwyddyd Mr. Cennard Davies, M.A. a Mr. Alan James, M.A., Y Ganolfan Astudiaethau Iaith, Prifysgol Morgannwg. Cydnabyddir defnydd o ffynonellau cyhoeddedig yn llawn yn y testun a'r llyfryddiaeth.

* * * * *

STATEMENT

This thesis was written by the candidate under the supervision of Mr. Cennard Davies, M.A., and Mr. Alan James, M.A., Centre for Language Studies, The University of Glamorgan. Published sources consulted are acknowledged fully in the text and bibliography.

* * * * *

Dymunaf ddatgan na chyflwynwyd y gwaith hwn ar gyfer gradd academiaidd arall, ac na'm cofrestrwyd fel ymgeisydd ar gyfer gradd arall gan y C.N.A.A. nag unrhyw brifysgol yn ystod y cyfnod y bûm yn ymchwilio.

Hoffwn gydnabod fy niolch a'm dyled i Mr. Cennard Davies a Mr. Alan James o Brifysgol Morgannwg ac i Miss Ann Rosser o Goleg y Drindod, Caerfyrddin am eu cefnogaeth a'u cymorth cyson. Hoffwn ddiolch hefyd, i Mrs Lynn Childs a Mrs Delyth Williams am ganiatáu imi ddefnyddio'u casetiau fideo ac i Mrs Enid James am ei harweiniad a'i chynhorthwy gyda'r prosesydd geiriau.

I wish to state that this work has not been submitted for any other academic degree and that I have not been registered as a candidate for another degree by C.N.A.A. or any university during the period when this research was undertaken.

I would like to acknowledge my thanks to Mr. Cennard Davies, and Mr. Alan James, of The University of Glamorgan, and Miss Ann Rosser of Trinity College, Carmarthen for their support and assistance. Also, I would like to thank Mrs Lynn Childs and Mrs Delyth Williams for the use of their video cassettes and Mrs Enid James for her guidance and help with the word processor.

CRYNODEB

Amcan y gwaith hwn yw datblygu a gwerthuso cwrs ail iaith ar gyfer athrawon babanod i gwrdd â gofynion y Cwricwlwm Cenedlaethol. Rhagwelwyd y byddai angen i'r Awdurdodau Addysg hyfforddi a chynnal cyrsiau dysgu Cymraeg i athrawon di-Gymraeg neu brin eu Cymraeg er mwyn cael cyflenwad digonol o athrawon. Datblygwyd y cwrs sy'n rhan o'r traethawd hwn i gwrdd ag anghenion yr athrawon hynny a fyddai'n barod i gael eu hyfforddi i ddysgu'r iaith a'i chyflwyno fel ail iaith i blant yn eu dosbarth. Cyn dechrau datblygu cwrs gwnaethpwyd arolwg o'r cyrsiau a ddefnyddid gan yr Awdurdodau Addysg ar gyfer athrawon tebyg. Sylweddolwyd nad oedd y cyrsiau a'r deunyddiau a oedd yn bodoli yn Haf 1989 yn adlewyrchu gofynion ac anghenion y Cwricwlwm. Disgwylid i unrhyw gwrs a ddatblygid i hyfforddi athrawon ar gyfer dysgu Cymraeg yng Nghyfnod Allweddol 1, gyfuno elfennau iaith a methodoleg.

Yn y traethawd hwn rhoir braslun o ofynion y Cwricwlwm a gwneir arolwg o ddamcaniaethau a dulliau dysgu ail iaith gan ganolbwyntio ar waith Cyngor Ewrop, yn arbennig y Lefel Drothwy. Trafodir yr egwyddorion a ystyrir yn bwysig gan arbenigwyr iaith a cheisiwyd eu cadw mewn cof wrth ddatblygu'r cwrs newydd. Seilir y cwrs ar y dull cyfathrebol gan fod ei nodweddion yn cydweddu â gofynion Cymraeg, Ail Iaith yn y Cwricwlwm Cenedlaethol. Mabwysiedir nodweddion y

dull fel amcanion cyffredinol a pherthnasol a defnyddir fframwaith tebyg i'r Lefel Drothwy fel y'i hargymhellir ar gyfer ysgolion. Disgrifir y cwrs yn fanwl yn Rhan 1 a gwelir y cynnwys yn Rhan 2. Yn olaf, trafodir gwerth arfarnu ac asesu wrth ddysgu iaith a'r pwysigrwydd o ddewis dulliau asesu addas sy'n ategu amcanion y rhaglen ddysgu. Ceisir arfarnu gwerth a pherthnasedd y cwrs ar ôl ei dreialu mewn cwrs peilot ac eglurir sut yr aseswyd cymhwyster cyfathrebol y dysgwyr. Dengys sylwadau'r hyfforddwyr a'r dysgwyr fod amcanion a nodau'r cwrs yn berthnasol i'w hanghenion ac mai diffyg pennaf y cwrs peilot oedd prinder amser a'r ffaith iddo gael ei gywasgu i gyfnod byr.

* * * * *

SUMMARY

The aim of this work is to develop and evaluate a second language course for infant teachers which will enable them to teach Welsh within the National Curriculum. It was recognized that more Welsh teachers were needed and that the availability of properly trained personnel was critical to the implementation of the National Curriculum in Wales. This course attempts to meet that challenge; it targets those teachers who have no knowledge of Welsh or who lack fluency in the language.

The work commences with an analysis of the demands of the National Curriculum and a description of its components with particular reference to the subject Welsh - Second Language. The first step was to survey courses used by Local Authorities before the implementation of the National Curriculum. At that time (1989) none of the courses reviewed met all the requirements of the Curriculum. It appeared that any new course developed to train teachers of Welsh as a second language, would be required to impart simultaneously both linguistic knowledge and teaching methodology.

In the second chapter (Part 1), relevant literature describing the current theory in the fields of second language learning and acquisition, is reviewed and analysed. Particular attention is paid to the work of the Council of Europe and the communicative method. The way

people of different ages and ability learn a language, how they can be encouraged to continue with their study and how tutors can improve their techniques, is discussed thoroughly. Motivation on the part of learners, relevance of the course, interactive methods, realistic and purposeful tasks, variety, flexibility and real communication, are shown to be key elements in successful language learning and acquisition. The communicative approach advocated by the Council of Europe, embodies a variety of techniques and methods, promotes real communication and is not prescriptive. It appears that the greatest weakness of some of the methodology described, is the belief that one can succeed in teaching and learning a language using one method alone.

The content of the second language course which was developed is outlined in Chapter 3. An attempt was made to incorporate the principles described above in the new course, the development and piloting of which were sponsored by the Welsh Office. The target group comprised infant teachers from the six South Wales counties and in creating materials the needs of adult learners, as well as the children in their class, were taken into consideration. The course was seen as a part of In-service Training and, as such, was expected to provide a model for the teachers' own work with children. In view of this, it was decided to use the communicative approach as it is learner-centred and would mirror the interactive teaching styles of the infant classroom. A communicative approach would also enable the learners / teachers to use and apply their knowledge of

teaching, learning and classroom procedures while learning a new language. In the National Curriculum, it is emphasized that one of the most important purposes of learning a language is to communicate and that it is essential to plan and provide different experiences and situations to ensure that learners use language purposefully. The Threshold Level of the Council of Europe was adopted as a framework. This Level provides a minimum level of proficiency and, as the length of the pilot course was limited to a hundred hours through constraints of funding and other practical problems, it was deemed that this would be the appropriate level for the target group.

In the last chapter, (Part 1), the desirability of evaluation and the importance of choosing appropriate modes of assessment when learning a language, are discussed. In addition, an attempt is made to evaluate the content, the relevance and effectiveness of the course and the communicative competence of the learners at the end of the pilot stage. The comments of the teachers / learners on the value of the course and its effectiveness are recorded in Appendix 2, Part 1.

Part 2 includes the second language course which is entitled, CYNLLUN Y SIROEDD. It comprises four parts:

- (i) Section A - Content of the course;
- (ii) Section B - Language for classroom management or incidental language;
- (iii) Section C - Bibliography where appropriate resources as well as books are noted and
- (iv) Section Ch - 2 video cassettes developed by the two course tutors for the purpose

of assessment and evaluation. The themes, functions and notions found in the eight units of Section A reflect those identified in the Threshold Level. Each unit is divided into two parts, the first containing linguistic activities for the learners / teachers and the second part containing suggestions for appropriate activities to develop the language with children in their class. Cross-curricular activities are included in order to meet the targets of the National Curriculum. Each unit contains a section entitled 'Important Points' which explains certain aspects of grammar and also a self-assessment 'Progress Card' which can be used by adult learners and children.

The pilot course was held in September 1989 and was conducted by two experienced teachers / tutors who had wide experience both in primary school education and in teaching Welsh to adults. Thirteen teachers from six of the Welsh counties attended the one hundred hour course. Class-contact time was spread over ten weeks and included attendance on two weekends. Between each learning and training session, the teachers were expected to introduce the target language to their pupils and were given tasks to complete before the following session. The Pilot Course material was presented in folder form so that the participants could include ideas that they themselves had developed whilst using the course with their own pupils. Using a folder greatly facilitated changing the order of sections of units according to the communicative needs of the learners. The feedback received from those participating in the Pilot Course was used to evaluate its content and effectiveness. The main thrust of

their comments was that the content and methodology were relevant and effective but that the course should have been longer. It was also, suggested that the hundred hours could have been more effectively utilized had they been spread over two terms or more.

CYNNWYS

RHAN 1

1	Gofynion y Cwricwlwm Cenedlaethol	1
2	Arolwg o Ddamcaniaethau a Dulliau Dysgu Ail Iaith .	24
3	Disgrifiad o'r Cwrs a Ddatblygwyd sef CYNLLUN Y SIROEDD	92
4	Arfarnu ac Asesu	114

Atodiad 1

Atodiad 2

RHAN 2 (Y Cwrs, CYNLLUN Y SIROEDD)

A	Cynnwys, Unedau 1-8	1
B	Iaith Achlysurol	135
C	Llyfryddiaeth	143
Ch	Fideo	

RHAN 1

PENNOD 1

GOFYNION Y CWRICWLWM CENEDLAETHOL

I gwrdd â gofynion y Cwricwlwm Cenedlaethol, nodwyd yn CYMRAEG AR GYFER 5-16 OED y byddai:

"cael athrawon sydd wedi eu hyfforddi'n briodol yn allweddol i weithredu ein cynigion". (1)

I gael cyflenwad digonol o athrawon, rhagwelwyd y byddai angen i'r Awdurdodau Addysg wneud arolwg er mwyn darganfod:

- (a) pa athrawon oedd eisioes wedi eu hyfforddi i ddysgu Cymraeg ond nad oeddynt yn gwneud hynny ar hyn o bryd;
- (b) pa athrawon Cymraeg eu hiaith a fyddai'n fodlon dysgu Cymraeg ar ôl cael hyfforddiant pellach;
- (c) pa athrawon di-Gymraeg neu brin eu Cymraeg a fyddai'n barod i gael eu hyfforddi i ddysgu'r iaith.

Datblygwyd y cwrs a drafodir yn y traethawd hwn i gwrdd ag anghenion y categori olaf a nodwyd uchod. Oherwydd prinder athrawon Cymraeg yn siroedd y De h.y Dyfed, Powys,

Gorllewin Morgannwg, Canol Morgannwg, De Morgannwg, Gwent, noddwyd prosiect gan y Swyddfa Gymreig a oedd yn cynnwys datblygu cwrs i hyfforddi athrawon di-Gymraeg neu brin eu hiaith. Lleolwyd y prosiect yng Ngholeg y Drindod a rhoddwyd blaenoriaeth i athrawon babanod mewn ysgolion lle na ddysgid Cymraeg ar y o pryd gan y deuai'r Gorchymyn Addysg yn ôl CYMRAEG YN Y CWRICWLWM CENEDLAETHOL:

"cyn belled â'i fod yn ymwneud a'r Cyfnod Allweddol Cyntaf i rym ar 1 Awst 1992 mewn perthynas â disgyblion ym mlwyddyn gyntaf y cyfnod allweddol hwnnw." (2)

Mae'r Ddeddf Diwygio Addysg yn disgrifio blynyddoedd addysg orfodol plentyn mewn pedwar cyfnod allweddol. Yn ystod pob cyfnod allweddol ceir asesu parhaol a thasgau asesu safonol (TASau) ar ddiwedd pob un.

Gweler Tabl 1 ar y tudalen nesaf.

TABL 1

CYFNODAU ALLWEDDOL

Cyfnod allweddol

Oed y mwyafrif o
ddisgyblion ar ddiwedd y
flwyddyn ysgol

1	6 7
2	8 9 10 11
3	12 13 14
4	15 16

Yng Nghymru nodir un pwnc ar ddeg yn bynciau sylfaen a disgrifir pedwar o'r rhain yn bynciau craidd. Cyfeirir atynt fel pynciau craidd a phynciau sylfaen eraill gan Gyngor Cwricwlwm Cymru. (3)

Gweler Tabl 2 ar y tudalen nesaf.

TABL 2

PYNCIAU CRAIDD A PHYNCIAU SYLFAEN ERAILL

<u>Pynciau Craidd</u>	<u>Pynciau Sylfaen Eraill</u>
Mathemateg	Hanes
Saesneg	Daearyddiaeth
Gwyddoniaeth	Technoleg
Cymraeg	Cerddoriaeth
	Celf
	Addysg gorfforol
	Iaith dramor fodern
	Cymraeg ail iaith

Yng Nghymru mae Cymraeg yn bwnc craidd yn yr ysgolion hynny lle mae'n gyfrwng addysgu i fwy na phump o bynciau ond yn bwnc sylfaen yn yr ysgolion eraill.

Ym mhob cyfnod allweddol (Cymraeg Ail iaith), ceir tri Tharged Cyrhaeddiad sef:

Targed Cyrhaeddiad 1 (Llafar)

Targed Cyrhaeddiad 2 (Darllen)

Targed Cyrhaeddiad 3 (Ysgrifennu)

Diffinir y rhain gan Y Swyddfa Gymreig:

"fel y wybodaeth, y medrau a'r ddealltwriaeth y
disgwylir i ddisgyblion o wahanol alluoedd a lefelau
aeddfedrwydd feddu arnynt erbyn diwedd pob cyfnod
allweddol." (4)

I bob targed mae deg lefel, ac o fewn pob lefel yn y Gymraeg
a Chymraeg Ail Iaith ceir nifer o Ddatganiadau. Mae'r
Datganiadau yn amcanion mwy penodol na'r Targedau
Cyrhaeddiad e.e.

"deall rhai ymadroddion a chyfarwyddiadau syml." (5)

Mae'r deg lefel cyrhaeddiad ym mhob targed cyrhaeddiad yn
adlewyrchu gwahaniaethau mewn cyrhaeddiad, gan ddibynnu ar
alluoedd y disgyblion ac ar ba gyfnod allweddol y maent
ynddo.

Gweler Tabl 3 ar y tudalen nesaf.

TABL 3

YSTOD LEFELAU'R TARGEDAU CYRHAEDDIAD AR GYFER POB CYFNOD
ALLWEDDOL

Cyfnod Allweddol	Lefelau - Cymraeg A Chymraeg Ail Iaith (disgyblion sy'n dechrau'n 5 oed)
------------------	--

1	1-3
2	2-8
3	3-8
4	3-10

Ceir Rhaglenni Astudio stadudol ar gyfer Cymraeg a Chymraeg
Ail Iaith. Diffinir y rhain yn y Ddeddf fel:

"y materion, y medrau a'r prosesau y mae'n ofynnol
eu dysgu i ddisgyblion o wahanol alluoedd a
lefelau aeddfedrwydd yn ystod pob cyfnod
allweddol." (6)

Er eu bod yn nodi'r cynnwys hanfodol sydd i'w drafod er mwyn
i ddisgyblion allu cyrraedd y Targedau Cyrhaeddiad, nid
ydynt yn pennu'r dulliau na'r deunyddiau. Ynghyd â'r
Targedau Cyrhaeddiad, maent yn darparu fframwaith y dylai'r
athro/athrawes ei ddefnyddio wrth lunio cynlluniau gwaith.

Bydd angen cadw llygad yn gyson ar gynnydd disgyblion drwy gydol unrhyw gyfnod allweddol a bydd angen eu hasesu yn unol â threfniadaeth stadudol ar ddiwedd neu tua diwedd pob cyfnod allweddol. Er mwyn symleiddio'r broses cyflwyno adroddiadau, trefnwyd y Targedau Cyrhaeddiad ar gyfer pob pwnc mewn grwpiau a elwir yn Gydrannau Proffil e.e.

Y Gydrannau Proffil (Cymraeg Ail Iaith) yw:

LLAFAR (Gwranddo, Gwyllo a siarad) (Targed
Cyrhaeddiad 1)
DARLEN (Targed Cyrhaeddiad 2)
YSGRIFENNU (Targed Cyrhaeddiad 3)

Asesir disgyblion ar ddiwedd neu tua diwedd pob cyfnod allweddol er mwyn darganfod yr hyn y maent wedi'i gyflawni mewn perthynas â'r targedau cyrhaeddiad ar gyfer y cyfnod hwnnw. Bydd y trefniadau a ddisgrifir yn y gorchmynion stadudol yn cynnwys asesu parhaol gan yr athro/athrawes, a Thasgau Asesu Safonol (TASau). Bydd angen i athrawon gadw cofnod o gynnydd pob disgybl drwy'r Targedau Cyrhaeddiad er mwyn cynllunio gweithgareddau sy'n gweddu i'w lefelau cyrhaeddiad.

Pwysleisir yn CYMRAEG AR GYFER 5-16 oed o dan y pennawd
"Cymraeg: Ail Iaith: Llafar" mai :

"un o ddibenion pwysicaf iaith yw cyfathrebu; hanfod y cyfathrebu hwn yw siarad". (7)

Disgwyllir i athrawon :

"gynllunio a darparu profiadau a sefyllfaoedd gwahanol er mwyn sicrhau bod y dysgwyr yn cael eu symbylu i ddefnyddio iaith yn bwrpasol ac addas y tu mewn a'r tu allan i'r ystafell ddosbarth". (8)

Golyga hyn wrth gwrs ddatblygu a chynllunio gweithgareddau real a dychmygus ar gyfer defnyddio iaith lafar ac ysgrifenedig a hynny mewn amrywiaeth o sefyllfaoedd e.e. deuoedd, grwpiau, dosbarth. Hefyd dylai athrawon gyflwyno profiadau a gweithgareddau trawsgwricwlaidd lle bo hynny'n bosibl.

Argymhellir cyflwyno themâu sydd yn rhoi cyfle i blant ymateb a defnyddio iaith yn ystyrlon. Yn ôl CYMRAEG YN Y CWRICWLWM CENEDLAETHOL:

"gall y themâu hynny fod yn seiliedig ar stori neu sefyllfa, digwyddiad neu gymeriad, astudiaeth bersonol bwrpasol." (9)

Awgrymir nifer o themâu perthnasol fel byd ysgol, bywyd bob

dydd, cartref, hamdden, diddordebau, a nifer eraill.
Disgwyllir iddynt amrywio yn ôl y cyfnod allweddol gan
adlewyrchu byd a phrofiad y plant.

Byddai'n rhaid i unrhyw gwrs Cymraeg newydd ar gyfer
athrawon babanod di-Gymraeg adlewyrchu'r gofynion, yr
egwyddorion a'r nodweddion a nodwyd uchod yn ogystal â
chwrdd â nodau cyfathrebol y disgwyllir i'r plant eu cyrraedd
yn Lefelau 1-3. Byddai'n rhaid cofio hefyd y byddai gan yr
athrawon uchod anghenion cyfathrebol eu hunain fel iaith a
geirfa addas ar gyfer cyfathrebu â Chymry Cymraeg a allai
fod ar staff yr ysgol. Beth bynnag ymgorfforir nodau
cyfathrebol sy'n gyffredin i lawer cwrs cyfathrebol
sylfaenol i oedolion yng ngofynion Cyfnod Allweddol 1 yn y
Cwricwlwm e.e.

cyfarch ac ateb cyfarchion	rhoi cyfarwyddiadau
mynegi a holi am anghenion	tywydd
diolch	mynegi hoffter
gofyn am bethau	ymddiheuro
disgrifio a holi am ddigwyddiad	gofyn am ganiatad
rhoi a holi am fanylion personol	dweud stori
gofyn i rywun wneud rhywbeth	trafod teimladau

Gwelir rhai gwahaniaethau rhwng gofynion y Cwricwlwm
Cenedlaethol a hanfodion cyrsiau sylfaenol i oedolion e.e.

- (1) Rhoir pwyslais ar y dychmygus yn ogystal â'r ffeithiol a'r personol yn y Cwricwlwm e.e. dweud stori, defnyddio thema.

Tueddir i anwybyddu'r dychmygus a'r emosiynol mewn cyrsiau i oedolion.

- (2) Mae'n rhaid cwrdd â datganiadau o gyrhaeddiad mewn darllen ac ysgrifennu hyd yn oed ar y lefelau isaf yn ôl CYMRAEG YN Y CWRICWLWM CENEDLAETHOL. (10) Yn y cyfnod allweddol cyntaf disgwylir i'r darllen a'r ysgrifennu ddatblygu'n raddol ac adlewyrchu'r hyn a wneir ar lafar. Mewn Arolwg (11) ar y ddarpariaeth sydd ar gael i oedolion, dywedir mai rhoi "pwyslais ar ddatblygu'r sgiliau llafar yn unig" a wneir yn y cyrsiau dechreuol a'r defnyddiau i ddysgwyr pellach.
- (3) Mae defnyddio sefyllfaoedd amrywiol yn cynnwys deuoedd, grwpiau, dosbarth, yn orfodol yn y Cwricwlwm ond yn ôl yr arolwg y cyfeiriwyd ati uchod ac a wnaed gan Uned Iaith, Athrofa Gogledd Ddwyrain Cymru, dywedir:

"Yn rhy fynych yn y defnyddiau hyn ni chafwyd digon o amrywiaeth o ran gweithgaredd.
Amheuthun oedd gweld defnyddiau yn rhoddi

cyfarwyddyd ynglŷn ag ymarferion deuoedd a
grŵp, chwarae rôl a sefyllfaoedd byrfyfyr."

(12)

- (4) Ym mhob cyfnod allweddol, argymhellir cyflwyno
gweithgareddau trawsgwricwlaidd lle bo hynny'n
bosibl.

AROLWG O GYRSIAU AIL IAITH ADDAS I ATHRAWON A PHLANT
YSGOLION GYNRADD

Rhoddwyd nawdd ym Mai 1989 gan y Swyddfa Gymreig ar gyfer
datblygu a chynnal cwrs oedd i barhau am gan awr i athrawon
babanod di-Gymraeg neu brin eu Cymraeg o siroedd y De. Tri
mis a roddwyd i ddatblygu cwrs a gellid gwneud hynny drwy
gasglu, coladu, addasu deunyddiau oedd eisioes ar gael gan
Awdurdodau Addysg siroedd Cymru neu ddatblygu cwrs newydd.
Ar ôl gwneud arolwg brysiog o'r cynlluniau a'r cyrsiau ail
iaith a ddefnyddid gan yr Awdurdodau Addysg gwelwyd bod yna
ddau gategori bras sef:

- (a) cyrsiau a ddatblygwyd yn ganllawiau i'r
athro/athrawes yn y dosbarth a'r rheiny'n cynnwys
dilyniant o batrymau a gweithgareddau addas.

(b) cyrsiau i oedolion a ddefnyddiwyd i hyfforddi athrawon di-Gymraeg gan ganolbwyntio ar yr iaith. Tueddid i gyflwyno methodoleg ar wahân.

Ar ddiwedd y chwedegau ac yn ystod y saithdegau cynnar arbrofwyd gyda chynllun a elwid yn Gynllun Addysg Ddwylieithog y Cyngor Ysgolion mewn wyth ar hugain o ysgolion cynradd neu adrannau plant bach ymhob rhan o Gymru. Cynllun oedd hwn i gyflwyno'r ail iaith drwy gyfrwng gweithgareddau i blant o 4-8 oed. Ei nod oedd rhoi cyfle i ddefnyddio'r Gymraeg yn ogystal â Saesneg fel cyfrwng dysgu plant yn yr ysgolion cynradd. Yr oedd felly'n wahanol yn sylfaenol i'r dulliau traddodiadol o gyflwyno'r Gymraeg fel ail iaith ac yn wahanol i gwrs 'Llafar a Llun' (13) yr Uned Iaith Genedlaethol. Cwrs oedd 'Llafar a Llun' a oedd yn disgwyl gwelliant a datblygiad sylweddol mewn dysgu ail iaith yn yr ysgolion lle na ellid dechrau ar y gwaith gyda'r plant bach. Yn ôl dirprwy gyfarwyddwr y Cynllun Addysg Ddwylieithog, cynigiai raglen chwyldroadol i'r ysgolion a fentrodd gymryd rhan fel arloeswyr yn y cynllun newydd hwn. Yn ei arfarniad dywaid Dodson:

"Amcan Cynllun Addysg Ddwylieithog y Cyngor Ysgolion oedd galluogi plant a oedd yn uniaith Saesneg ar y cychwyn, o ardaloedd wedi Seisnigeiddio, i gyrraedd safon benodedig yn y Gymraeg erbyn diwedd eu cwrs yn yr

ysgol gynradd. Ar ôl iddynt gyrraedd y safon hon, buasai ganddynt wedyn ddigon o feistrolaeth ar y ddwy iaith i'w galluogi i'w defnyddio'n effeithiol mewn bywyd bob dydd, o fewn ac o'r tu allan i'r ysgol."

(14)

Bwriedid defnyddio'r Cynllun mewn ysgolion babanod ac ysgolion iau drwy neilltuo hanner y diwrnod i addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg, gan ddefnyddio'r Saesneg yn ystod yr hanner arall. Ehengid profiadau addysgol y plentyn yn ogystal â'i gael i ddysgu ail iaith. Mewn adroddiad ar y Cynllun dywaid Price:

"Nid cwestiwn o atal y broses o addysg er mwyn rhoi ychydig o Gymraeg ar yr amserlen yw ffordd y cynllun o weithredu, ond gwneir defnydd o'r iaith Gymraeg, yn ogystal â'r Saesneg, fel cyfrwng addysgu. Yn y modd hwn daw'r plentyn i gysylltu'r ail iaith â phrofiadau diddorol a gwerthfawr. Hefyd ni fydd lle i feirniadu gan y rhai sy'n dadlau bod gwers ail iaith yn cwtogi'r amser a roddir i addysg gyffredinol y plentyn." (15)

Disgwylid i'r plant a ddefnyddiodd y cynllun fod yn gallu ymdopi â nifer o bynciau trwy gyfrwng y Gymraeg erbyn yr ysgol iau. Ar derfyn yr arbrawf cyhoeddwyd llawlyfr i athrawon o dan y teitl GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH a oedd

yn cynnwys gweithgareddau sylfaenol a geirfa a phatrymau iaith wedi'u graddio. Yn y Rhagair pwysleisiwyd y dylai'r sesiynau fod yn rhai:

"hapus a diddorol, pryd y caiff y plentyn y cyfle gorau posibl i glywed ac ymarfer y Gymraeg fel ail iaith, drwy ei dysgu hi fel y dysgodd ei famiaith - yn gwbl naturiol a dibryder." (16)

Argymhellwyd hefyd, y dylid rhoi cyfle i'r plant gyfrannu'n unigol ac fel grwpiau. Datblygwyd nifer o lyfrynnau yn cynnwys gweithgareddau atodol fel gêmâu, dramâu, gweddïau a chafwyd un llyfryn o weithgareddau atodol ar gyfer plant iau yn seiliedig ar ryw bymtheg thema.

Yn ôl adroddiad yr arfarnwr annibynnol, yr Athro C.J. Dodson lle'r oedd athrawon mewn rhai ysgolion iau wedi deall:

"y camau methodolegol a arweiniai at wir gyfathrebu, yr oedd y canlyniadau'n syfrdanol." (17)

Llwyddodd y plant yn yr ysgolion hyn i ddilyn amryw o bynciau trwy gyfrwng y Gymraeg. Aeth nifer ohonynt i ysgolion uwchradd dwyieithog lle'r addysgwyd llawer o bynciau trwy gyfrwng yr iaith. Prif gasgliadau'r arfarniad oedd bod y mwyafrif o ysgolion babanod rhwng 1969 a 1975

wedi llwyddo i addasu eu dulliau addysgu fwy neu lai i'r camau methodolegol a argymhellwyd gan y cynllun. Dywedir yn yr arfarniad:

" Gellir dweud felly, fod y project wedi llwyddo i'r graddau fod y gwaith, yn ei holl agweddau, o safon uwch na'r gwaith a wnaethpwyd cyn sefydlu'r project. Mewn llawer o ysgolion yr oedd y cynnydd yn eithriadol o'i gymharu â'r gwaith a wnaethpwyd yn flaenorol." (18)

Nid oedd y cynllun mor llwyddiannus yn yr ysgolion iau oherwydd prinder amser, diffyg dadansoddiad manwl o'r fethodoleg a'r gwahaniaeth mewn agwedd tuag at addysg yn gyffredinol rhwng ysgolion babanod ac ysgolion iau. Er gwaethaf hyn, nodir yn yr arfarniad i nifer o ysgolion gynhyrchu dosbarthiadau o blant, a'u cyraeddiadau ieithyddol yn ddigon uchel i'w galluogi i fynd i ysgolion uwchradd dwyieithog.

Ar ddiwedd yr arfarniad argymhellir y dylai awdurdodau addysg lleol ddarparu cyrsiau hyfforddiant-mewn-swydd i athrawon ysgolion iau i wella safon addysg ddwyieithog yn nhermau parhad mewn staffio a chynhyrchu defnyddiau. Yn ôl Dodson:

" Bu'r project yn werthfawr iawn i'r graddau y bu iddo

amlygu'r problemau sydd ynghlwm wrth addysg ddwyieithog a chynnig atebion iddynt. Yn bwysicaf oll, bu'r project o fudd i nifer fawr o blant led-led Cymru." (19)

Yn ôl dirprwy gyfarwyddwr y Cynllun, daeth y Cynllun i ben yn raddol yn y rhan fwyaf o ysgolion ar ôl i'r arian i gyflogi swyddogion maes ddod i ben yn 1976. Roedd angen cefnogaeth y swyddogion hyn ar athrawon. Credai'r dirprwy gyfarwyddwr mai cyfrinach y llwyddiant oedd defnyddio'r iaith fel cyfrwng yn hytrach na chyflwyno'r iaith mewn gwersi iaith unigol. Yn sicr roedd pwysleisio gweithgareddau, defnyddio thema ac argymell gweithio mewn grwpiau yn elfennau newydd ac anarferol mewn cynllun ail iaith i blant ar ddiwedd y chwedegau. Trueni i gynllun mor addawol ddod i ben. Yn raddol disodlwyd ef gan gynlluniau'r gwahanol awdurdodau addysg. Dylanwadodd y syniadau am weithgareddau a defnyddio themâu ar y cynlluniau hynny.

Yn ystod yr wythdegau ac yn ystod y cyfnod yr ysgrifennwyd y traethawd hwn, cynhaliwyd cyrsiau mewn gwahanol ganolfannau yn Nyfed ar gyfer plant a oedd yn fewnfudwyr. Datblygwyd defnyddiau, cyfarpar a chyrsiau gan athrawon bro'r ardaloedd hynny i gwrdd â'r anghenion lleol. Amrywiai'r defnyddiau o ganolfan i ganolfan a dibynnid yn helaeth ar yr hyfforddwr neu'r hyfforddwraig a oedd yn rhedeg y cwrs. Yn ardal Llanelli cynhaliwyd cwrs ar gyfer athrawon di-Gymraeg a oedd

am ddysgu'r iaith ond yma eto, dibynnid yn helaeth ar adnoddau a dawn athrawes unigol a frasluniodd gwrs ar eu cyfer ac ymweld â hwy yn eu dosbarthiadau.

Yng Ngorllewin Morgannwg defnyddiwyd cwrs oedolion i hyfforddi athrawon di-Gymraeg a chyflwynwyd methodoleg mewn sesiynau ar wahân. Paratowyd llyfrynnau a chyfarpar clyweledol a oedd yn cynnwys patrymau, themâu a gweithgareddau addas i blant cynradd yn ganolog gan yr Awdurdod Addysg. Teimlwyd bod y rhan fwyaf o'r defnyddiau'n fwy addas i blant iau ac roedd y pwyslais pennaf ar gyflwyno patrymau. Roedd rhai elfennau trawsgwricwlaidd yn yr enghreifftiau a ddangoswyd.

Roedd gan Bowys becyn, HWB I SIARAD (20) a oedd wedi ei ddatblygu ar gyfer plant bach ac wedi ei dreialu mewn rhai ysgolion. Seiliwyd hwn ar luniau a oedd yn yr OXFORD READING TREE FLOPOVER BOOK. (21) Fodd bynnag ni ellir ei alw'n gwrs cyfan a fyddai'n cwrdd â holl ofynion y Cwricwlwm Cenedlaethol yng Nghyfnod Allweddol 1. Cwrs neu ganllaw i'r athro/athrawes i'w ddefnyddio gyda phlant oedd hwn fel y llyfrynnau, CYMRAEG- DEWCH I SIARAD CYMRAEG a CYMRAEG- DEWCH I SIARAD CYMRAEG ETO i blant iau. (22) Soniwyd am un enghraifft o gynnal cwrs i athrawon di-Gymraeg yng Ngregynog ond dibynnwyd yma hefyd ar ddefnyddiau hyfforddwyr unigol.

Ym Morgannwg Ganol paratowyd nifer o lyfrynnau, rhai ar gyfer plant bach fel y llyfrau am Guto'r clown ac eraill ar gyfer plant iau ar destunau fel Yr Ysgol, Anifeiliaid, Teulu, Ffrindiau, Teithio a themâu eraill perthnasol. Yn y sir hon cynhelir cyrsiau ail iaith yn gyson ar gyfer athrawon di-Gymraeg gan athrawon bro'r sir. Cyflwynir yr iaith ar lefel oedolion a rhoir enghreifftiau o fethodoleg. Darperir ôl-ofal gan yr athrawon bro. Yn ystod 1989 datblygwyd cwrs ar fideo ar gyfer hyfforddi dechreuwyr yn athrawon a phlant gan yr Awdurdod Addysg. Tystiai rhai athrawon i'r rhaglenni fod o gymorth mawr yn arbennig o safbwynt hybu hyder a chynorthwyo ynganiad.

Hyfforddir athrawon di-Gymraeg yn gyson, hefyd, yn Ne Morgannwg gan athrawon bro'r sir. Yn 1989 defnyddiwyd Cwrs Oedolion Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru (23) mewn rhai cyrsiau ond addaswyd ychydig arno o ran geirfa a gweithgareddau, i'w wneud yn fwy perthnasol i athrawon cynradd. Darperid canllawiau pellach ar ffurf unedau ar destunau perthnasol fel lliwiau, amser, noson Guto Ffowc ac eraill i'w defnyddio mewn ysgolion. Mynychai athrawon babanod a phlant iau'r cyrsiau hyn ond roedd yr eirfa a'r gweithgareddau a awgrymwyd yn fwy addas i blant iau.

Yng Ngwent, yn ystod tymor yr haf, 1989, cynhaliwyd cyrsiau i oedolion yn gyffredinol ond ni thargedwyd athrawon yn

benodol. Ni chynhaliwyd cyrsiau'n benodol ar gyfer athrawon di-Gymraeg yng Ngwynedd chwaith ond cynhaliwyd cyrsiau ail iaith dwys i blant mewn fudwyr mewn canolfannau arbennig.

Ers rhai blynyddoedd bu Awdurdod Addysg Clwyd yn rhedeg cyrsiau ail iaith i athrawon di-Gymraeg neu brin eu Cymraeg. Cynhelir cwrs Diploma ail iaith mewn cyd-weithrediad ag Adran Addysg, Prifysgol Bangor, ar gyfer athrawon cynradd sy'n ddi-Gymraeg. Defnyddir y cwrs oedolion CLONCIAN (24) i gyflwyno'r iaith a chynhelir sesiynau o fethodoleg ar wahân gan yr hyfforddwyr. Datblygwyd cyrsiau ac adnoddau ar gyfer plant bach a phlant iau gan athrawon y sir hefyd.

Yn yr adroddiad CYMRAEG AR GYFER 5-16 OED, nodir:

"bod cael athrawon sydd wedi eu hyfforddi'n briodol yn allweddol i weithredu ein cynigion... Mae athrawon bro ac athrawon ymgynghorol o werth mawr ac fe wnânt waith canmoladwy - ac arloesol yn aml... Ond amcan tymor hir unrhyw broses weithredu, o reidrwydd, yw dysgu Cymraeg gan athro dosbarth..." (25)

Oherwydd prinder athrawon ail iaith cymwys yn y siroedd, ni ellir gweithredu'r cynigion hyn heb athrawon di-Gymraeg sy'n barod i gael eu hyfforddi i ddysgu'r iaith. Er mwyn darparu'r hyfforddiant mewn swydd angenrheidiol o fewn yr

amserlen dynn a nodir gan y Cwricwlwm Cenedlaethol, byddai angen datblygu a chyflwyno cwrs ail iaith dwys a fyddai'n adlewyrchu gofynion y tri tharged Cymraeg Ail Iaith, Cyfnod Allweddol 1, yn CYMRAEG YN Y CWRICWLWM CENEDLAETHOL. (26)

Yn ystod yr arolwg y cyfeiriwyd ato uchod, sylweddolwyd nad oedd y cyrsiau a'r deunyddiau a welwyd yn ateb y gofynion ac yn adlewyrchu anghenion y Cwricwlwm . Tameidiog ac anwastad oedd y ddarpariaeth, yn arbennig ar gyfer athrawon babanod. Dibynnai'r Awdurdodau Addysg yn helaeth ar adnoddau a doniau eu hathrawon bro neu hyfforddwyr unigol eraill. Nid oedd un cwrs cyfansawdd a oedd yn cyfuno elfennau iaith a methodoleg ar gael. Disgwylid i unrhyw gwrs a ddatblygid i hyfforddi athrawon ar gyfer dysgu Cymraeg Ail Iaith yng Nghyfnod Allweddol 1, eu paratoi i gyfuno'r sgiliau siarad, gwylio, gwrando, darllen, ysgrifennu, defnyddio themâu, cyflwyno gweithgareddau trawsgwricwlaidd yn ogystal â chyfathrebu â Chymry Cymraeg a allai fod yn gyd-weithwyr yn yr un ysgol.

Ymhelaethir ar gynnwys cwrs a ddatblygwyd i gwrdd â'r anghenion hyn ym Mhennod 3 o'r traethawd hwn.

LLYFRYDDIAETH

1. Y Swyddfa Gymreig (1989), CYMRAEG AR GYFER 5-16
OED, Cynigion Ysgrifennydd Gwladol Cymru, t.142
2. Y Swyddfa Gymreig (1990), CYMRAEG YN Y CWRICWLWM
CENEDLAETHOL, t.vii, Offerynnau Stadudol
3. Cyngor Cwricwlwm Cymru (1989), CYFLWYNIAD I'R
CWRICWLWM CENEDLAETHOL, Rhagymadrodd: y termau
newydd
4. Y Swyddfa Gymreig (1990), CYMRAEG YN Y CWRICWLWM
CENEDLAETHOL, Gorchymyn Cymraeg O Dan Adran 4, t.6
5. Ibid t.55 (Cymraeg Ail Iaith: Llafar)
6. Ibid t.6
7. Y Swyddfa Gymreig (1989), CYMRAEG AR GYFER 5-16
OED, t.88,p.11.5
8. Ibid t.88, p.11.6
9. Y Swyddfa Gymreig (1990), CYMRAEG YN Y CWRICWLWM
CENEDLAETHOL, t.79

10. Ibid
11. Hughes, M., (1989), DETHOL ADDASU CREU DEFNYDDIAU
CYFATHREBU I DDYSGWYR Y GYMRAEG, Uned Iaith
Athrofa Gogledd Ddwyrain Cymru
12. Ibid, t.39
13. Uned Iaith Genedlaethol, 1969, 1970, 1971, LLAFAR
A LLUN, Llyfr 1, 2, 3
14. Price, E. & Dodson, C.J., (1978), ADDYSG
DDWYIEITHOG YNG NGHYNMRU 5-11, Cyngor Ysgolion,
t.96
15. IBID, T.62
16. Y Cyngor Ysgolion, (1975), GWEITHGAREDDAU I'R
PLANT BACH, Gweithgareddau Sylfaenol, Rhagair, t.5
17. Price, E. & Dodson, C.J., (1978), ADDYSG
DDWYIEITHOG YNG NGHYNMRU 5-11, Cyngor Ysgolion, t.
101
18. Ibid, t. 101-102

19. Ibid, t.102
20. Rosser, Griffiths, Davies, (1987), HWB I SIARAD,
Awdurdod Addysg Powys
21. Oxford Reading Tree Series, (1986), OXFORD
READING TREE FLOPOVER BOOK, O.U.P.
22. Awdurdod Addysg Powys, CYMRAEG - DEWCH I SIARAD
CYMRAEG (Cyf.1) a CYMRAEG - DEWCH I SIARAD CYMRAEG
ETO (Cyf.2)
23. Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru, CWRS I OEDOLION
24. Davies, P., (1984), CLONCIAN, Athrofa Gogledd
Ddwyrain Cymru
25. Y Swyddfa Gymreig, (1989) CYMRAEG AR GYFER 5-16
OED, t.142, p.17.36
26. Y Swyddfa Gymreig, (1990), CYMRAEG YN Y CWRICWLWM
CENEDLAETHOL

PENNOD 2

AROLWG O DDAMCANIAETHAU A DULLIAU DYSGU AIL IAITH

Mae damcaniaethau addysgol ynglŷn â dysgu ail iaith wedi newid yn sylweddol dros y blynyddoedd ac o ganlyniad mae'r dulliau a'r drefniadaeth mewn cyrsiau wedi datblygu hefyd. Deil Krashen nad "damcaniaeth" nac "ymchwil ddamcaniaethol" a ddylai fod yr unig fewnbwn wrth benderfynu ar fethodoleg ac adnoddau dysgu. Cred ef fod yr ateb i'n problemau wrth ddysgu iaith:

"not in expensive equipment, exotic methods, sophisticated linguistic analyses, or new laboratories, but in full utilization of what we already have, speakers of the languages using them for real communication. I will also conclude that the best methods might also be the most pleasant, and that, strange as it seems, language acquisition occurs when language is used for what it was designed for, communication." (1)

Rhaid cofio, wrth gwrs bod 'cyfathrebu go iawn' yn digwydd rhwng athro a phlant ac weithiau rhwng plant ac athrawon eraill yn yr ysgol.

Yn Rhagymadrodd, CYFLWYNO'R GYMRAEG dywedir bod "sylfeini athronyddol diogel" ac ymchwil gymhwysol yn bwysig ond deillia syniadau a thechnegau hefyd o brofiad athrawon:

"Wedi'r cwbl yr athrawon fydd yn chwythu anadl einioes ar yr esgyrn hyn ac yn rhoi asbri lle nad oes ond fframwaith, a llawenydd a chariad lle nad oes ond defnyddiau." (2)

Yn nwylo athrawon medrus bu dulliau amrywiol fel y dull 'union', 'llafar' a 'naturiol', yn llwyddiannus ond yn ôl Roberts a Jones:

"Gwendid mwyaf y dulliau hyn, fodd bynnag, oedd eu bod yn dibynnu ar athrawon dawnus a chyflenwad digonol o amser cyswllt â'r iaith ac nad oedd fel rheol, ddigon o feddwl trefnus a gwyddonol y tu ôl iddynt." (3)

Erbyn heddiw, teimlir mai'r gwendid mwyaf yw credu y gellir llwyddo trwy ddefnyddio un dull.

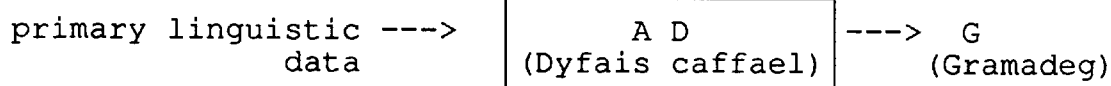
Pwysleisia Widdowson fod dysgu iaith yn weithgaredd damcaniaethol yn ogystal ag ymarferol a bod defnyddiau dysgu a'r dulliau yn y dosbarth yn dibynnu ar egwyddorion sy'n deillio:

"from an understanding of what language is and how it is used." (4)

Parheir i geisio ateb cwestiynau fel sut mae pobl o wahanol oedrannau a lefelau yn dysgu ail iaith, sut y gellir eu hysgogi i barhau â'u hastudiaeth, sut y gall addysgwyr wella'u dysgu ac yn y blaen. Bu'r cwestiynau hyn yn poeni pobl am ganrifoedd ac ar wahanol adegau, ceisiwyd atebion gwahanol iddynt. Mae'r ymagweddau a'r dulliau newydd a fabwysiedir yn awr yn deillio o ddulliau cynharach. Yn ôl Finocchiaro a Brumfit (5) pan fo hyfforddwyr yn ceisio gwella neu gywiro unrhyw ymatebion eithafol a fu gan hyfforddwyr o'u blaen, mae dulliau dysgu iaith yn datblygu.

Mae agwedd seicolegwyr at iaith a'u hymdriniaeth ag iaith wedi cael cryn ddylanwad ar ddulliau a thechnegau dysgu ail iaith. Cyn chwedegau'r ganrif hon roedd agwedd yr 'ymddygiadwyr' yn boblogaidd ac un ohonynt a ddylanwadodd yn fawr ar dechnegau dysgu ail iaith oedd B.F. Skinner. Credai ef mai ymddygiad yw iaith ac y'i dysgir drwy broses o arferiadau ac ailadrodd. (6) Beth bynnag, yn ystod y chwedegau anghytunwyd â barn yr ymddygiadwyr hyn, yn arbennig, gan Chomsky. Credai y dylid ystyried dealltwriaeth ac ystyr yn ogystal ag agweddau mecanyddol a ffisiolegol. Sylweddolwyd pwysigrwydd amgylchfyd, ymagweddiad a chymhelliant hefyd, wrth ddysgu ail iaith. Cafodd ei

ddamcaniaeth fod plentyn yn defnyddio iaith greadigol wrth ryngweithio ag eraill o'i gwmpas, gryn ddylanwad ar ddysgu ail iaith. (7) Trafodir 'Dyfais Caffael Iaith' (LAD) a ddatblygwyd yng ngwaith Chomsky gan Roberts mewn erthygl. (8) Mae'r ddyfais hon gan bob plentyn pan enir ef ac mae'n prosesu data o'i amgylch. Yn yr erthygl rhydd Roberts ddiagram i ddangos sut mae plentyn wrth ddysgu ei iaith gyntaf yn creu ei ramadeg ei hun gyda chymorth 'bocs du' sy'n prosesu'r data:

Mynegir ansicrwydd yn yr erthygl wrth gysylltu'r ddamcaniaeth hon ag ail iaith gan ddadlau bod elfennau eraill yn bwysig wrth ddysgu iaith fel ewyllys, cymhelliant a chyswllt â'r iaith.

Ymosododd Dulay a Burt ar rôl ymyrraeth a grym arferiad wrth ddysgu ail iaith. Dangoswyd ganddynt fod plant yn dysgu ail iaith fel eu hiaith gyntaf trwy broses o 'adeiladwaith greadigol'. (9) Golyga hyn na ddylid edrych ar wallau fel arwydd o fethiant ond yn hytrach fel tystiolaeth o system ddatblygu dysgwr sydd wrthi'n prosesu data. Teimlai Pit Corder fod yr iaith gyntaf yn darparu:

" a rather rich and specific set of hypotheses" (10)

y gallai dysgwyr eu defnyddio.

Yn ôl Littlewood :

"Second language learners use creative strategies which are not dissimilar from those used by first language learners. The most important of these strategies seem to be generalisation, transfer and other forms of simplification." (11)

Mewn nifer o astudiaethau yn ymwneud â dysgu ail iaith (Saesneg yn arbennig) gan bobl fel Dulay a Burt, (12) Bailey et al, (13) Larsen-Freeman, (14) Wagner-Gough, (15) ac eraill, daethpwyd i'r casgliad fod trefn naturiol ('natural sequences') gan ddysgwyr ail iaith fel rhai iaith gyntaf wrth fewnoli system iaith. Tuedda dysgwyr hefyd i gaffael rhai cystrawennau'n gynnar, eraill yn hwyr ac nid oes rhaid iddynt fod ag ymwybyddiaeth o'r rheolau. (16) Gwelwyd weithiau fod y drefn yn yr ail iaith yn annibynnol ar y famiaith, bryd arall gwelwyd ei dylanwad e.e. rhai Almaenwyr yn rhoi'r negydd 'not' ar ôl y brif ferf wrth siarad Saesneg 'Sam go not to school'. Mae hyn yn beth hollol naturiol i'w wneud gan y tueddwn i dynnu ar ein profiad wrth wynebu problem newydd. Darganfuwyd hefyd, fod yna werth i ddynwared a chofio rhai ymadroddion ac na ddylid ymwrthod â'r technegau hyn ond eu hintegreiddio i mewn i

fframwaith ehangach. Ar eu pen eu hunain nid ydynt yn ddigon yn ôl Littlewood (17) ond mae angen cyfleoedd ar ddysgwyr i ddefnyddio iaith yn gyfathrebol er mwyn cyfannu strwythurau gwahanol yn system greadigol i gyfleu ystyr. Wrth drafod caffael iaith dywaid Krashen:

"It requires meaningful interaction in the target language - natural communication - in which speakers are concerned not with the form of their utterances but with the messages they are conveying and understanding". (18)

Dengys astudiaethau ymchwil fod cymhwyster a chymhelliad yn ffactorau pwysig er mwyn llwyddo wrth ddysgu ail iaith. Yn astudiaeth Naiman et al 'immersion' a 'motivation' (19) oedd y ffactorau a ddylanwadodd fwyaf ar gaffaeliad y rhan fwyaf o ddysgwyr iaith da allan o 34 a holwyd. Ategir hyn gan Chomsky (20) a Dulay a Burt (21). Yn ôl Naiman et al cymysgedd o brofiadau ffurfiol ac anffurfiol oedd y dull mwyaf poblogaidd. O ran agwedd tueddai'r dysgwyr da fod yn 'go out and get intake' (22) ond teimlent hefyd fod rheolau'n ddefnyddiol iddynt. Rhydd Krashen (23) nifer o ffactorau agwedd sy'n cyfrannu at gaffaeliad iaith:

a) 'Integrative motivation' - y dymuniad i fod yn

aelod o'r gymuned sy'n siarad yr iaith.

b) 'Instrumental motivation' - y dymuniad i fod yn rhugl am resymau ymarferol, defnyddiol.

c) Hunan-hyder

ch) Empathi - y gallu i roi'r hunan yn lle rhywun arall.

d) Pryder neu ddiffyg pryder - perthynas rhwng pryder isel a chaffaeliad iaith.

Y cymhelliad pennaf dros ddysgu iaith yn ôl Littlewood (24) yw ei bod yn fodd i gyfathrebu; mae'n fwy tebygol y dysg rhywun iaith os gwêl yr angen cyfathrebol i wneud hynny. Pwysleisia nifer o arbenigwyr gan gynnwys Littlewood, (25) a Geraint Hughes yn ei Ragarweiniad i Gwrs Cymraeg Ysgolion Uwchradd, bwysigrwydd defnyddio'r ail iaith i drefnu gweithgareddau yn yr ystafell ddosbarth. Dyma a ddywaid Hughes:

"...ac mae gofyn i athrawon ddefnyddio eu dyfeisgarwch eu hunain wrth geisio sicrhau cyfathrebu yn y dosbarth...Yn y cyswllt hwn mae'n deg pwysleisio unwaith eto bod athrawon yn ceisio sicrhau mai'r

Gymraeg yw iaith gweinyddu'r dosbarth. Yn yr iaith achlysurol yma y digwydd gwir gyfathrebu ac fe ddylid manteisio ar bob cyfle posibl wrth drefnu gweithgarwch dosbarth o wers i wers. Teg dweud bod defnyddio'r famiaith yn y cyswllt hwn yn tanseilio gwerth y Gymraeg fel cyfrwng cyfathrebu ystyrlon ac effeithiol." (26)

Mae'n amlwg, felly, ei bod yn bwysig cynnwys iaith ar gyfer gweinyddu dosbarth mewn unrhyw gwrs a ddatblygir.

Yn ôl Krashen (27) y mae gan oedolion ddwy ffordd neu ddwy system, "two independent systems" o ddatblygu cymhwyster mewn ail iaith sef caffael a dysgu iaith. Diffinia Krashen caffael iaith fel codi iaith "picking up a language" h.y. agwedd isymwybodol ar iaith. (28) Yr ail ffordd yw datblygu cymhwyster drwy ddysgu iaith sef gwybodaeth ymwybodol o'r ail iaith, gwybod y rheolau. Defnyddir y system hon fel 'monitor' i wella cywirdeb iaith. O'r ddwy system "subconscious acquisition appears to be far more important." (29) Anghytuna rhai â Krashen gan gredu fel Littlewood:

"that the acquired and learned systems do not remain separate, but can 'bleed' into one another." (30)

Cred rhai arbenigwyr fod plant yn caffael ail iaith ond mai

dim ond dysgu a all oedolion. Beth bynnag, deil Krashen fod gan oedolion y gallu i 'godi iaith' ac nad yw'r gallu hwnnw'n diflannu pan fo plant yn aeddfedu:

"acquisition is a very powerful process in the adult."
(31).

Tuedda plant i ddefnyddio'r 'monitor' sef y gweithgareddau ffurfiol, y dysgu ymwybodol yn ôl Krashen rywle tua'r deuddeg oed. Gall y 'monitor' gael effaith negyddol ar gaffael iaith ac yn hyn o beth fod yn achos y gwahaniaethau rhwng plentyn ac oedolyn. (32)

Gwnaethpwyd nifer o astudiaethau o'r iaith a ddefnyddia mamau neu oedolion eraill wrth siarad â phlant bach. Gelwir yr iaith hon yn 'caretaker speech' ac ymddengys ei bod yn cynorthwyo plentyn i ddysgu rheolau ac ystyron yr iaith. Disgrifia Littlewood nodweddion yr iaith hon fel hyn:

- Siaredir hi'n fwy araf a chlir
- Cynnwys ymadroddion byr
- Mae'n fwy gramadegol
- Cynnwys lai o frawddegau cymhleth

- Mae llai o amserau'r ferf
- Mae ystod geirfa'n fwy cyfyng
- Mae mwy o ailadrodd
- Mae'n perthyn yn fwy agos i'r hyn a elwir yn 'here and now' (33)

Cred arbenigwyr fod nodweddion yr iaith hon yn nodwedd bwysig yng nghaffaeliad yr iaith gyntaf. Awgrymir weithiau y dylai hyfforddwyr ddarparu mewnbwn tebyg wrth ddysgu ail iaith h.y. mewnbwn sy'n haws o ran strwythur, yn fwy cyfyng o ran geirfa, yn cynnwys mwy o ailadrodd, yn ymwneud â sefyllfa'r funud gan felly roi swyddogaeth bendant a gwerth i'r iaith a mewnbwn heb ei raddio'n fanwl e.e.

"caretakers and native speakers can modify their utterances addressed to acquirers to help them understand, and these modifications are thought to help the acquisition process." (34)

Mae'n anodd cymharu plant ag oedolion o ran gallu i ddysgu gan fod amodau dysgu i blant yn well nag i ddysgwyr hŷn e.e. rhagor o amser, sylw, angen cyfathrebol, cyfleoedd i'w defnyddio ac agwedd. Nid oes gan blant ragfarnau fel sydd

gan lawer o oedolion e.e. cred rhai oedolion eu bod yn rhy hen i ddysgu iaith neu fod Cymraeg yn iaith anodd. Darganfu Snow a Hohle (35) fod plant o Saeson yn eu harddegau yn yr Isalmaen yn caffael Isalmaeneg yn gynt na phlant iau. Cafodd Burstall et al (36) ganlyniadau tebyg ym Mhrydain. Yn ôl Littlewood awgryma'r dystiolaeth sydd ar gael fod dysgwyr hŷn yn dysgu ail iaith, yn arbennig meistroli gramadeg a chystrawen, yn fwy effeithiol na phlant ond eu bod yn cael mwy o anhawster wrth ynganu. (37) Yn yr wythdegau, mewn rhaglen deledu ar 'Ddwylieithrwydd' sef Horizon, dywedodd Krashen fod gan blant fanteision dros oedolion wrth ddysgu iaith e.e.

- derbyniant 'fewnbwn dirnadwy' helaeth
- maent mewn awyrgylch ddi-ofid
- gadewir iddynt fynd drwy gyfnod tawel pryd y gallant adeiladu cymhwyster trwy wrando. (38)

Dangosodd astudiaethau Hakuta (39) a Huang a Hatch (40) fod plentyn yn caffael ail iaith yn y cyfnod tawel hwn. Teimla llawer o arbenigwyr fel Postovsky (41) a Terrell y byddai darparu 'cyfnod tawel' i bob dysgwr fel i blant neu 'ddysgwyr naturiol' (42) o gymorth gan nad oes pwysau i siarad yr iaith yn y cyfnod hwn. Dengys rhai astudiaethau

diweddar yn ôl Krashen y gallai pwysleisio llai ar berfformiad llafar cynnar fod o gymorth i blant ac oedolion wrth astudio ail iaith mewn sefyllfaoedd ffurfiol. (43)

Dengys Littlewood fod yna fylchau mawr yn ein gwybodaeth o'r prosesau a ddigwydd wrth ddysgu ail iaith a'r ffactorau sy'n dylanwadu arnynt:

"These limitations mean that we should not rush to second language research and demand definitive prescriptions about how we can make learning occur more efficiently." (44)

Dywaid Mackey (45) fod hanes dysgu ail iaith wedi bod fel pendil rhwng Seicoleg a Ieithyddiaeth. Yn ôl Roberts a Jones:

"O ramadegwyr yr Oesoedd Canol trowyd at ddull mwy seicolegol Comenius ac yn ôl wedyn at ddull gramadegol Plotz cyn troi eto at ddull seicolegol Gouin." (46)

Yn ystod yr ugeinfed ganrif cafwyd nifer o ddulliau a methodoleg:

(a) Y Dull Anunion

Gelwir y dull hwn hefyd yn Ddull Gramadeg a Chyfieithu neu'n

Ddull Traddodiadol-Glasurol. Mewn traethawd ymchwil lle gwneir arolwg o gyrsiau Cymraeg i oedolion, noda Griffiths y:

"tuedda'r cyrsiau i fod yn draddodiadol iawn" yng Nghymru cyn 1960. (47)

Yn wir, defnyddir y dull hwn o hyd mewn llawer ysgol ym Mhrydain; etifeddwyd y dull hwn o ddysgu Lladin, iaith nas defnyddiwyd i gyfathrebu. Oherwydd hyn, ni roddir sylw i'r agwedd lafar ond yn hytrach canolbwyntir ar yr iaith ysgrifenedig. Ymosodwyd yn rhannol ar y dull hwn gan fod gorbwysleisio gramadeg yn arwain at ddysgu am iaith yn hytrach na sut i'w defnyddio. Roedd y dull yn ei hanfod yn gwrthod rhoi swyddogaeth ymarferol i iaith. Wrth drafod dull o'r fath yn y Gymraeg, dywed Griffiths:

"trin a thrafod iaith oedd diddordeb yr awdur yn hytrach na cheisio ei chyflwyno i ddysgwyr". (48)

Drwy ddefnyddio cyfieithu fel y dull pennaf o ddysgu iaith, canolbwyntir yn ormodol ar yr agweddau ysgrifenedig, llenyddol a rhy ychydig ar y llafar. Er hynny, cred Finocchiario a Brumfit (49) na ddylid anwybyddu cyfieithu yn gyfangwbl mewn cwrs.

(b) Y Dull Union

Bu'r dull hwn yn boblogaidd ym mlynnyddoedd cynnar yr ugeinfed ganrif. Pwysleisid sgiliau llafar-glywedol gan wrthod defnydd o famiaith y dysgwr yn gyfangwbl. Gohirid darllen ac ysgrifennu am fisoedd a hyd yn oed flynyddoedd mewn rhaglenni gwaith. Deil Dodson (50) fod anwybyddu'r gair printiedig a all fod yn gymorth mawr i'r dysgwr, yn wendid mawr mewn unrhyw ddull. Rhoddai'r dull hwn gyfle i drochi'r dysgwr yn ddwys yn yr ail iaith a cheisid pwysleisio defnydd effeithiol o iaith yn hytrach na dadansoddiad deallus y dull gramadegol. Ceisiwyd ei wneud mor effeithiol â phosibl drwy ddefnyddio symudiadau a gweithredoedd i hybu'r defnydd o iaith, fel gan y Ffrancwr Gouin. (51) Yn anffodus anelwyd yr iaith gan fwyaf at y dosbarth ac ni feddyliai'r myfyrwyr am ei defnyddio y tu allan i'r dosbarth. Rhoddai'r dull swyddogaeth a statws i'r iaith ac ymestynai'r oriau cyswllt ond y brif broblem oedd dyfeisio strategaeth effeithiol i gyfleu ystyr.

(c) Y Dull Darllen

Mynegwyd anfodlonrwydd gyda'r Dull Union ac arweiniodd hyn at astudiaeth (52) gan yr Athro Coleman. Yn yr adroddiad hwn dadleuwyd yn erbyn cymaint o bwyslais ar yr iaith lafar a chynigiwyd y dylai'r dysgu ganolbwyntio ar ddarllen fel nod

mwy perthnasol a chyraeddadwy i ddisgyblion ysgol. Tan yr ail ryfel byd, ceid darllen dwys ac eang a dysgu rheolau gramadeg wedi'u seilio yn fwyaf arbennig ar gystrawennau a phatrymau a oedd yn y darn darllen.

(ch) Y Dull Strwythuredig neu 'Mim-Mem'

Achosodd nifer o ddigwyddiadau yn America yn y pedwardegau newid yn nulliau dysgu ail iaith a sylweddolwyd nad oedd deall iaith yn ddigonol. Pan aeth yr Unol Daleithiau i mewn i'r ail ryfel byd darganfuwyd mai ychydig iawn o bobl oedd yn gallu siarad iaith estron ac roedd angen dybryd am hynny ar y pryd. Bu'n rhaid cynnal rhaglenni dwys, sydyn am ryw wyth awr y dydd i ddysgu sgiliau llafar a chlywedol mewn sawl rhan o'r Unol Daleithiau. Ymysg aelodau o'r fyddin, bu'r dulliau hyn yn llwyddiannus iawn. Beth bynnag, pan geisiwyd defnyddio'r un dulliau yn yr ysgolion yn ddiweddarach, nid oedd yr un cymhelliad i ddysgu a bu'n rhaid dod â chynhorthwyon fel teledu, radio, y recordydd tâp, y labordy iaith, ffilmiau a lluniau yn rhan o'r dysgu.

Damcaniaethau 'ymddygiadwyr' fel Skinner a roddodd fodolaeth i'r dull uchod. Yn ôl Roberts a Jones:

"Gelwir agwedd yr 'ymddygiadwyr' at ddysgu iaith weithiau'n agwedd fecanyddol am nad ydynt yn trafod ond

yr hyn y gellir ei weld a'i glywed yn digwydd.
Tueddant, felly, i esgeuluso ystyr a rhoi'r
flaenoriaeth i adeiledd ffurfiau. Ymhell cyn amser
Skinner roedd Bloomfield a'i 'ysgol' yn trafod iaith
o'r safbwynt hwn..." (53)

Yr agwedd ar waith Skinner a gysylltir fwyaf â'r dull hwn
oedd y farn bod dysgu iaith fel grym arferiad. (54) Fel
canlyniad ystyrid ailadrodd diystyr o ffurfiau cywir o
werth. Byddai drilio ac ymarfer patrymau o fudd hefyd i
ymladd yn erbyn 'ymyrraeth' y famiaith. Teimlid y gellid
cael gwrthdaro rhwng patrymau'r iaith newydd a phatrymau
sefydlog y famiaith. Beirniada Lado, (55) y dull gan
ddweud y tuedda ymarferiad "dynwared a dysgu ar gof" roi'r
un faint o sylw i'r pethau sy'n hawdd ag a roddir i'r
problemau. Canolbwyntir yn ormodol ar ddysgu ar y cof
frawddegau penodol ac ni cheir digon o ymdriniaeth â'r
patrymau brawddegol mewn sefyllfaoedd amrywiol. Gellir
cynhyrchu brawddegau cywir mewn dril heb fod yn deall eu
hystyr. Cred Roberts a Jones fod:

"y dull er hynny'n effeithiol a gwerthfawr os ystyrir
ef yn rhan yn unig o'r gwaith o ddysgu a chydabod nad
yw'n ddigonol ynddo'i hun." (56)

Yn ystod y pumdegau datblygwyd y labordy iaith lle gwelwyd

egwyddorion dysgu Skinner ar waith. Teimlai llawer ar yr adeg honno fod defnyddio'r labordy yn gam mawr ymlaen ym myd dysgu ail iaith ond yn ddiweddarach cafwyd adwaith yn ei herbyn e.e. Adroddiad Keating. (57) Er gwaethaf yr adwaith gwelodd eraill fel Stack ei gwerth. Teimlai ef y gallai dysgwyr ymarfer mwy mewn hanner awr o ran gwranddo ac ateb mewn labordy nag mewn dosbarth lle na fedrent gael sylw unigol drwy'r amser. (58)

Dylanwadodd syniadau Skinner am raddoli cynnwys cyrsiau ar rai awduron Cymraeg yn ystod y chwedegau . Gelwid hyn gan rai yn 'ddamcaniaeth y gaseg eira' gan y symudid o'r syml i'r anodd. Yma eto rhoddid pwyslais ar iaith yn hytrach na chyfathrebu. Mae Newmark yn beirniadu hyn ac yn rhagweld anawsterau:

" ... if each item which the linguist's analysis leads him to identify had to be acquired one at a time, proceeding from the simplest to the most complex, and then each had to be connected to specified stimuli or stimulus sets, the child learner would be old before he could say a single appropriate thing and the adult learner would be dead." (59)

Yn ei Ragair i CYMRAEG I OEDOLION dywaid Jones:

"Symudir yn araf o batrwm i batrwm gan adolygu ar hyd y ffordd. Brawddegau byr yw'r uned sylfaenol a ddysgir. Disgwylir i'r athro ddrilio'r rhain yn gyflym...nes bod pob patrwm sylfaenol wedi ei feistroli." (60)

Yn dilyn y gyfrol hon, cafwyd SIARAD CYMRAEG 1 (61) ar gyfer ysgolion uwchradd a LLAFAR A LLUN (62) ar gyfer plant ysgolion cynradd. Croesawyd y cyrsiau hyn a defnyddiwyd geirfa a phatrymau LLAFAR A LLUN yn sail i gyrsiau eraill hyd yn gymharol ddiweddar. Yn SIARAD CYMRAEG crewyd sefyllfaoedd i arddangos patrymau.

(d) Y Dull Clyweled

Roedd y dull hwn yn ffynnu tua 1950 - 60. Adwaith yn erbyn y dull anunion a'r dull darllen oedd hwn. Nid oedd cyfathrebu na rhyngweithio'n rhan ohono. Pwysleisid yma bethau na ddylid eu gwneud e.e. ni ddylid ysgrifennu'r hyn a glywid, ni ddylid defnyddio ffurfiau na chlywsid ac yn y blaen. Ni thalwyd sylw i ddiddordebau perthnasol y dysgwyr. Defnyddiwyd lluniau o bob math, ffilmiau, radio a pheiriannau, labordai iaith, i fywiogi'r gwersi. Gwnaethpwyd arolwg o'r adnoddau clyweled a'r llyfrau strwythurol a gyhoeddwyd ar eu cyfer yng Nghymru gan P. Davies (63) yn ei draethawd ymchwil.

(dd) Y Dull Sefyllfaol

Yn ystod yr un cyfnod datblygai llawer o athrawon yr hyn a elwir yn ddull seiliedig ar sefyllfa, datblygiad o waith Gouin. (64) Cafwyd unedau fel 'Yn yr Archfarchnad', 'Yn y Dref', ac yn y blaen a byddai pob ymadrodd yn y ddeialog yn tarddu o'r thema honno. Tarddodd llawer techneg dda allan o'r dull hwn e.e.chwarae rôl, defnyddio lluniau a gwrthrychau go iawn. Beth bynnag yn ôl rhai arbenigwyr fel Finocchiaro a Brumfit (65) roedd yna ddiffygion yn y dull e.e. ni ddangosid i ddysgwyr sut y gellid defnyddio patrwm neu ymadrodd mewn uned arall. Tueddai'r ymadroddion i berthyn i'r un sefyllfa gymdeithasol.

Defnyddid sefyllfa weithiau o fewn y gwerslyfrau strwythurol mor gynnar ag ugeiniau'r ganrif hon ond prif fwriad defnyddio sefyllfaoedd yn y rhain oedd dangos i'r dysgwr sut i ddefnyddio gramadeg yr uned. Beirniada C. Davies y sefyllfaoedd yn y defnyddiau hyn gan ddweud eu bod yn :

"sugar coating on the grammatical pill. It is only a situational approach, with the situation rather than the structure calling the tune, that can make second language learning meaningful and effective." (66)

Yn ei draethawd ymchwil trafoda P. Davies (67) beth ydy

sefyllfa a dywaid fod y term 'sefyllfa' "wedi newid dros y blynyddoedd o fod yn golygu cyflwyno iaith o fewn sefyllfaoedd diriaethol yn y cyfnod cynnar, i drin iaith o fewn sefyllfaoedd dychmygol yn ddiweddarach". Credai rhai arbenigwyr fel Rivers y dylid creu sefyllfaoedd dychmygol yn y dosbarth er mwyn helpu dysgwyr i ymgodymu â defnyddio'r iaith y tu allan i'r ystafell ddosbarth:

"in order for transfer from classroom to real life situations to be really effective, the classroom practice must simulate the requirements of an actual language interchange." (68)

Teimlai Halliday, na allai iaith fodoli'n haniaethol ond fel gweithred pobl mewn gwahanol sefyllfaoedd ac na ellid deall sut mae iaith yn gweithredu ond mewn perthynas â sefyllfaoedd amrywiol. (69) Cred Dodson fod ar y dysgwr angen dysgu sut i drin sefyllfaoedd sy'n gyfarwydd iddo ac sy'n digwydd yn barhaus, drwy gyfrwng yr ail iaith a dywaid fod gwerslyfrau da yn cynnwys:

"situations which not only reflect the real interests of the learner but also refer to everyday occurrences useful to the learner in the foreign environment." (70)

(e) Y Dull Dwyieithog

Deil rhai arbenigwyr mai techneg yn hytrach na dull yw hwn. Beth bynnag y'i gelwir, cafodd gryn ddylanwad ar ddysgu ail iaith yng Nghymru. Er mwyn deall y dull dwyieithog, dywaid Dodson (71) fod yn rhaid meddwl yn nhermau "sefyllfaoedd". Yn ôl yr awdur y gwahaniaeth mawr rhwng y dull hwn a dulliau eraill yw bod disgyblion yn cyrraedd cymhwyster llafar ac ysgrifenedig cyflawn ar gyfer pob sefyllfa pa mor gyfyng bynnag yw'r ystod. Yn y dull hwn defnyddir y famiaith wrth ddysgu'r ail iaith a'r defnydd hwn o'r ddwy iaith sy'n gyfrifol am yr enw, y Dull Dwyieithog. Yn ôl Davies:

"Y dril disodli oedd un o gonglfeini'r dull dwyieithog a gyhoeddwyd ym 1962 gan ... C.J. Dodson." (72)

Deil Dodson (73) fod wyth cam yn y broses o ddysgu ail iaith ac y dylid defnyddio o leiaf chwech ohonynt ar y dechrau. Trefnir y camau fel:

1. dynwared
2. trosi cyflym
3. disodli ac ehangu

4. y dysgwyr yn cynnig brawddegau
5. trosi cyflym i'r famiaith
6. cwestiynau
7. cwestiwn ac ateb
8. siarad yn yr ail iaith

Tueddid i danseilio swyddogaeth y Gymraeg rhwng cam 1 a 7 gan y caniateid defnyddio'r famiaith sef y Saesneg yn y camau hyn. Pwysleisid ei bod yn bwysig i weithredu'r dull yn gyflym a bod angen cywiro gwallau rhag ofn iddynt ymsefydlu ym meddyliau'r dysgwyr. Bu'r dull hwn yn boblogaidd iawn mewn ysgolion cynradd ac uwchradd yng Nghymru yn y chwedegau a'r seithdegau cynnar.

Er y dadleuir erbyn hyn nad ydy creu a disodli sefyllfaoedd yn ateb gwir anghenion cyfathrebol dysgwyr, serch hynny, y mae sefyllfa yn hytrach na'r dull sefyllfaol yn rhan hanfodol o unrhyw ddull cyfathrebol. Yn ôl Davies dadansoddi ffurf iaith a wna'r "drefn ramadegol," edrych ar leoliad defnyddio'r iaith a wna'r "drefn sefyllfa, ond bu'n rhaid aros tan ddiwedd y saithdegau i sylweddoli:

"pwysigrwydd dylanwad yr act gyfathrebol ei hunan".

(74)

(f) Y Dull Cyfathrebol

Prif nodwedd y dull hwn o ddysgu iaith yn ôl Finocchiaro a Brumfit yw'r pwyslais a roir ar anghenion yr unigolyn. Ânt ymlaen i ddweud mai:

"cyfathrebu a rhyngweithio yw nod trefniadaeth a chynllun y maes llafur sy'n deillio o'r dull hwn, o'r diwrnod cyntaf i bob oed a lefel." (75)

Tuedda dulliau eraill i anwybyddu'r ffaith mai'r gallu i ddefnyddio iaith berthnasol i gyfathrebu a rhyngweithio ag eraill a ddylai fod y nod pennaf mewn dysgu iaith arall. Yn un o'i lyfrau awgryma Littlewood (76) weithgareddau y gellir eu defnyddio i gyfleu ystyr mewn sefyllfaoedd real gydag oedolion neu blant ysgol. I Joe Sheils:

"A communicative approach is essentially learner-centred. It aims to motivate learners to want to learn the target language by building on and extending their knowledge and experiences. It interests them by focusing on relevant themes and by giving them some choice in selecting texts and tasks to meet the

aims and objectives of the syllabus." (77)

Yn ôl Naiman et al (78) rhaid i'r dysgwr fod yn weithredol wrth ddysgu, ymgysgu, ymgysgu â'r iaith fel system, defnyddio'r iaith wrth gyfathrebu, cadw golwg ar ei rymg-iaith ('inter-language') a dod i dermau â gofynion dysgu iaith. Noda Brumfit wrth drafod methodoleg gyfathrebol fod cywirdeb iaith yn dueddol o berthyn yn agos i faes llafur, i fod yn athro-ganolog ac wedi'i sylfaenu ar ffurfiau ond:

"Fluency must be student-dominated, meaning-based, and relatively unpredictable towards the syllabus." (79)

O safbwynt creu cwrs mae oblygiadau mawr i hyn. Mae'n amlwg fod yn rhaid cael rhyw gymaint o ystywythder a hyblygrwydd ac mae anghenion grŵp yn effeithio ar gynnwys cwrs. Cred Widdowson mai un o fanteision cyflwyno eitemau iaith drwy ganolbwyntio ar eu gwerth cyfathrebol:

"is that the relevance of the language to the subject is more immediately apparent." (80)

Datblygodd y 'Drefn Gyfathrebol' fel y'i gelwir gan Davies, yn fwyaf arbennig allan o waith a gomisiynwyd gan Gyngor Ewrop, corff a sefydlwyd yn 1949 ac sydd erbyn hyn yn cynnwys holl wledydd gorllewin Ewrop. Yn ystod y chwedegau

datblygodd diddordeb arbennig mewn dysgu ieithoedd ac
'addysg barhaol,' sef addysg oedolion ar ôl oedran gorfodol.
Ar ôl seminar yn y Swistir yn 1971, penodwyd grŵp o
arbenigwyr a benderfynodd y dylid ateb anghenion oedolion
Ewropeaidd o ran dysgu iaith estron trwy ddatblygu syniad o
'gnewyllyn cyffredin' h.y. sefyllfaoedd cyffredin a allai
gael eu hystreyn ar wahanol lefelau. Yna ar sail y
dadansoddiad hwnnw, gellid sefydlu fframwaith weithredol o
nodau dysgu a system o unedau i hybu caffaeliad iaith gan
gynnwys cydnabyddiaeth ('credyd') am feistroli pob uned.

Ar un adeg canolbwyntiai'r Cyngor ar anghenion cymdeithasol,
galwedigaethol neu academiaidd, oedolion a oedd yn dysgu
Ffrangeg a Saesneg. Er 1977 cynhwysir yr ieithoedd
Ewropeaidd i gyd a hynny ar lefel uwchradd, addysg uwch a
phrifysgol. Ymchwiliwyd yn fanwl i'r iaith a'r cynnwys
diwylliannol a fyddai'n galluogi oedolion i gyfathrebu a
chysylltu â siaradwyr ieithoedd eraill dramor neu yn eu
gwlad eu hunain. Teimlid bod yn rhaid cynllunio'r iaith a'r
cynnwys diwylliannol i gwmpasu sefyllfaoedd a thestunau a
oedd eu hangen yn syth arnynt.

Rhoir nifer o labeli ar waith Cyngor Ewrop a gweithgarwch
cyfathrebol e.e. maes llafur tybiannol, maes llafur
ffwythiannol,ffwythiannol strwythurol, maes llafur
ffwythiannol tybiannol,tybiannol ffwythiannol neu drefn

wedi'i seilio ar dopig neu destun. Mewn maes llafur, yn ôl Finocchiaro a Brumfit (81), ceir cynnwys ieithyddol-ddiwylliannol, rhaglen iaith o wahanol lefelau a hefyd, sgiliau a medrau y ceisir eu datblygu mewn nifer o weithgareddau y tu mewn a thu allan i ystafell ddosbarth. Dywaid Sheils (82) fod yn rhaid i feysydd llafur a gwerslyfrau sy'n hybu datblygiad gallu cyfathrebol ystyried cydrannau neu is-gymwysterau ('sub-competencies') sy'n rhan annatod o'r gallu hwnnw. Yn y gyfrol sy'n sôn am nodau ar gyfer dysgu iaith dramor, disgrifia van Ek yr is-gymwysterau fel hyn:

- (1) cymhwyster ieithyddol - y gallu i gynhyrchu a dehongli ymadroddion ystyrlon;
- (2) cymhwyster ieithyddol-gymdeithasol - ymwybyddiaeth o'r ffordd y dewisir ffurfiau iaith dan amodau gwahanol, sefyllfaoedd gwahanol a.y.b.
- (3) cymhwyster sgwrsio - y gallu i gydlynu gwahanol ymadroddion mewn patrymau cyfathrebu ystyrlon;
- (4) cymhwyster strategol - y gallu i ddefnyddio strategaethau cyfathrebu geiriol a di-air er mwyn llenwi unrhyw fylchau;

- (5) cymhwyster diwylliannol-gymdeithasol -
ymwybyddiaeth o'r cyd-destun
diwylliannol-gymdeithasol lle defnyddir yr iaith
gan siaradwyr brodorol;
- (6) cymhwyster cymdeithasol - yr awydd a'r hunan-hyder
i ryngweithio gydag eraill yn ogystal â'r empathi
a'r gallu i ymdopi â sefyllfaoedd cymdeithasol.
- (83)

Mewn llyfr ar ddatblygiad systemau dysgu iaith i oedolion
dywaid van Ek (84) mai ymdrech i nodi mor glir â phosibl
beth mae'n rhaid i ddysgwyr ei gyflawni mewn iaith yw'r
Lefel Drothwy. O ran gallu cyfathrebol, dyma'r lefel isaf o
gyrhaeddiad. Er hynny nid yw cyrraedd y lefel hon yn dasg
ddiymdrech gan fod pwyslais ar allu i ddefnyddio iaith
estron yn weithredol ac yn ffwythiannol mewn nifer fawr o
sefyllfaoedd gydag amrywiaeth o gystrawennau a rhyw 1200 -
1500 o eiriau. I gyrraedd hyn yn ôl van Ek (85) byddai angen
ymdrech ymroddedig ar ran y dysgwr ac o leiaf gant ac ugain
i ddau gan awr o hyfforddiant.

Teimlwyd gan Gyngor Ewrop y byddai cyflwyno cwrs Lefel
Drothwy fel cyfres o gamau yn hytrach nag fel un cyfanwaith
yn apelio mwy at ddysgwyr. Yn sgîl y teimlad hwn y
dyfeisiwyd y nod neu'r cam canolig Waystage. Gobeithiwyd y

byddai dysgwyr a gyrhaeddai'r man canol hwn yn cael eu hysgogi i ddyfalbarhau nes cyrraedd y Lefel Drothwy. Noda van Ek (86) mai nodwedd sylfaenol y model a ddisgrifir ganddo yw diffinio gallu ieithyddol fel sgil yn hytrach na gwybodaeth. Dadansoddir beth fydd yn rhaid i ddysgwr ei wneud yn y lle cyntaf yn hytrach na'r ffurfiau ieithyddol y bydd yn rhaid eu dysgu. Eilbeth yw'r rhain. Ceisir yn y model hwn hefyd nodi nodau dysgu iaith yn hollol eglur fel y bo'r rhai sy'n rhan o'r broses yn gwybod beth a ddisgwylir ganddynt.

Dadansoddir ymddygiad geiriol yn ddwy gydran sef cyflawni ffwythiannau ieithyddol neu fynegi tybiannau. Drwy iaith gofynnir cwestiynau, ategir, gorchmynnir, ymddiheurir a.y.b. Wrth gyflawni'r ffwythiannau hynny mynegir neu defnyddir tybiannau arbennig. Y dasg, felly, wrth ddiffinio nodau dysgu iaith yn ôl van Ek et al (87) yw nodi pa ffwythiannau ieithyddol fydd yn rhaid eu cyflawni a pha dybiannau y bydd yn rhaid eu trafod.

Gellir rhannu tybiannau yn dybiannau cyffredinol neu'n dybiannau penodol. Mae'r tybiannau cyffredinol yn berthnasol i nifer amrywiol o destunau ('topics') ond cyfyngir y tybiannau penodol i'r dewis o destunau neu themâu. Felly, 'y cnewyllyn cyffredinol' mewn cwrs yw'r ffwythiannau a'r tybiannau cyffredinol. Gwna van Ek (88) yr is-raniadau

canlynol:

a	ffwythiannau iaith	tybiannau	
b	ffwythiannau iaith	tybiannau cyffredinol	tybiannau penodol
c	cnewyllyn cyffredinol		tybiannau penodol
	ffwythiannau iaith	tybiannau cyffredinol	

Bydd 'y cnewyllyn cyffredinol' yr un fath i bob aelod mewn grŵp ond bydd y tybiannau penodol yn cael eu haddasu i ateb anghenion a diddordebau pob is-grŵp. Golyga hyn y bydd ambell is-grŵp yn fwy cymwys i drafod rhai testunau.

Dywedir bod y model (89) yn ddysgwr-ystyriol gan y cedwir mewn golwg pa bethau sy'n berthnasol i ddosbarth arbennig o ddysgwyr a'r pethau fydd yn ateb eu hanghenion ieithyddol hwy. Dyma'r ffactorau a fydd yn dylanwadu ar nodau cwrs:

- (1) y grŵp a dargedir;
- (2) anghenion cyfathrebol y dysgwyr;
- (3) y defnydd o'r iaith h.y. y cysylltiadau, y sefyllfaoedd a'r gweithgareddau lle defnyddir yr iaith;

- (4) y testunau\themâu y disgwylir i'r dysgwyr eu trafod.

Gellid dadlau bod 'yr anghenion cyfathrebol' yn wahanol i bob unigolyn a phe dilynnid y ddamcaniaeth i'w heithafion ni fyddai diben mewn ysgrifennu unrhyw gwrs.

Cyflwynir 'Waystage fel cam - 'articulation point' - ar y llwybr sy'n arwain at Lefel Drothwy. Felly yr un grŵp targed a'r un sefyllfaoedd fydd yn berthnasol. Er mwyn cynllunio cwrs a fydd yn cynnal diddordeb rhaid gofalu bod y dysgwyr yn gallu cyflawni cymaint â phosibl mor gynnar ag sy'n bosibl. Argymhellir y gellir gwneud hyn drwy:

- (a) gwtogi ar y nifer o ffyrdd y gellir gwneud rhywbeth;
- (b) ddefnyddio'r hen egwyddor o gymhlethdod cynyddol h.y. bydd y ffurfiau ieithyddol a ddewisir i'r cam 'Waystage' yn llai cymhleth na'r Lefel Drothwy;
- (c) ddewis testunau perthnasol i gwrdd ag angen y foment;
- (ch) seilio'r dewis ar sail addysgol gadarn. (90)

Yn y cam hwn bydd gan y dysgwr y gallu i gyflawni'r
ffwythiannau iaith mwyaf angenrheidiol mewn ffordd syml ac
ymdopi yn ieithyddol â nifer o sefyllfaoedd cyfyng. Awgrymir
bod y themâu canlynol yn arbennig o addas:

- (1) adnabyddiaeth bersonol
- (2) tŷ a chartref
- (3) oriau hamdden, adloniant
- (4) teithio
- (5) iechyd a lles
- (6) siopa
- (7) bwyd a diod
- (8) gwasanaethau
- (9) lleoedd
- (10) iaith
- (11) tywydd

(12) hysbysiadau cyhoeddus. (91)

Manylir hefyd ar y pethau y gall dysgwyr eu gwneud ynghlwm wrth y themâu canlynol. Yn y cam 'Waystage' gall dysgwyr gyflawni'r ffwythiannau iaith canlynol:

- (1) cyflwyno a cheisio gwybodaeth ffeithiol
- (2) mynegi a darganfod ymarweddiad deallus
- (3) mynegi a darganfod ymarweddiad emosiynol
- (4) mynegi ymarweddiad moesol
- (5) cyflawni pethau
- (6) cymdeithasu

Wrth sôn am nodau dysgu iaith estron, dywaid van Ek (92) y gellir mynd o'r 'Waystage' i Lefel Drothwy, i 'Lefel-T Plus' ac yna i'r Lefel Uwch. Gallai'r lefel uwch ymdrin â'r un testunau ond yn fwy dwys, gan symud o'r profiadau a'r achosion personol i ddiddordebau mwy cyffredinol a bod yn fwy gwrthrychol. Byddai'r tasgau'n mynd yn fwy cynhwysfawr a chymhleth fel y byddai'r lefel gallu'n mynd yn uwch. Wrth gyrraedd lefel uwch hefyd byddai mwy o integreiddio'r pedair

sgil sy'n nodweddiadol o lefel a defnydd iaith siaradwr brodorol.

Gall cyflawni tasgau cynhwysfawr a chymhleth ofyn am siarad, gwrando, darllen ac ysgrifennu a hefyd amryw o sgiliau cymysg. Mewn adroddiad ar Ffrangeg gan y Bwrdd Arholi Albanaidd, nodir, wrth gyfeirio at dasgau llafar, yr hyn a elwir yn:

"tentative indicators of the relative difficulty of a task":

ANHAWSTER CYNYDDOL

----->

byrrach	hwy
syml	cyfansawdd\cymhleth
wedi'i ddiffinio'n fanwl	agored
annisgwyl	yn fwy annisgwyl
uniongyrchol	pell
ffeithiol\concrit	haniaethol
cyfarwydd	anghyfarwydd
penodol	cyffredinol
personol	amhersonol

Ychwanegir:

"precise descriptions about what makes one task potentially more difficult than another are open to debate". (93)

Dywedir hefyd nad oes yn rhaid i'r holl nodweddion hyn nac yn wir unrhyw un penodol fod yn bresennol i sicrhau lefel arbennig o anhawster.

Mewn disgrifiadau o lefelau ar gyfer gallu cyffredinol mewn iaith dramor, fel rheol dim ond gallu ysgrifennu cyfyngedig a ddisgrifir yn ôl van Ek yn ei lyfr ar nodau ar gyfer dysgu iaith dramor. Â ymlaen i ddweud:

"Especially at lower levels writing tends to be excluded entirely or to be assigned a comparatively minor place." (94)

Mae'r nodau ysgrifennu yn y Lefel Drothwy ar gyfer oedolion ac ysgolion yn gyfyngedig ac mae hyn yn wir hefyd am Lefel 1, NODAU CYFATHREBOL I OEDOLION. (95) Yn yr Adroddiad o'r Alban a grybwyllwyd uchod, cynhwysir ysgrifennu fel 'optional supplement' yn y lefel uwch yn unig. Gwahenir ysgrifennu yn bendant oddi wrth y defnydd o iaith lafar yn yr adroddiad hwnnw. Ar y llaw arall rhydd ACTFL (96) ddisgrifiadau manwl

o ystod eang o lefelau mewn gallu ysgrifennu.

Mewn darllen, gwahaniaethir rhwng lefelau yn nhermau'r tasgau y gall y dysgwr eu cyflawni yn gysylltiedig â thestunau penodol. Gellir defnyddio'r un tasgau ar bob lefel ond os gwneir hynny, bydd y testun o safbwynt anhawster yn amrywio. Ceir rhestr gyfansawdd o fathau o destunau ar gyfer darllen gan Grellet (97). Mae'n amlwg y bydd rhai testunau yn disgwyl mwy gan allu cyfathrebol dysgwyr nag eraill.

Dywaid awduron yr Adroddiad o'r Alban :

"Some of the factors which make texts more or less difficult are simplicity or sophistication of structure and the degree of familiarity of vocabulary." (98)

Disgrifir ystod o chwe lefel o ran gallu darllen yn yr adroddiad hwn.

Mae'n amlwg fod graddfa anhawster ffurfiau iaith yn ffactor bwysig wrth wahaniaethu rhwng lefelau mewn gallu cyfathrebol pa sgil bynnag a drafodir:

"In general, however, passing from one level to the next will involve adding to one's store of language-forms." (99)

Yn ôl Littlewood:

"a communicative view of language can help the teacher to make the linguistic content of a course more relevant to learners' needs." (100)

Fel'n hatgoffir gan Wilkins:

"the learner has to learn rules of communication as well as rules of grammar." (101)

Gwendid y gwerslyfrau gramadeg oedd eu bod yn cyflwyno i ddysgwyr:

"communicatively useless pieces of language which have been selected only because they exemplify certain grammatical facts. " (102)

Fel y dywed Widdowson:

"a knowledge of use must of necessity include a knowledge of usage but the reverse is not the case." (103)

Gall lefelau gwahanol ddangos gwahaniaethau yn:

- y nifer o ffwythiannau iaith
- y nifer o dybiannau cyffredinol
- y nifer o themâu
- beth a all y dysgwyr ei wneud o fewn y thema\topig
- y nifer o dybiannau penodol
- y nifer o ddehonglwyr ffwythiannau iaith,
tybiannau cyffredinol a thybiannau penodol (104)

Wrth drafod un agwedd ar y dull cyfathrebol sef y drefn ffwythiannol tybiannol, noda Finocchiaro a Brumfit fod y dull yn gwneud defnydd o lawer o egwyddorion sylfaenol y gwyddorau seicolegol e.e.

- (a) Hybir y dysgu pan gysylltir cynnwys a gweithgareddau ag anghenion a phrofiadau'r dysgwyr.
- (b) Mae cymhelliad y dysgwr o'r pwysigrwydd pennaf wrth gaffael gwybodaeth a sgiliau.
- (c) Hybir y dysgu pan fo'r cyflwyniad a'r ymarfer o

eitemau iaith yn ystyrlon, drwy eu cysylltu a'u defnyddio mewn sefyllfaoedd go iawn.

(ch) Mae'n bwysig fod y dysgwyr yn gyfranogwyr gweithredol yn y broses ddysgu. Po fwyaf o gyfrifoldeb a roddir, mwyaf a ddysgir.

(d) Mae angen help ar y dysgwyr i weld perthynas rhwng yr elfennau mewn iaith, sefyllfa a diwylliant, drwy ddeigramau syml a chymhorthion gweledol o bob math.

(dd) Rhaid cofio bod dulliau dysgu gwahanol gan bob unigolyn wrth gynllunio gweithgareddau dosbarth.

(105)

Mae'n debyg fod hyn yn wir pa drefn gyfathrebol bynnag a ddefnyddir. Mantaïs y dull a ddisgrifir gan Finocchiaro a Brumfit (106) yw'r ffaith bod y pwyslais yn y rhaglen ddysgu ar y dysgwyr a'u dibenion cyfathrebol. Bydd anghenion academiaidd, cymdeithasol a galwedigaethol y dysgwr yn sylfaen i holl agweddau cynnwys y rhaglen ieithyddol a diwylliannol.

Disgrifia'r ddau awdur uchod y nodweddion a ddylai fod mewn unrhyw gwrs cyfathrebol, yn arbennig un sy'n dilyn y drefn

ffwythiannol-dybiannol:

- (1) Tasgau realistig ar gyfer unigolion neu ddosbarth cyfan.
- (2) Darparu ar gyfer dysgu 'iaith bob dydd' a graddoli agweddau ar yr iaith yn ôl anghenion cyfathrebol. Gwasanaethu dibenion presennol y dysgwr o'r dechrau cyntaf.
- (3) Yr angen am nifer o weithgareddau amrywiol.
- (4) Er y seilir yr iaith ar sefyllfa rhaid bod pwrpas dilys i'r siarad.
- (5) Dylai'r cyfathrebu o'r lefel gyntaf ysgogi'r dysgwr gan y mynegir ffwythiannau sylfaenol, cyffredinol a chyfathrebol gan ddefnyddio geirfa addas i wneud hynny.
- (6) Gall ddatblygu o fethodoleg a ddefnyddir eisioes h.y. athrawon yn defnyddio dull eclecticig gan integreiddio nodweddion perthnasol i mewn i'r dull ffwythiannol-dybiannol.
- (7) Ni ddisgwyllir meistrolaeth ar unrhyw agwedd wrth

ei gyflwyno.

(8) Cynigir darpariaeth drwy system unedau a mydylau. Gall uned bennu yr agweddau gramadegol, yr eirfa, y tybiannau, a'r ffwythiannau.

(9) Gellir ei ddefnyddio i hybu ieithoedd tramor ar lefel eang. (107)

Bydd angen ystwythder wrth gynllunio unrhyw gwrs a bydd yn rhaid ystyried atebion i'r cwestiynau a ganlyn:

(a) pa sgiliau neu gyfuniad o sgiliau y bydd eu hangen?

(b) pa fath o sefyllfaoedd, ffurfiol, anffurfiol, proffesiynol, a.y.b?

(c) faint o'r sefyllfaoedd y gellir eu rhagfynegi o ran geirfa?

(ch) beth yw'r prif themâu y bydd eu hangen?

(d) pa fath o ffwythiannau cyffredinol y bydd y grŵp a dargedir yn eu defnyddio?

(dd) ble y bydd y grŵp yn defnyddio'r iaith?

Yn ôl Davies:

" mae cyfrifoldeb mawr ar ysgwyddau llunwyr defnyddiau i sicrhau eu bod yn paratoi deunydd Cymraeg newydd cyfathrebol ar seiliau cadarn". (108)

Dywaid Brumfit (109) fod cynllun maes llafur cyfoes yn dueddol i ddilyn model Taba lle ceir 7 cam:

1. Dadansoddi anghenion
2. Llunio nodau
3. Dethol cynnwys
4. Trefnu cynnwys
5. Dethol gweithgareddau dysgu
6. Trefnu gweithgareddau dysgu
7. Penderfynu ar ddulliau asesu ac arfarnu.

Ymosodwyd ar y model hwn gan Parker a Rubin (110) am ei fod

yn gaethiwus. Wrth drin pwnc fel iaith, dylid ystyried prosesau methodoleg yr ystafell ddosbarth yn rhan o'r cynnwys (111).

Dywaid Morrow (112) rywbeth tebyg hefyd. Mewn astudiaeth o ddysgwyr ymhlith plant ysgol ac oedolion llwyddiannus, daeth Naiman et al i'r casgliad fod dysgwr da yn:

- weithredol wrth ddysgu ac ymarfer
 - deall yr iaith fel system
 - defnyddio'r iaith wrth gyfathrebu'n go iawn
 - monitro ei ryng-iaith ('interlanguage')
 - dod i delerau â gofynion affeithiol dysgu iaith
- (113)

Ym marn Davies:

"y nod gyfoes i diwtoriaid, felly yw creu a chynnal awyrgylch yn eu dosbarthiadau a fydd yn ysgogi'r dysgwyr i gyfathrebu â'i gilydd." (114)

Yn CWRs CYMRAEG YSGOLION UWCHRADD dywedir mai:

" sail y cwrs yw'r dyb bod plant yn dysgu ail iaith trwy ddefnyddio'r iaith honno i bwrpas arbennig. Diffiniwyd y nodau yn ôl pa sgiliau y disgwylir i'r plant eu codi wrth fynd ymlaen. Mae'r gweithgareddau'n gyfle i arfer y Gymraeg yn ystyrlon o fewn eu galluoedd amrywiol, i holi ffeithiau a barn, i ymateb a rhoi gwybodaeth a mynegi barn bersonol yn ôl yr angen." (115)

Cred Littlewood (116) fod gweithgarwch cyfathrebol yn rhoi cyfle i ymarfer 'tasgau cyflawn', yn gwella cymhelliant, yn caniatáu dysgu naturiol ac yn creu cyd-destun sy'n cynnal dysgu. Wrth gyfrannu mewn gweithgareddau cyfathrebol y datblygir perthynas bersonol rhwng dysgwr a dysgwr, a dysgwr ac athro. Rhaid i'r dysgwr hefyd dalu sylw i'r ystyr gymdeithasol yn ogystal â'r ystyr ffwythiannol i'r iaith a ddefnyddia gan fod yn rhaid iddo ddefnyddio iaith addas i'r sefyllfa.

Gweithgaredd sy'n hybu'r agwedd gymdeithasol yw deialog agored neu ddeialog lle ceir cyfres o giwiau. Ym marn Davies:

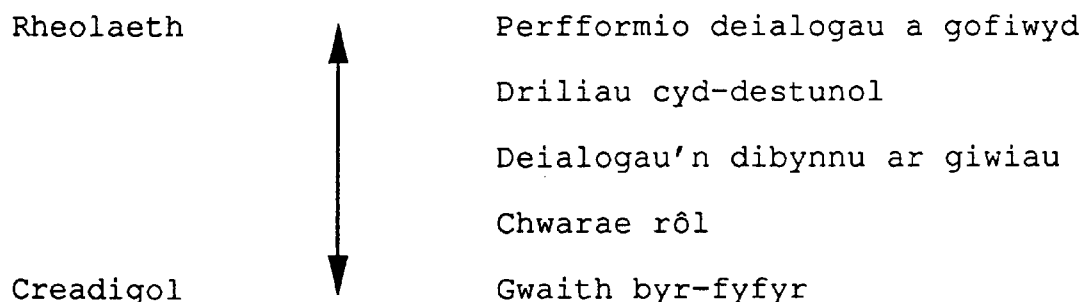
"Mae'r deialogau cyd-destunol yn enghreifftiau dilys o'r iaith ar waith ac o gymorth i ddysgu sut i ddefnyddio'r Gymraeg i gyfathrebu." (117)

Cytuna Littlewood (118) â hyn hefyd ond weithiau gwelir nad yw hyn yn wir fel yn rhai o'r deialogau ar ddechrau SIARAD CYMRAEG 1 (119). Mewn erthygl yn 1983 dadleua Hughes yn erbyn defnyddio deialogau cyd-destunol parod:

"angen ieithyddol y plentyn ar y pryd sy'n penderfynu'r iaith a gyflwynir iddo." (120)

Mae'r datganiad hwn yn tanseilio unrhyw syniad o gwrs er y gellir cytuno ag ef. Beth bynnag defnyddiwyd deialogau parod yn CWRS CYMRAEG YSGOLION UWCHRADD er bod Hughes yn gysylltiedig â'r cwrs. (121)

Yn ôl Littlewood rhydd gweithgareddau chwarae rôl gyfle i'r dysgwr ei ddychmygu ei hun tu allan i'r dosbarth ac yn hynny o beth gall ddefnyddio mwy o amrywiaeth o batrymau. Mae ganddo ddeialogram yn dangos sut y gall y gweithgareddau amrywio o reolaeth athro i ddysgwr-greadigol e.e.

Try'r chwarae rôl yn greadigol mewn deialogau sy'n dibynnu

ar giwiau. (122)

Cred Krashen (123) mai prif swyddogaeth ystafell ddosbarth ail iaith yw darparu mewnbwn er caffael iaith. Yn ôl 'damcaniaeth y mewnbwn' caffaelir iaith pan ddeellir cystrawennau sydd ychydig yn anos na'r rhai a astudir ar y pryd h.y.

$i + 1$ (i = cymhwyster cyfredol; 1 = y lefel nesaf) (124)

Ystyr 'deall' i Krashen yw bod yr un sy'n caffael iaith yn canolbwyntio ar ystyr yn hytrach na ffurf y neges. Y sialens fawr felly yw creu deunyddiau a chyd-destunau i sicrhau derbyniad ('intake'). Dywed:

"Perhaps the correct generalisation is that the best activities are those that are natural, interesting, and understood." (125)

Mae'n amlwg ei bod yn bwysig bod athro'n creu awyrgylch yn yr ystafell ddosbarth sy'n hyrwyddo cyfathrebu. Wrth ddefnyddio'r dull cyfathrebol mae rôl yr athro'n newid. Yn ôl Sheils disgwylir iddo fod yn:

rheolwr gweithgareddau

hyrwyddwr y dysgu

gyd-gyfranogwr yn y broses ddysgu

ymdriniwr

ysgogwr

arbenigwr

anogwr

adnodd

ddarparwr adborth

siaradwr rhugl

wrandawr da

arsylwr

ymchwilydd

berson amyneddgar (126)

Mae hon yn rhestr faith ond yn y drefn gyfathrebol disgwylir i'r dysgwr fod yn rhannol gyfrifol am ei ddysgu ei hun a chyd-weithio gyda'r athro.

Noda Sheils fod gweithio mewn grwpiau neu ddeuoedd yn sicrhau mwy o ryngweithio ar ran y dysgwr ac yn lleihau siarad athro â dosbarth cyfan:

"Learning through interaction puts the learner at the centre and reverses the classical pattern of classroom interaction:

- teacher initiates
- learner responds
- teacher evaluates." (127)

Ni olyga hyn fod yn rhaid i holl weithgareddau cyfathrebol y dosbarth ddigwydd o fewn grŵp neu bâr.

Yn ôl Brumfit mae iaith a phatrymau rhyngweithio grwpiau anffurfiol yn wahanol i rai grwpiau ffurfiol:

"The small group simulates natural conversational setting more closely than any other mode of classroom

organisation (if we include pair work with group work) ... in the most integrated, non-threatening, and flexible mode of class organisation available to the teacher". (128)

Dangosodd nifer o astudiaethau, Grice (129), Argyle et al (130), Schein (131) a Brown a Levinson (132) fod rhoi myfyrwyr mewn grwpiau bach yn y dosbarth yn ysgogi posibilïadau o ryngweithio nad ydynt ar gael wrth ddysgu dosbarth cyfan.

Cred rhai arbenigwyr fod gweithgareddau grŵp yn arwain at ymsefydlu camgymeriadau gan na all athro eu cywiro mor hawdd â gweithgareddau dosbarth. Beth bynnag cred nifer eraill yn eu plith Rivers (133), Littlewood (134) a Brumfit (135) nad yw gwneud camgymeriadau yn atal cynnydd a'i bod yn angenrheidiol datblygu agwedd ac ysbryd arbrofi. Mae'n rhesymol cywiro gwallau mewn gweithgareddau lle rheolir yr ymarfer a lle y rhoddir pwyslais ar gywirdeb ond wrth gyfathrebu'n naturiol mewn gweithgareddau grŵp neu bâr, argymhellir nodi unrhyw wallau ar gyfer eu cywiro'n ddiweddarach.

Dangosodd arolygon Abercrombie (136), Schmuck (137) a Johnson (138) fod gweithgareddau grŵp yn hytrach na rhai i unigolion yn lleihau pryder, yn cynyddu ymwybyddiaeth o

ddatrys problemau a chynyddu ymrwymiad i'r dysgu. Nid yw sefyllfa dosbarth traddodiadol yn creu ymddygiad ieithyddol naturiol am ei fod yn annog yr athro i arwain yr adwaith ieithyddol. (139)

Mewn grwpiau bach mae'r ymgymysgu'n fwy dwys fel bo ansawdd yr ymarfer ieithyddol yn well a cheir mwy o gyfleoedd i adborth a chadw golwg gan yr athro. Mae'r sefyllfa'n fwy naturiol na dosbarth llawn a cheir gwared ar yr ofn o siarad yn gyhoeddus o flaen dosbarth.

Mae'n amlwg fod yn rhaid i athrawon ac ysgrifenyddwyr cyrsiau ystyried nifer o ffactorau wrth gynllunio pa fath o weithgareddau, sefyllfa neu rôl sy'n addas i grŵp arbennig. Rhaid hefyd, gyfateb gofynion ieithyddol y gweithgaredd â chymhwyster a gallu ieithyddol y dysgwyr. Mae'n sicr y byddant yn fwy tebygol o gyfrannu mewn sefyllfaoedd sy'n ymddangos yn berthnasol ac wrth ymwneud â themâu sydd o ddiddordeb iddynt. Yn ogystal â hyn oll mae amrywiaeth yn y dull o gyflwyno yn hanfodol i wrthweithio undonedd a diffyg diddordeb pan fo iaith yn cael ei chyflwyno o fewn waliau dosbarth. Am y rheswm hwnnw mae glynu wrth un dull yn annoeth hyd yn oed wrth gyflwyno'r un peth. Mantais y 'dull cyfathrebol', mae'n debyg yw y gellir defnyddio amrywiaeth o dechnegau a dulliau cyn belled ag y sicrheir bod cyfathrebu'n digwydd.

Wrth fynd ati i baratoi a datblygu cwrs newydd ar gyfer athrawon a fyddai'n gorfod cwrdd ag anghenion y Cwricwlwm Cenedlaethol yng Nghyfnod Allweddol 1, ceisiwyd cadw mewn cof rai o'r egwyddorion a ddisgrifiwyd uchod a'u hymgorffori yn y cwrs. Yn y bennod nesaf disgrifir y cwrs a'r egwyddorion a ddylanwadodd ar ei ddatblygiad.

LLYFRYDDIAETH

1. Krashen, S.D., (1981), SECOND LANGUAGE ACQUISITION AND SECOND LANGUAGE LEARNING, Oxford: Pergamon, t.1.
2. Jones, R.M., (1964), CYFLWYNO'R GYMRAEG, Caerdydd: G.P.C., t.11.
3. Roberts, M.E., Jones, R.M., (1974), CYFEIRIADUR I'R ATHRO IAITH, G.P.C., t.261.
4. Widdowson, H.G., (1978), TEACHING LANGUAGE AS COMMUNICATION, Oxford University Press, t. 75.
5. Finocchiaro, M., & C. Brumfit, (1983), THE FUNCTIONAL-NOTIONAL APPROACH, FROM THEORY TO PRACTICE, Oxford: O.U.P.
6. Skinner, B.F., (1957), VERBAL BEHAVIOR, New York: Appleton-Century-Crofts.
7. Chomsky, N., (1965), ASPECTS OF THE THEORY OF SYNTAX, Cambridge: MIT Press.
8. Roberts, J.T., (1973), 'The LAD Hypothesis and L2

Acquisition: The Relevance of the Former for the
Latter,' yn AUDIO VISUAL LANGUAGE ASSOCIATION
JOURNAL, Cyf. 11, Rhif 2, t. 97-112

9. Dulay, H., & M. Burt., (1974), 'Natural sequences in child second language acquisition', yn LANGUAGE LEARNING 24: t. 37-53
10. Corder, S.P.(1978) "Language- learner language", yn J.C. Richards (gol.) UNDERSTANDING SECOND AND FOREIGN LANGUAGE LEARNING. ROWLEY, MASS.: NEWBURY HOUSE, t.79.
11. Littlewood, W. (1984). FOREIGN AND SECOND LANGUAGE LEARNING: LANGUAGE ACQUISITION RESEARCH AND ITS IMPLICATIONS FOR THE CLASSROOM, Cambridge: Cambridge University Press, t.35
12. Dulay, H. a M. Burt, (1974), "Errors and strategies in child second language acquisition". TESOL Quarterly 8.
13. Bailey,N., C. Madden, a S. Krashen (1974), "Is there a 'natural sequence' in adult second language learning?" LANGUAGE LEARNING 21.
14. Larsen-Freeman, D. (1975). THE ACQUISITION OF

GRAMMATICAL MORPHEMES BY ADULT LEARNERS OF ENGLISH
AS A SECOND LANGUAGE. Ph.D. dissertation,
University of Michigan.

15. Wagner-Gough, J. (1978). "Excerpts from comparative studies in second language learning." In E.M. Hatch (Ed.) SECOND LANGUAGE ACQUISITION. Rowley, Ma.,: Newbury House.
16. Dulay, H. and M. Burt, (1975) " A new approach to discovering universal strategies of child second language acquisition. In D. Dato (Ed.) DEVELOPMENTAL PSYCHOLINGUISTICS: THEORY AND APPLICATIONS. Washington: Georgetown University Press.
17. Littlewood, W.T., (1984). FOREIGN AND SECOND LANGUAGE LEARNING. Cambridge University Press, T.91.
18. Krashen, S.D., (1981). SECOND LANGUAGE ACQUISITION AND SECOND LANGUAGE LEARNING. Oxford: Pergamon, t.1
19. Naiman, N.M., M. Frohlich and H.H. Stern. (1978). THE GOOD LANGUAGE LEARNER. Toronto: Ontario

Institute for Studies in Education.

20. Chomsky. N., (1964). CURRENT ISSUES IN LINGUISTIC THEORY. The Hague: Mouton.
21. Dulay, H. a M. Burt (1977) "Remarks on creativity in language acquisition." Yn M. Burt, H. Dulay a M. Finnochiaro (Gol.), VIEWPOINTS ON ENGLISH AS A SECOND LANGUAGE. New York: Regents.
22. Naiman et al (1978). Gweler rhif 19.
23. Krashen, S.D. (1981). Gweler rhif 18.
24. Littlewood, W.T., (1984). Gweler rhif 17.
25. Idem, (1981). COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING: AN INTRODUCTION. Cambridge University Press.
26. Hughes, Geraint, (1983). Rhagarweiniad, CWRs CYMRAEG YSGOLION UWCHRADD. Uned Iaith Genedlaethol Cymru.
27. Krashen, S.D., (1981). Gweler rhif 18.
28. Idem, (1982). PRINCIPLES AND PRACTICE IN SECOND

LANGUAGE ACQUISITION. Oxford: Pergamon, t. 10

29. Idem, (1981). Gweler rhif 18, t.1
30. Littlewood, W.T., (1984). Gweler rhif 17, t.77.
31. Krashen, S.D. (1982). Gweler rhif 28, t.10.
32. Idem, (1981). Gweler rhif 18, t.35.
33. Littlewood, W.T., (1984). Gweler rhif 17, t.15.
34. Snow, C. a C. Ferguson (1977), (Gol.) TALKING TO CHILDREN: LANGUAGE INPUT AND ACQUISITION. Cambridge: Cambridge University Press .
35. Snow, C. a M. Hoefnagel-Hohle (1978), "Age differences in second language acquisition." Yn E. Hatch (Gol.), SECOND LANGUAGE ACQUISITION. Rowley, Ma.: Newbury House.
36. Burstall, C.M., M. Jamieson, S. Cohen, a M. Hargreaves. (1974). PRIMARY FRENCH IN THE BALANCE. Slough: NFER.
37. Littlewood, W.T. (1984). FOREIGN AND SECOND

LANGUAGE LEARNING. LANGUAGE-ACQUISITION RESEARCH
AND ITS IMPLICATIONS FOR THE CLASSROOM

38. Krashen, S.D. (1981). SECOND LANGUAGE AQUISITION AND SECOND LANGUAGE LEARNING. Oxford: Pergamon.
39. Hakuta, K. (1974). ' A preliminary report on the development of grammatical morphemes in a Japanese girl learning English as a second language.' Yn: WORKING PAPERS ON BILINGUALISM, 3: 18-43.
40. Huang, J. a Hatch, E. (1978). ' A Chinese child's acquisition of English.' Yn: Hatch, E. (Gol.), SECOND LANGUAGE ACQUISITION. Rowley, Ma.: Newbury House, t. 118-131
41. Postovsky, V. (1977) ' Why not start speaking later?' yn: Burt, M., Dulay, H. a Fonocchiaro, M. (Gol), VIEWPOINTS ON ENGLISH AS A SECOND LANGUAGE. New York: Regents, t. 17-26
42. Terrell, T.D. (1977)'A natural approach to second language acquisition and learning.' MODERN LANGUAGE JOURNAL , Cyf.. 61, rhif 7 t. 325-37

43. Krashen, S.D. (1982). PRINCIPLES AND PRACTICE IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION. Oxford: Pergamon.
44. Littlewood, W.T. (1984). FOREIGN AND SECOND LANGUAGE LEARNING. LANGUAGE- ACQUISITION RESEARCH AND ITS IMPLICATIONS FOR THE CLASSROOM. Cambridge: C.U.P., t.90
45. Mackey, W.F. (1965). LANGUAGE TEACHING ANALYSIS. LONGMANS.
46. Roberts, M. a Jones, R.M. (1974). 'CYFEIRIADUR I'R ATHRO IAITH (Ysgrifau ar Addysg), Rhan ii, Gwasg Prifysgol Cymru, t.198
47. Griffiths, N. (1980) ASTUDIAETH O GYRSIAU CYMRAEG I OEDOLION A GYHOEDDWDYD RHWNG 1960 A 1977. Traethawd M. Phil. t. 24
48. Ibid, t.4
49. Finocchiaro, M. a Brumfit, C. (1983). THE FUNCTIONAL -NOTIONAL APPROACH. FROM THEORY TO PRACTICE, Oxford: O.U.P.
50. Dodson, C.J. (1967). LANGUAGE TEACHING AND THE

BILINGUAL METHOD. London: Pitman

51. Gouin, F. (1880). L'ART D'ENSEIGNER ET D'ETUDIER LES LANGUES, (Paris). Cyfieithiad Saesneg 1892.
52. Coleman, A. (1929). THE TEACHING OF MODERN FOREIGN LANGUAGES IN THE UNITED STATES, Macmillan, Efrog Newydd.
53. Roberts, M. a Jones, R.M. (1979). CYFEIRIADUR I'R ATHRO IAITH (Ysgrifau ar Addysg), Rhan iii, Gwasg Prifysgol Cymru, T. 393
54. Skinner, B.F. (1957). VERBAL BEHAVIOUR, Appleton-Century-Crofts, Inc., Efrog Newydd.
55. Lado, R. (1964). LANGUAGE TEACHING, A SCIENTIFIC APPROACH, McGraw-Hill, Inc., Efrog Newydd
56. Roberts, M. a Jones, R.M. Gweler Rhif 53, t. 328
57. Keating, R. (1963). A STUDY OF THE EFFECTIVENESS OF THE LANGUAGE LABORATORY , A preliminary evaluation in 21 school systems of the Metropolitan School Study Council, Columbia University Teachers' College, Institute of Administration Research,

Efrog Newydd.

58. Stack, E. M. (1960). THE LANGUAGE LABORATORY AND MODERN LANGUAGE TEACHING, O.U.P. Efrog Newydd.
59. Newmark, L., (1966), 'How not to interfere with language learning,' yn Brumfit, C.J. & Johnson, K., (1979), THE COMMUNICATIVE APPROACH TO LANGUAGE TEACHING, O.U.P., t. 160-161.
60. Jones, R.M. (1966). CYMRAEG I OEDOLION, G.P.C. Rhagair.
61. Jones, A. a Jones, A. (1967). SIARAD CYMRAEG 1, Gomer.
62. Uned Iaith Genedlaethol, (1969, 1970, 1971). LLAFAR A LLUN, Llyfr 1,2,3.
63. Davies, P. (1986). DADANSODDIAD O NODAU GRADDEDIG AR GYFER OEDOLION SY'N DYSGU CYMRAEG FEL AIL IAITH. Traethawd Ymchwil Ph.D CPGC Bangor
64. Gouin, F. Gweler rhif 51.
65. Finocchiaro, M. a Brumfit, C. Gweler rhif 49.

66. Davies, C. (1975). GWELD DWEUD A GWNEUD, Rhagarweiniad. Gomer.
67. Davies, P. Gweler rhif 63.
68. Rivers, W. M. (1964). THE PSYCHOLOGIST AND THE FOREIGN-LANGUAGE TEACHER. Chicago University Press, t. 128.
69. Halliday, M.A.K. (1975). LEARNING HOW TO MEAN: EXPLORATIONS IN THE DEVELOPMENT OF LANGUAGE. London: Edward Arnold.
70. Dodson, C.J. (1967). Gweler rhif 50, t.85.
71. Idem
72. Davies, P. a Ap Gwilym, N. (1989). DULLIAU DYSGU. Athrofa Gogledd Ddwyrain Cymru, p. 9.10
73. Dodson, C.J. (1966). Gweler rhif 50
74. Davies, P. a Ap Gwilym, N., (1989). GWELER RHIF 72, p. 9.14.
75. Finocchiaro, M. a Brumfit, C. Gweler rhif 49, t.9.

76. Littlewood, W.T. (1981). COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING: AN INTRODUCTION. Cambridge: C.U.P.
77. Sheils, J. (1988). COMMUNICATION IN THE MODERN LANGUAGES CLASSROOM .Council of Europe: Strasbourg, t. 1.
78. Naiman, N.M., Frohlich, M. a Stern, H.H. (1978) THE GOOD LANGUAGE LEARNER. Toronto: Ontario Institute for Studies in Education, t. 103.
79. Brumfit, C.J. (1984). GOMMUNICATIVE METHODOLOGY IN LANGUAGE TEACHING: THE ROLES OF FLUENCY AND ACCURACY. Cambridge: C.U.P. t. 130.
80. Widdowson, H. G. (1972). 'The teaching of English as communication.' ENGLISH LANGUAGE TEACHING, Cyf. 27, rhif 1, t. 19.
81. Finocchiaro, M. a Brumfit, C. (1983). Gweler rhif 49.
82. Sheils, J. (1988). Gweler rhif 77, t. 1.
83. van Ek, J.A. (1986), OBJECTIVES FOR FOREIGN LANGUAGE LEARNING, Cyf. 1, Council of Europe:

Strasbourg.

84. Trim, J.L.M., Richterich, R., van Ek, J.A. (1980),
SYSTEMS DEVELOPMENT IN ADULT LANGUAGE LEARNING,
Oxford: Pergamon, t. 91-128.
85. van Ek, J.A., Alexander, L.G. & Fitzpatrick, M.A.,
(1977), WAYSTAGE ENGLISH, Pergamon.
86. van Ek, J.A., (1977). THE THRESHOLD LEVEL FOR
MODERN LANGUAGE LEARNING IN SCHOOLS, Longman, t.
5.
87. Ibid, t. 6.
88. Ibid, t. 8.
89. van Ek, J.A., Alexander, L.G. & Fitzpatrick, M.A.,
(1977), WAYSTAGE ENGLISH, Pergamon, t. 3-4.
90. Ibid, t.8.
91. Ibid, t. 11-12.
92. Idem, (1987). OBJECTIVES FOR FOREIGN LANGUAGE
LEARNING, Cyf. ii: Levels. Strasbourg: Council of

Europe, t. 38-39.

93. Scottish Examination Board, (1984). 'Joint working party on modern languages report on French, at foundation, general and credit levels'. Yn van Ek, J.A.(1987) OBJECTIVES FOR FOREIGN LANGUAGE LEARNING, Cyf. ii : Levels, Council of Europe: Strasbourg, t. 40.
94. Ibid, t. 42.
95. Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru, (1982). NODAU CYFATHREBOL I OEDOLION, Lefel 1,2,3.
96. ACTFL, PROVISIONAL PROFICIENCY GUIDELINES, American Council on the Teaching of Foreign Languages, Hastings-on-Hudson, N.Y. 1982, (Reproduced as Appendix A in TEACHING FOR PROFICIENCY, THE ORGANIZING PRINCIPLE, gol. T.V.Higgs, National Textbook Company, Lincolnwood 1984).
97. Grellet, F. (1981). DEVELOPING READING SKILLS, Cambridge: C.U.P.
98. Scottish Examination Board, (1984). Gweler rhif 93.

99. van Ek, J.A. (1987). OBJECTIVES FOR FOREIGN LANGUAGE LEARNING, Cyf. ii : Levels, Council of Europe: Strasbourg, t. 56.
100. Littlewood, W.T., (1981), t. 76. Gweler Rhif 76.
101. Wilkins, D.A. (1976). NOTIONAL SYLLABUSES. Oxford: O.U.P., T. 11.
102. Ibid
103. Widdowson, H.G., (1978), t. 18. Gweler Rhif 4.
104. van Ek, J.A., (1987), t. 56. Gweler Rhif 99.
105. Finocchiaro, M., Brumfit, C., (1983), t. 33. Gweler Rhif 5.
106. Ibid
107. Ibid, t. 18.
108. Davies, P., (1986), t. 79. Gweler rhif 63.
109. Brumfit, C.J., (1984), t. 90. Gweler Rhif 79.

110. Parker, J. C. Rubin, L.J. (1966). PROCESS AS CONTENT, Chicago, Rand McNally, t. 21.
111. Brumfit, C. (1984). COMMUNICATIVE METHODOLOGY IN LANGUAGE TEACHING, Cambridge: C.U.P.
112. Morrow, K. (1981). 'Principles of communicative methodology,' yn: Johnson, K. a Morrow, K. (Gol.) (1981) COMMUNICATION IN THE CLASSROOM, London: Longman.
113. Naiman, N. M., Frohlich, H.H. a Todesco, A. (1978). THE GOOD LANGUAGE LEARNER. Research in Education Series, Rhif 1, Toronto, Ontario Institute for Studies in Education., t.103.
114. Davies, P., (1986), t. 62. Gweler Rhif 63.
115. Uned Iaith Genedlaethol Cymru, (1985), CWRS CYMRAEG YSGOLION UWCHRADD, t. 2.
116. Littlewood, W.T., (1981), t. 17-18. Gweler Rhif 76.
117. Davies, P., (1986), t. 60. Gweler Rhif 63.

118. Littlewood, W.T., (1981). Gweler Rhif 76.
119. Jones, A. & Jones, A., (1967). Gweler Rhif 61.
120. Hughes, G. (1983). 'Cwrs Cymraeg Ysgolion Uwchradd De Morgannwg,' yn QUEST, Rhif 5 Cyngor Ysgolion.
121. Uned Iaith Genedlaethol, (1985). Gweler Rhif 115.
122. Littlewood, W.T., (1981), t.50. Gweler Rhif 76.
123. Krashen, S.D., (1981), t. 101. Gweler Rhif 1.
124. Idem, (1982), t. 21. Gweler Rhif 28.
125. Idem, (1981), t. 104. Gweler Rhif 1.
126. Sheils, J., (1988), t. 3-4. Gweler Rhif 77.
127. Ibid t. 7
128. Brumfit, C.J., (1984), t. 78. Gweler Rhif 79.
129. Grice, H., (1975). 'Logic and conversation' in Cole and Morgan, 1975.

130. Argyle, M., Furnham, A. a Graham, J.A. (1981).
SOCIAL SITUATIONS, Cambridge:C.U.P.
131. Schein, E. H. (1965) ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY,
Englewood cliffs, NJ, Prentice-Hall.
132. Brown, P. a Levinson, S., (1978), 'Universals in
language usage' in Goody, 1978.
133. Rivers, W.M., (1972), SPEAKING IN MANY TONGUES.
Rowley, Mass., Newbury House.
134. Littlewood, W.T., (1981), t. 55. Gweler Rhif 76.
135. Brumfit, C.J., (1984). Gweler Rhif 79.
136. Abercrombie, M.L.J., (1970), AIMS AND TECHNIQUES
IN GROUP TEACHING, London, Society for Research
into Higher Education.
137. Schmuck, R.A. a Schmuck, P.A., (1971), GROUP
PROCESSES IN THE CLASSROOM, Dubuque, Iowa, Wm. C.
Brown.
138. Johnson, D.W. a Johnson, R.T., (1975), LEARNING
TOGETHER AND ALONE, Englewood Cliffs, NJ,

Prentice-Hall.

139. Long, M.H., (1975), 'Group work and communicative competence in the ESOL classroom,' yn Burt a Dulay, 1975: 217-23.

PENNOD 3

DISGRIFIAD O'R CWRS A DDATBLYGWYD SEF CYNLLUN Y SIROEDD

Cwrs ar gyfer athrawon babanod di-Gymraeg neu brin eu Cymraeg yw'r cwrs hwn fel yr eglurwyd ym Mhennod 1. Ymddangosodd Cynigion yr Ysgrifennydd Gwladol, CYMRAEG AR GYFER 5-16 OED ym 1989 a disgwyliid i ysgolion lle y dysgid Cymraeg ar yr adeg honno weithredu'r cynigion yng Nghyfnod Allweddol 1 o Fedi 1990 ymlaen ac mewn ysgolion eraill o Fedi 1992 ymlaen. Soniwyd yn yr Adroddiad y cyfeiriwyd ato uchod am bwysigrwydd cael athrawon cymwys:

"Y mae cael athrawon sydd wedi'u hyfforddi'n briodol yn allweddol i weithredu ein cynigion...Y mae angen gweithredu gan sefydliadau hyfforddi athrawon ac awdurdodau addysg lleol." (1)

Ym mis Mai 1989, yng Ngholeg y Drindod, sefydlwyd CYNLLUN Y SIROEDD, prosiect ail iaith a noddwyd gan y Swyddfa Gymreig i gwrdd â'r amcan hwn. Diben y prosiect oedd datblygu a chyflwyno cwrs i athrawon di-Gymraeg neu brin eu Cymraeg o siroedd yn Ne Cymru a chynhyrchu pecyn a fyddai'n cynnwys tapiau sain a thâp fideo yn adlewyrchu arfer dda wrth ddysgu ail iaith i fabanod. Penodwyd Pwyllgor Llywio gan y Swyddfa Gymreig i arolygu'r prosiect. Cynrychiolwyr o'r chwe sir yn

y De oedd aelodau'r pwyllgor ac roedd y rhan fwyaf ohonynt yn ymgynghorwyr iaith. Cynhaliwyd rhyw dri phwyllgor yn ystod parhad y Cynllun. Ar wahân i arolygu datblygiad a chynnwys y cwrs a'i addasrwydd, ei brif orchwyl oedd pennu trefniadaeth ac amseriad y cwrs peilot.

Penderfynwyd y byddai'r cwrs peilot yn cychwyn ddechrau Medi ac y byddai'n rhaid i'r deunydd crai sef y cwrs ail iaith fod yn barod i'w dreialu erbyn hynny. Can awr fyddai hyd y cwrs peilot a byddai'r Swyddfa Gymreig yn ei noddi.

Argymhellodd y Pwyllgor Llywio y dylai pob un o siroedd y De sef Dyfed, Powys, tair sir Morgannwg a Gwent ryddhau dau neu dri o athrawon i ddilyn y cwrs. Byddai'r can awr yn ymestyn dros gyfnod o ddeg wythnos gan gynnwys dau benwythnos, un ar ddechrau'r cwrs a'r llall ar ei ddiwedd a chyfres o ddyddiau unigol ym mhob wythnos. Dewiswyd y drefniadaeth hon am y teimlai aelodau'r Pwyllgor na ellid rhyddhau athrawon babanod am fwy na diwrnod yr wythnos oherwydd ymlyniad plant bach wrth eu hathrawon. Rhwng y sesiynau hyfforddiant disgwylid i'r athrawon fynd nôl i'r ysgolion a chyflwyno'r iaith a ddysgasid ganddynt i'r plant yn eu dosbarth.

Wrth fynd ati i gynllunio a datblygu'r cwrs ail iaith ni ellid dianc rhag gofynion y Cwricwlwm Cenedlaethol gan mai athrawon a fyddai'n ei ddilyn. O angenrheidrwydd byddai'n gwrs sylfaenol a chan y deuai o dan ymbarél hyfforddiant

mewn swydd byddai'n rhaid i'r fethodoleg adlewyrchu'r dulliau y byddai athrawon yn eu defnyddio yn eu dosbarthiadau. Yn ogystal â'r gofynion statudol, y Targedau Cyrhaeddiad a'r Rhaglenni Astudio, nodir egwyddorion eraill yn yr adroddiad CYMRAEG AR GYFER 5-16 OED y byddai'n rhaid eu hystyried fel y pwyslais ar yr agwedd gyfathrebol e.e.

" Un o ddibenion pwysicaf dysgu iaith yw cyfathrebu; hanfod y cyfathrebu hwn yw siarad." (2)

Sonnir am ddarparu profiadau a sefyllfaoedd amrywiol ac am weithgareddau real a dychmygus:

"Y gallu i ddefnyddio'r iaith yw'r cymhelliad cryfaf y gall dysgwyr ei gael. Yr her yw cynllunio a darparu profiadau a sefyllfaoedd gwahanol er mwyn sicrhau bod y dysgwyr yn cael eu symbylu i ddefnyddio iaith yn bwrpasol ac addas y tu mewn a'r tu allan i'r ystafell ddosbarth. Ynghlwm â'r profiadau dylid datblygu gweithgareddau real a dychmygus a'u cysylltu â'r iaith lafar." (3)

At weithgareddau 'real a dychmygus' ychwanegir:

" Lle bo hynny'n bosibl dylid cyflwyno profiadau a gweithgareddau trawsgwricwlaidd." (4)

Yn olaf disgwylir i athrawon ddefnyddio themâu:

" Dylid cyfeirio at themâu a fydd yn rhoi cyfle i'r disgyblion ymateb a dechrau defnyddio'r iaith mewn amrywiol ffyrdd." (5)

Er mai cwrs i oedolion fyddai'r cwrs yn y lle cyntaf, roedd yn amlwg na ellid anwybyddu bod y grŵp targed hwn ag anghenion penodol iawn. Yn ogystal â chadw'r egwyddorion uchod mewn cof, byddai'n rhaid ystyried argymhellion arolygwyr ac arbenigwyr ar addysg. Mewn sawl adroddiad gan y Weinyddiaeth addysg fel TEACHING QUALITY (6) ac adroddiadau ymchwilwyr fel adroddiad y prosiect S.I.T.E. gan Brifysgol Bryste (7) sonnir am 'mismatch' rhwng anghenion athrawon a chynnwys cyrsiau hyfforddiant mewn swydd. Teimlir hefyd y dylai'r cyrsiau hyn fod yn batrwm neu fodel o safbwynt dulliau i'r hyn a ddylai ddigwydd mewn dosbarth. Argymhellir hyn hefyd mewn adroddiad diweddar ar hyfforddiant mewn swydd gan y Gymuned Ewropeaidd i wledydd y Gymuned:

" Teachers indeed expect in-service trainers to practise what they preach, to ensure that members interact with each other and that participants' needs are met. In-service trainers are, after all, by implication, providing a model for teachers' own work with children." (8)

Yr un yw byrdwn neges adroddiadau 'Prosiect Rhif 12' Cyngor Ewrop "Learning and teaching modern languages for communication" (9) a'r adroddiadau o'r gweithdai a gynhelir gan y Cyngor yn y gwahanol wledydd.

Ar sail yr hyn a drafodwyd uchod, penderfynwyd seilio'r cwrs ar y dull cyfathrebol, dysgwr-ganolog, sy'n rhoi pwyslais ar elfennau fel tasgau ystyrlon, testunau perthnasol, digon o ryngweithio, defnyddio'r ail-iaith wrth weinyddu dosbarth a hunan-asesiadau. Mabwysiadwyd nodweddion y dull cyfathrebol fel y'u disgrifir gan Sheils (10), Littlewood (11), Van Ek (12) Brumfit a Johnson (13), Widdowson (14) a Wilkins (15) fel amcanion. Trafodwyd datblygiad y dull cyfathrebol ac agweddau technegol arno ym Mhennod 2. Dyma'r nodweddion a fabwysiadwyd fel amcanion cyffredinol, pwrpasol a pherthnasol i'r cwrs:

- bod yn ddysgwr-ganolog e.e. cwrdd ag anghenion y dysgwr cyn belled ag y bo modd
- canolbwyntio ar themâu perthnasol
- rhoi rhyw gymaint o ddewis o ran tasgau neu destunau i'r dysgwr a rhoi cyfle i drafod ac arfarnu

- cyflwyno cyfres o dasgau ystyrlon a gwerth-chweil sy'n rhoi boddhad a hybu hunan-hyder
- paratoi'r dysgwr i gyfathrebu y tu allan i'r dosbarth
- cyflwyno sgiliau dysgu i'r dysgwr e.e. dulliau hunan-asesu; hybu'r gallu i ddatrys problemau; hybu ymreolaeth y dysgwr, hybu parodrwydd i fonitro ac arfarnu'n barhaus
- creu awyrgylch sy'n hybu'r dysgu
- newid rôl yr athro i fod yn hyrwyddwr / cyd-gyfrannydd / arsylwr / ymgynghorwr adnawdd / rheolwr dosbarth / ymchwilydd / adborthwr
- hybu gweithgareddau rhyngweithiol, dysgwr-ganolog fel gwaith pâr neu grŵp. (Nid awgrymir bod yn rhaid i'r holl weithgareddau fod yn waith pâr neu grŵp).

I ymgorffori'r nodweddion hyn mabwysiadwyd fframwaith y lefel drothwy fel y'i argymhellir ar gyfer ysgolion gan van Ek (16). Defnyddiwyd y Lefel Drothwy mewn nifer o ieithoedd gan gynnwys Saesneg ar gyfer ysgolion uwchradd ond hyd y

gwyddys dyma'r tro cyntaf i'r fframwaith gael ei ddefnyddio ar gyfer ysgol gynradd. Fel y disgrifiwyd ym Mhennod 2, dyma'r lefel isaf o gyrhaeddiad o ran gallu cyfathrebol yn ôl van Ek. Lefel gyfathrebol yn hytrach na lefel o berfffeithrwydd ydyw. Gan mai can awr oedd hyd y cwrs peilot i fod, teimlid y gallai'r lefel hon fod yn addas iawn o safbwynt y grŵp targed. Disgrifia van Ek (17) nod y Lefel Drothwy fel nod sydd :

- yn galluogi y mwyafrif o ddysgwyr i'w chyrraedd
- yn gyfystyr â'r nod isaf o gymhwyster
- yn rhoi gallu cyfathrebol i'r dysgwr
- yn cael ei seilio ar sefyllfaoedd real bob dydd
- yn cynnwys elfen fethodolegol a fyddai'n hyrwyddo astudiaeth bellach o'r iaith neu unrhyw iaith arall drwy roi sgiliau ieithyddol i'r dysgwr

Ymddangosai'r nod hwn fel petai'n cydweddu'n hollol ag anghenion y grŵp targed a gofynion y Cwricwlwm Cenedlaethol.

Nodwedd sylfaenol y model yw disgrifio'r gallu o ddysgu iaith fel sgil yn hytrach na gwybodaeth. Dadansoddir beth

all dysgwr ei wneud yn yr ail iaith; eilbeth yw pa ffurfiau ieithyddol y bydd yn rhaid i'r dysgwr eu trafod. Rhennir ymddygiad geiriol gan y model yn ddwy gydran sef perfformiad ffwythiannau a mynegi neu gyfeirio at dybiannau. Mae'r ffwythiannau a nodir yn rhai y byddai eu hangen ar unrhyw ddysgwr ond byddai ffwythiannau fel cwestiynu, cyfarch, gorchymyn, perswadio ac ymddiheuro yn rhai amlwg iawn ym myd athrawon a phlant. Wrth berfformio'r ffwythiannau hynny wrth gwrs defnyddir neu mynegir tybiannau penodol neu gyffredinol gan gynnwys ffurfiau iaith a geirfa. Yn y Lefel hon byddai'r dysgwr yn gallu cyflawni'r ffwythiannau iaith mwyaf angenrheidiol mewn ffordd syml ac ymdopi'n ieithyddol â nifer o themâu/topigau a allai fod ar gyfer dysgwyr yn gyffredinol. Gwelir o edrych ar y rhestr ym Mhennod 2 eu bod yn arbennig o addas i athrawon a phlant.

Erbyn hyn roedd anghenion y grŵp targed , y gweithgareddau ieithyddol y byddent yn eu hybu, y rôl y byddent yn ei chwarae, y themâu y byddent yn eu trafod, a'r ffwythiannau iaith y disgwylid iddynt eu defnyddio yn gymharol glir. Felly aethpwyd ati i ysgrifennu'r cwrs.

CYNNWYS Y CWRS

Rhennir y cwrs yn dair adran sef:

Adran A - Cynnwys y cwrs

Adran B - Iaith achlysurol neu iaith i weinyddu
dosbarth

Adran C - Llyfryddiaeth

Adran Ch- 2 gaset fideo a ddatblygwyd gan y ddwy
hyfforddwraig ar gyfer arfarnu, asesu a
hyfforddiant mewn swydd

Yn Adran A ceir wyth uned neu bennod a nodir y ffwythiannau
a'r themâu e.e.

Pennod 1 Ffwythiant: Cymdeithasu

Thema: Cyfarchion

Pennod 2 Ffwythiant: Dod i'ch adnabod

Thema: Teulu ac anifeiliaid anwes

Pennod 3 Ffwythiant: Cyfeirio a pherswadio

Thema: Cyfarwyddiadau a lleoliad

Pennod 4 Ffwythiant: Cyflwyno gwybodaeth

Thema: Y dosbarth a'r ysgol

Pennod 5 Ffwythiant: Mynegi barn

Thema: Hoff bethau / cas bethau

Pennod 6 Ffwythiant: Cyflwyno rhagor o wybodaeth

Thema: Y tywydd ac amserau'r flwyddyn

Pennod 7 Ffwythiant: Disgrifio

Thema: Y tŷ a'r cartref

Pennod 8 Ffwythiant: Rhoi mwy o wybodaeth bersonol

Thema: Manylion personol

Ym mhob pennod cynhwysir cerdyn cynnydd ar gyfer hunan asesu a 'Phwyntiau Pwysig' lle ceir eglurhad ar bwyntiau gramadeg. Mynn rhai dechreuwyr gael esboniad ar ryw bwynt gramadegol neu gystrawen lle mae'n well gan eraill gael esboniad yn ddiweddarach yn y cwrs. Rhennir pob pennod neu uned yn ddwy ran; yn y rhan gyntaf ceir y cwrs i'r athrawon / oedolion ac

yn yr ail ran awgrymiadau am weithgareddau addas i ddatblygu'r iaith gyda'r plant yn y dosbarth. Yn y rhan olaf hon cynigir nifer o weithgareddau trawsgwricwlaidd i gwrdd â gofynion y Cwricwlwm Cenedlaethol. Gobeithir cyflwyno'r cwrs mewn ffeil fel y gellid symud deunydd o un uned i'r llall yn ddi-drafferth yn ôl angen y dysgwyr neu fel y gellir ychwanegu deunydd a baratoir gan y dysgwyr gan hybu cyd-weithio a thrafod.

O safbwynt geirfa ceisiwyd cadw mewn cof yr hyn a ddywedodd van Ek :

"The total learning-load must be kept as small as possible. This means that preferably those forms are to be chosen which can serve more than one purpose, which can be used in more than one language-function, or for more than one notion. It should be particularly attempted to exclude forms which combine a very narrow range of applicability with a high degree of difficulty to foreign learners." (18)

Sgerbwd o iaith yn unig y gellid ei gyflwyno mewn cwrs can awr ond byddai'n rhaid cyflwyno digon i gwrdd â lefelau 1-3 yn Nhargedau 1, 2, 3. Yn CYMRAEG YN Y CWRICWLWM CENEDLAETHOL nodir y:

"Dylid cwmpasu nifer o themâu megis byd ysgol, bywyd bob dydd, teledu, cartref ac ardal, hamdden a diddordebau, tywydd ac amser, teithio a gwylliau, tref, gwlad a môr y bydd llawer ohonynt yn ymddangos i ryw raddau ym mhob cyfnod allweddol, er y bydd y sefyllfaoedd a'r profiadau o fewn y themâu hynny'n adlewyrchu oed ac aeddfedrwydd y disgyblion. Dylai'r eirfa a'r cystrawennau gynyddu ac ehangu bob tro yr ailgodir thema." (19)

Daw'r dyfyniad hwn allan o'r RHAGLEN ASTUDIO (Cymraeg Ail Iaith: Llafar) a gwelir bod angen cyflwyno geirfa sy'n berthnasol i'r themâu uchod. Gwelir wrth deitlau'r penodau neu'r unedau a nodwyd ar ddechrau'r bennod hon, i'r cwrs geisio cwrdd â'r gofyn hwn. Wrth gwrs ni fydd rhaid i athrawon plant bach gyflwyno cymaint o eirfa a phe bai'r plant yn blant iau ac ni fydd yn rhaid cyflwyno geirfa mor gyflym. Mewn cwrs mor fyr ni ellid disgwyl cyflwyno'r holl eirfa a fyddai ei hangen ar yr athrawon hyn. Gobeithid drwy ymarfer a dysgu sgiliau ieithyddol yn ogystal â dysgu iaith y byddent yn medru addasu a datblygu ar ôl i'r cwrs orffen.

Erbyn diwedd Cyfnod Allweddol 1 sef plant saith oed disgwylir iddynt fod yn gallu cyflawni'r hyn a nodir isod drwy gyfrwng yr ail iaith:

- ymateb i symbyliad llafar a / neu weladwy drwy ddilyn deunydd priodol ar radio, teledu / tâp sain / fideo
- cyfarch a sefydlu perthynas drwy holi ac ateb cwestiynau, sôn amdanynt eu hunain, rhannu profiadau
- defnyddio iaith i chwarae rôl, cyflwyno deialogau / dramodigau syml, chwarae gêmiau bwrdd, dosbarth, cyfrifiadur
- defnyddio iaith wrth ymwneud â phrofiadau ymarferol ac addysgol e.e. mesur, symud a chân, celf a chrefft, blasu, teimlo ac yn y blaen
- adrodd a chanu caneuon / rhigymau, gwrando ar storïau (20)

DARLLEN

- darllen enwau personol
- darllen labeli ar ddodrefn ac offer y dosbarth
- darllen arwyddion a phosteri

- darllen siartau, murluniau ac arddangosfeydd
- darllen llun a gair
- darllen taflenni, llyfrynnau a chylchgronau
- darllen llyfrau stori lliwgar
- darllen llyfrau cyfair lliwgar
- darllen gwaith plant wedi'i arddangos
- darllen rhestrau gwahanol
- ail-ddweud stori
- cofio digwyddiadau stori
- darllen ei newyddion ei hun (21)

YSGRIFENNU

- labelu gwrthrychau / llun
- llenwi holiadur syml

- enwi a disgrifio lluniau
- enwi a disgrifio peintiadau
- enwi a disgrifio murluniau
- enwi a disgrifio siapiau
- enwi a disgrifio lliwiau
- enwi a disgrifio dillad
- enwi a disgrifio teulu
- cofnodi ar siart tywydd
- rhoi geiriau yng ngenau cymeriadau darluniol /
cartŵn
- llunio nodyn i ofyn am rywbeth neu ddiolch
- enwi a labelu lluniau ar gyfrifiadur
- ysgrifennu newyddion personol
- cofnodi deialog syml allan o stori

- mynegi teimpladau e.e. rwy'n hoffi, dydw i ddim yn hoffi (22)

Pan gyflwynir geirfa newydd, nodir pob enw benywaidd; gellir cymryd yn ganiataol mai gwrywaidd yw pob enw arall.

Defnyddiwyd y ffurf fwy ffurfiol 'chi' yn hytrach na 'ti' er mwyn hwylustod ar gais athrawon bro, ymgynghorwyr iaith a Phwyllgor Llywio'r Cynllun. Eu hamcan yn awgrymu hyn oedd ceisio lleihau nifer y ffurfiau gan y teimlid mai ffurf luosog y gorchmynion a ddefnyddir amlaf mewn dosbarth. Nodwyd yn y 'Cyflwyniad' y gellid defnyddio'r naill neu'r llall i gwrdd â gofynion lleol neu farn athrawon eraill. Beth bynnag pan dreialwyd y Cynllun gwelwyd bod angen y ddwy ffurf.

Yn Adran B ceir elfen a ystyrir yn bwysig mewn unrhyw gwrs cyfathrebol sef iaith achlysurol neu'r iaith sy'n angenrheidiol i weinyddu dosbarth dan benawdau fel 'Galw'r Gofrestr', 'Chwarae Gêmau,' 'Trafod Gwaith Plant' ac yn y blaen.

Yn Adran C ceir llyfryddiaeth lle y cyfeirir at gyfarpar addas fel llyfrau darllen, llyfrau lluniau, geiriaduron plant, llyfrau caneuon, tapiau sain a fideo yn ogystal â llyfrau ar agweddau ar iaith.

Yn Adran Ch ceir dau gaset fideo a ddatblygwyd gan y ddwy hyfforddwraig at bwrpas arfarnu ac asesu.

Fel y dywedwyd eisioes, dechreuwyd y cwrs peilot ym mis Medi 1989 lle y cafwyd cyfle i dreialu'r cwrs. Penodwyd dwy hyfforddwraig i fod yng ngofal y cwrs peilot, i gyflwyno'r deunydd ac hyfforddi'r athrawon. Roedd gan y ddwy brofiad helaeth fel athrawon cynradd ac athrawon bro a rhoddai hynny hygreddedd iddynt yng ngolwg yr athrawon. Tri ar ddeg o athrawon a fynychodd y cwrs sef:

dau (athro ac athrawes) o Went

dwy athrawes o Dde Morgannwg

tair athrawes o Ganol Morgannwg

un o Orllewin Morgannwg

tair o Bowys

dwy o Ddyfed (dalgyllch Penfro)

Pasiwyd yn y Pwyllgor Llywio y byddai'n well o safbwynt costau teithio a hwylustod petai athrawon y tair sir yn Nwyrain Cymru yn cael eu hyfforddi yng nghanolfan yr Uned

Iaith Genedlaethol gan un o'r hyfforddwyr a benodwyd. Byddai'r chwe athrawes arall o'r Gorllewin yn cwrdd yng Ngholeg y Drindod ar gyfer pob sesiwn hyfforddiant. Yn y ddau benwythnos preswyl yn unig y byddai'r ddwy garfan yn cwrdd â'i gilydd a hynny yn y Coleg. Yn ystod y deg wythnos y parhaodd yr hyfforddiant, y patrwm fel rheol oedd cwrdd ar ddydd Gwener a dydd Llun. Gellir dweud bod nod deublyg i'r sesiynau hyn sef cynnal cwrs ar gyfer yr oedolion / athrawon ar yr un llaw a'u paratoi ar gyfer gwaith yn y dosbarth ar y llall. Defnyddid rhan gyntaf pob uned i'r pwrpas o hyfforddi'r athrawon ar eu lefel eu hunain ac yn yr ail ran ymgyswllt â 'Gweithgareddau I'r Plant Bach' mewn gweithdai. Byddai rhan o bob 'diwrnod hyfforddiant' yn weithdy lle byddai'n rhaid i'r athrawon newid eu rôl a chael cyfle i ddatblygu defnyddiau addas a'u defnyddio i ymarfer yr iaith fel athro neu athrawes gyda'i ddosbarth. Os edrychir ar yr unedau yn y cwrs (gweler y cwrs yn Atodiad 1), fe welir bod geirfa addas i blant wedi'i hychwanegu yn yr ail ran.

Yn y bylchau rhwng y sesiynau hyfforddiant gosodai'r hyfforddwyr dasgau yr oedd yn rhaid i'r athrawon eu cyflawni yn y dosbarth cyn dod yn ôl i'r cyfarfod nesaf. Ymgais i ymestyn y cyswllt â'r iaith oedd hyn gan fod can awr yn amser byr i gwrs cyfathrebol. Hefyd, defnyddient dapiau sain yn cynnwys ymarferion llafar a baratowyd i hybu'r cof a'r

ynganu. Weithiau ymwelai'r hyfforddwyr â'r athrawon yn eu hysgolion er mwyn gweld faint o'r iaith oedd yn treiddio i'w dosbarth. Ar ôl i'r cwrs orffen ceisiwyd trefnu yr hyn a elwid yn ôl-ofal. Trefnwyd tri ymweliad gan yr hyfforddwyr ac yna byddai'r athrawon bro yn nalgylch y dysgwyr yn eu cynnal ar ôl hynny.

Yn ystod yr 'ôl-ofal', datblygwyd fideo gan y ddwy hyfforddwraig o'r athrawon yn dysgu yn eu dosbarth ac yn arddangos y cyfarpar a baratowyd ganddynt. Gwnaethpwyd fideo hefyd o'r penwythnos preswyl ar ddiwedd y cwrs ac ar y tâp gwelir yr athrawon yn dangos y deunyddiau a baratowyd yn ystod y cwrs ac yn ateb cwestiynau. Gweler y ddau gaset yn Adran Ch.

Defnyddiwyd yr adborth a gafwyd yn y cwrs peilot ac yn ystod yr ôl-ofal i addasu'r cwrs cyn ei argraffu'n derfynol. Trafodir yr asesu a'r arfarnu a wnaethpwyd yn y bennod nesaf.

LLYFRYDDIAETH

1. Y Swyddfa Gymreig, (1989). CYMRAEG AR GYFER 5-16 OED, Cynigion Ysgrifennydd Gwladol Cymru, t. 142
2. Ibid. t.88, p. 11.5
3. Ibid. t. 88, p. 11.6
4. Ibid. t. 94, p.11.11
5. Ibid. t.94, p.11.13
6. Ysgrifennydd Gwladol Dros Addysg a Gwyddoniaeth ac Ysgrifennydd Gwladol Cymru. (1983). TEACHING QUALITY, HMSO, London 1983
7. Baker, K. a Sikora, J. (1982) THE SCHOOLS AND IN-SERVICE TEACHER EDUCATION, REPORT OF AN EVALUATION PROJECT, University of Bristol, Bristol, t. 2.1
8. Blackburn, V. a Moisan, C. (1986). THE IN-SERVICE TRAINING OF TEACHERS IN THE TWELVE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN COMMUNITY. Maastricht: Presses Interuniversitaires Europeennes Maastricht.

9. Council of Europe, (1989). LANGUAGE LEARNING IN EUROPE: THE CHALLENGE OF DIVERSITY. STRASBOURG.
10. Sheils, J. (1988). COMMUNICATION IN THE MODERN LANGUAGES CLASSROOM. Council of Europe: Strasbourg.
11. Littlewood, W. (1981). COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING, AN INTRODUCTION, Cambridge: C.U.P.
12. van Ek, J.A. (1977). THE THRESHOLD LEVEL FOR MODERN LANGUAGE LEARNING IN SCHOOLS. LONGMAN.
13. Brumfit, C.J. a Johnson, K. (Gol.). (1979). THE COMMUNICATIVE APPROACH TO LANGUAGE TEACHING, Oxford: Oxford Univerity Press.
14. Widdowson, H.G. (1978). TEACHING LANGUAGE AS COMMUNICATION, Oxford: O.U.P.
15. Wilkins, D.A. (1976). NOTIONAL SYLLABUSES, OXFORD: O.U.P.
16. van EK, J.A. (1977). THE THRESHOLD LEVEL FOR MODERN LANGUAGE LEARNING IN SCHOOLS. Longman.

17. Ibid, t. 3
18. Ibid, t. 16
19. Y Swyddfa Gymreig, (1990) CYMRAEG YN Y CWRICWLWM
CENEDLAETHOL, Y SWYDDFA GYMREIG, t. 79-80.
20. Ibid, t. 80
21. Ibid, t. 88
22. Ibid, t. 96

PENNOD 4

ARFARNU AC ASESU

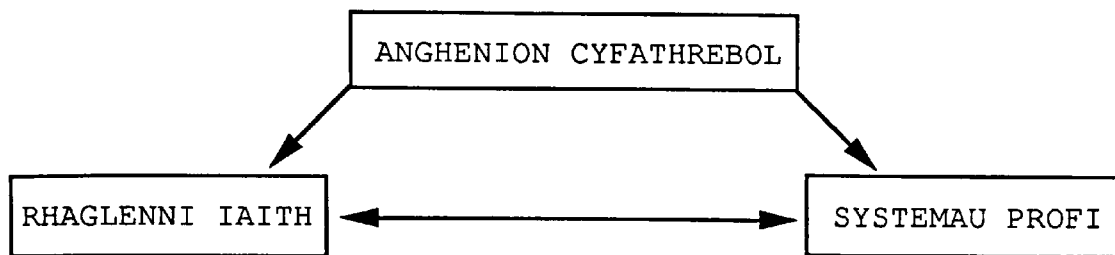
"Evaluation of in-service work is a difficult subject... One major difficulty is that the purposes of evaluation are often not clear and the resultant confusion over objectives and methodology limit the usefulness of the exercise." (1)

Yn sicr mae nifer o arbenigwyr yn cytuno bod arfarnu effeithiol yn beth anodd os nad oes nodau clir o'r cychwyn. Mewn llyfr ar brofi perfformiad cyfathrebol sy'n amlinellu egwyddorion a thechnegau ar gyfer nodi anghenion dysgwr ac asesu ei berfformiad iaith dywed B. J. Carroll:

"The judgement of the success or otherwise of a language programme is not wholly a quantifiable business." (2)

Yn ystadegol mae'n siwr fod hyn yn wir ond i'r hyfforddwr a'r dysgwr mae llwyddiant neu aflwyddiant yn gwbl amlwg. Mae ganddo ddiagram o'r rôl allweddol a chwaraeir gan ddisgrifiad ('specification') o anghenion cyfathrebol yn natblygiad cwrs addysg neu 'curricula' iaith a'r modd y deillia rhaglenni iaith a'r systemau profi o'r disgrifiad

hwnnw. Geilw'r diagram canlynol yn 'Curriculum Triangle' (3):

Yn draddodiadol nid yw rhaglenni wedi adlewyrchu'r cytundeb hwn rhwng anghenion rhaglenni a phrofion. Deil Morrow (4) fod profion confensiynol yn anwybyddu rhai agweddau ar ddefnydd dilys o iaith h.y. bod iaith yn rhyngweithiol, pwrpasol, dilys, cyd-destunol, wedi'i seilio ar berfformiad a'i hasesu yn nhermau ymddygiadol.

Er gwaethaf pob anhawster ni ddaethpwyd ar draws unrhyw arbenigwr ar iaith nad oedd yn credu bod angen arfarnu ac asesu e.e.

" Testing, assessment and evaluation are necessary aspects of a language learning system." (5)

Cred Davis mai'r hyn sy'n bwysig yw bod y ffurfiau arfarnu a ddewisir yn addas ac yn ategu amcanion y rhaglen ddysgu. Gellir categoreiddio prif ddibenion arfarnu fel :

1. 'Pre-course' i.e. placement or selection

2. 'In-course' i.e. to monitor and support the learning process. (6)

Gall hynny gynnwys ystod o ddibenion e.e.

- diagnostig lle gellir newid yr addysgu neu'r dysgu ar sail yr arfarnu
- rhoi adborth pendant i'r dysgwr trwy roi prawf ffurfiannol neu hunan-asesiad i'r dysgwr
- prawf crynodol / adolygol ar ddiwedd cwrs a all adlewyrchu cryfderau neu wendidau'r cwrs a mesur cyrhaeddiad

Mewn adroddiad gan y Gymuned Ewropeaidd ar hyfforddiant mewn swydd i athrawon sonnir bod arfarnu cyrsiau yn fynych yn aneffeithiol:

" The chief difficulties they experienced were failure to define at the outset the objectives of the evaluation... Many in-service trainers would benefit greatly from help in the techniques of simple evaluation and would be likely to run more effective courses as a result." (7)

Nid oes pwrpas chwaith i arfarnu effeithiol onis dilynir gan weithredu pendant fel naill ai diddymu cyrsiau aneffeithiol neu ddatblygu a hyrwyddo'r rhai llwyddiannus. Wrth arfarnu unrhyw gwrs mae angen fframwaith a nodau penodol e.e.

- (1) a gyrhaeddwyd nodau ac amcanion y cwrs?
- (2) a oedd nodau'r cwrs yn berthnasol i anghenion y dysgwyr?
- (3) a arfarnwyd cymhwyster cyfathrebol y dysgwyr yn ystod y cwrs ac ar ei ddiwedd?
- (4) a roddwyd cyfle i'r dysgwyr gyfrannu at yr arfarnu a'r asesu?
- (5) a arfarnwyd y broses: y nodau a'r amcanion, y cynnwys, y fethodoleg, y gweithgareddau, y defnyddiau a'r amseru yn gyson?

Gofynnwyd y cwestiynau uchod i'r ddwy hyfforddwraig ar ddiwedd y Cwrs Peilot. Crynhowyd eu hymatebion fel a ganlyn.

HOLI DWY HYFFORDDWRAIG Y CWRS PEILOT

- (1) A GYRHAEDDWDYD NODAU AC AMCANION CYFFREDINOL Y CYNLLUN?

(Gweler yr amcanion ym Mhennod 3)

HYFFORDDWRAIG A a B

- Cyrhaeddwyd y lefel ieithyddol yr anelwyd ati sef cyflwyno digon o iaith i'r dysgwyr/athrawon ymdopi â lefel yr iaith a'r profiadau yng Nghyfnod Allweddol 1, Cymraeg Ail Iaith, yn y Cwricwlwm Cenedlaethol. Canolbwyntiwyd ar themâu perthnasol, a cheisiwyd cyflwyno tasgau ystyrlon a sgiliau dysgu iddynt. Hefyd, hybwyd gweithgareddau rhyngweithiol a oedd yn rhoi cyfle i gwrdd ag anghenion unigol.

- (2) A OEDD AMCANION Y CWRS YN BERTHNASOL I ANGHENION Y DYSGWYR/ATHRAWON?

HYFFORDDWRAIG A a B

Roedd amcanion y Cynllun yn berthnasol oherwydd:

- eu bod wedi eu sefydlu ym myd y plant.
- bod yr amcanion a'r cynnwys yn cynnig model i'r athrawon trwy gyfuno iaith â methodoleg

- bod y Cynllun yn ganllaw hyblyg heb fod yn rhagnodol; roedd y Cynllun yn agored i'w ddehongli yn ôl y galw ac roedd y fformat yn annog y dysgwyr i fod yn rhan o'r broses ddysgu
- bod y cynnwys a'r diwyg yn gyfeillgar h.y. un o'r amcanion oedd cyflwyno cyfres o brofiadau a allai fod o fudd i athrawon a phlant yn hytrach na chyflwyno cyfres o batrymau a dysgu gramadeg.
- cyflwynwyd fframwaith o eirfa ond rhoddwyd digon o gyfle i ychwanegu yn ôl y galw
- cynhwyswyd lluniau y gellid eu haddasu a'u defnyddio gan y dysgwyr/athrawon fel cardiau gêm, cardiau fflach neu mewn siartau

(3) SUT YR ARFARNWYD CYMHWYSTER CYFATHREBOL Y DYSGWYR YN YSTOD Y CWRS PEILOT?

HYFFORDDWRAIG A a B

- Drwy eu cael i ateb cwestiynau a defnyddio iaith achlysurol mewn gêm
- Drwy osod tasgau i'w cyflawni yn y dosbarth rhwng

sesiynau hyfforddiant a'u harfarnu gan un ohonynt
ar ymweliad â'r ysgol. Arfarnwyd y
dysgwyr/athrawon yn yr ysgol ar ansawdd y
cyfathrebu ac ar ymateb y plant

- Drwy arfarnu eu hyder mewn gweithgareddau
cyfathrebol yn y dosbarth, ansawdd eu cyfraniad
mewn grŵp, a'u parodrwydd i wrando. Ni roddwyd
cymaint o bwyslais ar yr ynganu er y darparwyd
tapiau o ymadroddion ac iaith achlysurol er mwyn
hybu'r ynganu a'r gwrando ac er mwyn ymarfer yr
iaith.
- Drwy eu hasesu yn erbyn Targedau a Lefelau Cymraeg
Ail Iaith y Cwricwlwm Cenedlaethol.
- Drwy ddefnyddio Lefelau Wilkins (8) fel prawf
crynodol ar y diwedd
- Drwy ddefnyddio fideo fel prawf cyfathrebol ar y
diwedd.

(4) A RODDWDYD CYFLE I'R DYSGWYR GYFRANNU AT YR ARFARNU A'R
ASESU?

HYFFORDDWRAIG A a B

- Ar ôl ymarfer yr iaith a'r gweithgareddau a ddysgwyd yn y sesiwn blaenorol yn eu dosbarth, caent gyfle i drafod eu llwyddiant neu ddiffyg llwyddiant yn y sesiwn nesaf. Yn y sesiynau hyn câi pob un gyfle i gymharu ei safon ei hun â safon ei gyd-ddysgwyr yn ogystal â chyfle i fesur cynnydd yn erbyn datblygiad y lleill. Wrth drafod fel hyn ceid llawer o groesffrwythloni gan yr amrywiai dosbarthiadau'r athrawon o'r dosbarth meithrin i fabanod uchaf. Ni ddefnyddiwyd y Cardiau Cynnydd yn ystod y Cwrs Peilot gan y teimlid i'r dysgwyr gael digon o gyfle i hunan-asesu mewn trafodaethau grŵp a chyfweiliadau.

- Nid yr un oedd rôl y dysgwyr/athrawon mewn sesiwn hyfforddiant ag wrth gyflawni tasgau a gweithgareddau gyda'u disgyblion yn y dosbarth. Ceid cyfle i'w hasesu yn y ddwy rôl. Ar yr ymweliad cyntaf darganfuwyd bod pob un yn defnyddio gormod o Saesneg yn ddianghenraid. Llwyddwyd i oresgyn hyn ar ôl trafodaeth yn y sesiwn nesaf trwy eu hannog i ddefnyddio'r iaith a ddysgwyd i gyflwyno amrywiaeth o brofiadau traws-gwricwlaidd lle nad oedd angen llawer o iaith e.e. ymarfer corff lle gellid defnyddio'r gorchmynnol i bwrpas. Trwy asesu arfarnu a

thrafod, derbyniwyd y gellid gwneud nifer o weithgareddau amrywiol gyda phlant bach gydag ychydig o iaith. Ychwanegwyd at yr hyder ac addaswyd y dulliau a'r cynnwys yn ôl yr adborth. Hefyd wrth osod tasgau gwahanol i'w cyflawni bob wythnos yn y dosbarth, sicrhawyd bod y dysgwyr/athrawon yn darparu amrywiaeth o weithgareddau yn hytrach na chadw at yr un gêm neu gân o hyd. Gwelwyd wrth eu harolygu fod rhai yn fwy bywiog a chartrefol yn eu cynefin yn y dosbarth. Teimlwyd bod y ddwy rôl yn atgyfnerthu ei gilydd a thrwyddynt câi'r dysgwyr/athrawon gyfle i gyd-blethu thema, iaith a methodoleg.

- (5) A ARFARNWYD Y BROSES SEF Y NODAU A'R AMCANION, Y CYNNWYS, Y FETHODOLEG, Y GWEITHGAREDDAU, Y DEFNYDDIAU A'R AMSERU YN GYSON?

HYFFORDDWRAIG A a B

- Fel y nodwyd eisioes, teimlwyd bod y nodau a'r amcanion yn addas a pherthnasol i anghenion y dysgwyr ar ôl trafod ac arfarnu. O ganlyniad i'r adborth gwnaethpwyd newidiadau i'r cynnwys, i rai gweithgareddau, deunyddiau a'r amseru yn ystod y cwrs peilot ac ar ôl hynny. O safbwynt iaith a

chynnwys nodwyd y newidiadau canlynol:

- Gan amlaf defnyddiwyd 'ti' yn hytrach na 'chi' fel oedd yn y Cynllun a 'dw i' i athrawon Gorllewin Morgannwg yn hytrach na 'rwy'n' gan mai'r ffurf hon a ddefnyddiwyd gan athrawon ymgynghorol y Sir. Nid achosodd hyn lawer o drafferth. Ystyrid y ffurf 'ti' yn well ffurf gyda phlant bach.
- Ychwanegwyd yn ôl anghenion y funud rai ymadroddion ac amser gorffennol wrth drafod bwyd amser egwyl ym Mhennod 1 e.e. beth gest ti?
- Tueddid i gael newidiadau gwahanol bob tro y defnyddid y Cynllun i gwrdd ag anghenion y dysgwyr. Roedd y ffaith bod y Cynllun wedi cael ei gyflwyno ar ffurf ffeil yn ei gwneud hi'n hwylus iawn i ychwanegu.
- Gallai'r Cynllun fod yn fwy 'cyfeillgar' o safbwynt y dysgwr; cwynwyd ei bod yn anodd cael gafael ar rai agweddau gan nad oedd y 'Cynnwys' yn ddigon manwl ac nad oedd Mynegai.
- Gellid bod wedi rhoi mwy o ganllawiau ar gyfer cymhwyso iaith o dan thema neu gyflwyno mwy o

weithgareddau ynghlwm wrth stori fel y gwnaethpwyd gyda'r stori 'Y Gair Hud'. Byddai casgliad o storïau a rhigyau y gellid eu defnyddio'n symbyliad neu fan cychwyn wedi bod yn fuddiol.

- Datblygwyd deunydd dysgu a gweithgareddau ychwanegol i gwrdd ag anghenion unigol. Ar y cyfan roedd digon o weithgareddau ond roedd angen mwy o ymarfer ar ryw agwedd neu bwynt ieithyddol ar rai. O'r herwydd bu'n rhaid ychwanegu weithiau, bryd arall bu'n rhaid symleiddio. Roedd hyn yn beth da gan y gwneid i'r athrawon fod yn rhan o'r broses. Yn fynych dehonglwyd y Cynllun yn ôl anghenion y plant ac yn sgîl rhai gweithgareddau crewyd sgriptiau gan y dysgwyr/athrawon.
- Teimlwyd bod can awr yn rhy fyr ac nad oedd digon o amser i gyflwyno'r Cynllun. Nid oedd tri ymweliad â'r athrawon yn yr ysgol yn ddigon o ôl-ofal. Byddai'r dysgwyr/athrawon wedi elwa pe bai'r cwrs wedi cael ei estyn dros gyfnod hwy h.y. hanner yr oriau yn nhymor un a'r gweddill yn nhymor dau er mwyn i'r dysgwyr gael amser i amsugno'r iaith rhwng y sesiynau hyfforddiant. Mewn un sir a ddefnyddiodd y Cynllun ar ôl y cwrs peilot, rhoddwyd mwy o amser rhwng pob sesiwn ac

estynnwyd y sesiynau hyfforddiant dros ddau dymor.
Teimlai'r dysgwyr bod angen amser arnynt er mwyn
i'r iaith ymsefydlu.

Ar ôl y Cwrs peilot defnyddiwyd y Cynllun mewn sawl sir yn
Ne Cymru gan athrawon bro. Mewn cyfweiliad holwyd ymgynghorwr
ac athrawes fro ym Mhowys ynglŷn â gwerth y Cynllun ac isod
nodir y cwestiynau a ofynwyd a'r ymatebiom.

1. PAM Y DEWISWYD Y CYNLLUN?

- oherwydd bod y tair athrawes o'r Sir a fu ar y
cwrs peilot wedi ymateb yn ffafriol a chadarnhaol
i'r Cynllun
- oherwydd bod y sir yn teimlo y gellid cwrdd â
gofynion y Cwricwlwm yng Nghyfnod Allweddol un,
Cymraeg Ail Iaith trwy ddefnyddio'r Cynllun.
- oherwydd bod angen Cynllun oedd yn cwmpasu'r sir
yn hytrach na chynllun lleol

2. BETH OEDD CRYFDERAU'R CYNLLUN?

- y cynnwys sef y cyfuniad o iaith a methodoleg a ysgogodd adborth cadarnhaol oddi wrth yr athrawon.
- y dylanwad ar agweddau eraill ar y cwricwlwm mewn rhai ysgolion gan yr awgrymiadau yn yr adrannau 'Gweithgareddau i'r Plant Bach.'
- ei gyflwyniad mewn ffeil yn hybu hyblygrwydd gan y gellid gwau defnyddiau'r sir i mewn iddo
- gellid defnyddio'r rhaglen 'Parablu' law yn llaw â'r Cynllun gan i'r rhaglen honno gael ei seilio ar yr un fframwaith ieithyddol

3. BETH OEDD GWENDIDAU'R CYNLLUN?

- nid oedd yn hawdd cael gafael ar agweddau arbennig; byddai Mynegai neu Gynnwys mwy manwl wedi bod o fudd
- diffyg adnoddau atodol parod fel lluniau mawr gyda'r pecyn neu lyfrau darllen
- nid oedd digon o enghreifftiau o'r amser Gorffennol

4. A WNAETHPWYD UNRHYW NEWIDIADAU I'R CYNLLUN WRTH EI DDEFNYDDIO YN Y SIR?

Yr unig newidiadau a wnaethpwyd oedd:

- ychwanegu geirfa angenrheidiol neu wau defnyddiau'r sir i mewn i rai unedau fel y bo'r angen
- ychwanegu lluniau neu chwyddo lluniau o'r ffeil

5. A OEDD Y DREFNIADAETH WRTH DDEFNYDDIO'R CYNLLUN YN Y SIR YN WAHANOL I'R CWRS PEILOT?

- Oedd. Estynnwyd y cwrs dros dri thymor yn hytrach nag un fel yn y cwrs peilot. Hefyd trefnwyd dilyniant o ddau ddiwrnod ac wyth sesiwn awr a hanner y flwyddyn ganlynol ac un diwrnod a phump sesiwn pedair awr yn y drydedd flwyddyn.

6. SUT YR ARFARNWYD CWRS Y SIR?

- Arfarnwyd y cwrs gan yr athrawon bro ar eu hymweliadau ag ysgolion drwy asesu cyflwyniad y dysgwyr/athrawon ac ymateb y plant i'r iaith a gyflwynid a'r dulliau a'r gweithgareddau a

ddefnyddid. Defnyddiwyd y Cardiau Cynnydd yn y
Cynllun weithiau hefyd.

Rai misoedd ar ôl i'r Cwrs peilot orffen anfonwyd holiadur i'r dysgwyr/athrawon ar y cwrs er mwyn gweld beth oedd eu hymateb wrth edrych yn ôl. Hefyd, gofynnwyd a oeddent wedi mynychu cwrs Cymraeg pellach gan eu hawdurdod addysg neu ddosbarth nos gan mai cwrs dechreuol oedd y Cwrs Peilot. Dyma grynodeb o'u hatebion i'r holiadur. Gweler eu hatebion yn llawn yn yr holiaduron yn Atodiad 1, Rhan 1. Gofynnwyd y cwestiynau'n Saesneg yn yr holiadur oherwydd y teimlid nad oedd yr iaith a gyflwynwyd iddynt yn y cwrs y math o iaith anuniongyrchol a ddisgwylid wrth ateb cwestiynau mewn holiadur.

CWESTIWN 1

DID YOU ENJOY THE COURSE? IF YOU DID, WHAT DO YOU REMEMBER ABOUT IT?

Mewn ateb i'r cwestiwn hwn, dywedwyd yn yr atebion a dderbyniwyd iddynt fwynhau'r cwrs oherwydd:

- bod hwyl wrth ddysgu mewn grŵp
- bod y cwrs yn fywiog a'r awyrgylch yn hapus a

chyfeillgar; mewn awyrgylch o'r fath nid oedd ofn
arnynt wneud camgymeriadau

- bod y tiwtor yn hyfforddi'n dda ac yn barod i roi
cymorth
- bod y gwmniaeth yn dda a phawb yn groesawgar
- bod amrywiaeth o waith perthnasol i sefyllfa
ddosbarth a'r Cynllun yn ddefnyddiol ar ôl gorffen
yr hyfforddiant
- bod cyfle i gwrdd ag athrawon o rannau eraill o
Gymru a chymharu sefyllfaoedd

Os edrychir ar yr atebion yn Atodiad 1, gwelir bod sawl un
wedi nodi'r ffaith fod yr awyrgylch yn gyfeillgar ac yn
anffurfiol.

CWESTIWN 2

WHAT DID YOU DISLIKE ABOUT THE COURSE?

Nodwyd:

- gan dri, nad oedd dim ynglŷn â'r cwrs nad oeddent

yn ei hoffi

- gan un, bod cael eu harfarnu a'u hasesu ar fideo'n achosi gofid
- gan ddau, nad oedd y cwrs yn ddigon hir
- gan un, y dylid cynnal cwrs dilyniant
- gan ddau, bod maint y gwaith yn reit drwm mewn amser mor fyr ac y gellid bod wedi symud yn fwy araf

CWESTIWN 3

DID IT INSPIRE YOU TO DEVELOP YOUR STUDY OF WELSH FURTHER?
IF SO, IN WHAT WAY? HAVE YOU ATTENDED ANY OTHER SHORT OR
LONG WELSH COURSE?

Ar wahân i un, mynychodd pob un gwrs pellach gan eu hawdurdod addysg; aeth pedwar i ddosbarthiadau nos a/neu gyrsiau penwythnos mewn canolfannau.

CWESTIWN 4

BY PROMOTING SECOND LANGUAGE SKILLS AND TECHNIQUES, DID THE

COURSE HELP YOU WITH YOUR CLASSROOM METHODOLOGY AND PERSONAL CONFIDENCE? WOULD YOU RATHER HAVE HAD MORE VOCABULARY?

Nododd y rhan fwyaf i'r fethodoleg eu helpu drwy roi syniadau iddynt a chryfhau'r hyder yn y dosbarth. Yn ôl un, creodd y fethodoleg a ddefnyddiai yn y dosbarth argraff ar arolygwyr a ymwelodd â hi. Teimlai un arall yn annigonol wrth ddysgu Cymraeg gan nad oedd ganddi yr un arbenigedd ag mewn agweddau eraill ar y cwricwlwm. Un yn unig a fyddai wedi hoffi cael rhagor o eirfa.

CWESTIWN 5

WOULD YOU HAVE LIKED A LONGER AFTER-CARE SERVICE? WHAT DIFFICULTIES HAVE YOU ENCOUNTERED WITH THE LANGUAGE SINCE THE END OF THE COURSE?

Teimlai pump yn gryf yr hoffent fod wedi cael rhagor o ôl-ofal ar ôl i'r cwrs orffen. I dri ohonynt bu'r ôl-ofal yn eu sir yn ddigonol. Edrychai un ymlaen at ddatblygiad pellach yn y tymor canlynol.

CWESTIWN 6

ANY OTHER COMMENTS e.g. ABOUT LEVEL OF CONTENT, RELEVANCE OF CONTENT TO YOUR OWN NEEDS, METHODS OF PRESENTATION,

ORGANIZATIONAL ASPECTS, SUGGESTIONS FOR FUTURE SECOND
LANGUAGE COURSES FOR BEGINNERS etc.

Nodwyd:

- bod yr adnoddau'n ddigonol
- bod y cynnwys a'r fethodoleg yn dda, y cwrs yn ddifyr ac yn gofyn llawer ond byddai rhagor o ramadeg wedi bod yn fuddiol
- bod y cwrs yn wych a'r fethodoleg yn ymarferol er yr ymddangosai'n galed ar y pryd
- bod y cwrs yn berthnasol a'r 'ffeil' yn llyfr cyfair da; bod y drefniadaeth lle y ceid hyfforddiant am ddiwrnod neu ddau a dychwelyd i'r ysgol i dreialu'r defnyddiau a'r fethodoleg yn fuddiol
- bod y cwrs wedi bod yn 'hwyl' ac yn ddefnyddiol
- bod y cwrs wedi rhoi hyder i gyflwyno'r Gymraeg
- bod y cwrs yn un o'r cyrsiau gorau a fynychwyd

- bod y cwrs wedi bod yn brofiad 'goleuedig' ac yn ddimensiwn ychwanegol
- bod angen mwy o amser i dderbyn yr iaith e.e. pebai'r cwrs yn ymestyn dros dri thymor yn hytrach na bod mor ddwys
- bod y cwrs yn fan cychwyn
- bod yr iaith a'r gystrawen mewn mannau yn rhy anodd
- bod defnyddio 'chi' drwy'r cwrs yn annigonol

ASESU'R DYSGWYR/ATHRAWON

Defnyddiwyd lefelau Wilkins (9) (Atodiad 2) gan yr hyfforddwyr i ddisgrifio lefelau'r dysgwyr/athrawon yn y pedair sgil ar y Cwrs Peilot. Wrth drafod profi ac asesu iaith gyfathrebol, dywed Morrow:

"...more emphasis needs to be placed in a communicative context on the notion of behaviour. A test of communication must take as its starting point the measurement of what the candidate can actually achieve through language." (10)

Cynigia Wilkins saith lefel i ddisgrifio ymddygiad ieithyddol mewn gwranddo, siarad, darllen ac ysgrifennu. Ar lefel 7 yn ôl disgrifiad Wilkins gall person siarad:

"...with facility, fluency and accuracy that is indistinguishable from that of a native speaker." (11)

Dywedir mai ar ôl byw am gyfnod sylweddol yn y wlad lle siaredir yr iaith y cyrhaeddir y lefel hon. Ymddengys mai ar lefel 1 y disgwyliad i ddechreuwr pur fod ar ôl 100 neu 120 o oriau o hyfforddiant. Roedd tri ar ddeg o ddysgwyr/athrawon ar y cwrs ac isod disgrifir y lefelau a gyrhaeddasant. Ni chyfeirir at y dysgwyr yn ôl eu henwau ond yn hytrach defnyddir llythrennau'r Wyddor wrth gyfeirio atynt.

Dim ond un o'r dysgwyr sef A a roddwyd gan yr hyfforddwyr ar lefel un 'Gwranddo' ar ddiwedd y Cwrs Peilot. Disgrifiwyd gwranddo ar y lefel hon gan Wilkins fel hyn:

LISTENING

Level one

1. Can recognize language being spoken.
2. Can understand limited repertoire of isolated items, usually requiring repetition from speaker.
3. May recognize individual items in connected speech.

(12)

Ar lefel 2 'Gwranddo' rhoddwyd saith o'r dysgwyr/athrawon sef B, C, CH, D, DD, E, F. Disgrifir y lefel hon fel hyn:

1. Can identify topic in continuous, unsimplified speech but cannot follow content. Can recognize essential information in public announcements and recurrent social usages (phatic communication etc.).
2. Can only with difficulty understand sentences related to objectives if these are spoken very slowly and directly to him/her. Frequent misunderstanding obliging speaker to rephrase original utterance. (13)

Rhoddwyd G ac FF ar Lefel 3 a ddisgrifir fel hyn:

1. Cannot normally follow conversation between native speakers except to identify topic.
2. Can follow speech directed at him (i.e. to a non-native speaker) on matters relevant to overall objectives and in response to his own utterances, but frequently has to ask for repetition or reformulation.
3. Frequent misunderstanding where he cannot see person speaking - e.g. radio, telephone, tape. (14)

Ar lefel 4 ceir NG a H a dyma'r disgrifiad o'u gallu i

wrando:

1. With careful attention can follow speech directed at him and, in general, more formal and clearly articulated styles of native speaker speech. Still needs some repetition but even so may miss points of detail. Can usefully extract information from relevant spoken texts.
 2. Difficulties of comprehension with exceptionally colloquial speech, where considerable deletion and elision occur and where transmission conditions are adverse.
 3. No appreciation of stylistic effects or verbal humour.
- (15)

Ni roddwyd unrhyw un ar lefel 5 na lefel 7 ond ceir un sef I ar lefel 6. Roedd rhieni I yn Gymry Cymraeg ond ni ddefnyddiwyd y Gymraeg yn y cartref ers iddynt symud i ardal Saesneg pan oedd I yn blentyn ifanc. Disgrifir lefel 6 fel hyn:

1. Can with concentration, understand all forms of speech normally understood by native speaker. Less ability than native speaker to comprehend novel language events and sudden change of topic or style may temporarily disrupt comprehension. If full attention not given,

occasional loss of detail.

2. Only rarely unable to follow speech between native speakers.
3. Failure to comprehend can be induced by high level of noise.

Wrth asesu 'siarad', rhoddwyd dau o'r dysgwyr ar lefel 1, chwech ar lefel 2, pedwar ar lefel 3 ac un ar lefel 5. Ar lefel 1 ceir A a B. Disgrifir eu gallu fel hyn:

1. Can produce strictly limited repertoire of holophrastic phrases - i.e. isolated lexical items, fixed phrases (e.g. greetings). No grammatical knowledge and pronunciation based wholly on mother tongue.
2. Can be understood by native speaker used to dealing with foreigners.
3. Needs to support linguistic skill with paralinguistic (kinetic) devices. (16)

Ar lefel 2 rhoddwyd C, CH, D, DD, E ac F. Disgrifir y lefel hon fel a ganlyn:

1. Can attempt to construct grammatical sequences relevant to most pressing aspects of overall objectives. Only effective in meeting most easily identifiable and clearly statable needs. Generally dependent on

memorization of well-rehearsed sentence-types with limited capacity for lexical substitution. No creative capacity, nor any likelihood of generalizing linguistic knowledge beyond already familiar situations. (Can read aloud a prepared written text.)

2. Heavily dependent on understanding interlocutor.
3. Speech very hesitant, with repetitions, self-corrections and frequent grammatical and phonological/phonetic errors. Deliberate in actual articulation (or nervously quick and slow in response to other utterances). (17)

Rhoddwyd FF, G, NG a H ar lefel 3:

1. Can use grammatical knowledge to construct utterances relevant to overall objectives. Range of expression very limited so that often forced to adapt content of message to forms at his/her disposal. Little capacity to generalize grammatical knowledge and therefore to handle unforeseen communication needs. Only competent to deal with largely predictable needs. Tends to use single sentence utterances.
2. Can be understood by most native speakers with effort, but patient understanding still necessary in continuing conversation i.e. some strain/irritation in hearer.
3. Grammatical error and uncertainty still frequent, but

some capacity for self-correction. Pronunciation error still very noticeable. Speech still slow, with repetitions, reformulations and hesitations. When responding, requires thought if gross errors to be avoided. (18)

Unwaith eto, fel y digwyliid roedd I ar y blaen ar lefel 5 sef:

1. Speech entirely adequate for all purposes related to domain of objectives. Although lacking facility in handling complicated issues and therefore at a disadvantage when compared with native speakers, can express ideas on all issues connected with objectives. In continuous speech still needs to plan what is said and to adjust expression or to reformulate to find more effective form for communication of ideas. Emphasis and rhetorical effect quite often misplaced, though grammatical difficulties as such rarely a handicap.
2. Interlocutors occasionally seek clarification where misunderstanding possible.
3. Obvious linguistic errors occur only occasionally. Frequently recurring language situations handled with ease and variety. Some uncertainty persists in more rarely encountered situations. (19)

Oherwydd bod yn rhaid i'r dysgwyr/athrawon hyn sicrhau bod y plant yn eu dosbarth yn cwrdd â gofynion y Cwricwlwm mewn darllen ac ysgrifennu yn ogystal â gwrando a siarad, bu'n rhaid gofalu bod y ddwy sgil yn cael lle yn y Cwrs Peilot ac yn cael eu hasesu.

Mewn darllen gosodwyd A, B a C ar Lefel 1. Disgrifir eu gallu fel hyn:

1. Can decode orthographic system of the foreign language.
2. Can understand most common public notices. (20)

Gosodwyd saith ar lefel 2 sef CH, D, DD, E, F, FF a G. Dyma ddisgrifiad o'r lefel:

1. Can identify topic of continuous, unsimplified prose and can follow minimally structured material (lexical items) relating to overall objectives.
2. Can understand gist of elaborate public notices, forms etc.
3. Can extract data presented in non-linguistic form from a text. (21)

Rhoddyd NG a H ar lefel 3 a disgrifir y lefel fel a ganlyn:

1. Can without a dictionary, identify topic and

preoccupation of texts in relevant fields to overall objectives, but can follow detail of text only with extensive use of dictionary.

2. Reading rate generally slow and can be increased only with immediate and considerable loss of comprehension.
3. Handwriting particularly difficult to read. (22)

Ar lefel 5 y gosodwyd I:

1. Can read all types of text in domain with high level of comprehension. Perceives and understands many stylistic markers. Rereading rarely necessary, except where normal even for native speaker. Needs dictionary only when dealing with text of quite unusual orientation. Can read more familiar kinds of text with little attention. Reading ability an effective tool.
2. Some flexibility in rate of reading but even familiar types of text read noticeably more slowly than by native speaker. (23)

Ar lefel 1 oedd A yn y pedair sgil. Disgrifir y lefel mewn ysgrifennu fel hyn gan Wilkins:

1. Can copy script in the foreign language. (24)

Ar lefel 2 y rhoddwyd B, C, CH, D, E, F, FF a B a disgrifir

eu gallu fel hyn:

1. Can perform writing tasks involving minimal linguistic creativity, principally the adaptation (through substitution etc.) of routine written forms to particular circumstances. Can fill forms.
2. Can take dictation given slowly and with repetitions, but will need correction afterwards. (25)

Gosodwyd tri o'r dysgwyr/athrawon ar lefel 3:

1. Can construct individual sentences in Welsh, though with frequent grammatical and orthographical error. Very limited in capacity to construct continuous text and unable to adapt text stylistically. Can adjust largely predetermined types of text to suit particular factual situations.
2. Generally dependent on use of dictionary for anything except well-rehearsed material. (26)

Rhoddwyd I ar lefel 4 a dyma'r disgrifiad o'r lefel:

1. Can construct continuous texts in second language reporting sequences of events and factual information. Can produce longer texts according to standard format provided on familiar topics with recurrent themes.

Communication successful within these limits but grammatical errors, particularly errors of syntax will still occur. Limited capacity for stylistic variation. Not competent to prepare discursive texts or to cope with quite unforeseen needs associated with domain of activity.

2. Dictionary still an essential tool. (27)

DEFNYDDIO FIDEO I ASESU A SAFONI

Ar ol y lefelu ac ar ddiwedd y can awr o hyfforddiant sef y penwythnos preswyl olaf, defnyddiwyd fideo i gofnodi pob un o'r athrawon yn sgwrsio â'i hyfforddwraig ac yn trafod neu'n defnyddio'r deunyddiau fel gêmâu, storïau, cardiau fflach a ddatblygwyd yn ystod y cwrs. Teimlid bod y gweithgareddau hyn yn ddefnydd dilys o iaith, yn cydweddu â'r dull cyfathrebol a bod gwneud fideo ohonynt yn rhoi cyfle i'w cofnodi, eu harfarnu a rhoi adborth angenrheidiol i'r dysgwr a'r hyfforddwyr. Gweler y fideo yn Adran Ch, Rhan 2. Dywed Underhill:

" To a learner, a video film of himself speaking in a foreign language is a powerful external demonstration of his communicative ability because his own mannerisms and the reactions of other people can be seen as well as heard." (28)

Er y byddai'r dysgwyr /athrawon yn cytuno'n rhannol â hyn, teimlent yn anghysurus ac yn nerfus yn ystod rhediad y fideo oherwydd eu bod yn ymwybodol o'r camera. Roedd sgwrsio â'r hyfforddwraig heb y camera lawer yn haws yn eu tyb hwy. Penderfynwyd defnyddio'r fideo hefyd, i safoni arfarniad yr hyfforddwyr. Defnyddiwyd lefelau Wilkins eto ond ar 'Siarad' yn unig.

Ar dystiolaeth y fideo ac adnabyddiaeth ohonynt, rhoddwyd A, DD, E, F, ar Lefel 1 a B ar y ffin rhwng Lefel 1 a 2. Dyma'r disgrifiad o Lefel 1, 'Siarad':

1. Can produce strictly limited repertoire of holophrastic phrases - i.e. isolated lexical items, fixed phrases (e.g. greetings). No grammatical knowledge and pronunciation based wholly on mother tongue.
2. Can be understood by native speaker used to dealing with foreigners.
3. Needs to support linguistic skill with paralinguistic (kinetic) devices. (29)

Gosodwyd C, D, CH, NG a H ar lefel 2 a ddisgrifir fel hyn:

1. Can attempt to construct grammatical sequences relevant to most pressing aspects of overall objectives. Only effective in meeting most easily identifiable and

clearly statable needs. Generally dependent on memorization of well-rehearsed sentence-types with limited capacity for lexical substitution. No creative capacity, nor any likelihood of generalizing linguistic knowledge beyond already familiar situations. (Can read aloud a prepared written text.)

2. Heavily dependent on understanding interlocutor.
3. Speech very hesitant, with repetitions, self-corrections and frequent grammatical and phonological/phonetic errors. Deliberate in actual articulation (or nervously quick and slow in response to other utterances. (30)

Rhoddwyd G a FF ar Lefel 3 a ystyrir gan Wilkins yn Lefel Drothwy. Dyma'r diffiniad ohoni:

1. Can use grammatical knowledge to construct utterances relevant to overall objectives. Range of expression very limited so that often forced to adapt content of message to forms at his/her disposal. Little capacity to generalize grammatical knowledge and therefore to handle unforeseen communication needs. Only competent to deal with largely predictable needs. Tends to use single sentence utterances. (31)
2. Can be understood by most native speakers with effort, but patient understanding still necessary in continuing

conversation i.e. some strain/irritation in hearer.

3. Grammatical error and uncertainty still frequent, but some capacity for self-correction. Pronunciation error still very noticeable. Speech still slow, with repetitions, reformulations and hesitations. When responding, requires thought if gross errors to be avoided. (32)

Ar lefel 4 y gosodwyd I am y gwyddid bod mwy o Gymraeg gan I na'r lleill oherwydd ei chefnidir Cymraeg. Ar dystiolaeth y fideo roedd yn anodd dweud bod ei lefel yn uwch nag eraill yn y grŵp oherwydd bod y cwestiynau a'r drafodaeth yn gyfyng ac na chafodd gyfle i ddangos y gallai ymdrin ag ystod o iaith a oedd yn fwy anodd. Dyma'r disgrifiad o Lefel 4:

1. Able to convey most types of information relevant to objectives with little risk of confusion in hearer. Can relate events in their temporal sequence, whether biographical or descriptive, and can transmit accumulated factual information. Unable to construct chains of reasoning and deploy arguments to polemic effect. Relatively passive in situations where discussion among native speakers unless directly addressed. Will always opt to use mother-tongue if this is acceptable to addressees.
2. Degree of fluency and spontaneity that makes regular

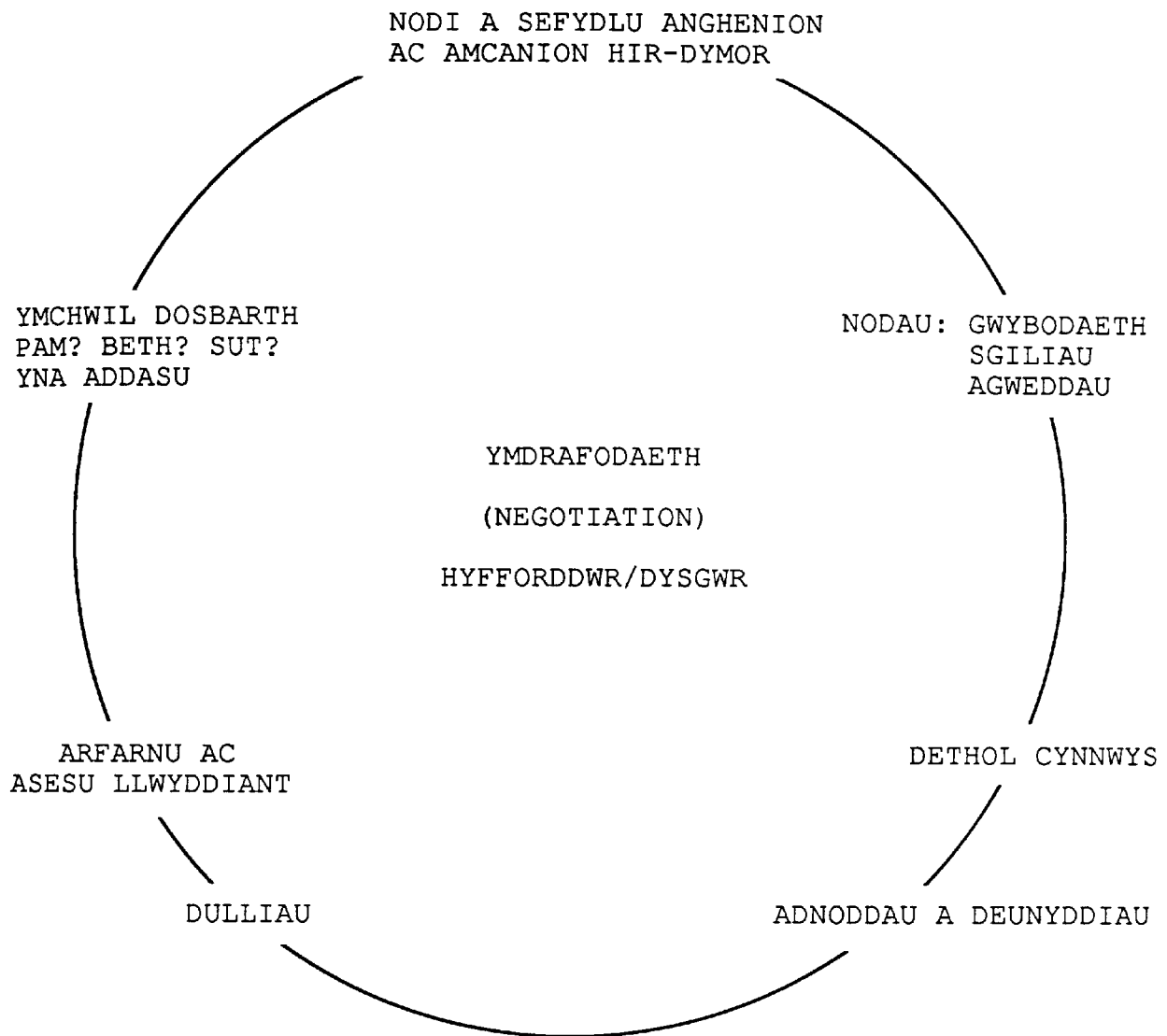
interaction with native speakers quite possible without imposing strain on either party. Occasionally seeks assistance of person addressed.

3. Notable reduction in frequency of grammatical errors, except where long sequences of speech attempted, but features of L1 accent still noticeable. Still often at a loss for vocabulary and faults of idiom and style recur. (33)

Os cymherir y lefelau a roddwyd i'r dysgwyr/athrawon hyn gan yr hyfforddwyr ar ddiwedd y Cwrs peilot a'r lefelau a roddwyd wrth safoni am y gwaith llafar ar y fideo, gwelir bod ychydig o wahaniaeth rhyngddynt. Arhosodd A a B ar Lefel 1, C, Ch, D ar Lefel 2 a G, FF ar Lefel 3 yn y ddau asesiad. Rhoddwyd DD, F, E ar Lefel 2 a NG a H ar Lefel 3 gan yr hyfforddwyr ond wrth safoni ar Lefel 1 y gosodwyd DD, F ac E a NG a H ar Lefel 2. Tynnwyd I yn ôl un lefel hefyd i Lefel 4. Teimlid wrth safoni bod un o'r hyfforddwyr wedi bod yn fwy hael na'r llall gyda'r lefelau o gymharu safon y dysgwyr.

Gellir dweud bod y broses o ddatblygu'r Cynllun a'i arfarnu wedi bod yn debyg i'r hyn a welir yn y diagram canlynol:

DIAGRAM 1

Roedd y broses gyfan yn gylchol. Unwaith y byddai'r cylch wedi'i orffen, byddai'r rhaglen yn ail-ddechrau.

Dengys sylwadau'r hyfforddwyr, y dysgwyr/athrawon a chynrychiolwyr o'r siroedd fod amcanion a nodau'r Cynllun yn berthnasol i'w hanghenion. Roedd yn amlwg fod cyfuno iaith a methodoleg yn apelio'n fawr at bob un ohonynt.

Roedd yn amlwg hefyd fod trefniadaeth y cwrs, y ffaith bod y dysgwyr yn derbyn hyfforddiant ar un neu ddau ddiwrnod o bob wythnos ac yna'n treialu'r iaith a ddysgwyd weddill yr wythnos yn hybu canolbwyntio ar themâu perthnasol, yn hybu hunan-hyder ac ymreolaeth (autonomy). Gellir dweud bod yr arfarnu a'r adborth wythnosol yn sicrhau bod nodau'r cwrs yn dal yn berthnasol. Hybid arfarnu hefyd, gan y deuai'r athrawon yn ôl i'r dosbarth yn ysu am drafod ac arfarnu'r hyn a dreialwyd. Dyfnhâi'r drefniadaeth hon eu hanghenion h.y. wrth dreialu byddent yn fwy ymwybodol o ymarferoldeb themâu, tasgau, rôl gwahanol yr athro/athrawes a gweithgareddau rhyngweithiol. Yn Atodiad 2 ceir sylwadau i ategu hyn ar y taflenni arfarnu y cyfeiriwyd atynt eisioes. Dyma ddyfyniad o un ohonynt:

" The methodology I found most important and the fact that during the course we had the opportunity to go back to school, try out ideas and return to the course later to discuss good points and problems."

Ymddengys y gellid bod wedi gwella ar y drefniadaeth hon pe byddai wedi bod yn bosibl estyn y can awr dros ddau dymor yn hytrach nag un fel bod mwy o amser rhwng y sesiynau hyfforddiant. Fel y dywedwyd uchod gan yr hyfforddwyr câi'r dysgwyr gyfle i drafod ac arfarnu nodau'r cwrs a'u hanghenion yn barhaus. Pwysleisir mewn nifer o ddogfennau

Cyngor Ewrop sy'n ymwneud â'r system uned / credid y dylai'r dysgwr gymryd rhan mewn arfarnu:

"It was felt strongly that the student should be given a greater responsibility for determining the pace of his own learning and should be involved wherever possible in the process of evaluation." (34)

Roedd defnyddio a chymhwyso'r iaith a ddysgwyd yn y sesiynau hyfforddiant mewn sefyllfa real fel ystafell ddosbarth bob wythnos yn rhoi cyfle i'r dysgwyr arfarnu a hunan-asesu eu perfformiad. Drwy ymweliadau hyfforddwyr, athrawon bro ac ymateb y plant yn eu dosbarth hefyd, caent adborth parhaus ar eu cynnydd. Dylanwadai hyn ar hyder a datblygiad y dysgwyr. Ystyrir gan rai arbenigwyr fel Harrison bod cadw golwg a thrafod cyson fel hyn yn agwedd bwysig a dilys ar arfarnu ac asesu:

" Informal assessments (probably not called 'tests' at all) should therefore be part of the learning programme, a constant source of feedback on the way in which students are developing these application skills. This process can be considered as aspect of methodology, a progress within the lesson from a learning phase into an assessment phase." (35)

Cred Sewell (36), Valette (37), Hayward (38) a Fischer (39) yn debyg hefyd.

Pwysleisir pwysigrwydd hunan-asesu fwy-fwy gan arbenigwyr ar ail iaith ac ieithoedd modern. Mewn papur ar ddulliau dysgu agored deil Windeatt (40) y disgwylir i ddulliau hunan-asesu wneud i'r dysgwr deimlo bod ganddo fwy o ran yn y broses ddysgu. Ysgrifennodd Oskarsson lyfr cyfan ar agweddau ar hunan-asesu ac ynddo dywed:

" It also seems clear that self-assessment of the results of learning is going to be an increasingly important feature of the system and that it is necessary to make provision for the development of evaluation techniques which can be put in the hands of the learners. The most important function of such self-assessment techniques ought to be to give the individual continuous feedback on what he has learnt. Ideally self-assessment procedures should also enable the learner to assess his total achievement at the end of a course or course unit." (41)

Gellir defnyddio gwahanol dechnegau i hunan-asesu fel cyfweiliadau, trafodaethau grŵp, holiaduron neu 'gerdyn cynnydd' fel yr un ar y tudalen nesaf. Nododd yr hyfforddwyr yn eu hymateb mai cyfweiliadau a thrafodaethau grŵp a

ddefnyddiwyd ganddynt fel technegau hunan-asesu. Oherwydd bod y grwpiau'n fach a'r modd y gweithredwyd y Cynllun roedd yn bosibl defnyddio'r dulliau hyn yn y Cwrs Peilot. Cred Upshur (42) mai'r ffordd orau o fesur gallu llafar unrhyw un yw trwy ofyn pa mor dda y cred y gall siarad yr iaith. Mae pob un yn ei cymharu ei hun â rhywun arall mewn grŵp a chan amlaf yn ôl Upshur ceir ateb cywir.

CERDYN CYNNYDD (Pennod 1)

Now I can
Nawr rwy'n gallu

Check List
Rhestr Gyfeirio
Dysgwr Tiwtor

1. greet someone
cyfarch rhywun	
2. say my name
dweud fy enw	
3. ask someone for his her name
gofyn enw rhywun	
4. say how I feel
dweud sut rwy'n teimlo	
5. give my address
rhoi fy nghyfeiriad	
6. give the name of my school
rhoi enw fy ysgol	
7. ask someone where he or she lives
gofyn i rywun ble mae e/hi'n byw	
8. say I'm sorry
dweud 'mae'n flin 'da fi	
9. say what I like
dweud beth rwy'n hoffi	
10. express an opinion
dweud fy marn	
11. refer to the weather
cyfeirio at y tywydd	

Mae'n haws i ddysgwr asesu ei allu cyfathrebol os ydyw yn aelod o grŵp sy'n cyd-weithio'n dda. Gall grŵp roi cymorth mewn gwahanol ffyrdd drwy drafod gallu cyfathrebol a chynnydd a thrwy greu awyrgylch lle gall unrhywun chwarae rôl a chyfathrebu. Yn ystod y cwrs peilot roedd yn amlwg wrth ymateb yr hyfforddwyr a'r dysgwyr eu bod yn cydweithio'n dda ac yn awyddus i oresgyn unrhyw broblemau er mwyn cwrdd ag anghenion y Cwricwlwm. Darparai eu dosbarth yn yr ysgol gyfle gwyh i'r dysgwyr ddefnyddio'r iaith ac asesu eu hunain mewn sefyllfa ddilys lle ceid cyfle i gael ymateb gan y plant. Atega Oskarsson hyn:

"Authentic language situations provide the most valid opportunities for self-evaluation. It is in the actual use of the language, in real-life settings, that one may ultimately test one's communicative ability." (43)

Gwerthfawrogai'r dysgwyr y drefniadaeth hon a dywedwyd hyn dro ar ôl tro mewn sesiynau trafod yn ystod y cwrs.

Ar ddiwedd y cwrs defnyddiwyd saith Lefel Wilkins (44) sy'n disgrifio ymddygiad ieithyddol yn y pedair sgil, gwrando, siarad, darllen ac ysgrifennu i asesu'r dysgwyr. Diffiniwyd cyrhaeddiadau'r dysgwyr ar y Lefelau hyn tua chanol y bennod hon. Yn ôl Wilkins cyfetyb Lefel 3 i'r Lefel Drothwy gan van

Ek (45) os ceir ryw 200 awr o hyfforddiant. Ar y Lefel Drothwy disgwylir bod gan y dysgwr y wybodaeth a'r sgiliau i gyfathrebu'n effeithiol mewn sefyllfaoedd perthnasol er nad yw'r lefel hon yn lefel o berffeithrwydd ieithyddol. Ar ôl safoni rhoddwyd pump o'r dysgwyr ar Lefel 1, pump ar Lefel 2, dau ar Lefel 3 ac un ar Lefel 4.

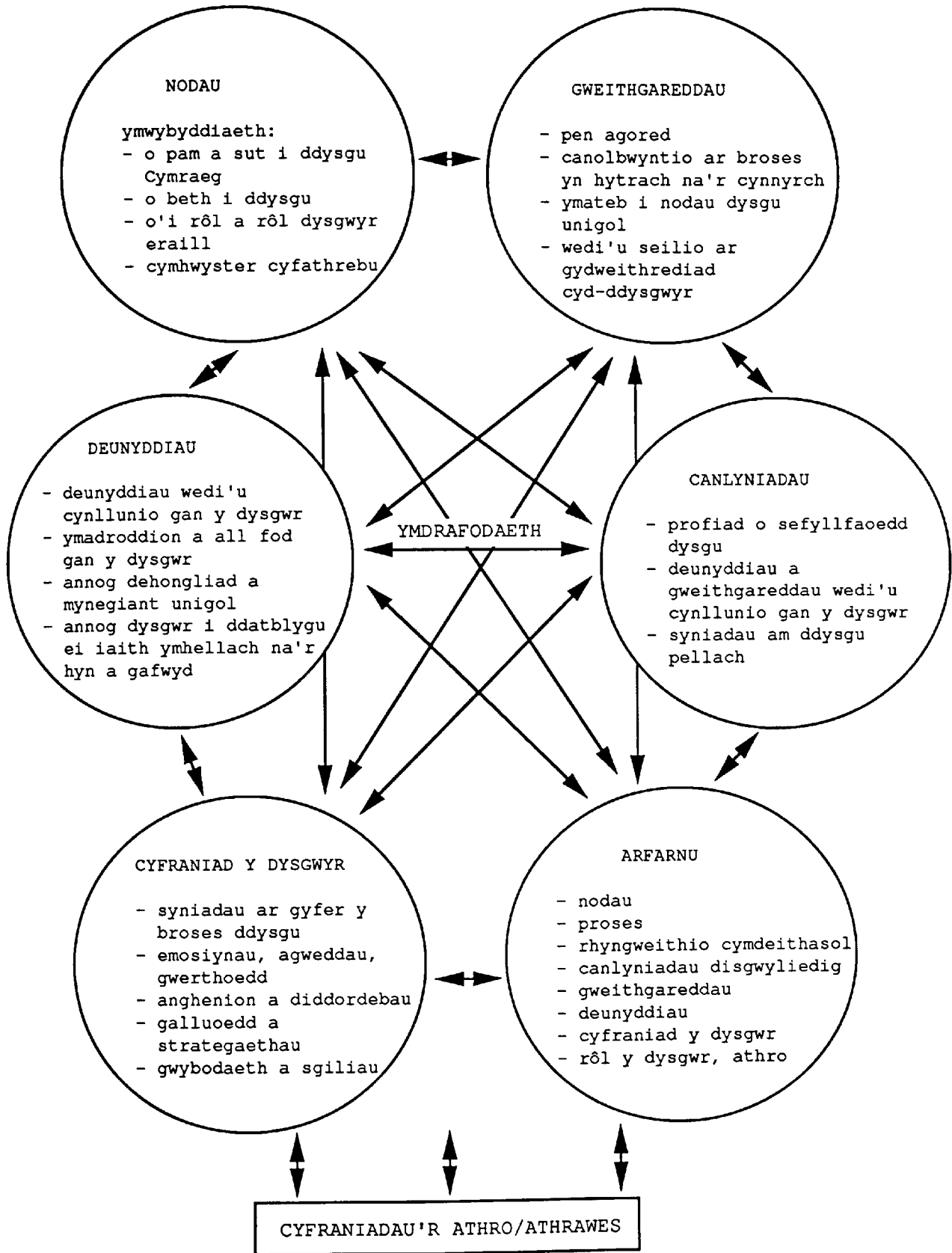
Soniwyd eisioes fel y defnyddiwyd y fideo ar gyfer asesu. Wrth drafod meini prawf ar gyfer mesur sgiliau cyfathrebol, deil Karlheinz Hecht mewn papur ar gymhwyster cyfathrebol, y dylai prawf cyfathrebol gynnwys y nodweddion canlynol:

- interaction-based
- open-ended
- contextualised
- purposeful
- use authentic language
- use a scenario familiar to the testees (46)

Gellir dweud bod y cyflwyniad ar y fideo yn dangos:

- bod rhyngweithio rhwng hyfforddwraig a dysgwyr/athrawon a rhwng dysgwyr/athrawon a phlant
- ei fod yn benagored gan y gwelir ystod o ymateb a dehongliad
- bod cyd-destun sef thema, stori neu drafodaeth
- bod diben i'r defnydd o iaith sef dysgu, trafod neu gyflwyno
- y defnyddiwyd iaith ddilys
- y defnyddiwyd sefyllfa gyfarwydd i'r dysgwyr e.e. dosbarth

Credir bod y diagram ar y dudalen nesaf y dylanwadwyd arno'n drwm gan ddiagram o'r eiddo Leni Dam (47) yn cyfleu yr hyn y ceisiwyd ei wneud yn ystod y cwrs a'r modd yr arfarnwyd y gwahanol agweddau.

Sylwer bod y chwe agwedd a welir yn Diagram 2 sef nodau, gweithgareddau, canlyniadau, deunyddiau, cyfraniad y dysgwyr, arfarnu a chyfraniad yr athro yn ddibynnol ar ei gilydd a thrwy drafodaeth llwyddir i gwrdd ag anghenion y dysgwyr.

Bu'r ymdrafodaethau (negotiations) yn gymorth i wneud y nodau'n fwy clir ac amlwg, yn arbennig fel yr âi'r cwrs yn ei flaen. Dangoswyd yn yr ymatebion gan yr hyfforddwyr a'r dysgwyr fel y dylanwadwyd ar y gweithgareddau a'r tasgau gan syniadau cyfranwyr unigol a gofynion ac anghenion unigolion ac ysgolion unigol. Byddai'n rhaid i aelodau'r cwrs gyfateb eu gweithgareddau â'r thema a fyddai'n cael ei datblygu yn eu hysgol ar y pryd.

Ffrwyth y gweithgareddau a'r gofynion hyn oedd cyflwyno syniadau newydd a oedd weithiau'n ffrwythloni ac ysbrydoli eraill yn y grŵp. Hybai'r tasgau y byddai'n rhaid eu cyflawni rhwng sesiynau yr 'autonomy' y sonnir cymaint amdano ym myd dysgu iaith gan Gyngor Ewrop.

Pan sylweddolodd yr athrawon y gallent addasu llawer o'r cyfarpar a oedd eisioes ganddynt yn eu dosbarthiadau at bwrpas cyflwyno ail iaith, gwelwyd bod hynny wedi rhoi hwb i'w hyder ac i gynllunio gweithgareddau diddorol. Mewn dosbarth lle mae Saesneg yn iaith gyntaf ceir cyfarpar sy'n

cynnwys lluniau neu siapiau heb unrhyw iaith arno o gwbl, yn arbennig mewn dosbarth babanod. Addaswyd a chymhwyswyd nifer o lyfrau lliwgar, hefyd, oedd yn brin eu hiaith ar gyfer y Gymraeg. Fel y dengys Diagram 2 cyfraniad y dysgwyr i'r holl broses oedd syniadau newydd, agweddau, gwerthoedd, anghenion, diddordebau, galluoedd a strategaethau gwahanol, gwybodaeth a sgiliau. Yn gyson drwy ymdrafodaeth a chyfweliadau arfarnwyd a gwerthuswyd y nodau, y broses, rhyngweithio, y canlyniadau disgwylledig, y gweithgareddau, deunyddiau a rôl y dysgwr a'r hyfforddwraig yn y cyfan. Ategwyd hyn yn yr atebion a gafwyd gan y dysgwyr/athrawon yn yr holiadur a drafodwyd yn gynt ac a welir yn Atodiad 2. Gwyddys trwy dystiolaeth ymgynghorwyr y chwe sir yn Ne Cymru i'r dysgwyr hyn barhau'n frwdfrydig a mynychu cyrsiau pellach yn eu sir.

Mewn adroddiad y cyfeiriwyd ato eisioes dywedir:

"No evaluation is of great value, however, if it does not lead to positive action. All too often evaluative reports are left to collect dust on library shelves and lead neither to the withdrawal of ineffective courses nor to the development of worthwhile initiatives." (48)

Fel y nodwyd eisioes newidiwyd neu ychwanegwyd nifer o bethau o ganlyniad i'r treialu a'r arfarnu a hefyd bob tro y

defnyddiwyd y Cynllun i gwrdd ag anghenion y grŵp o ddysgwyr fel yr eglurwyd gan yr hyfforddwyr. Ychwanegwyd geirfa ac ymadroddion yn gyson yn arbennig at Adran B lle ceir yr 'iaith achlysurol' neu'r iaith i weinyddu dosbarth. I ddechrau tueddwyd i nodi'r iaith a'r ymadroddion a fyddai'n angenrheidiol i weinyddu ynghlwm wrth ryw thema ac fel rhan o bennod neu uned. Ar gais y dysgwyr/athrawon gosodwyd y rhain mewn adran ar wahân o dan benawdau gan y mynnent eu bod yn haws cael gafael arnynt pan fyddent am drafod stori, graff neu amser cinio a.y.b. Mantais cyflwyno'r cwrs mewn ffeil oedd y medrid symud tudalen o eirfa o un man i'r llall yn ôl yr angen. Bu'n rhaid ychwanegu y cwestiwn ' ... ydych chi?' a'r atebion 'ie' a 'nage' i ran gyntaf Pennod 1 gan fod galw am y cwestiwn yn y tudalennau cyntaf. Defnyddiwyd ffurf orffennol y ferf hefyd ble bynnag yr oedd galw amdani. Golygai hyn weithiau symud tudalennau o'r penodau eraill. Ychwanegwyd llawer o eirfa achlysurol gan fod ei hangen ar yr athrawon i weinyddu'u dosbarth wrth gyflwyno'r Gymraeg. Ar gais yr athrawon hefyd darparwyd mwy o luniau yn y ffeil ar themâu fel lliwiau, rhannau'r corff, tywydd, bwydydd, anifeiliaid, teulu, ansoddeiriau fel y gellid eu copïo, eu chwyddo a'u lamineiddio ar gyfer gêmâu neu siartau.

Yn ôl y dysgwyr a'r hyfforddwyr, diffyg mwyaf y Cwrs Peilot oedd prinder amser a'r ffaith i'r oriau a glustnodwyd iddo

gael eu cywasgu i un tymor. Wrth ddisgrifio'r Lefel Drothwy, dywaid van Ek:

" It is obviously impossible, at this level, to prepare the learner for the full range of language he may be confronted with, but it should be attempted to prepare him at least for what he is most likely to be confronted with." (49)

Yn ôl y dystiolaeth a dderbyniwyd, ymddengys i'r cwrs fod yn brofiad pleserus a dymunol i'r dysgwyr/athrawon ac iddo'u hysgogi i barhau i ddatblygu eu cymhwyster ieithyddol trwy fynychu cyrsiau pellach. Yn sicr roedd yr awydd am ddatblygu ei cymhwyster yn yr ail iaith yn nodwedd gadarnhaol y dylid ei hybu mewn unrhyw gwrs. Roedd cyfuno iaith a methodoleg wedi apelio'n fawr ac wedi cyfrannu at yr hyder i ddefnyddio'r iaith yn arbennig yn y dosbarth. Beth bynnag pe bai unrhywun am redeg cwrs arall tebyg i athrawon, argymhellir y dylai'r cyfnod hyfforddi ymestyn dros dri thymor yn hytrach nag un tymor hyd yn oed pe bai nifer yr oriau yn aros yn gan awr fel y cwrs peilot. Gellid er enghraifft, ddosbarthu'r oriau yn wyth niwrnod (5 awr yr un) y tymor cyntaf a'r ail a phedwar diwrnod yn y trydydd tymor. Wrth ymestyn y cyfnod hyfforddi fel hyn, byddai mwy o amser i ymarfer yr iaith gyda'r plant yn yr ysgol, ac i dreialu dulliau a gweithgareddau a argymhellid gan yr hyfforddwyr.

Byddai mwy o amser, hefyd, gan y dysgwyr i amsugno'r iaith fel mewn 'cyfnod tawel' sy'n fanteisiol i blant wrth ddysgu iaith yn ôl yr arbenigwyr. Trafodwyd y 'cyfnod tawel' ym Mhennod 2. Golygai hyn wrth gwrs ôl-ofal cyson ac ymweliadau ac ysgolion gan yr hyfforddwyr a thapiau sain neu gyfarpar arall a fyddai'n gynorthwy i'w cynnal. Dilynwyd trefniadaeth debyg i hyn gan Awdurdod Addysg Powys wrth ddefnyddio'r Cynllun a threfnwyd cyfres o ddyddiau achlysurol o hyfforddiant ar gyfer yr un dysgwyr am ddwy flynedd arall. Ymddengys i'r drefniadaeth hon apelio'n fwy at y dysgwyr a hybu hyder gan y derbynient ganllawiau a chynhaliaeth am gyfnod mwy helaeth.

LLYFRYDDIAETH

1. Blackburn, V. a C. Moisan, (1986). THE IN-SERVICE TRAINING OF TEACHERS IN THE TWELVE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN COMMUNITY, Maastricht: Presses Interuniversitaires Europeennes Maastricht, t. 45
2. Carroll, B.J. (1980) TESTING COMMUNICATIVE PERFORMANCE. Oxford: Pergamon, t. 84
3. Ibid. t. 5
4. Morrow, K. (1979). 'Communicative Language Testing: revolution or or evolution'. Yn: Brumfit, C.J. a K. Johnson, (Gol.). THE COMMUNICATIVE APPROACH TO LANGUAGE TESTING. LONDON: OUP
5. Trim, J.L.M. (1978) 'Preface.' Yn: Oskarsson, M. (1978). APPROACHES TO SELF ASSESSMENT IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING t. vii.
6. Davis, R., (1990), 'Forms and Functions of Evaluation.' Yn: TEXTS PREPARED BY THE ANIMATORS - Adroddiad ar Workshop 1A. Council of Europe: Strasbourg, t. 4.

7. Blackburn, V. a C. Moisan, (1986). THE IN-SERVICE TRAINING OF TEACHERS IN THE TWELVE MEMBER STATES OF THE EUROPEAN COMMUNITY, Maastricht: Presses Interuniversitaires Europeennes Maastricht, t.46.
8. Wilkins, D.A., (1978) 'Proposal For Level Definitions' yn Trim, J.L.M., DEVELOPING A UNIT/CREDIT SCHEME OF ADULT LANGUAGE LEARNING, Pergamon t. 66-71.
9. Idem
10. Morrow, K., (1979), 'Communicative language testing: revolution or evolution,' yn Brumfit, C.J. & A K. Johnson, THE COMMUNICATIVE APPROACH TO LANGUAGE TEACHING, O.U.P., t. 150.
11. Wilkins, D.A., (1978), t. 69. (Gweler rhif 8).
12. Idem, t. 66-67
13. Idem, t. 67
14. Idem, t. 67
15. Idem, t.67

16. Idem, t.68
17. Idem, t. 68
18. Idem, t. 68
19. Idem, t. 69
20. Idem, t. 69
21. Idem, t. 69-70
22. Idem, t. 70
23. Idem, t. 70
24. Idem, t.70
25. Idem, t. 70-71
26. Idem, t. 71
27. Idem, t. 71
28. Underhill, N., (1987), TESTING SPOKEN LANGUAGE. A HANDBOOK OF ORAL TESTING TECHNIQUES, C.U.P., t. 34

29. Wilkins, D.A., (1978), 'Proposal For Level Definitions,' yn Trim, J.L.M., DEVELOPING A UNIT/CREDIT SCHEME OF ADULT LANGUAGE LEARNING, Pergamon, t. 68.
30. Idem, t. 68.
31. Idem, t. 68
32. Idem, t. 68.
33. Idem, t.68-69.
34. Council of Europe, (1971), 'Conclusions,' Ruschlikon Symposium. Council of Europe: Strasbourg, t. 4
35. Harrison, A. (1983). 'Communicative Testing: Jam Tomorrow?' Yn: Hughes, A. a D. Porter, (Gol.) CURRENT DEVELOPMENTS IN LANGUAGE TESTING, London: Academic Press, t. 80
36. Sewell, P. (1976). 'Feedback and Assessment.' Yn: Baer, E. (Gol.) TEACHING LANGUAGES. BBC, London.
37. Valette,R. (1974). 'Using classroom Tests To

Improve Instruction'. AUDIO-VISUAL LANGUAGE
JOURNAL 12 217-221.

38. Hayward, T., Michiels, A. Noel, J. (1981). 'An experiment in combining activation and testing techniques for advanced students.' Unpublished paper, given at 4th International Language Testing Symposium, University of Essex.
39. Fischer, R.A. (1981). ' The role of cyclicity in testing for linguistic competence and communicative competence in foreign language instruction.' Unpublished paper given at 4th International Language Symposium, Univrsity of Essex.
40. Windeatt, S. (1981). 'A Project in Self-Access Learning for English Language and Study skills.' Practical paper in English Language Education (University of Lancaster), 3, P. 43-82.
41. Oskarsson, M. (1978). APPROACHES TO SELF-ASSESSMENT IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING. Oxford: Pergamon, t. 3
42. Upshur, J. (1975). ' Objective evaluation of oral

proficiency,' Yn: ENGLISH TEACHING FORUM XIII,
3-4, P. 328-333

43. Oskarsson, M. (1978). APPROACHES TO
SELF-ASSESSMENT IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING.
Oxford: Pergamon, t. 25
44. Underhill, N., (1987). Gweler rhif 28.
45. van Ek, J.A., (1977), THE THRESHOLD LEVEL FOR
MODERN LANGUAGE LEARNING IN SCHOOLS, Longman,
London.
46. Hecht, k. (1985). 'Bringing the strands together.'
Yn: Green, P. (Gol.) REPORT ON WORKSHOP 4, York.
Council of Europe: Strasbourg, t. 29
47. Dam, L. (1986). 'Autonomous language learning in
schools - an experiment in learning and teaching'.
Yn: Gabrielsen, G. (Gol.) REPORT ON WORKSHOP 1,
Council of Europe: Strasbourg, t. 16
48. Blackburn, V. a Moisan, C. (1986)19. THE IN-SERVICE
TRAINING OF TEACHERS in the Twelve Member States
of the European Community. Maastricht: Presses
Interuniversitaires Europeennes Maastricht, t. 47

49. van Ek, J.A. (1977). THE THRESHOLD LEVEL FOR MODERN
LANGUAGE LEARNING IN SCHOOLS. Longman, t. 16

ATODIAD 1

TAFLENNI ARFARNU

HOLIADUR/QUESTIONNAIRE

CYNLLUN Y SIROEDD

WRS DYSGU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
SECOND LANGUAGE WELSH COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

. Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

.....
I enjoyed the course very much indeed. I remember the hospitality and helpfulness of all course members and tutors.

. What did you dislike about the course?

I can't say that there was anything I disliked about the course.
.....

. Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

The course was particularly stimulating to me and I have attended other Welsh courses organised by South Glamorgan.

. By promoting second language skills and techniques, did the course help you with your classroom methodology and personal confidence? Would you rather have had more vocabulary?

The course provided a great deal of stimulating material and so enhanced my classroom methodology.

. Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties have you encountered with the language since 1989?

Yes, if possible I think longer 'after-care' service would have been very supportive for me personally.

, other comments e.g. about level of content, relevance of content to
own needs, methods of presentation, organizational aspects,
suggestions for future second language courses for beginners etc.

is a teacher who had absolutely no experience
in the Welsh language before attending the course.
I felt the whole experience to be stimulating
and enlightening. I feel it has given my teaching
an added dimension and I am most
grateful to have been given this opportunity.

Diolch.

HOLIADUR/QUESTIONNAIRE

CYNLLUN Y SIROEDD

RS DYSGU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
COND LANGUAGE WELSH COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

...YES...VERY...MUCH...IT...WAS...STIMULATING...AND...LIVERY...
...DELYTH...WILLIAMS...WAS...A...PARTICULARY...GOOD...TUTOR...
.....

What did you dislike about the course?

...IT...WAS...VERY...STRESSFUL...BEING...TESTED...ON...VIDEO...
.....
.....

Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

.....YES...—...FURTHER...COURSE (INSET)...WITHIN...GWENT...
...(PRIVATELY)...WEEKEND...COURSE...AT...HILL...COLLEGE,...ABERREVENNY...
.....

By promoting second language skills and techniques, did the course help you with your classroom methodology and personal confidence? Would you rather have had more vocabulary?

.....YES...
.....I...DON'T...THINK...MORE...VOCABULARY...WAS...NECESSARY...THAT IS
...SOMETHING...YOU...CAN...GRADUALLY...ACQUIRE...IN...YOUR...OWN...TIME...
.....

Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties have you encountered with the language since 1989?

...THE...FOLLOW-UP...SERVICE...IN...GWENT...WAS...GOOD...GENERALLY...BUT...NOW...
...NONE...IS, OF...COURSE, BEING...SPENT...ON...GIVING...INTRODUCTORY...COURSES...TO
ALL...TEACHERS...FURTHER...COURSES...FOR...US...ARE...ALL...IN...THE...EVENINGS...AND
ENTAIL TRAVEL — NOT ALWAYS POSSIBLE, THEREFORE, I'D LIKE FURTHER
INSET TRAINING.

WITH THE DEMANDS OF THE N.C. IT IS EXTREMELY DIFFICULT TO
FIND TIME TO DO AS MUCH AS YOU'D LIKE TO.

Any other comments e.g. about level of content, relevance of content to your own needs, methods of presentation, organizational aspects, suggestions for future second language courses for beginners etc.

.....
...OVERALL, I THOUGHT THE COURSE WAS VERY GOOD... INDEED...
...I KNOW THAT "GRAMMAR" LESSONS ARE FROWNED ON, AND I'M
...NOT, IN ANY WAY, SUGGESTING THIS SHOULD BE A PART
OF THE CHILDREN'S LEARNING. HOWEVER, AS AN ADULT, AT THE
LATER STAGES OF THE COURSE, I WOULD HAVE ENJOYED
LEARNING SOME RULES AND STRUCTURE OF THE LANGUAGE.
CONTENT AND METHODOLOGY WERE EXCELLENT.
ONE LITTLE MOAN - WHAT HAPPENED TO THE
CERTIFICATES WE WERE PROMISED?
.....

IT WAS ONE OF THE MOST DEMANDING BUT ENJOYABLE COURSES
I'VE EVER FOLLOWED,

I WISH YOU WELL WITH YOUR EUROPEAN WORKSHOP IN THE
AUTUMN.

Cofion cynnig,

Mary Griffiths

HOLIADUR/QUESTIONNAIRE

CYNLLUN Y SIROEDD

IS DYSGU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
SECOND LANGUAGE WELSH COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

I enjoyed the course very much. I remember the good company, the variety of work covered on the course and its usefulness.

What did you dislike about the course?

The fact that we never got a follow up which I felt we should have had. Apparently a time allocation for...

Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

Due to charges in our school organisation this has not been possible.

By promoting second language skills and techniques, did the course help you with your classroom methodology and personal confidence? Would you rather have had more vocabulary?

I found the course very much classroom based which was one of its greatest assets. It boosted my confidence and pushed me to 'having a go'. No more vocabulary.

Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties

have you encountered with the language since 1989?

Yes - more follow up and after care. The problems since 1989 have been the pressures brought upon us by all other aspects of the National Curriculum.

6. Any other comments e.g. about level of content, relevance of content to your own needs, methods of presentation, organizational aspects suggestions for future second language courses for beginners etc.

I found the course very relevant and the file a good 'bible'. To my surprise I can still recall much of the vocab. and as I have 'moved down' to middle / top infants I have found the organisation of the course most useful. The methodology I found most important and the fact that during the course we had the opportunity to go back into school, try out ideas & return to the course later to discuss good points and problems. I think that a course like this is of far more use than a concentrated course of higher intensity and greater vocabulary content.

Dear Beti,

I am sorry that my reply is short and rather disjointed but am up to my eyes with reports and SAT parental interviews. I found the course great fun and most useful. The company and teacher were great and I am sure that this helped a great deal. The classroom ideas were relevant and practical steps interesting to experiment with. My children this year enjoy holding simple question & answer

versations and have gained
confidence greatly. We all make
stakes, me included of course, but
have fun & learn together.

Trusting this will be of
use to you Beti,
Kindest regards.

Jan Remy.

HOLIADUR/QUESTIONNAIRE

CYNILLUN Y SIROEDD

S DYSBU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
OND LANGUAGE WELSH COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

...yes... Friendships made with teachers from other parts of the country, and relevance to work in the infant class.

What did you dislike about the course?

...Sometimes the course moved on too quickly. I'm a slow learner like me! I would find a concentration more valuable now I have the basics of the language.

Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

I speak conversational Welsh most days in the house - colours, pets, weather etc. I have attended the follow up courses in Brecon Teachers Centre.

By promoting second language skills and techniques, did the course help you with your classroom methodology and personal confidence? Would you rather have had more vocabulary?

It gave me confidence to tackle Welsh as a language whereas before I would have said it was not me. I would never have attempted to speak Welsh otherwise.

Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties

have you encountered with the language since 1989?

...The after-care has been sufficient considering the time available to devote to one aspect of the curriculum. My difficulty is still in constructing sentences - I rely too much on set phrases and words.

other comments e.g. about level of content, relevance of content to own needs, methods of presentation, organizational aspects, suggestions for future second language courses for beginners etc.

.....The course was an excellent starting...
point...in learning Welsh. I feel that I...
could gain a lot by repeating the same
course again now. I have a grounding
and am familiar with the vocabulary and
sounds. I liked the game aspects of the
course as this gave me time to think...
and confirmed the vocabulary needed at any
time.

Brecon

HOLIADUR/QUESTIONNAIRE

CYNLLUN Y SIROEDD

URS DYSGU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
SECOND LANGUAGE WELSH COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

Yes... Companionship... good fun while...
experiencing group learning...

What did you dislike about the course?

Nothing... It was all well prepared and...
presented...

Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

I have attended all of the follow-up...
courses provided by the Powys authority...

By promoting second language skills and techniques, did the course help you with your classroom methodology and personal confidence? Would you rather have had more vocabulary?

The course was more than adequate in...
providing the necessary vocabulary...

5. Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties have you encountered with the language since 1989?

Again the Authority has provided support...
through courses and peripatetic teachers...

Any other comments e.g. about level of content, relevance of content to your own needs, methods of presentation, organizational aspects, suggestions for future second language courses for beginners etc.

The volume of resources received while on the course was more than adequate.

From a personal point of view as a nursery teacher (4-5 yrs.) I would have liked a bank of relevant songs, finger + number rhymes etc. in welsh. During the past year I have found a better response by introducing such material during each day from this particular age group. Since I shall be teaching older infants next term I look forward to using the many resources from the course.

OLIADUR/QUESTIONNAIRE

CYNLLUN Y SIROEDD

DYSGU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
D LANGUAGE WELSH COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

Yes... I enjoyed... the course... very much and the...
thing... that... made it... memorable... for me... was the...
informal... and... relaxed way in which we were taught, which
was all down to Selyth

What did you dislike about the course?

Nothing.....
.....
.....

Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

Yes... I joined conversational night class with Mania but...
found it an absolute disaster. I have attended two weekend...
courses this year, but have gained very little from them as...
they don't seem to cater for people like myself who has a basic knowledge,
'promoting second language skills and techniques, did the course help
you with your classroom methodology and personal confidence? Would you
rather have had more vocabulary?

Yes... it did give me a lot more confidence in the classroom...
but I would have liked more useful vocabulary & phrases
e.g. a list of suitable questions to ask the children about "The Farm",
"The Town", "my family" etc.

Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties

have you encountered with the language since 1989?

Most definitely... the 'after-care' service was not long enough...
I felt that after the last visit from Selyth I was...
left in total darkness and unable to extend the language
skills that I had been given while on the course. I feel
that we should have been able to get together at least
once a month if not once a fortnight for guidance from a tutor.

y other comments e.g. about level of content, relevance of content to
ur own needs, methods of presentation, organizational aspects,
uggestions for future second language courses for beginners etc.

[illegible]

CYNLLUN Y SIROEDD

3 DYSGU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
AND LANGUAGE WELSH COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

Thoroughly enjoyed the course. Remember the relaxed informal atmosphere which was conducive for easier learning. So Delyth's teaching was second to none.

What did you dislike about the course?

It wasn't long enough!!! I've had "Trinity" withdrawal symptoms ever since

Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

! inspirational. I went to night school for two terms, followed the SLC programme "Now we're Talking" & gained an oral proficiency cert (basic level) and attended a weekend course at Nant Gwery.

By promoting second language skills and techniques, did the course help you with your classroom methodology and personal confidence? Would you rather have had more vocabulary?

It helped enormously. The more methodology the better. I've been inspected since by 4 H.M.I.s (they were all impressed with my methodology.

Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties

have you encountered with the language since 1989?

Would have loved a LOT more after care service. You feel as if you're up the creek without a paddle! An occasional "top up" would have been so useful.

Any other comments e.g. about level of content, relevance of content to your own needs, methods of presentation, organizational aspects, suggestions for future second language courses for beginners etc.

The level of content was appropriate... but in places the language & sentence structures are not basic enough. After time away from the course the brain (especially mine!!) forgets quickly. Also - using the "chi" form throughout is totally inadequate. I would have been happier to have had the "ti" form as well - for reference sake.

I was so grateful for the opportunity which you gave me - and disappointed not to have been chosen to pilot KS2.

Marie

HOLIADUR/QUESTIONNAIRE

CYNLLUN Y SIROEDD

DYSGU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
WELSH LANGUAGE COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

Very much so! I found everyone was
very friendly and understanding and
helpful with any problems.

What did you dislike about the course?

Nothing - but the amount of work
was quite heavy for such a short time
- maybe a slower pace.

Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in
what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

Yes - a half day course held at
Johnston and am starting private
lessons this September.

By promoting second language skills and techniques, did the course help
you with your classroom methodology and personal confidence? Would you
rather have had more vocabulary?

As an experienced teacher, I often feel
inadequate when teaching Welsh as I
have not got the expertise as in other
areas of the curriculum.

Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties

have you encountered with the language since 1989?

I have found it difficult to further
my own language skills but hopefully
this will come this term.

other comments e.g. about level of content, relevance of content to own needs, methods of presentation, organizational aspects, suggestions for future second language courses for beginners etc.

.....reflection.....it may be more beneficial
.....the course lasted 3 terms but not
.....intense as the "pilot" course. It was
difficult to learn, digest and pass on
information each week - there needs
to be an absorbing time - but it
was certainly one of the best
courses I've ever been on and
instilled in me a new "welshness".
Good luck with the new course.

Joyce Mathias

B. Sorry about delay in replying
have just found this letter.

CYNLLUN Y SIROEDD

CWRS DYSGU CYMRAEG YNG NGHOLEG Y DRINDOD, CAERFYRDDIN, HYDREF 1989
SECOND LANGUAGE WELSH COURSE AT TRINITY COLLEGE, CARMARTHEN, AUTUMN 1989

1. Did you enjoy the course? If you did, what do you remember about it?

Yes I did enjoy the course a great deal. There was such a relaxed and friendly atmosphere so that I was not afraid to say something in Welsh even if it was wrong.

2. What did you dislike about the course?

It was a pity that it was not longer. Although I have had days at the local Teacher's Centre for Welsh I feel I need more conversational practice.

3. Did it inspire you to develop your study of Welsh further? If so in what way? Have you attended any other short or long Welsh courses?

I have tried to further my Welsh but it tends to be at a 'topic' level for school. For every topic each time I incorporate new words for the children.

4. By promoting second language skills and techniques, did the course help you with your classroom methodology and personal confidence? Would you rather have had more vocabulary?

The course started my teaching of Welsh in the classroom and gave me the confidence I needed. There were plenty of classroom ideas and games which could be adapted to suit any 'topic'. Vocabulary has been supplied to suit these, by Ann Samuel at the Teacher's Centre, Brynawdry.

5. Would you have liked a longer 'after-care' service? What difficulties

have you encountered with the language since 1989?

I would have appreciated longer 'after care' because I felt that my personal confidence needed to be kept up. I still lack confidence to launch into speaking Welsh in an everyday situation.

other comments e.g. about level of content, relevance of content to own needs, methods of presentation, organizational aspects, suggestions for future second language courses for beginners etc.

I felt that the course was wonderful at the time I still do. Some of the content seemed a little difficult at the time but on trying it at classroom level have found that it works well. The class are aged 6 (Middle Infants) and they have enjoyed simple dialogues, games, singing for business, toilet, drink etc in Welsh. My class have also performed a Christmas play in Welsh (something I would not have dared to attempt previously) and have also dramatized 'Yr A'r gair hwn' (Puffin) for St David's Day. They enjoy all the Welsh songs we have learnt and I feel sure that they understand all that they have done.

During these weeks of this last term two classes at Penney have been piloting non statutory tests for C.A.T.S. Cymru and in fact our school was used to produce a video to accompany the pack in its release in January. Our contact for this is Mrs. Townsend at the Teachers' Centre. I'm sure that if you need any more information about this then she would oblige. It was only because of 'Cynllwyn y Siocad' that I have had the confidence to do any of this although we have had support from Mrs. Somerset. Little did I know that was ahead when I first attended the course at Trinity!

I hope all goes well with the 'Workshop' in September. Please give my best wishes to all at Trinity and to Delyth if you see her.

cheerio for now, I look forward to seeing
you again sometime

Yours sincerely

Mayorie Ford.

ATODIAD 2

**ARGYMHELLION WILKINS YNGLŶN A
LEFELAU IAITH**

ARGYMHELLION WILKINS YNGLYN A LEFELAU IAITH

LEVEL ONE

Listening

1. Can recognize language being spoken.
2. Can understand limited repertoire of isolated items, usually requiring repetition from speaker.
3. May recognize individual items in connected speech.

Speaking

1. Can produce strictly limited repertoire of holophrastic phrases - i.e. isolated lexical items, fixed phrases (e.g. greetings). No grammatical knowledge and pronunciation based wholly on mother tongue.
2. Can be understood by native speaker used to dealing with foreigners.
3. Needs to support linguistic skill with paralinguistic (kinetic) devices.

Reading

1. Can decode orthographic system of the foreign language.
2. Can understand most common public notices.

Writing

1. Can copy script in the foreign language.

LEVEL TWO

Listening

1. Can identify topic in continuous, unsimplified speech but cannot follow content. Can recognize essential information in public announcements and recurrent social usages (phatic communication etc.).
2. Can only with difficulty understand sentences related to objectives if these are spoken very slowly and directly to him/her. Frequent misunderstanding obliging speaker to rephrase original utterance.

Speaking

1. Can attempt to construct grammatical sequences

relevant to most pressing aspects of overall objectives. Only effective in meeting most easily identifiable and clearly statable needs. Generally dependent on memorization of well-rehearsed sentence-types with limited capacity for lexical substitution. No creative capacity, nor any likelihood of generalizing linguistic knowledge beyond already familiar situation. (Can read aloud a prepared written text.)

2. Heavily dependent on understanding interlocutor.
3. Speech very hesitant, with repetitions, self-corrections and frequent grammatical and phonological/phonetic errors, deliberate in actual articulation (or nervously quick and slow in response to other utterances).

Reading

1. Can identify topic of continuous, unsimplified prose and can follow minimally structured material (lexical items) relating to overall objectives.
2. Can understand gist of elaborate public notices, forms etc.
3. Can extract data presented in non-linguistic form from a text.

Writing

1. Can perform writing tasks involving minimal linguistic creativity, principally the adaptation (through substitution etc.) of routine written forms to particular circumstances. Can fill forms.
2. Can take dictation given slowly and with repetitions, but will need correction afterwards.

LEVEL THREE

Listening

1. Cannot normally follow conversation between native speakers except to identify topic.
2. Can follow speech directed at him (i.e. to a non-native speaker) on matters relevant to overall objectives and in response to his own utterances, but frequently has to ask for repetition or reformulation.
3. Frequent misunderstanding where he cannot see person speaking - e.g. radio, telephone, tape.

Speaking

1. Can use grammatical knowledge to construct utterances relevant to overall objectives. Range of expression very limited so that often forced to adapt content of message to forms at his/her disposal. Little capacity to generalize grammatical knowledge and therefore to handle unforeseen communication needs. Only competent to deal with largely predictable needs. Tends to use single sentence utterances.
2. Can be understood by most native speakers with effort, but patient understanding still necessary in continuing conversation i.e. some strain/irritation in hearer.
3. Grammatical error and uncertainty still frequent, but some capacity for self-correction. Pronunciation error still very noticeable. Speech still slow, with repetitions, reformulations and hesitations. When responding, requires thought if gross errors to be avoided.

Reading

1. Can without a dictionary, identify topic and preoccupation of texts in relevant fields to overall objectives, but can follow detail of text only with extensive use of dictionary.

2. Reading rate generally slow and can be increased only with immediate and considerable loss of comprehension.
3. Handwriting particularly difficult to read.

Writing

1. Can construct individual sentences in English, though with frequent grammatical and orthographical error. Very limited in capacity to construct continuous text and unable to adapt text stylistically. Can adjust largely predetermined types of text to suit particular factual situations.
2. Generally dependent on use of dictionary for anything except well-rehearsed material.

LEVEL FOUR

Listening

1. With careful attention can follow speech directed at him and, in general, more formal and clearly articulated styles of native speaker speech. Still needs some repetition but even so may miss points of detail. Can usefully extract information from relevant spoken texts.

2. Difficulties of comprehension with exceptionally colloquial speech, where considerable deletion and elision occur and where transmission conditions are adverse.
3. No appreciation of stylistic effects or verbal humour.

Speaking

1. Able to convey most types of information relevant to objectives with little risk of confusion in hearer. Can relate events in their temporal sequence, whether biographical or descriptive, and can transmit accumulated factual information. Unable to construct chains of reasoning and deploy arguments to polemic effect. Relatively passive in situations where discussion among native speakers unless directly addressed. Will always opt to use mother-tongue if this is acceptable to addressees.
2. Degree of fluency and spontaneity that makes regular interaction with native speakers quite possible without imposing strain on either party. Occasionally seeks assistance of person addressed.
3. Notable reduction in frequency of grammatical errors, except where long sequences of speech attempted, but

features of L1 accent still noticeable. Still often at a loss for vocabulary and faults of idiom and style recur.

Reading

1. Can read most texts in domain with satisfactory level of comprehension. Rereading necessary where complex discussion in text, but information can normally be extracted and narrative followed with little difficulty. Significant or marked stylistic features unlikely to be noticed, but unfamiliar lexical items can usually be identified from redundancy of text. Dictionary still needed where significant point of detail may be lost. (Reading skill acquired in own domain transfers quite effectively to other types of text - specialist vocabulary items apart.)
2. Reading rate still generally slow and inflexible.
3. Can read most handwriting with an effort.

Writing

1. Can construct continuous texts in second language reporting sequences of events and factual information. Can produce longer texts according to standards format provided on familiar topics with recurrent themes. Communication successful within

these limits but grammatical errors, particularly errors of syntax will still occur. Limited capacity for stylistic variation. Not competent to prepare discursive texts or to cope with quite unforeseen needs associated with domain of activity.

2. Dictionary still an essential tool.

LEVEL FIVE

Listening

1. Competent to follow native speaker in domains related to his learning experience, even when speech not directed to him and not able to give full attention to listening. Can extract information efficiently but will still have difficulty following complex lines of argument and may have to ask for repetition of questions arising from such discussion.
2. Highly colloquial speech between native speakers still difficult.
3. Can distinguish different styles and copes well with noise, though with some loss of comprehension.

Speaking

1. Speech entirely adequate for all purposes related to domain of objectives. Although lacking facility in handling complicated issues and therefore at a disadvantage when compared with native speakers, can express ideas on all issues connected with objectives. In continuous speech still needs to plan what is said and to adjust expression or to reformulate to find more effective form for communication of ideas. Emphasis and rhetorical effect quite often misplaced, though grammatical difficulties as such rarely a handicap.
2. Interlocutors occasionally seek clarification where misunderstanding possible.
3. Obvious linguistic errors occur only occasionally. Frequently recurring language situations handled with ease and variety. Some uncertainty persists in more rarely encountered situations.

Reading

1. Can read all types of text in domain with high level of comprehension. Perceives and understands many stylistic markers. Rereading rarely necessary, except where normal even for native speaker. Needs dictionary only when dealing with text of quite

unusual orientation. Can read more familiar kinds of text with little attention. Reading ability an effective tool.

2. Some flexibility in rate of reading but even familiar types of text read noticeably more slowly than by native speaker.

Writing

1. Can produce texts appropriate to all purposes associated with overall objectives. Descriptive, narrative and discursive writing all possible, although still influenced by features of L1 writing. Formal grammatical errors occur only occasionally. Cannot develop rhetorical features of writing as effectively as in mother-tongue and therefore most unlikely to be mistaken for native speaker. Quite successful in adapting to different stylistic needs, though errors of selection still occur. Most commonly met needs now handled efficiently and with variety. Still tendency to compose more intellectually ambitious material in L1 and translate into L2.
2. Limited use of dictionary necessary.
3. Rate of writing markedly slower than native speaker.

LEVEL SIX

Listening

1. Can with concentration, understand all forms of speech normally understood by native speaker. Less ability than native speaker to comprehend novel language events and sudden change of topic or style may temporarily disrupt comprehension. If full attention not given, occasional loss of detail.
2. Only rarely unable to follow speech between native speakers.
3. Failure to comprehend can be induced by high level of noise.

Speaking

1. Complete confidence in meeting all demands placed on spoken language ability. Facility in switching levels, topics etc. Able to reformulate some ideas in differing linguistic forms for emphasis, polemics, disambiguation etc. As effective in communication as a native speaker. Not at any disadvantage in use of second language.
2. Fluency and spontaneity of utterance enable him to maintain conversation/speech in areas related to

objectives with conviction, lack of strain and no imposition on hearer.

3. Distinguishable from native speaker only by very rare grammatical misjudgments, by faint, residual traces of L1 accent and by very occasional error of lexical or stylistic selection.

Reading

1. Able to read with complete comprehension all texts associated with objectives.
2. Differs from native speaker only in rate of reading and possibly in flexibility with which reading can be adapted to different texts and purposes.
3. Level achievable only where learner uses the foreign language frequently.

Writing

1. Entirely competent to write language relevant to objectives. Grammatically and orthographically free of error. Can adapt style to circumstances. Range of vocabulary wide and great flexibility in exploitation of grammatical systems.
2. No need to use reference books.

3. Distinguishable from native speaker only by very occasionally faulty lexical or stylistic choice and marginally slower rate.

LEVEL SEVEN

Listening

1. Able to understand all forms of speech normally understood by native speaker of similar background, including rapid informal conversation, speech with high noise levels and diverse styles and topics.
2. Can understand most that is heard and is not within previous experience.
3. Level reached only by person accustomed to living in foreign language environment.

Speaking

1. Speaks with facility, fluency and accuracy that is indistinguishable from that of native speaker. Can cope with different style and handle language needs within same limits as those encountered by native speakers. (It is worth pointing out that (a) even native speakers may lack the linguistic skill to deal with situations that have not hitherto been within

their experience, and (b) although direct observation of a non-native speaker may reveal no differences from an L1 speaker, more psycholinguistically-oriented tests will usually show that the subject's mother-tongue is dominant.)

2. Level normally reached only by people who have lived for a substantial period in the country concerned.

Reading

1. Wholly competent to read all types of texts associated with objectives.
2. Able to adapt reading to style and content of text and to purpose in reading. No measurable difference from native speaker of similar background in rate and comprehension.
3. Level normally attained only by person accustomed to operating almost wholly in the foreign language.

Writing

1. Possessing the writing ability of the educated native speaker in relation to specific objectives. Limit set only by level of education and intelligence of individual.

2. Level achieved only by person accustomed to working etc. in the foreign language.

RHAN 2

CYNLLUN Y SIROEDD

CWRS AIL IAITH

I

ATHRAWON BABANOD

CYFLWYNIAD

- (i) "Un o ddibenion pwysicaf dysgu iaith yw cyfathrebu, hanfod y cyfathrebu hwn yw siarad.
- (ii) Y gallu i ddefnyddio'r iaith yw'r cymhelliad cryfaf y gall dysgwyr ei gael".

Daw'r dyfyniadau hyn allan o **Gymraeg ar gyfer 5—16 oed. Cynigion Ysgrifennydd Gwladol Cymru ac Adroddiad y Gweithgor Cymraeg**. Y Swyddfa Gymreig, Mehefin 1989.

Defnyddiwyd yr un egwyddorion yn y pecyn hwn. Yn wir seiliwyd y cwrs ar y dull cyfathrebol, dysgwr-ganolog.

Amcanion a Nodau

1. Hyrwyddo a chynnal diddordeb y dysgwyr drwy ganolbwyntio ar destunau perthnasol.
2. Annog cydweithio a chyfranogi drwy gyflwyno tasgau ystyrlon, ymarferol a chyraeddadwy.
3. Cynorthwyo'r athrawon i gyflwyno'r iaith a ddysgwyd i'w dosbarthiadau drwy gynnwys elfennau o fethodoleg.

Fe welir fod pob pennod wedi'i rhannu'n ddwy ran sef y cwrs i'r oedolion a gweithgareddau i'r plant bach. Cynigir nifer o enghreifftiau o weithgareddau trawsgwricwlaidd yn y cwrs i gwrdd â gofynion yr Adroddiad Cymraeg y cyfeirwyd ato uchod, e.e. "lle bo hynny'n bosibl dylid cyflwyno profiadau a gweithgareddau trawsgwricwlaidd". I'r un pwrpas, rhoddir enghreifftiau o themâu y gellid eu defnyddio gyda phlant bach ar ddiwedd y pecyn.

Argymhellir defnyddio'r cwrs yn hyblyg, hynny yw symud deunydd o un adran i'r llall ac ychwanegu gweithgareddau yn ôl y galw. Cyflwynwyd y cwrs mewn ffeil i hyrwyddo hyn. Beth bynnag, ni ragwelir unrhyw anhawster pe'i dilynir yn slafaid o'r dechrau i'r diwedd.

Beti Williams
Swyddog Ymchwil

Eglurhad ar rai Pwyntiau

1. Nodir pob enw benywaidd a gyflwynir ym mhob pennod. Gellir, felly, gymryd yn ganiataol mai gwrywaidd yw pob enw arall.
2. Rhwir eglurhad ar bwynt neu bwyntiau gramadegol ar ddiwedd pennod.
3. Defnyddiwyd y ffurf fwy ffurfiol 'chi' yn hytrach na 'ti' yn y cwrs peilot er mwyn hwylustod ond gellir ei newid i gwrdd â gofynion lleol neu farn athrawon. Yn yr un modd, gellir addasu ymadroddion gan roi arlliw lleol, tafodieithol iddynt e.e. byddai'n well gan rai athrawon 'shw mae', yn hytrach na 'sut ydych chi?', etc.
4. At bwrpas asesu ceir cerdyn cynnydd ym mhob pennod.
5. Nodir rhestr o lyfrau a chyfarpar y gellid eu defnyddio ar ddiwedd y pecyn.

CYNNWYS

	Adran A	Section A
Pennod 1	Ffwythiant: Cymdeithasu Themâu: Cyfarchion Yn y dosbarth Amser coffi Y tywydd Pwyntiau pwysig! Asesu: Cerdyn Cynnydd Gweithgareddau i'r Plant Bach	Function: Socialising Themes: Greetings In class Coffee time The weather Important points! Assessment: Progress Card Activities for Infants
Pennod 2	Ffwythiant: Dod i'ch Adnabod Themâu: Y teulu Rhifau Anifeiliaid anwes Lliwiau Penblwydd Pwyntiau pwysig! Asesu: Cerdyn Cynnydd Gweithgareddau i'r Plant Bach	Function: Getting to Know You Themes: The family Numbers Pets Colours Birthday Important points! Assessment: Progress Card Activities for Infants
Pennod 3	Ffwythiant: Cyfeirio a Pherswadio Themâu: Gorchmynion Lleoliad Pwyntiau pwysig! Asesu: Cerdyn Cynnydd Gweithgareddau i'r Plant Bach	Function: Guiding and Persuading Themes: Commands Location Important points! Assessment: Progress Card Activities for Infants
Pennod 4	Ffwythiant: Cyflwyno Gwybodaeth Themâu: Y dosbarth a'r ysgol Corneli Y gofrestr Ymddiheuriadau Ble mae? Lliwiau a siapau Disgrifiadau Teithio i'r ysgol Asesu: Cerdyn Cynnydd Gweithgareddau i'r Plant Bach	Function: Imparting Information Themes: The class and the school Corners The register Apologies Where is? Colours and shapes Descriptions Travelling to school Assessment: Progress Card Activities for Infants
Pennod 5	Ffwythiant: Mynegi barn Themâu: Hoff bethau/cas bethau Bwyd a diod Rhaglenni teledu Amser hamdden Pwyntiau pwysig! Asesu: Cerdyn Cynnydd Gweithgareddau i'r Plant Bach	Function: Expressing an opinion Themes: Likes and dislikes Food and drink Television programmes Leisure time Important points! Assessment: Progress Card Activities for Infants
Pennod 6	Ffwythiant: Cyflwyno rhagor o wybodaeth Themâu: Y tywydd Dyddiau'r wythnos Misoedd y flwyddyn Y tymhorau Asesu: Cerdyn Cynnydd Gweithgareddau i'r Plant Bach	Function: Imparting more information Themes: The weather Days of the week Months of the year The seasons Assessment: Progress Card Activities for Infants

pennod 7	Ffwythiant:	Disgrifio	Function:	Describing
	Themau:	Y ty a'r cartref Stafelloedd Gweithgareddau yn y cartref Pobl sy'n galw Siopau Arian	Themes:	House and home Rooms Activities in the home People who call Shops Money

Asesu: Cerdyn Cynnydd	Assessment: Progress Card
Gweithgareddau i'r Plant Bach	Activities for infants

pennod 8	Ffwythiant:	Rhoi mwy o wybodaeth personol	Function:	Giving more personal information
	Themau:	Manylion personol Rhannau'r corff Dillad Lliwiau Disgrifiadau Gwaith Afiechyd	Themes:	Personal details Parts of the body Clothes Colours Descriptions Occupation Illness

Asesu: Cerdyn Cynnydd	Assessment: Progress Card
Gweithgareddau i'r Plant Bach	Activities for infants

Adran B

Iaith achlysurol
neu
Iaith gweinyddu
dosbarth

Section B

Incidental language
or
Language for classroom
management

Adran C

Llyfryddiaeth

Section C

Bibliography

Adran Ch

Casetiau fideo

Section Ch

Video cassettes

Pennod 1

CYMDEITHASU — SOCIALISING

Cyfarchion — Greetings

When you have finished this chapter, you will be able to offer greetings, say your name, ask others their name, say how you feel, give your address, ask others their address, say that you are sorry, say what you like, express an opinion and refer to the weather.

Bore da.
Prynhawn da (P'nawn da).
Noswaith dda.

Gweithgaredd: Cân (Tôn: 'If you're happy and you know it'.)
(Activity)

Bore da
Bore da
Bore da
Bore da
Bore da

P'nawn da etc.
Noswaith dda etc.

How are you?
Sut ydych chi?

..... da iawn diolch.
..... gweddol.
..... ofnadwy.
..... wedi blino.
..... wedi blino'n lân.

Deialog: Yn y Dosbarth — In Class

Tiwtor: Bore da, sut ydych chi?
Dysgwr 1: Da iawn, diolch.
Tiwtor: Bore da, sut ydych chi?
Dysgwr 2: Wedi blino'n lân.
Tiwtor: Bore da, sut ydych chi?
Dysgwr 3: Gweddol.

Gweithgaredd: Parau'n cyfarch — greeting in pairs.

Ydych chi'n barod? — Are you ready?

Ydw/Nag ydw.

Yn barod — ready

Rwy'n barod — I am ready

Tiwtor: Ydych chi'n barod?
Dysgwr: Ydw, rwy'n barod.

Gweithgaredd: Cân 1 (Tôn: London's Burning)

Bore da, bore da.
Sut ydych chi? Sut ydych chi?
Da iawn diolch, da iawn diolch.
Bore da, bore da.

Beth ydy'ch enw chi? What is your name?
Pwy ydych chi? Who are you?

Pawb — everybody.

Cyflwyno Pawb — Introducing Everybody

dyma — here is
a — and ('ac' before a vowel)

Tiwtor: Bore da sut ydych chi?
Pawb: Da iawn diolch.
Tiwtor: Dyma Siôn, Mari, ac Ann.
Pwy ydych chi?
Huw: Huw ydw i.

Yn y Dosbarth — In the class

Ydych chi'n barod?
Ydyn (Yes) (plural) Nag ydyn (no).

Tiwtor: Sut ydych chi?
Pawb: Da iawn diolch.
Tiwtor: Ydych chi'n barod
Pawb: Ydyn.

Gweithgaredd: Cân 2

Bore Da! Pnawn Da! Nos Da!
Bore da ffrindiau, sut rydych chi?
Rydyn ni'n iawn diolch.

Chwarae Dan Ganu, Page 103 — Morfydd Strange and Phyllis Kinney.

Beth ydy enw'ch ysgol chi? What is the name of your school?

Ble rydych chi'n byw? Where do you live?

Rwy'n byw yn I live

Gweithgaredd: Cân — Ble rydych chi'n byw? (ar y tâp — on tape)

Tiwtor: Beth ydy'ch enw chi?
Dysgwr: Siani (ydw i).
Tiwtor: Beth ydy enw'r ysgol?
Dysgwr: Ysgol Tycoch.
Tiwtor: Ble rydych chi'n byw?
Dysgwr: Yn Abertawe.

Gweithgaredd:
(Unigolion)

Llenwch y gofrestr hon:
Fill this register:

Enw:

Cyfeiriad: enw'r tŷ (house)
(address) enw'r stryd (street)

..... enw'r dref (town)

..... enw'r sir (county)

Rhif ffôn:

Gofynnwch am ragor o fanylion.
Ask for more details.

Gweithgaredd:
(parau)

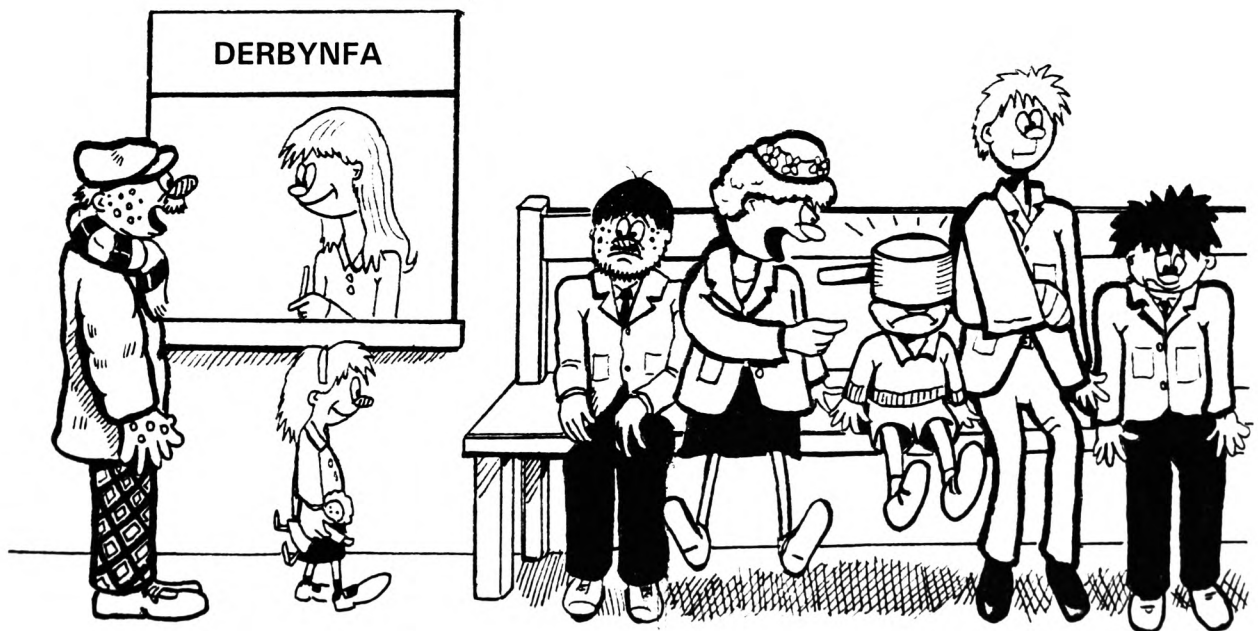
Ysgrifennwch gân:
Write a song e.g. like Cân 1 and 2

Ble rydych chi'n byw?

Dewiswch dôn — choose a tune. Use the book *This Little Puffin* by Elizabeth Matterson, if you wish, to help you.

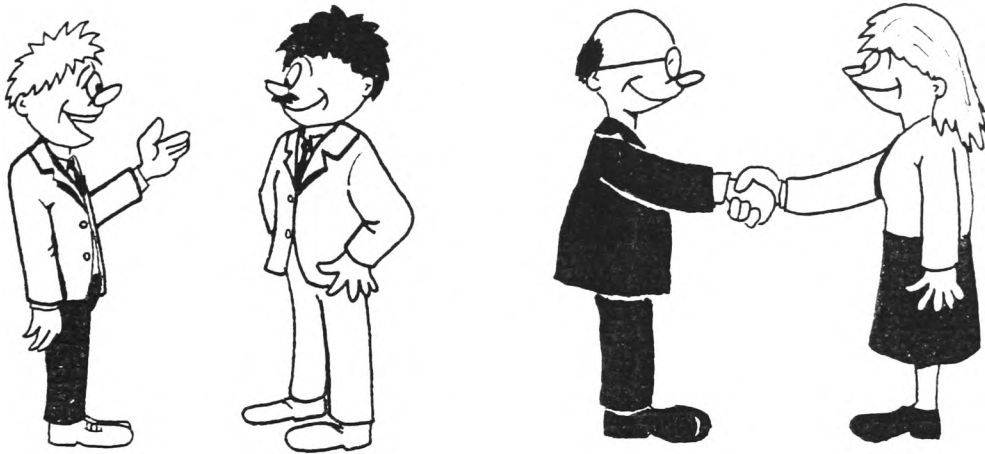
Gweithgaredd:

In pairs, write a dialogue to match this picture e.g. greetings like 'Bore da' or 'P'nawn da'.

Gweithgaredd:

- (a) Ysgrifennwch ddeialog o dan y lluniau.
Write a dialogue under the pictures.

- (b) Gofynnwch am ragor o eiriau! (words)
(c) Darllenwch y deialogau o flaen y dosbarth.
Read the dialogues in front of the class.

Amser Coffi/Te/Cinio. (lunch)

Coffi? Te? Siwgwr? Brechdanau? Cinio? Llaeth?
(sandwiches) (milk)

Ydych chi'n hoffi coffi? Ydw/Nag ydw.
Do you like coffee? Yes/No.

Ydych chi eisiau coffi? Ydw/Nag ydw.
Do you want coffee? Yes/No.

Diolch (Thanks). Dim diolch (No thanks). Os gwelwch yn dda (please).

Hwyl (cheerio) **or** Hwyl Fawr.
Da boch chi (Goodbye)

Mae'n flin 'da fi (I'm sorry). Esgusodwch fi (excuse me)
Ga'i goffi? — Can I have coffee?
Cewch (Yes). Na chewch (No).

oren — orange,	afal — apple;
creision — crisps,	bisgedi — biscuits;
pengwin — penguin,	pop — pop;

Mae'n dda i chi — It's good for you
Mae'n ddrwg i chi — It's bad for you

e.g. Mae afal yn dda i chi — An apple is good for you

Rwy'n hoffi afal — I like an apple
Rwy' eisiau afal — I want an apple

Rhagor o eiriau

Bendigedig — fantastic
Da iawn — very good
Rhagor — more
Ond — but

lawn — O.K.
Ofnadwy — terrible
Neu — or

Sgwrs — Bore Coffi (Coffee Morning)

Mrs. Jones:	Ydych chi'n hoffi coffi?
Mrs. Huws:	Nag ydw, mae'n flin 'da fi ond rwy'n hoffi te.
Mrs. Jones:	Ydych chi'n hoffi coffi?
Mrs. Parri:	Ydw, os gwelwch yn dda.
Mrs. Jones:	Brechdanau?
Mrs. Huws:	Bendigedig. Diolch yn fawr iawn.
Mrs. Jones:	Rhagor o de neu goffi?
Mrs. Parri:	Os gwelwch yn dda.

Gweithgaredd:

In pairs write a 'chat' to go with these pictures.

1.

2.

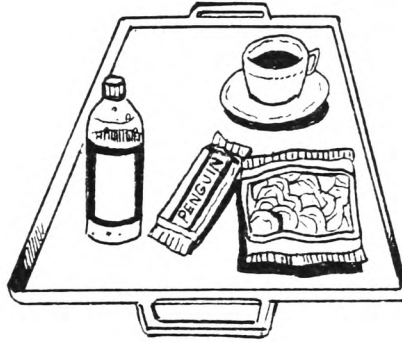
3.

Gweithgaredd:

Gêm Ddyfalu (Guessing Game) 'Beth sy' ar goll?'
What is missing?

Put a number of objects on a tray e.g. coffi, creision, pengwin, pop, etc. Tell everyone to look closely at the items. Then tell everyone to close his/her eyes while you take one or two items away. They must then tell you 'Beth sy' ar goll?

Gweithgaredd:

Prepare a chart similar to this one: (Cwrs y Dyffryn)

(How he/she feels)

Beth ydy'ch enw chi?	Ble rydych chi'n byw	Sut ydych chi?
Mari Huws	Tŷ coch, Abertawe.	Da iawn

Fill it in by asking people in your class.

Y Tywydd

We often discuss the weather when we greet people.

heno — tonight, heddiw — today.

Tiwtor: Noswaith dda.
Alun: Noswaith dda. Sut ydych chi heno?
Tiwtor: lawn diolch. A chi?
Alun: Gweddol. Mae hi'n wlyb iawn heno.
Tiwtor: Ydy. Mae hi'n wyntog hefyd.

Mae hi'n oer

Mae hi'n wyntog

Mae hi'n ddiflas

Mae hi'n wlyb

Mae hi'n braf

Mae hi'n sych

Mae hi'n stormus

Mae hi'n niwlog

Mae hi'n boeth

Sylwch! Notice!

1. afal — an apple
There is no word in Welsh for 'a' and 'an'
2. yr afal — the apple
y — 'the' before a consonant
yr — 'the' before a vowel
3. a — 'and' before a consonant
ac — 'and' before a vowel
4. Mae hi — 'she is' or 'it is' in impersonal expressions like 'mae hi'n wlyb' — it is wet

Teachers on the course will have the opportunity to suggest activities and prepare material such as charts, puppets, songs, etc. In workshops they will be able to practise the language in different situations relevant to infants.

Cerdyn Cynnydd

Now I can:
Nawr rwy'n gallu:

Check List Rhestr Gyfeirio

1. greet someone
cyfarch rhywun
2. say my name
dweud fy enw
3. ask someone for his/her name
gofyn enw rhywun
4. say how I feel
dweud sut rwy'n teimlo
5. give my address
rhoi fy nghyfeiriad
6. give the name of my school
rhoi enw fy ysgol
7. ask someone where he/she lives
gofyn i rywun ble mae e/hi'n byw
8. say I'm sorry
dweud 'mae'n flin da fi'
9. say what I like
dweud beth rwy'n hoffi
10. express an opinion
dweud fy marn
11. refer to the weather
cyfeirio at y tywydd

Dysgwr

Tiwtor

--	--

GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH

Some Suggestions

Gyda'r babanod — With infants

Gall athrawon wneud Llyfr Mawr i gyflwyno'r cyfarchion

Teachers can make a Big Book to introduce greetings

Gêm

Gêm Ddyfalu — Guessing Game using the pictures that the children have drawn.

e.g. Pwy ydy e? — Who is he?

Pwy ydy hi? — Who is she?

Cân

(a) Tŷn 'London's Burning'.

Dyma fi (2)

Dyma Tomi (2) etc.

(b) Tŷn: 'She'll be coming round the mountain'.

Bore da, Mari, bore da.

Bore da, Mari, bore da,

Bore da, Mari, bore da.

Gweithgaredd

(c) Cân — Ble rydych chi'n byw? (ar y tâp/on tape)

Gwnewch bypedau/ffigurau bwrdd gwlanen/felcro

Make puppets/figures for flannel/velcro board.

Use to practice greetings etc.

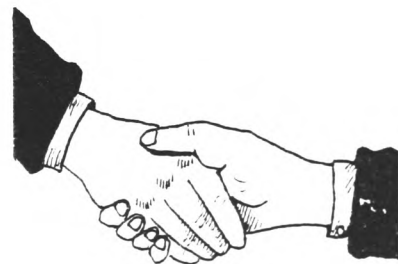
Gêm

Chwarae rôl. Gêm 'Dod-I-Nabod-Pawb' —
'Getting-To-Know-Everybody'.

Role play. A game Getting-To-Know-You — moving around the class shaking hands and greeting each other. A quick pace is important.

Bore da/Pnawn da

Sut ydych chi?

Gêm

Drama — chwarae rôl (role play).

- (a) Dewiswch un plentyn fel 'Y Brenin'. Choose one child as 'The King'. (He must wear a mask).
- (b) Rhaid iddo eistedd ar y gadair o flaen y dosbarth. He must sit on a chair in front of the class.
- (c) Rhaid i blentyn arall eistedd ar ganol yr ystafell. Another child must sit in the middle of the room.
- Bore da, Frenin. Good morning, King.
- (ch) Rhaid i'r dosbarth ofyn. The class must ask.
Pwy ydy hwn/hon? Who is this?
- (d) Rhaid i'r Brenin ddyfalu pwy sy'n siarad: The King must guess who is speaking in three attempts, e.g.

Y Brenin:

Huw?
Alun?
Jane?

Y dosbarth:

Nage.
Ie.
Nage.

No.
Yes.
No.

- (dd) Os ydy'r plentyn yn llwyddiannus yn twyllo'r brenin bydd yn newid lle gyda'r Brenin. If the child is successful in deceiving the King he will change place with the King.

Additional Phrases

Helo blant. (Hello children).
Pwy sy' yma? (Who is here?)
Pwy ydy e/hi? (Who is he/she?)

Gweithgaredd:

Use Uned 1 (Unit 1) and 2 Hwb i Siarad (Powys).

Awgrymiadau ar gyfer ymadroddion i'w rhoi ar gardiau fflach

Ydych chi'n deall?
barod?
hapus? Ydw
 Ydyn
 Nag ydw
 Nag ydyn

Beth ydy yn Gymraeg?

Pwy sy'n barod? Fi
 Ni

Ble mae? Dyma

Ble mae'r? Dyma'r

Ga i os gwelwch yn dda? Cewch
 Na chewch

Mae'n flin 'da fi.

Esgusodwch fi.

Dewch.

Dewch i

Mae'n amser chwarae/mynd adre.
coffi/te/cinio/swper.

Eisteddwch.

Os gwelwch yn dda.

Diolch yn fawr.

Cyfarchion

Ydych chi'n barod?
Ydw/Nag ydw.
Ydyn/Nag ydyn.
Rwy'n barod.

Sut ydych chi?
Sut mae?
Da iawn, diolch.
Gweddol, ofnadwy,
wedi blino,
wedi blino'n lân.

Beth ydy'ch enw chi?
Pwy ydych chi?
..... ydw i.

Hwyl.

Beth ydy enw'ch ysgol chi?
Ble rydych chi'n byw?
Rwy'n byw yn

Pwy sy'n barod/hapus?

Pwy sy nesaf?
Fi. Ni.

Ydych chi'n hoffi coffi? Ydw/Nag ydw.

Os gwelwch yn dda.

Oren, creision, afal, bisgedi.

Ga i goffi, os gwelwch yn dda?
Cewch. Na chewch.

Mae'n dda i chi.

Mae'n ddrwg i chi.

Bendigedig, da iawn, rhagor.

Ydych chi eisiau coffi?

Beth sy yn y fasged?

Beth ydy yn Gymraeg?

Noswaith dda.

Sut ydych chi heno?

Sut ydych chi heddiw?

Mae hi'n wlyb iawn heno.
Ydy. Mae hi'n wyntog hefyd.

Mae hi'n oer.

Mae hi'n ddiflas.

Mae hi'n braf.

Mae hi'n sych.

Mae hi'n stormus.

Mae hi'n niwlog.

Mae hi'n boeth.

Ble mae Caerfyrddin?

Ble mae'r ysgol?

Pennod 2

DOD I'CH ADNABOD — GETTING TO KNOW YOU

Y Teulu — The Family

When you have completed this chapter, you will be able to talk about your family, about pets, count up to ten and name the colours.

Oes gyda chi?

Have you got a

Oes (Yes) Nag oes (No)

Mae gyda fi (or 'da fi).

I have got a /I've got a.

Does dim gyda fi.

I have not got a

Y Teulu

gŵr — husband
gwraig (f) — wife
brawd — brother
chwaer (f) — sister
brawd a chwaer
(and)

plant — children
mab — son
merch (f) — daughter/girl
mamgu (f) — grandmother
tadcu — grandfather

Oes gŵr 'da chi? Have you got a husband?

Oes gwraig 'da chi? Have you got a wife?

Beth ydy enw'r } gŵr?
(What is the name of the) } wraig?
plant?

Deialog — Y Teulu

Yn briod — married

Sion: Oes gŵr 'da chi?
Mari: Pardwn?
Sion: Ydych chi'n briod?
Mari: Ydw. Oes gwraig 'da chi?
Sion: Oes, Catrin ydy hi.
Mari: Oes plant 'da chi?
Sion: Nag oes, oes plant 'da chi?
Mari: Oes, dau (two).
Sion: Beth ydy eu henwau?
Mari: Siân ac Alun.

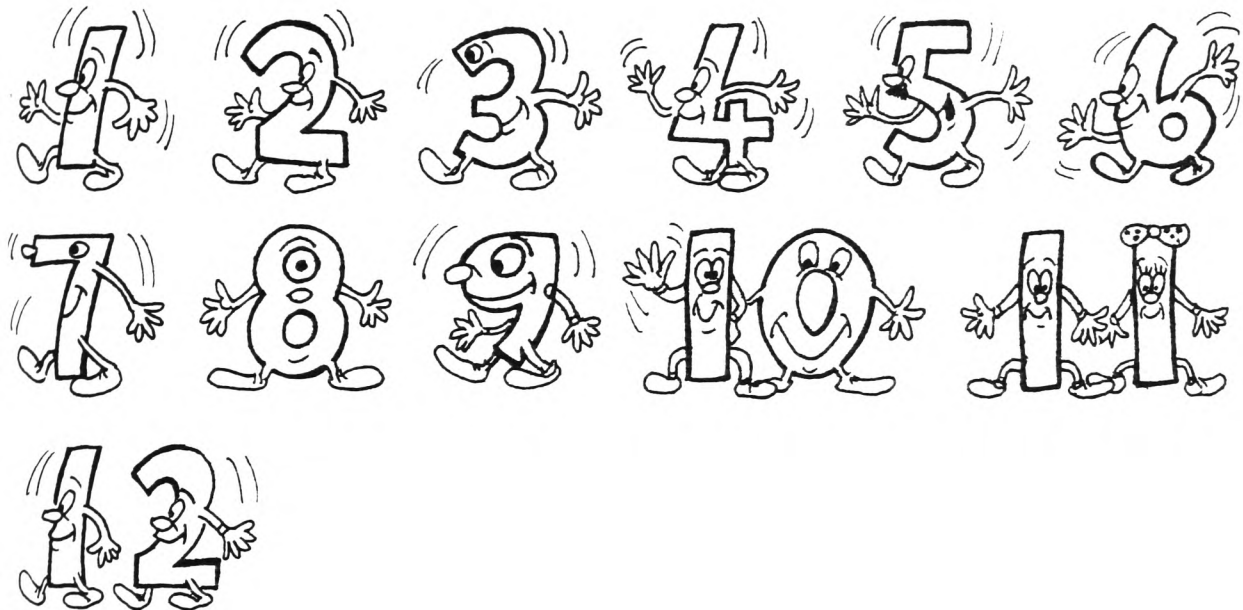
Gweithgaredd: In pairs find the answers to the above questions. Reverse roles.

Gweithgaredd: Cân — Mae brawd gyda fi, (2)
Hei—ho—di—hei—di—ho,
Mae brawd gyda fi.
(Tôn — ar y tâp)

Gweithgaredd: If you have family photographs bring them in and introduce them to everyone.

Rhifau — Numbers

1	un	8	wyth
2	dau/dwy	9	naw
3	tri/tair	10	deg
4	pedwar/pedair	11	un deg un
5	pump	12	un deg dau
6	chwech		
7	saith		

Sawl un sydd yn y teulu? How many are in the family?

Gweithgaredd: Cân.

- (a) Caneuon "O Un i Ddau Ddeg" — Tud 20 Chwarae Dan Ganu.
and
(b) Un a dau a thri o Fechgyn ... Tud 24 — Chwarae Dan Ganu

Gweithgaredd:

What is your phone number? Beth ydy rhif eich ffôn? Tell your partner what your number is. Then go around the class.

Disgrifio'r teulu — Describing the Family

Oes teulu 'da chi? Oes/Nag oes.

Oes, mae mab (son) 'da fi
dau fab
tri mab
merch (daughter)
dwyr ferch
tair merch

Nag oes, does dim mab 'da fi, etc.

bachgen — boy gofynnwch i Helen — ask Helen.

Pwyntiau Pwysig

Sylwch!

dau fab
tri mab
pedwar mab

Notice!

dwyr ferch
tair merch
pedair merch

mawr — big

Deialog

Tiwtor:	Oes teulu gyda chi?
Mair:	Oes, mae mab a merch gyda fi
Tiwtor:	Beth amdanoch chi?
Ifan:	Does dim plant gyda fi ond mae mam, tad, mamgu a thadcu 'da fi.
Huw:	Gofynnwch i Helen!
Tiwtor:	Oes teulu 'da chi Helen?
Helen:	Oes mae teulu mawr gyda fi.
Tiwtor:	Beth amdanoch chi Alun?
Alun:	Mae dau fab a dwyr ferch 'da fi.

Gweithgaredd:

In pairs find out as much as you can about your partner. Then join another pair to form groups of four to exchange information.

Gweithgaredd:

Cân 'Fy Nheulu I'. Tudalen 31 **Chwarae Dan Ganu**

Gweithgaredd:

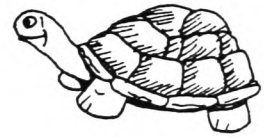
(a) Crefft (Craft).
Make a pack of 'Teuluoedd Hapus'. (Happy Families)

(b) Gêm — chwaraewch y gêm (play the game)

car	—	car
fflat (f)	—	flat
tŷ mawr	—	a big house
gardd (f)	—	garden

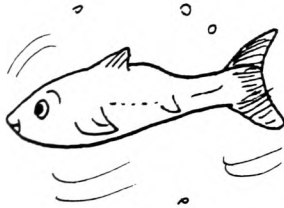
Oes		car fflat gardd tŷ mawr		'da chi?
-----	--	----------------------------------	--	----------

Anifeiliaid Anwes

ci	—	dog
cath (f)	—	cat
cwningen (f)	—	rabbit
crwban	—	tortoise
pysgodyn	—	fish
ceffyl	—	horse

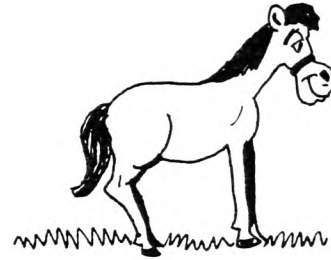
Look for more in
'Y GEIRIADUR LLIWGAR'

Oes
Oes

ci
pysgod
ceffyl
cwningen
crwban

'da chi?
'da chi?

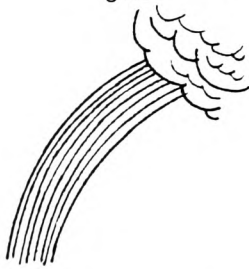
Gweithgaredd:

Cân (Tôn: The Farmer wants a wife)

Oes ci a chath 'da chi? (2)
Hei—ho—di—hei—di—ho,
Oes ci a chath 'da chi?

Lliwiau

brown	—	brown	melyn	—	yellow
coch	—	red	gwyn	—	white
du	—	black	llwyd	—	grey
glas	—	blue	gwyrdd	—	green

Pa liw? — What colour?
Sawl? — How many?

Ann: /
Huw: Sawl ci sy 'da chi?
Dau gi a dwy gath.
Oes anifeiliaid 'da chi?
Ann: Oes, un ci brown a dwy gath ddu.

Gweithgaredd:

Prepare a questionnaire (holiadur), e.g.,

Oes gyda chi? Oes/Nag oes.

Enw	gŵr/ gwraig	brawd	chwaer	ci	cath	pysgod	car	fflat	gardd
Mari Ifans Siani Huws	oes	nag oes	oes	oes	nag oes	oes	oes	nag oes	oes

Go around the class.

Beth amdanoch chi? — What about you?

mawr	—	big	chwech	—	six
gweddol fawr	—	quite big	mewn	—	in a
yn y	—	in the			

Deialog

'Pwy sydd yn y teulu?'

'Who is in the family?'

Harri: Oes plant 'da chi?

Siôn: Nag oes. Oes teulu 'da chi?'

Harri: Oes, mae teulu mawr gyda fi.

Mae chwech o blant 'da fi.

Siôn: Oes tŷ mawr 'da chi?

Harri: Oes, gweddol fawr.

Beth amdanoch chi?

Siôn: Rwy'n byw mewn fflat ond mae pysgodyn aur a chath gyda fi yn y fflat.

Oes anifeiliaid anwes 'da chi?

Harri: Oes, mae ci a cheffyl gyda fi.

Gweithgaredd:

In pairs re-write the above dialogue describing your own family. Share the information with the rest of the class.

Gweithgaredd:

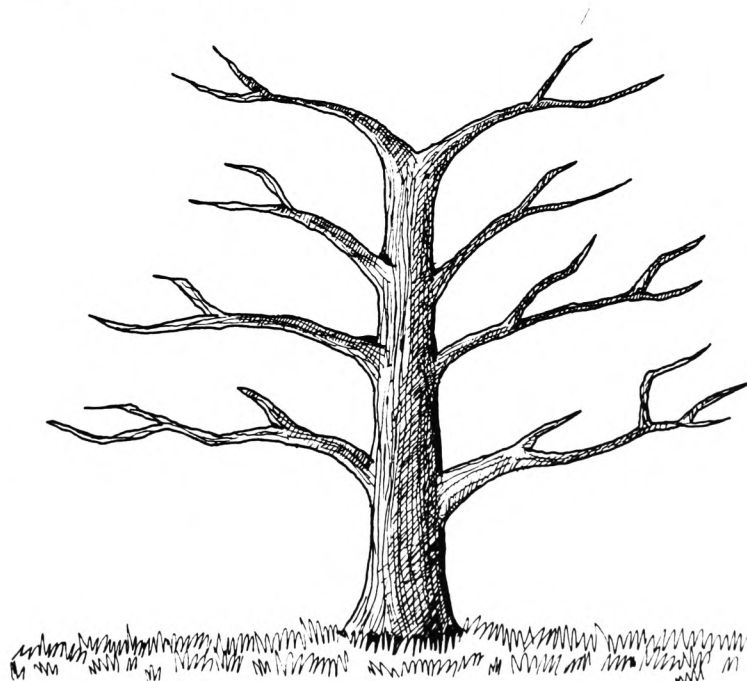
Tynnwch lun 'Coeden y Teulu' a labelwch fel hyn:

Draw a 'Family Tree' and label it with these words

Fy mrawd	—	my brother.	or	brawd
Fy chwaer	—	my sister		chwaer
Fy mhlant	—	my children		plant
Fy nhad-cu	—	my grandfather		tadcu
Fy mam-gu	—	my grandmother		mamgu
Fy modryb	—	my aunt		modryb
Fy ewythr	—	my uncle		ewythr

Ask for additional words.

When you have finished, look for a friend and discuss similarities and differences.

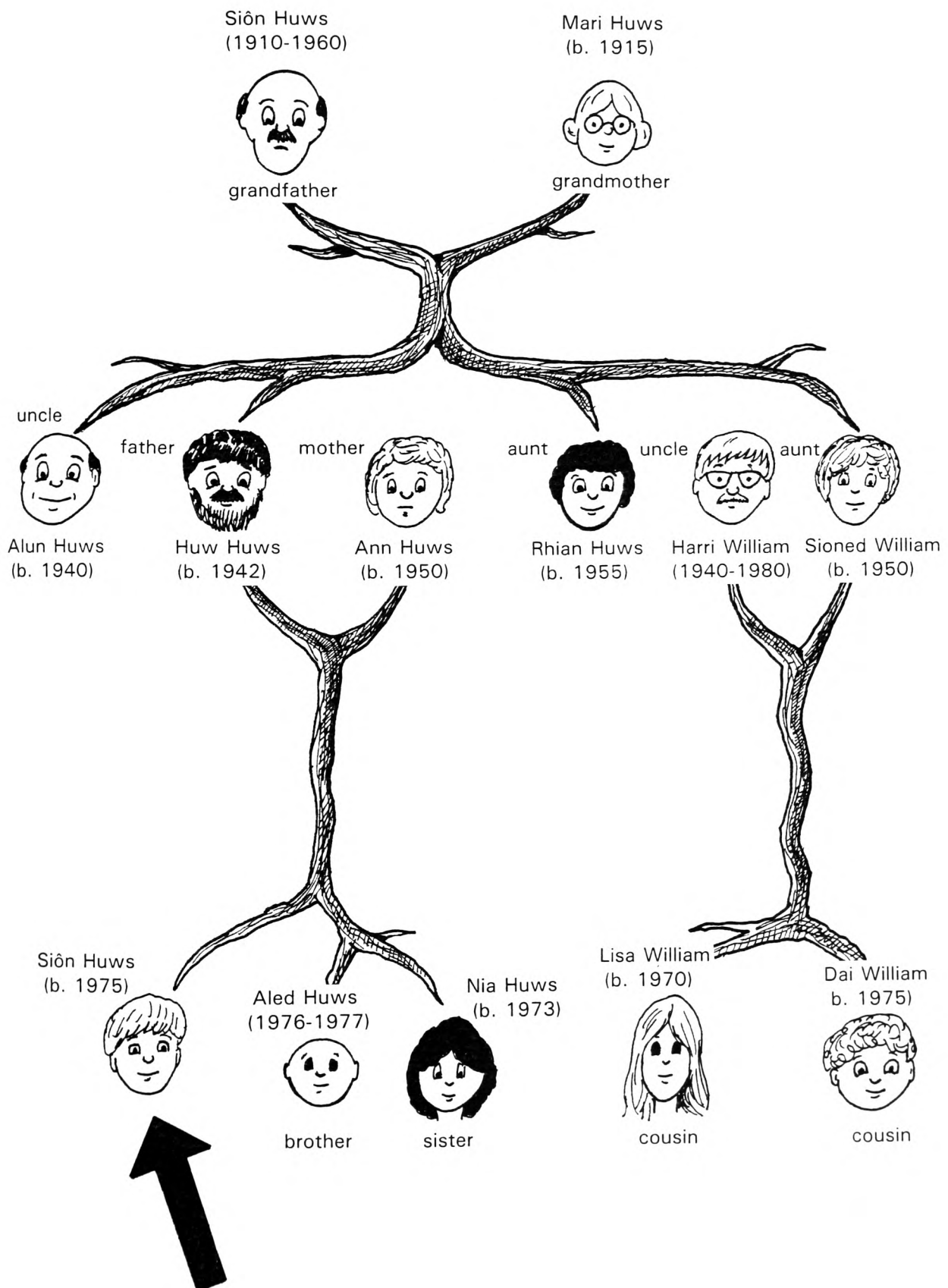

Gweithgaredd:

Pwy ydy'r rhain? — Who are these?

Look at the sheet and write the Welsh for grandfather etc.

PWY YDY'R RHAIN?

Penblwydd hapus — Happy birthday

es i	— I went
pwyl?	— who?
heddiw	— today
oed	— age
annwyl	— dear
pawb	— everybody
drws nesa	— next door
ar ôl	— after
pen tost	— headache
beth sy'n bod?	— what is the matter?
neithiwr	— last night

Sgwrs — Chat

- A. Noswaith dda, sut ydych chi?
 B. Da iawn diolch, a chi?
 A. Gweddol.
 B. Beth sy'n bod?
 A. Mae pen tost 'da fi. Es i i barti penblwydd.
 B. Parti penblwydd? Parti pwyl?
 A. Parti Megan drws nesa.

anrheg — gift

Beth gawsoch chi'n anrheg? — What did you have as a gift?

Ces i — I had

Faint ydy'i hoed hi? How old is she?

Faint ydy'i oed e'? How old is he?

saith oed — seven years old.

Mae hi'n saith oed — She is seven years old.

Mae e'n saith oed — He is seven years old.

- A. Mae penblwydd Harri heddiw.
 Pawb. Penblwydd hapus i chi (2)
 (yn canu — Penblwydd hapus annwyl Harri,
 singing) Penblwydd hapus i chi.

Mair: Faint ydy'i oed e?

A. Mae e'n dri deg oed.

Examples — Enghreifftiau

Mae e/hi'n	ddwy oed.
	dair oed.
	bedair oed.
	bump oed.
	chwech oed.

Gweithgaredd:

In groups of three write a 'dialogue' or 'chat' e.g. as above.

Pwyntiau Pwysig

Sylwch!

Notice!

1. There are three forms of the definite article (the) in Welsh: 'y', 'yr', 'r'.
 - (a) 'y' before a consonant: y gŵr, y mab
 - (b) 'yr' before vowels and 'h': yr afal, yr heol
 - (c) 'r' after a vowel: mae'r ci, a'r mab.
2. Feminine singular nouns like 'merch', 'gwraig', change after 'y' and 'r' e.g. y wraig, 'mae'r ferch'. This mutation is called the Soft Mutation. Words beginning with the following 7 (letters change after 'y':)
c—g; p—b; t—d; g— ; b—f; d—dd; m—f.
3. Adjectives mutate (soft mutation) after a feminine singular noun e.g.
cath ddu cwningen lwyd
Adjectives beginning with 'll' and 'rh' also mutate:
ll-l; rh-r; e.g. cath lwyd
4. The numbers 2, 3, 4, have feminine and masculine forms:

dau + a masculine noun	dwy + a feminine noun
tri + a masculine noun	tair + a feminine noun
pedwar + a masculine noun	pedair + a feminine noun
dau gi (soft mutation)	dwy gath (soft mutation)
tri bachgen	tair merch
pedwar mab	pedair cwningen
5. (a) 'Yn' = in + definite noun e.g.
yn yr ysgol — in school
yn y capel — in chapel
Notice that 'the' is left out in the English phrases.
(b) mewn — in (+ indefinite noun) e.g.
mewn ysgol — in a school
mewn dosbarth — in a class

N.B.

Soft mutation — normally 9 letters change:
c—g; p—b; t—d; b—f; d—dd; g— ; ll—l; m—f; rh—r.

Cerdyn Cynnydd

Now I can:

Nawr rwy'n gallu:

1. talk about the family
siarad am y teulu
2. describe the family
disgrifio'r teulu
3. talk about pets
siarad am anifeiliaid anwes
4. count 1 – 10
rhifo 1 – 10
5. write a simple dialogue
ysgrifennu deialog syml
6. name the colours
enwi'r lliwiau

Rhestr Gyfeirio (Check List)

Dysgwr Athro

✓	✓
✓	✓

GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH

Rhai Awgrymiadau (Some Suggestions)

Gweithgareddau Gyda'r Babanod — Activities with Infants.

Y Teulu

Gweithgaredd:

Ask the children to bring in pictures of the Family, including any pets. Discuss in groups:

Pwy ydy e/hi?	Who is he/she?
Pwy ydyn nhw?	Who are they?
Beth ydy ei enw e?	What is his name?
Beth ydy ei henw hi?	What is her name?
Beth ydy eu henwau nhw?	What are their names?

Gweithgaredd:

Draw and label

Fy mrawd	(my brother)
Fy chwaer	(my sister)
Fy mam	(my mother)
Fy nhad	(my father)
Fy mamgu	(my grandmother)
Fy nhadcu	(my grandfather)

Collect and collate drawings into a book 'Fy Nheulu'. Use for discussion.

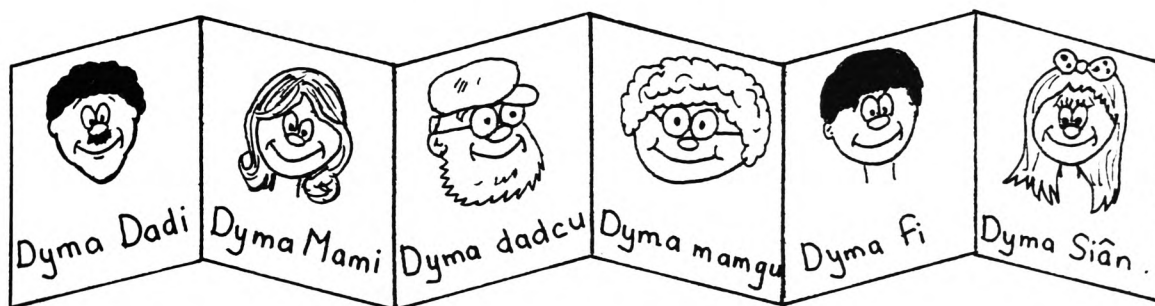

Gweithgaredd:

Cân (Tôn: Clementine)

Dyma Mami
Dyma Dadi
Dyma ni, dyma ni
Dyma'r teulu, dyma'r teulu.
Dyma'r teulu, dyma ni.

Dyma mami — here is mummy.
Make a Zig Zag Book with 'Dyma mami' etc.

Gweithgaredd:

Use the pictures in **I Can Read** (Dick Bruna) where the family is introduced.

neu (or)

Mynd i'r Ysgol (Anne Civardi — Y Dref Wen) where you meet 'Y Teulu Jenkins'.

Gweithgaredd:

Discuss the picture 'We live in Newton Street', **Science Through Infant Topics**, Starter Book A (Longman).

Gweithgaredd:

Llyfr Dosbarth (Class Book)
'Mae gyda fi'.

Gweithgaredd:

Murlun (frieze) — 'Y Teulu' or 'Coeden y Teulu' with labels.
On the frieze the question
Oes gyda chi?
Oes/Nag oes.

Anifeiliaid Anwes

Gweithgareddau gyda'r babanod — Activities with infants.

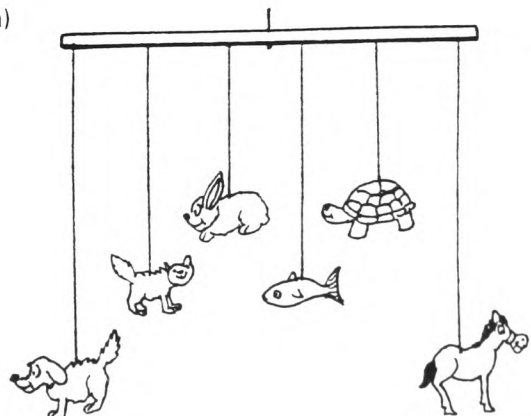
Some Suggestions — Rhai Awgrymiadau.

Gweithgaredd:

Symudlun (Mobile) o:
ci
cath
cwningen
crwban
pysgodyn aur (goldfish)
ceffyl

(For more words see **Y Geiriadur Lliwgar** Page 48).

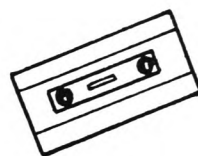

Gweithgaredd:

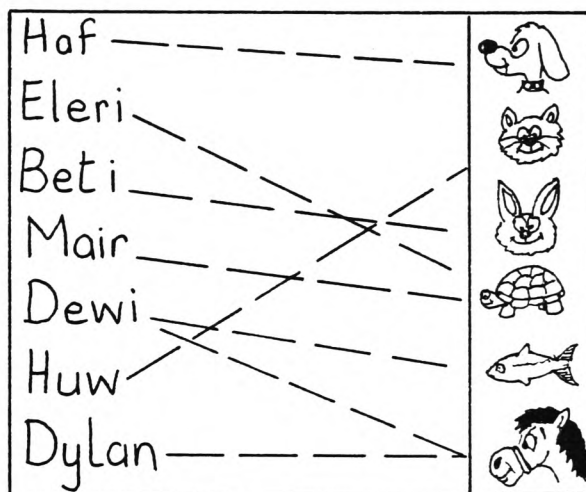
Cân (Ar y tâp — On tape)

Mae ci gyda fi (2)
Hei—ho—di-hei-di-ho,
Oes ci gyda chi?

Gweithgaredd:

Siart (chart). Pwy sy'n cadw anifeiliaid? Who keeps animals? Write the names of children on one side and connecting lines to various animals. (AT13, mathematics)

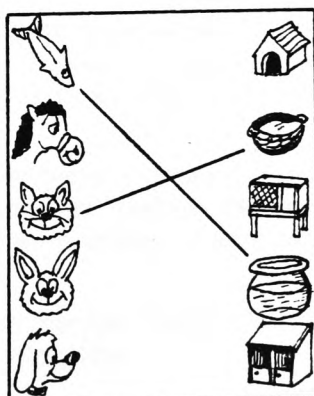

Gweithgaredd:

Taflen waith (worksheet) — pictures and/or names of animals on one side and pictures of their home on the other side. The child can draw connecting lines.

Title: Ble mae'r anifeiliaid anwes yn byw?

Ble rydych chi'n byw?
(AT 13, Mathematics)

Gweithgaredd:

- (a) Crefft. Draw fish shapes or dog shapes, etc. that the children can cut out and paint. Label.
- (b) Gêm bysgota (fishing game) or 'gêm dal y ci' (catch the dog game) with magnets.
Attach paper clips to fish or dog. Tie one each end of a piece of string to a pencil or stick and the other to a small magnet. The children can then catch a fish in the pond or dog in the field.

Gweithgaredd:

Tâp; Anifeiliaid Anwes. (Cyfres Y Ddraig, Tâp I — sound effects tape). The children can listen and identify.

Gweithgaredd:

Gêm: 'Pwy sy'n cofio?' Who remembers the pets that belong to members of the class.

Gweithgaredd:

Llyfr Dosbarth (Class Book) — 'Anifeiliaid Anwes'.
The children can draw an animal, e.g. 'ci' and write underneath 'mae ci gyda fi.' Collect and collate as a book.

Gweithgaredd:

Llyfr Dosbarth — Rwy'n hoffi (I like).
The children can draw pictures of animals and label.

Gweithgaredd:

Cân Actol (Action Song)

Crwban bach yn cerdded yn araf,
le'n araf, araf, araf,
Cario'i gragen ar ei gefen,
A chysgu drwy y gaeaf.

(Miri Meithrin - Tudalen 16)

yn araf	— slowly
yn cerdded	— walking
ei gragen	— his shell
ei gefen	— his back
yn cysgu	— sleeping
y gaeaf	— winter
drwy	— through

Gweithgaredd:

Storiâu. (Stories)

1. Ble mae Smot?
2. Bwydo'r Pysgod (Cyfres y Ddraig) Cam 1 lluniau (pictures)
3. Y Ci a'r Asgwrn (Lluniau — pictures cards — Cyfres y Ddraig).

Gweithgaredd:

Wall frieze — Murlun. See the examples 'Cats' and 'Baby animals' (anifeiliaid bach) in **Display For All Seasons, a thematic approach to infant teaching**. (Judith Makoff and Linda Duncan).

Gweithgaredd:

Use 'cardiau fflach' (flash cards) of numbers in a Clwb Mabon pack 'Cyfathrebu'.

Gweithgaredd:

- (a) Cân (Tôn: 'Ten Little Indians')
- 'Un, dau, tri o bysgod
Pedwar, pump, chwech o bysgod
Saith, wyth, naw o bysgod
Deg o bysgod melyn.

- (b) Cân — 'Pump Robin Goch' (Caneuon Chwarae II)

Gweithgaredd:

Crefft (Craft) — Get the children to draw fish. Attach velcro or sand paper to the back so that they can be used on a flannel or velcro board.

Gweithgaredd:

Rhigwm — Rhyme

Deg deryn bach ar y to
Deg deryn bach, ho, ho, ho
Deg deryn bach yn canu'n iach
Twi, twi, twi, twi, twi, twi, twi
Un deryn bach — ffwrdd â chi.

2. Naw deryn bach eto.

Gweithgaredd:

Crefft — get the children to draw birds and use with a flannel board.

Gweithgaredd:

Gêm (Game) — Make a large dice. Children sit in a circle and roll the dice to each other across the circle. A child calls out the number uppermost on the dice when it stops in front of him. He then rolls it to another child. A second dice with numbers 7–12 can be used later.

(AT2, Mathematics, Level 1)

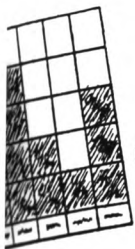
Gweithgaredd:

Chart or Mapping Diagram, title —

Sawl brawd a chwaer sydd gyda chi?

Write the names of children with connecting lines to un brawd, un chwaer, dau frawd, dwy chwaer, etc.

(Mathematics AT 13, Level 1).

Gweithgaredd:

Graff bloc (block graph) showing the number of brothers and sisters in the class.

(AT 13, Mathematics)

Gweithgaredd:

- (a) Dyfeisiwch storiâu adio a thynnu i ffwrdd, rhifau 1–10. Devise stories for adding and subtracting, numbers 1–10. (AT 1, Mathematics, Level 2)

- (b) Rhifwch, darllenwch, ysgrifennwch Rhifau 1–10. (Count, read, write) (AT 2, Mathematics, Level 1)

- (c) Amcangyfrifwch faint o afalau, pensiliau, etc. sydd yn y bag/jar. Estimate how many apples, pencils, etc. are there in the bag/jar, e.g.

Cwestiwn	Faint o afalau sydd yn y jar? How many apples are there in the jar?	
Ateb:	Saith.	
Ie/Nage	Yes/No.	(AT 4, Mathematics, Level1)

Gweithgaredd: Make a Zig Zag Book ('concertina' book) — Llyfr Dau a Dwy, Tri/Tair, Pedwar/Pedair e.g.
pictures + labels of
dau gi, dau fachgen and dwy ferch, dwy gath etc.

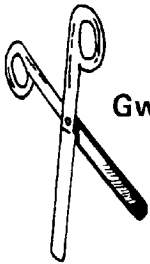
Penblwydd

Oed — Age

Gweithgaredd: Make a wall chart with the sentences:

Mae penblwydd heddiw.
(Today is’s birthday)

Mae (Sion) yn (saith) oed.
(Sion) is (seven) years old)

Gweithgaredd:

Crefft — Craft

- (a) Birthday cards (cardiau penblwydd) with Penblwydd Hapus oddi wrth (from)
- (b) Dewch i barti (come to a party — invitation card)
e.g. Dewch i barti
ar (on)
yn (in)
- (c) Thank you card — Diolch yn fawr

Gweithgaredd: **Hwb i Siarad** — Uned II (Unit II) ac Uned VI (a second language pack for infants from Powys).
(pictures from **Oxford Reading Tree Flopover Book**)

Gweithgaredd: (a) Use the picture (A3 size) 'Penblwydd Hapus Smot!' to introduce vocabulary and for discussion.
(**Llyfr Mawr Geiriau Smot**).
(b) Make a similar wall frieze.

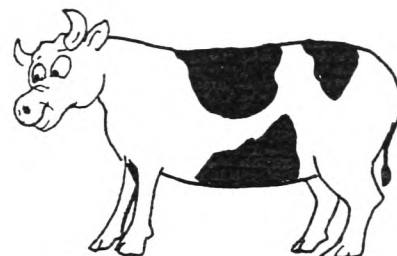

Stori/Thema

YGair Hud — The Magic Word

dyna braf
y clawr
y llygoden
ewch i ffwrdd!
rhwydd
swigod
hufen iâ
teisen
pam?
y fuwch

— how lovely
— cover
— mouse
— go away!
— easy
— bubbles
— ice cream.
— cake
— why?
— cow

Y llygoden:

Helo Twm. Bore da i chi.

Twm:

Dyna braf. Rwy'n hoffi llaeth hefyd.

Y gath:

Beth ydy'r gair hud Twm?

Twm:

Rwy'n hoffi teisen.

Y ci:

Beth ydy'r gair hud?

Y llygoden:

O Rwy'n hoffi teisen siocled.

Twm:

Ga'i swigod?

Y Ddafad:

Beth ydy'r gair hud Twm?

Twm:

Ga'i afal, fochyn bach?

Y mochyn:

Na chewch, beth ydy'r gair hud?

Twm:

Ga' i'r beic?

Y mwnci:

Pam? (Why) Beth ydy'r gair hud?

Twm:

Rwy'n hoffi hufen iâ!

Y llygoden:

Rwy'n hoffi hufen iâ hefyd.

Y fuwch:

Beth ydy'r gair hud?

Twm:

Ewch i ffwrdd Gwningen.

Y gwningen:

Na beth yw'r gair hud?

Twm:

Beth ydy'r gair hud?

Y llygoden:

Rhwydd Twm rhwydd y gair hud — Wel! —
Os gwelwch yn dda!

Gwranddo

Stori: Y Gair Hud
Deialogau
Tâp — stori
Caneuon ar dâp
Tâp — pa sŵn?
(anifeiliaid)

Darllen

Llyfrau dosbarth
Enwau anifeiliaid

Crefft

Wynebau pypedau
Bwyd
Anifeiliaid lluniau
Murlun
Patrymau gyda swigod

Mathemateg

Mapio bwyd — anifail
Afalau ar y goeden
Graff o hoff fwyd
Setiau — bwyd, anifeiliaid
da/drwg

Symud

Gêm gorchmynion
Symud fel: cath, ci,
llygoden, mochyn.

Siarad

Actio — Pypedau
Deialogau — 'Ga i ...?
Trafod bwyd
anifeiliaid anwes

Agweddau Moesol

Bod yn gwrtais, yn
garedig. Cofio dweud
'diolch'. Teimladau

Ysgrifennu

Geiriau unigol o dan lun
(llyfr dosbarth). Enwau
plant. Enwau anifeiliaid,
ffrwythau.

Chwarae

Gêmau Twm: Bingo,
Matsio, Gêm fwrdd,
Gêm wyneb anifail
Dis — matsio rhif/anifail

Canu

'Mae Twm yn hoffi ...'
'Os gwelwch yn dda'
'Ga i ... os gwelwch yn dda'
'Diolch yn fawr

Gwyddoniaeth

Ffrwythau — blasu
oren/afal, sur/melys
gwneud teisen
gwneud swigod

**Y
GAIR
HUD**

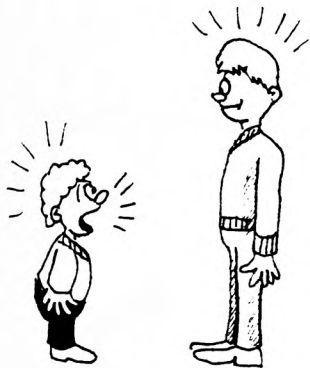
Pennod 3

CYFEIRIO A PHERSWADIO — GUIDING AND PERSUADING

Gorchmynion — Commands

At the end of this chapter you will be able to give commands and directions, guide anyone around town and follow directions.

Sefwch!	Stand!	Eisteddych!	Sit!
Dewch yma!	Come here!	Dewch i mewn!	Come in!
Ewch allan!	Go out!	Arhoswch!	Stop/Wait!
Gwrandewch!	Listen!	Cerddwch!	Walk!
Ewch!	Go!	Gyrrwch!	Drive!
Edrychwch!	Look!	Canwch!	Sing!
Dwedwch!	Say!	Gyrrwch!	Drive!
Rhedwch!	Run!	Dilynwch fi!	Follow me!
Ewch yn ôl!	Go back!		
Rwy' wedi blino'n lân — I'm tired out.			

sefwch!

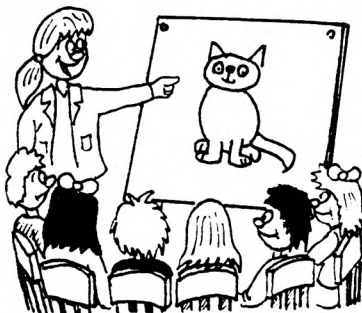
dewch yma!

ewch allan!

gwrandewch!

edrychwch

rhedwch!

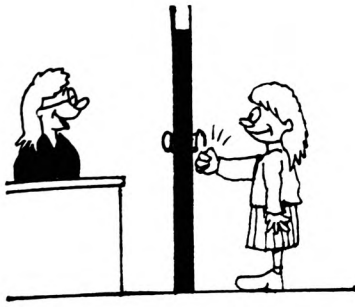
croeswch!

ewch yn ôl!

eisteddych!

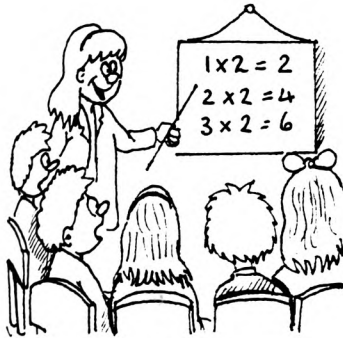
dewch i mewn!

arhoswch!

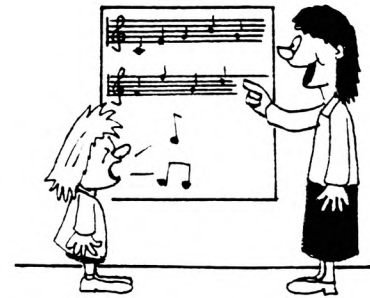
cerddwch!

dwedwch!

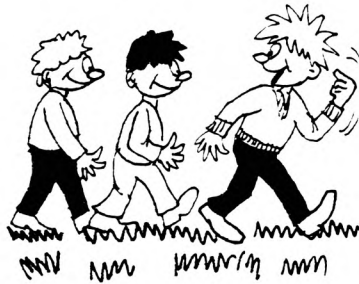
gyrrwch!

canwch!

ewch yn ôl!

dilynwch fil!

ewch yn syth!

Rwy' wedi blino'n lân!

Gweithgaredd

Gêm — 'Mae Seimon yn dweud' (Simon says)

e.g. Mae Seimon yn dweud 'Sefwch'!

Useful Phrases

heibio i'r
wrth y
i'r
at y
o'r
a/ac
am
yna
allan

past the
by the
to the
(up) to the
from the
and
for
then
out

Gweithgaredd

Look at this map of 'Canol y Dref' (The Centre of Town). Can you follow these instructions?

Ewch o'r sinema heibio i'r siop trin gwallt at y ciosg.
neu (or)

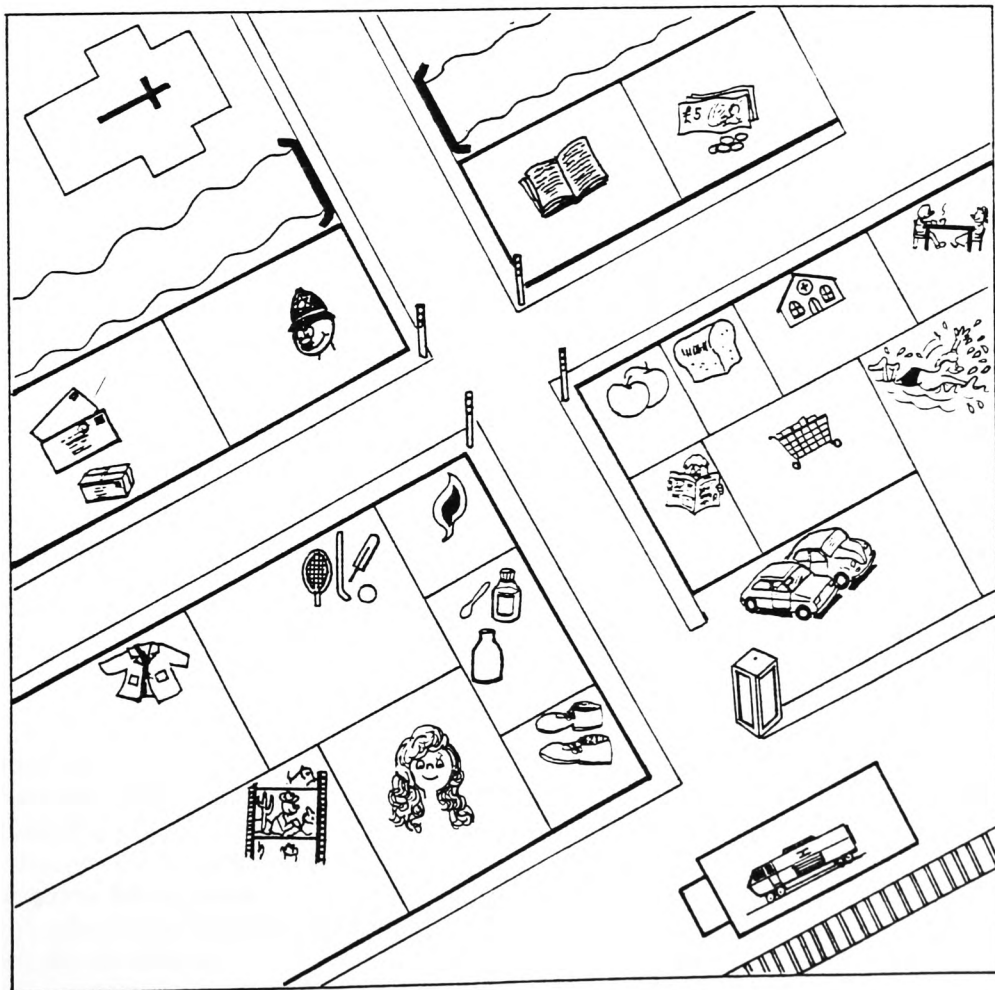
Croeswch o'r eglwys i'r llyfrgell ac ewch i'r banc.

Cerddwch o'r maes parcio i'r archfarchnad ac yna ewch am goffi yn y caffi.

More Phrases

I'r dde — to the right; i'r chwith — to the left

CANOL Y DREF

Gweithgaredd:

Pôs (Puzzle) — Use the map again — give directions thus:

Ewch o'r llyfrgell at y siop ffwythau, heibio i'r siop bapur, yna trowch i'r dde!

Ble rydych chi nawr? Where are you now?

Gweithgaredd:

In pairs, give directions to your partner so that he/she can go from the 'sinema' to 'yr eglwys'. Reverse roles and change direction.

Gweithgaredd:

'Mae Seimon yn dweud' — 'Seimon says':

Eisteddwch!

Canwch!

Trowch!

Dilynwch fi!

Ewch yn ôl!

Trowch i'r chwith!

Trowch i'r dde!

Gweithgaredd:

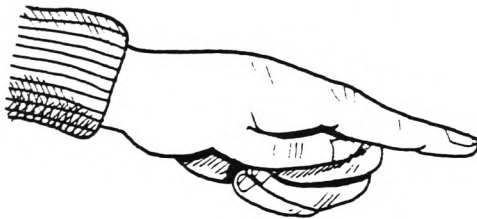
Gêm. (For the class). Blindfold one member of the class. Other members can then give directions e.g.

Ewch yn syth!

Ewch yn ôl!

Arhoswch!

Eisteddwch!

Pwyntiau Pwysig**Sylwch!****Notice!**

The object of the imperative (commands) softens e.g.

Canwch gân!

Ysgrifennwch lythyr!

Cerdyn Cynnydd

Nawr rwy'n gallu:

1. give directions
rhoi cyfarwyddiadau
2. guide someone around town
arwain rhywun o gwmpas y dref
3. play the game Simon Says
chwarae'r gêm 'Mae Seimon yn dweud'
4. follow simple directions
dilyn cyfarwyddiadau syml

Rhestr Gyfeirio

Check List

Dysgwr Athro

✓	✓
✓	✓

GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH

Some Suggestions with Infants

More commands and phrases

These commands and phrases could be useful in an infant class:

Tynnwch lun!

Byddwch yn dawel!

Dim siarad!

Ysgrifennwch!

Da iawn!

Dim diolch!

Ar ôl tri!

Darllenwch!

Torrwch!

Draw a picture!

Be quiet!

No talking!

Write!

Very good!

No thanks!

After three!

Read!

Cut!

Tynnwch lun

Byddwch yn dawel

Dim siarad

Ysgrifennwch

Da iawn

Dim diolch

Ar ôl tri

Darllenwch

Torrwch

Gweithgaredd

Cân — Tôn — 'Heno, Heno, Hen Blant Bach'

1. Sefwch, sefwch, un, dau, tri, (2)
Sefwch, sefwch, sefwch, un, dau, tri, (2)
1. Rhedwch, rhedwch, un, dau, tri, etc.

Gweithgaredd:

Gêm — 'Mae Seimon yn dweud' (Simon says) e.g.

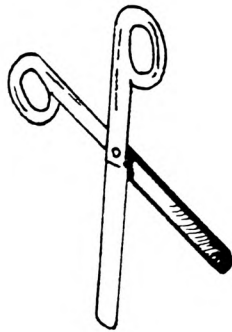
Mae Seimon yn dweud 'Canwch'!

Gweithgaredd:

Symud a Gwneud (movement) in the neuadd (hall).

- (a) Use the commands in the hall where the children have room to move.
- (b) Use the commands in the hall in the game Traffic Lights (Goleuadau Traffig), e.g., golau gwyrdd (green light) = ewch **or** rhedwch!
golau oren (orange light) = sefwch!
golau coch (red light) = arhoswch!

Gweithgaredd:

- (a) Crefft. The children can draw and/or colour pictures of fish, cats, etc.

These can be stuck on card and cut out.

Directions like:

tynnwch lun!
lliwiwch!
torrwch y llun allan!

Da iawn.

- (b) Gêm. On the back draw a picture and write different commands. Give one to each child. The child must carry out the command written on his card when his turn comes.

ar hyd	— along
symudwch	— move
eich bys	— your finger

Gweithgaredd:

- (a) Use the large plastic floor mat 'Plan of a Town' from Early Learning Centre. Use with children in the same way as the diagram 'Canol y Dref' was used.
- (b) Gêm. Caewch eich llygaid! Symudwch eich bys ar hyd y mat! Ble rydych chi nawr?

More Commands

Dim rhedeg!	No running!
Peidiwch â rhedeg!	Don't run!
Peidiwch â siarad!	Don't talk!
Eisteddwch yn llonydd!	Sit quietly!
Sefwch yn llonydd!	Stand still!
Sefwch wrth y drws!	Stand by the door!
Codwch!	Get up!
Sefwch mewn llinell syth!	Stand in a straight line!
Pawb mewn llinell syth!	Everyone line up!
Pawb allan yn dawel!	Everyone out quietly!
Agorwch y drws!	Open the door!
Agorwch y cwpwrdd!	Open the cupboard!
Caewch eich llygaid!	Close your eyes!
Caewch eich llyfrau!	Close your books!
Dwylo ynghyd!	Hands together!

Gweithgaredd

Ymarfer Corff (P.E.) — yn y neuadd (hall)

ATHRO TEACHER	SAESNEG ENGLISH	YMATEB Y PLANT CHILDREN'S RESPONSE
Arhoswch!	Stop!	
Symudwch!	Move!	
Ffwrdd â chi!	Off you go!	
Ewch yn ôl i'ch lle	Go back to your place!	
Peidiwch â symud!	Don't move!	
Allan!	Out!	
Ydych chi'n barod?	Are you ready?	Ydyn (we are)
Rhedwch!	Run!	Rwy'n rhedeg (I'm running)
Sgipiwch!	Skip!	Rwy'n sgipio (I'm skipping)
Hopiwch!	Hop!	Rwy'n hopian (I'm hopping)
Cerddwch!	Walk	Rwy'n cerdded (I'm walking)
ymlaen	forward	ymlaen
yn ôl	back	yn ôl
yn araf	slowly	yn araf
yn gyflym	quickly	yn gyflym
yn ysgafn	lightly	yn ysgafn
yn drwm	heavily	yn drwm
Sefwch!	Stand!	
Eisteddwch!	Sit!	

Gweithgaredd:

Gêm — yn y neuadd (hall),

N.B. This game could be simplified for younger infants, e.g. follow the leader.

Captain y Llong/Captain of the Ship

1. Dylai'r plant fod mewn llinell hir yng nghanol y neuadd yn wynebu'r athro.	The children should be in a long line in the middle of the hall facing the teacher.

2. Dylai'r athro labelu'r neuadd-chwith/dde.	The teacher should label the hall left/right.

Nodyn: chwith/dde y plant, nid yr athro.	Note: the children's left right, not the teacher's.
--	---

3. Dylai'r athro roi'r gorchmynion canlynol:	The teacher should give the following commands:

ATHRO

TEACHER

Ewch i'r dde!	Go to the right!
Ewch i'r chwith!	Go to the left!
Dewch yn ôl!	Come back!
Arhoswch!	Stop!
Allan!	Out!
Eisteddwch!	Sit!
Pwy sy' wedi ennill?	Who has won?

4. Dylai'r plant ddilyn y cyfarwyddiadau a chyrraedd y wal cyn y gair 'Arhoswch'.	The children should follow instructions and arrive at the wall before the word 'Stop,'.

5. Dylai'r athro anfon plant nad ydynt wedi cyrraedd i'r ochr gywir 'Allan' o'r gêm	The teacher should send the children who have not arrived at the correct side 'Out' of the game.

6. Mae'r gêm yn parhau. Gall y plentyn olaf gymryd lle yr athro.	The game continues. The last child may take the place of the teacher.

Gweithgaredd:

Gêm sibrwd (whispering game) (another name — Chinese Whispers)

This is a listening and speaking exercise. A circle is formed; one child starts the game by whispering e.g. 'bore da' to the next child. This is then passed on around the circle.

ATHRO TEACHER	SAESNEG ENGLISH	YMATEB RESPONSE
Dwedwch ...!	Say ...!	
*bore da	good morning	
*prynhawn da	good afternoon	
*noswaith dda	good evening	
Ysgydwch law!	Shake hands!	
Dwedwch ...!	Say ...!	
hwyl fawr	cheerio	
wela i chi	see you	
Chwifwch!	Wave!	
Gofynnwch ...!	Ask ...!	
sut ydych chi?	how are you?	Da iawn diolch
	how are things?	Gweddol
		Ofnadwy!
		Wedi blino
Dwedwch ...!	Say ...!	
yn dawel	quietly	
yn uchel	loudly	
Sibrydwch!	Whisper!	

*Vary the time of day.

Pennod 4

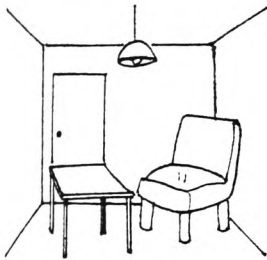
CYFLWYNO GWYBODAETH — IMPARTING INFORMATION

Y Dosbarth a'r Ysgol — The Class and School

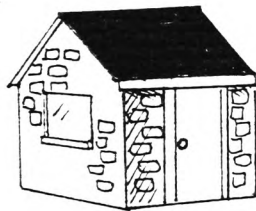
When you have completed this chapter you will be able to talk about the classroom, name the groups, call the register, apologise and explain, use prepositions, name colours and shapes, describe objects and say how you travelled to school.

Geirfa/Vocabulary

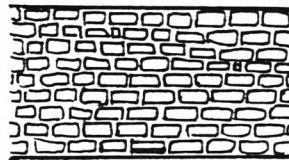
ystafell (f)	—	room	llun(iau)	—	picture(s)
ystafell fach/fawr	—	small/big room	teganau	—	toys
y tŷ bach twt	—	Wendy house	carped	—	carpet
wal (f)	—	wall	cloc	—	clock
llyfr(au)	—	book(s)	creonau	—	crayons
rhwbwr	—	rubber	desg (f)	—	desk
cadair (f)	—	chair	ffenest (f)	—	window
cadeiriau	—	chairs	paent	—	paint
bwrdd, byrddau	—	table, tables	sialc	—	chalk
drws	—	door	golau	—	light
pensil(iau)	—	pencil(s)	llawr	—	floor
athro	—	teacher	pren mesur	—	ruler
athrawes (f)	—	teacher (f)			
bwrdd du	—	blackboard			

ystafell

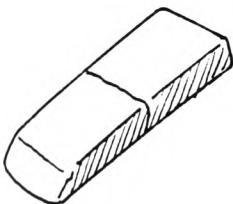
y tŷ bach twt

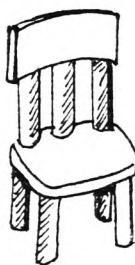
wal

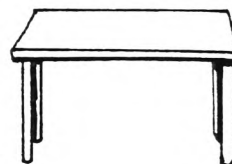
llyfr

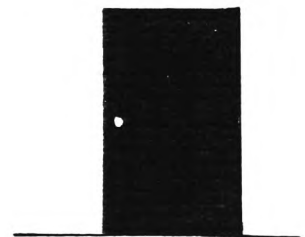
rhwbwr

cadair

bwrdd

drws

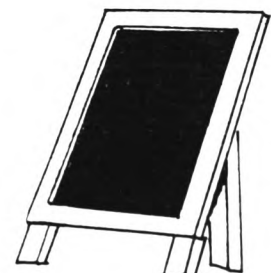
pensil

athro

athrawes

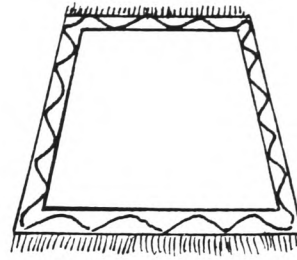
bwrdd du

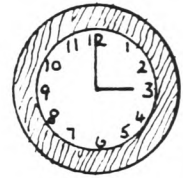
llun

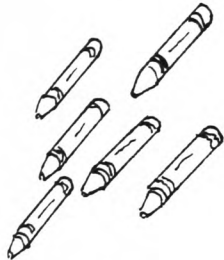
teganau

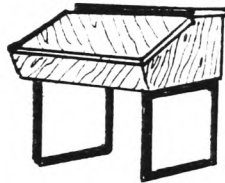
carped

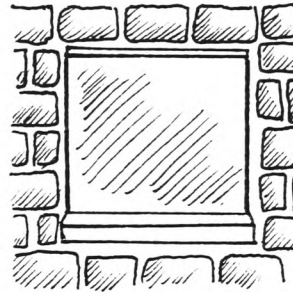
cloc

creonau

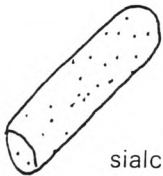
deg

fffenest

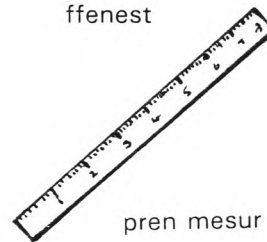
paent

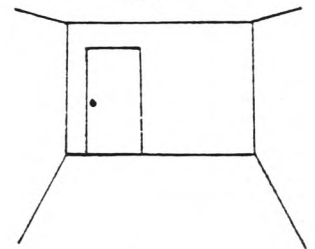
sialc

golau

pren mesur

llawr

Look for more words in:

1. Y Geiriadur Lliwgar
2. Llyfr Mawr Geiriau Smot

Gweithgaredd:

Tynnwch gynllun o'ch ystafell ddosbarth.
Draw a plan of your classroom.

Labelwch y celfi.
Label the furniture.

Sawl grŵp sydd yn eich dosbarth?
How many groups are there in your class?

Beth ydy enwau'r grŵpiau?
What are the names of the groups?

Enwau'r grŵpiau?

Grŵp melyn	(yellow)
Grŵp coch	(red)
Grŵp gwyrdd	(green)
Grŵp glas	(blue)
Grŵp oren	(orange)

Sawl cornel sydd yn y dosbarth?
How many corners are there in the class?

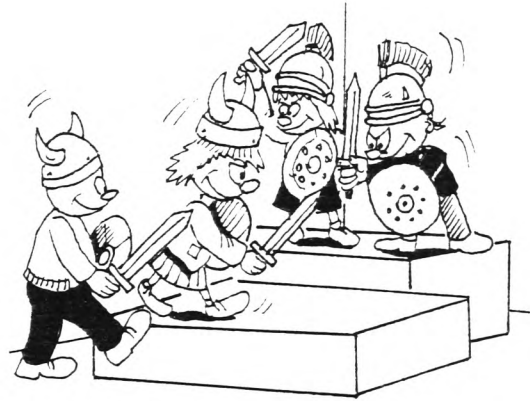
1	2	3	4	5
un	dau	tri	pedwar	pump
6	7	8	9	10
chwech	saith	wyth	naw	deg

Beth ydyn nhw?

cornel darllen	—	reading corner
cornel actio	—	dressing up corner
cornel dŵr	—	water corner
cornel tywod	—	sand corner
cornel lliwiau	—	colour corner
cornel rhifo	—	counting corner
cornel peintio	—	painting corner
cornel gwyddoniaeth	—	science corner

cornel darllen

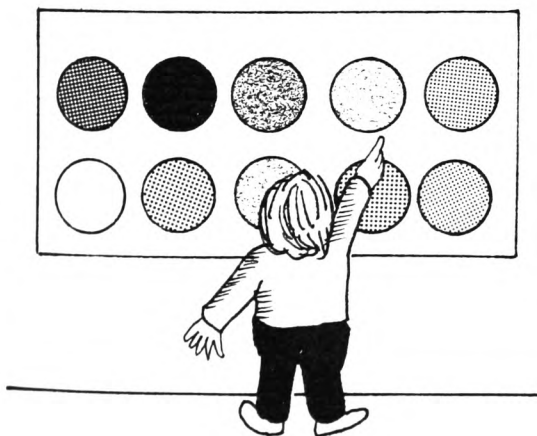
cornel actio

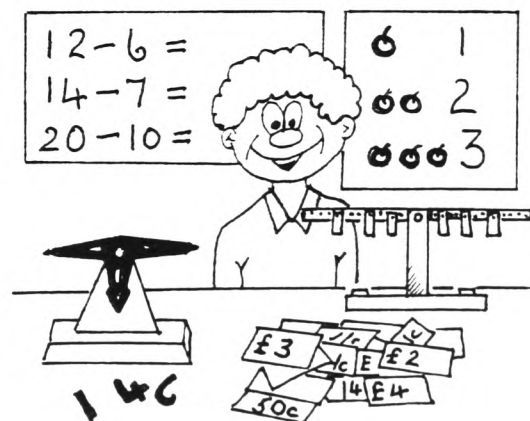
cornel dŵr

cornel tywod

cornel lliw

cornel rhifo

cornel peintio

cornel gwyddoniaeth

Pwy sy'n peintio? — Who is painting?
darllen? reading?

Gweithgaredd:

Cân. Tôn: 'Ten Little Indians'

Un, dau, tri o grwpiau,
Pedwar, pump, chwech o grwpiau,
Saith, wyth, naw o grwpiau,
Deg o grwpiau melyn.

Gweithgaredd:

Plan all your corners. Label. Work in pairs.

ysgrifennu — write

Athrawes: Bore da blant, sut ydych chi heddiw?
Plant: Da iawn diolch. Pwy sy'n peintio heddiw?
Athrawes: Y grŵp melyn sy'n peintio heddiw.
Mae'r grŵp gwyrdd yn ysgrifennu, y grŵp coch
yn darllen a'r grŵp oren yn y cornel rhifo.

Faint o blant sydd yn y dosbarth?
How many children are there in the class?

Gweithgaredd:

Rhennwch y dosbarth yn bum grŵp.
Divide the class into 5 groups.

Sawl un sydd yn y grŵp?
Faint o blant sydd yn y grŵp?

Enwch y grwpiau.
Name the groups.

Beth mae pob grŵp yn ei wneud?
What work is every group doing?

Disgrifiwch y wal a'r ystafell.

Y Gofrestr — The Register

Galw'r gofrestr — calling the register
Ble mae'r gofrestr? Where's the register?

Pwy sy' yma bore yma? — Who is here this morning?

Siôn? Yma. Siôn? Here.

Dydy e ddim yma — He is not here.

Dydy hi ddim yma — She is not here.

Ble mae e? — Where is he?

Ble mae hi? — Where is she?

Wedi mynd at y doctor — Gone to the doctor's.

Wedi mynd at y deintydd — Gone to the dentist's.

Gartre' yn sâl — At home ill.

Wn i ddim — I don't know.

Ar y ddesg — On the desk.

Ble mae e'? — Where is he?

Athrawes: Bore da blant.

Plant: Bore da Miss Jones.

Athrawes: Sut ydych chi heddiw?

Plant: Da iawn diolch.

Athrawes: Ble mae'r gofrestr?

Plentyn: Ar y ddesg Miss Jones.

Athrawes: Siôn Tomos?

Plant: Dydy e' ddim yma. Wedi mynd at y doctor.

Gweithgaredd:

Chwarae rôl. 'Galw'r Gofrestr' — y dosbarth i gyd — the whole class.

Gweithgaredd:

Write a dialogue 'Galw'r Gofrestr'.

Apologies

Rydych chi'n hwyr! — You are late!

Mae'n flin 'da fi — I am sorry.

Ble rydych chi wedi bod? — Where have you been?

Rwy' wedi bod at y doctor — I have been to the doctor's
y deintydd the dentist's

Colles i'r bws — I missed the bus.

Roedd y bws yn hwyr — The bus was late.

Roedd y car wedi torri lawr — The car had broken down.

hefyd — also

Athrawes:

Rydych chi'n hwyr Siân!

Ble rydych chi wedi bod?

Siân:

Mae'n flin 'da fi. Rwy wedi bod at y deintydd.

Athrawes:

Rydych chi'n hwyr hefyd Huw!

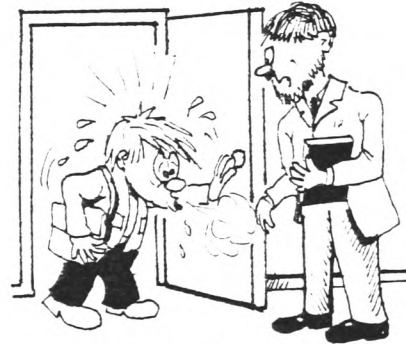
Ble rydych chi wedi bod?

Huw:

Colles i'r bws Miss Jones.

Rydw i wedi bod at y deintydd

Colles i'r bws

Roedd y car wedi torri lawr

Rwy' wedi bod at y doctor

Gweithgaredd:

In pairs give apologies. Pretend you are the teacher and the child.

Ble mae? — Where is?

(y(r) — the)

ar	on	yn	the
(o) dan	under	mewn	in (a)
wrth	by	allan o	out of
o flaen	in front of	i mewn i	into
uwchben	above	drwy	through
rhwng	between	o amgylch	round
tu ôl i	behind	i fyny	up
i lawr	down		

Ble mae'r bwrdd?

tu ôl i'r drws

behind the door.

Ble mae'r pensil?

(Mae'r pensil) ar y bwrdd.

Ble mae'r pren mesur?

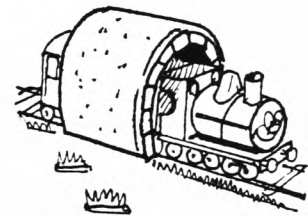
(Mae'r pren mesur) ar y llawr.

Ble mae'r sialc?

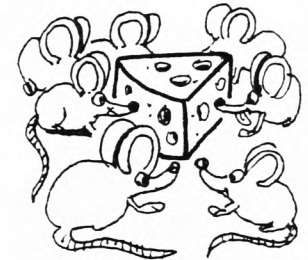
(Mae'r sialc) ar y ddesg.

Ateb: ar y bwrdd
(Answer) ar y llawr
ar y ddesg

Orally, there is no need to answer in full.

drwy

o amgylch

i fyny

ar

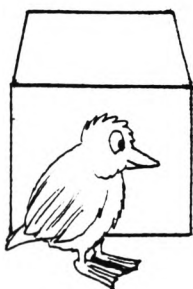
o dan

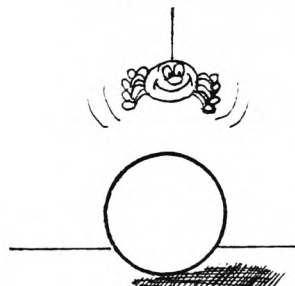
wrth

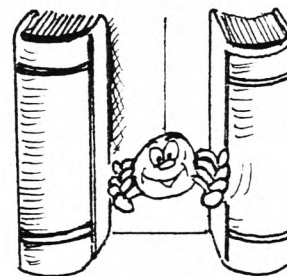
yn

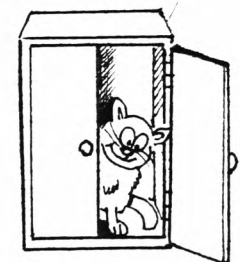
o flaen

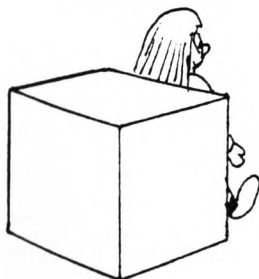
uwch ben

rhwng

mewn

tu ôl i

i lawr

allan o'r

i mewn i

Gweithgaredd:

In pairs ask your partner 'ble mae'r pensil?' etc. in the room.
Reverse roles.

Oes pensil ar y ddesg?
Is there a pencil on the desk?

Oes/Nag oes.

Ydy'r pensil ar y ddesg?
Is the pencil on the desk?

Ydy/Nag ydy.

Lliwiau

Pa liw?

What colour?

llwyd — grey
coch — red
glas — blue
brown — brown
melyn — yellow

gwyrdd — green
porffor — purple
du — black
gwyn — white
oren — orange

Gweithgaredd:

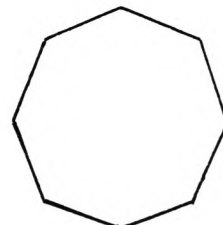
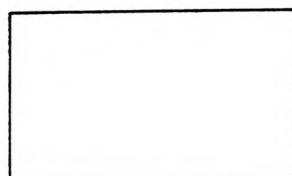
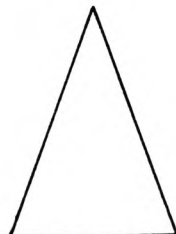
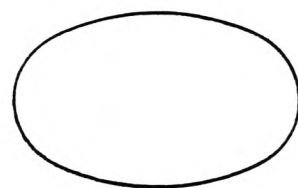
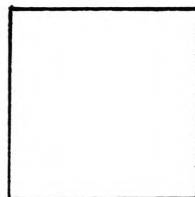
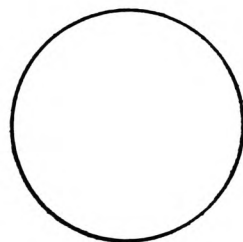
Cân (Tôn: 'Sing a Rainbow')

Coch a melyn
Pinc a glas
Porffor ac oren a gwyrdd,
Dyma liwiau'r enfys,
Lliwiau'r enfys,
Lliwiau'r enfys,
Lliwiau'r enfys hardd.

Siapau — Shapes.

cylch — circle
sgwâr — square
elips — ellipse (oval)

triongl — triangle
petryal — rectangle
octagon — octagon

Gweithgaredd:

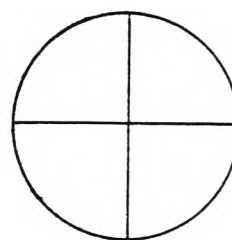
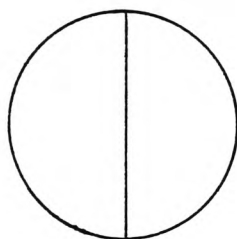
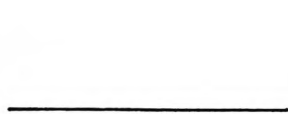
Draw shapes, colour and label e.g. cylch glas, sgwâr melyn etc.

Patrwm (Patrymau) — Pattern(s)

llinell syth — straight line

igam-ogam — zig-zag

hanner-cylch — semi-circle

Ffracsiynau — Fractions

hanner(i) — half (halves)

chwarter(i) — quarter(s)

Gweithgaredd:

Draw all the shapes, patterns and fractions you would use in an infant class and label. Work in pairs.

Gweithgaredd:

Gêm 'pass the Note'.

In groups students write phrases like 'sgwâr melyn', 'petryal glas' 'llinell syth', etc. on different cards. Then they are passed around again to write the equivalent in English on the reverse side.

Disgrifiwch y gwrthych — Describe the object.

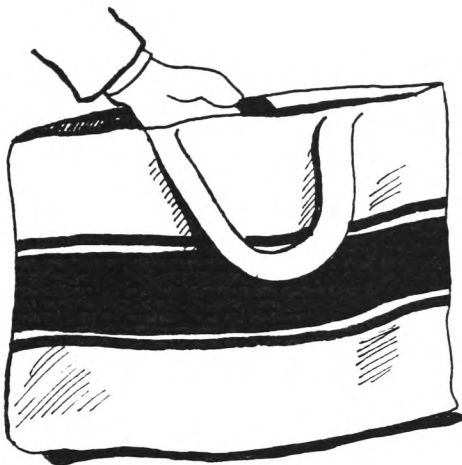
(a) Mae e'n	hir	(long)
	fyr	(short)
	sgwâr	
	driongl	
	betryal	
	gylch	
	drwm	(heavy)
	ysgafn	(light)
(b) Mae e wedi'i wneud o	blastig	(plastic)
(It has been made of)	fetel	(metal)
	bren	(wood)
(c) Mae e'n teimlo'n	feddal	(soft)
(It feels)	llyfn	(smooth)
	arw	(rough)
	bigog	(prickly)
	oer	(cold)
	gynnes	(warm)
	drwchus	(thick)
	denau	(slim)

Gweithgaredd:

Gêm Ddyfalu — Guessing Game.

Put your hand in a bag full of different objects. Choose an object and describe it to the others. The one who guesses correctly carries on.

Gweithgaredd:

In pairs go around the room describing different things.

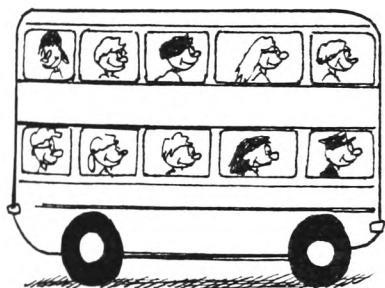
Teithio i'r Ysgol — Travelling to School

Sut daethoch chi i'r ysgol?

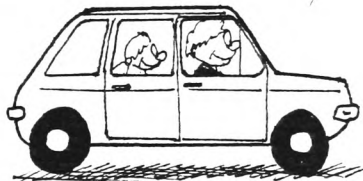
How did you come to school?

Sut daethoch chi yma (here)?

Des i mewn bws (bus)
 mewn car
 ar y beic (bike)
 mewn trên (train)
 ar y beic modur (motor bike)
 mewn awyren (aeroplane)

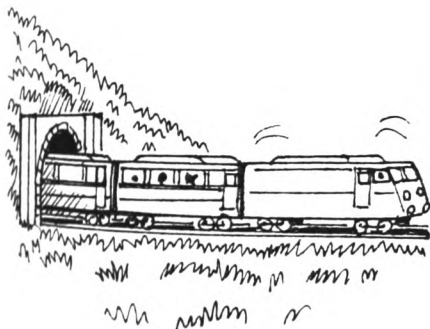
bws

car

beic

trên

beic modur

awyren

Pa mor bell ydy'r ysgol?
How far is the school?

Dwy filltir	2 miles
Tair milltir	3 miles
Pedair milltir	4 miles
Pum milltir	5 miles

Tiwtor: Sut daethoch chi yma?
Mari: Mewn bws.
Tiwtor: Ble rydych chi'n byw?
Mari: Ym Mhenybont.
Tiwtor: Pa mor bell ydy Penybont?
Mari: Deg milltir.

Gweithgaredd:

Gwranddo ar dâp synau 'Teithio'.
Listen to a 'sound effect' tape 'Travelling'.
(Cyfres y Ddraig)

sŵn	bws	bysys
(sound)	car	ceir
beic	beiciau	
trên	trenau	
beic modur	beiciau	
awyren	awyrennau	

Gweithgaredd:

Holiadur — Questionnaire.
Ewch o gwmpas y dosbarth.
Gofynnwch: 'sut daethoch chi yma?'
Go round the class.
Ask: 'How did you come here?'

Pwyntiau Pwysig

Sylwch! Notice!

1. An adjective mutates (soft mutation) after 'yn' e.g.

meddal, yn feddal
cynnes, yn gynnes
llyfn, yn llyfn

Please note that 'll' does not change after 'yn'

2. A noun mutates after 'yn' (the predicative 'yn') e.g.

triongl, yn driongl

Mae e'n driongl
Mae e'n gylch

'Yn' becomes 'n after a vowel

Cerdyn Cynnydd

Nawr rwy'n gallu:

1. talk about the classroom
siarad am y dosbarth
2. name the groups/corners in Welsh
enwi'r grwpiau/corneli yn Gymraeg
3. call the register
galw'r gofrestr
4. apologise and explain
ymddiheuro ac egluro
5. state a position using prepositions
defnyddio arddodiaid
6. know the colours
enwi'r lliwiau
7. know the shapes, patterns
enwi'r siapau, patrymau
8. describe objects (texture, material)
disgrifio gwrthrychau (gwead, defnydd)
9. say how you came
dweud sut y daethoch

Check List Rhestr Gyfeirio

Dysgwr	Athro
✓	✓
✓	

GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH

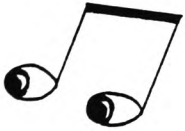
Rhai Awgrymiadau — Some Suggestions

Gweithgaredd: Murlun — Wall frieze of the classroom similar to the one in:

Llyfr Mawr Geiriau Smot

Gweithgaredd: A Zig-Zag book showing the different 'corners' in the classroom + labels.

Gweithgaredd: Llyfr Dosbarth — Class Book. A Collection of the children's drawings of the classrooms.
Title: 'Y Dosbarth' (The Class) or 'Yr Ystafell Ddosbarth' (The Classroom).

Gweithgaredd:

Cân 'Pump Afal' — 5 apples.

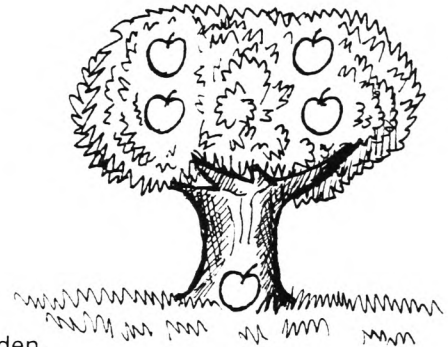
ar ôl — left

cwymbo lawr — falling down

1. Mae pump afal melyn ar y goeden,
Pump afal melyn, melyn iawn,
Un afal melyn yn cwymbo lawr,
Mae pedwar afal melyn ar ôl yn awr.
2. Mae pedwar afal melyn ar y goeden.
3. Mae tri afal melyn ar y goeden.

(Tôn: **Miri Meithrin** P. 17)

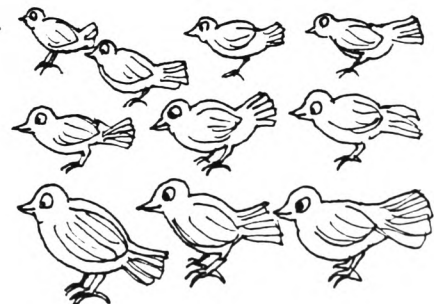
Use flannel board with tree and five apples.

Gweithgaredd:

Rhigwm — Rhyme

1. Deg aderyn bach ar y to,
Deg aderyn bach, ho, ho, ho.
Deg aderyn bach yn canu'n iach,
Twi, twi, twi, twi, twi, twi, twi.
Un aderyn bach, i ffwrdd â chi.
2. Naw aderyn bach ar y to ...
3. Wyth aderyn bach ar y to ...

Gweithgaredd:

Gêm — Put 10 objects on a tray. Tell the children to close their eyes. Remove an object:

Sawl un sy' ar ôl?
How many are left?

Gweithgaredd:

Siart — A Chart showing all the corners in the classroom and labelled.

Gweithgaredd:

Look at the book (in groups) **Y Tŷ Bach Twt** (Cyfres y Ddraig).

Mae'n amser bwyd — It's mealtime.

Ond does dim bwyd nawr — But there is no meal.

Dyma fwyd — Here's food.

Mae digon o fwyd i bawb — There is enough food for everybody.

Gweithgaredd:

Chwarae Rôl — Role Play.

'Galw'r Gofrestr' — 'Calling the Register'.

Gweithgaredd:

Cardiau Fflach — Flash Cards from Clwyd illustrating 'prepositions' on, under, etc.

or LDA cards illustrating the prepositions.

Gweithgaredd:

Gêm Ddyfalu — Guessing Game.

Ble mae Tedi?

ar y bwrdd

ar y ddesg

dan y gadair

tu ôl i'r drws

yn y drôr

wrth y drws

The one who guesses correctly hides the teddy.

(AT 11 Mathematics, Level 1 — 'State a position using prepositions')

Gweithgaredd:

Cân. (Tôn: Frère Jacques)

1. Ble mae'r pensil? (2)

Ar y bwrdd (2)

Ble mae'r pensil (2)

Ar y bwrdd (2)

2. Ble mae Smot? (2)

Wrth y drws (2)

Ble mae Smot (2)

Wrth y drws (2)

Compose other verses.

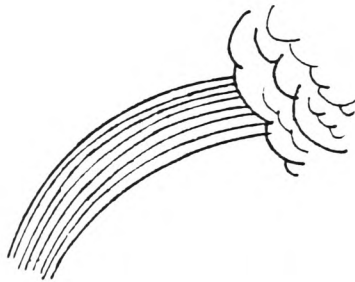

Gweithgaredd:

Cân (Tôn 'The Ink is Black')

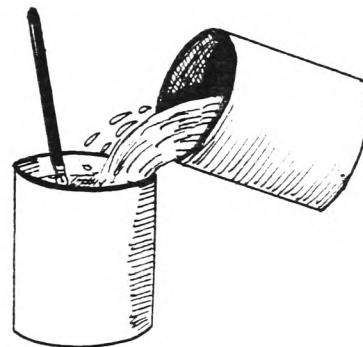
1. Mae'r bwrdd ar y llawr,
Mae'r bocs ar y bwrdd,
Ond ble, O ble, O ble mae Jac?
Mae Jac yn y bocs.
2. Mae Tedi yn y tŷ,
Mae Doli yn y gwely,
Ond ble, O ble, O ble mae Jac?
Mae Jac yn y bocs.

Gweithgaredd:

Cymysgu lliwiau — Mixing colours.
Arbrawf — Experiment.

Coch + melyn = Pa liw? — What colour?
Glas + gwyrdd
Du + gwyn
Brown + coch

Gweithgaredd:

Disgrifio pethau — Describe things e.g.

Siâp (Shape):
hir
sgwâr
cylch
petryal
triong

Defnydd (Material):
plastig
metel
pren

Ydy e'n feddal? (soft)
llyfn? (smooth)
arw (rough)
oer? (cold)
bigog? (prickly)
gynnes? (warm)
drwchus? (thick)
denau? (slim, thin)

Gweithgaredd:

Gêm Ddyfalu — Guessing Game (Group activity).

Use a 'bag hud' (magic bag). Hide different objects in the bag.

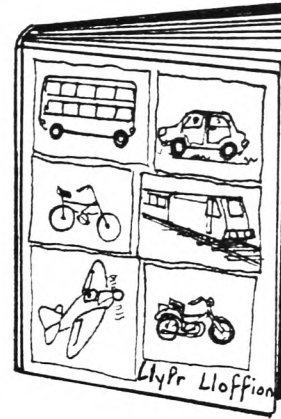
Allow each child in a group to put his hand in the bag and describe the shape, material and feel of an object.

(AT 6 Science, Level 1, 'describing objects in terms of simple properties e.g. shape, colour, texture')

Gweithgaredd:

Llyfr Lloffion — Scrap Book.
Pictures of:

bysys
ceir
beiciau
trenau
awyrennau
beiciau modur

Gweithgaredd:

Cân Actol — Action Song.

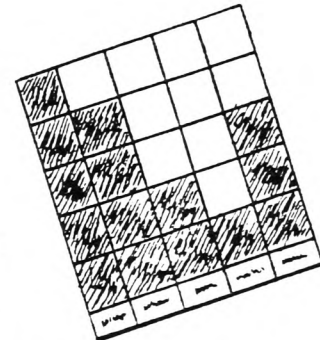
- d d d d m t d
1. Trên bach bach ydw i
m m m m s m
Trên bach bach ydw i
s s s
Pwff, pwff, pwff (2)
m m r r d
Trên bach bach ydw i.
2. Beic bach bach ydw i (2)
Ting a ling (2)
Beic bach bach ydw i.
3. Car bach bach ydw i (2)
Bip, bip, bip (2)
Car bach bach ydw i.

Gweithgaredd:

Siart — A chart showing how the children came to school.

'Sut daethoch chi i'r ysgol?'
(How did you come to school?)

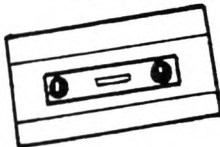
mewn bws
ar y beic
mewn car
mewn trên
ar y beic modur

Gweithgaredd:

Graff bloc — Block graph showing
'Sut daethoch chi i'r ysgol?'

Gweithgaredd:

Sound effect tape 'Teithio' — Travelling.
(Cyfres y Ddraig Tape)

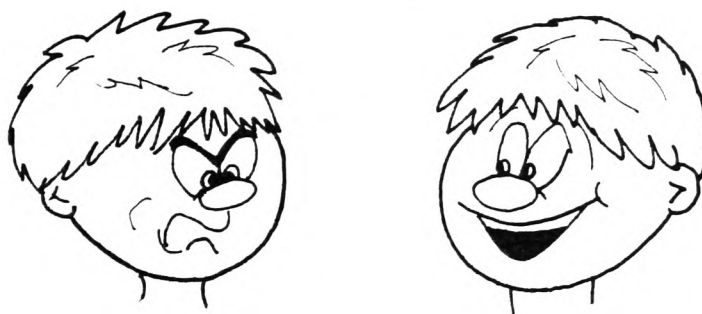
bws beic beic modur
car trên awyren

Gweithgaredd:

Llyfr Dosbarth — Class Book. A collection of children's work on
'how they came to school'.

Pennod 5

MYNEGI BARN — EXPRESSING AN OPINION

Hoff Bethau/Cas Bethau — Likes and Dislikes

When you have completed this chapter you will be able to talk about your likes and dislikes, say what you had for breakfast, lunch, tea and supper, play a board game, talk about favourite television programmes and hobbies.

Ydych chi'n hoffi | coffi?
te?

Ydw/Nag ydw.

Rwy'n hoffi | coffi — I like coffee
te
lemonêd.

Os gwelwch yn dda — please
Diolch — thanks
Dim diolch — no thanks

Beth rydych chi'n hoffi ...
What do you like ...

i frecwast — for breakfast
i ginio — for lunch
i de — for tea
i swper — for supper

Rwy'n hoffi cig moch (bacon)	i frecwast
cyw iâr (chicken)	i ginio
ffa pob (baked beans)	i swper
(Dy)dw i ddim yn hoffi sosej	i swper
(I don't like)	
'Dw i ddim yn hoffi sglodion (chips)	i swper

Tiwtor: Beth rydych chi'n hoffi i frecwast?
Dysgwr: Rwy'n coffi cig moch a choffi i frecwast.

Rwy' eisiau | coffi — I want coffee.
te.
lemonêd.

'Dw i ddim eisiau | coffi — I don't want coffee.
te.
lemonêd.

Gweithgaredd

Cân: Mae Smot yn hoffi coffi. (ar y tâp)

Beth gawsoch chi i frecwast?
(What did you have) i ginio?
i de?
i swper?

Ces i afal — I had an apple
sudd
ffrwythau (fruit)

Ches i ddim afal — I did not have an apple
Gawsoch chi afal i frecwast? — Did you have an apple for breakfast?

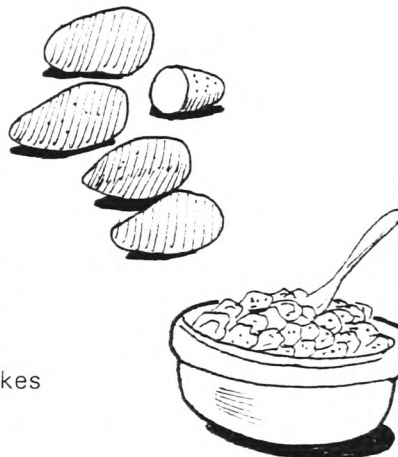
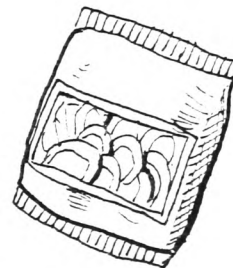
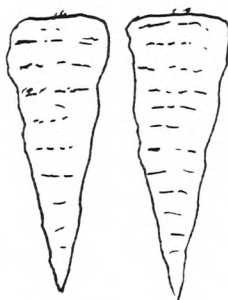
Do — Yes Naddo — No

Bwyd a Diod/Food and Drink

cyw iâr	chicken
cig oen	lamb
cig eidion	beef
tatws	potatoes
moron	carrots
panas	parsnips
sudd	juice
creision	crisps/flakes
tost	toast
llaeth	milk
pop	pop
menyn	butter
creision yd	cornflakes
ffa	beans

Look for more words in:

1. Y Geiriadur Lliwgar (Page 36)
2. Geiriadur Lluniau y Plant

Gweithgaredd

Label in Welsh the pictures on Pages 77, 78, 79 in 1,000 Pictures for Teachers to Copy, Andrew Wright.

Gweithgaredd

Siart bersonol Personal chart.

Llenwch y siart — Fill the chart.

	I frecwast	I ginio	I de	I swper
Rwy'n hoffi <i>or</i> Ces i (I had)				

wy wedi'i ferwi — boiled egg
beth am? — what about?

wy wedi'i ffrio — fried egg
'bore 'ma — this morning

Gweithgaredd

Rewrite the above chart 'Siart Bersonol' with 'Ches i ddim' instead of 'Ces i' in the first column

Sgwrs (Chat)

Tiwtor: Beth rydych chi'n hoffi i frecwast?

Mari: Rwy'n hoffi sudd oren, creision yd a choffi.

Tiwtor: Beth am eich ffrind Siân?

Mari: Mae hi'n hoffi cig moch ac wy a the. Beth amdanoch chi?

Tiwtor: Rwy'n hoffi wy wedi'i ferwi a thost. Ydych chi'n hoffi wy wedi'i ferwi?

Mari: Nag ydw, mae'n well 'da fi wy wedi'i ffrio.

Tiwtor: Beth gawsoch chi i frecwast y bore yma?

Mari: Ces i sudd oren a ffrwythau.

Gweithgaredd

Write a similar 'chat' about:

'Beth rydych chi'n hoffi i ginio?'
i de?
i swper?

Work in pairs.

Gweithgaredd

Find out what members of the class like, e.g.

Beth rydych chi'n hoffi ...

Enw	I frecwast	I ginio	I swper

Paratowch siart. Ewch o gwmpas y dosbarth.
Prepare a chart. Go around the class.

Rhagor o eiriau — More words/phrases

Beth sy' i ginio?	What's for lunch/dinner?
Amser cinio	Lunch time, dinner time
Cig a thatws	Meat and potatoes
Beth sy' i bwddin?	What's for pudding?
Amser te	Tea time
Tarten 'fale'	Apple tart
A chwstard	And custard
Uwd	Porridge
Sglodion	Chips

Gweithgaredd

Cân: Beth rydych chi'n hoffi i frecwast?

Gweithgaredd

Atebwch yn Gymraeg — Answer in Welsh

Ydych chi'n hoffi te?
Ydych chi'n hoffi tarten 'fale'?
Ydych chi'n hoffi cwstard?
Ydych chi'n hoffi cig a thatws?
Ydych chi'n hoffi sglodion?
Ydych chi'n hoffi uwd?.....

Ydych chi'n hoffi sosej?

Gweithgaredd

Paratowch 'gêm fwrdd' ar gyfer babanod. (Prepare a 'board game' for infants.)

Rhaglenni Teledu — Television Programmes

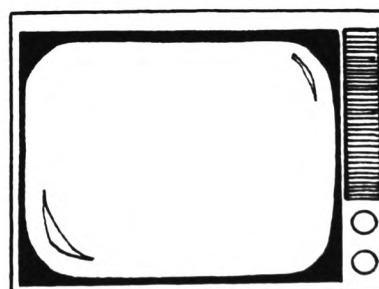
Ydych chi'n hoffi? Rwy'n hoffi ...
'Dw i ddim yn hoffi ...

Mae'n gas 'da fi ... I can't stand ...

e.g.

Mae'n gas 'da fi *Eastenders*.

Rwy'n hoffi *Neighbours*.

Gweithgaredd

Work in pairs — gweithiwch mewn paru. Make a list of 10 programmes the other likes or dislikes.
(Sheet — Hoff bethau).

Rwy'n hoffi ...
(Dy)dw i ddim yn hoffi ...
Mae'n gas 'da fi ...

Deialog

Aled: Rwy'n hoffi *Neighbours*, ydych chi?
Mari: Ydw ac rwy'n hoffi *Eastenders* hefyd (also).
Aled: Ydych chi'n hoffi snwcer?
Mari: Nag ydw, ond (but) rwy'n hoffi rygbi.
Aled: O! a fi hefyd.

Gweithgaredd

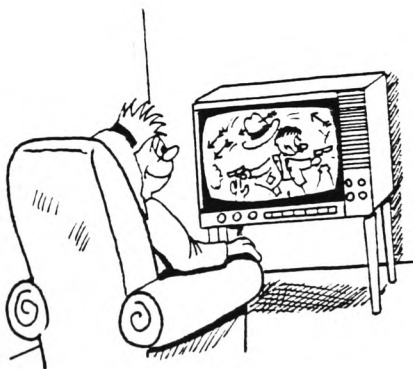
Working in pairs A must find out what B has written on the sheet 'Hoff Bethau'.

Pwy rydych chi'n hoffi ar y teledu?
Who do you like on television?

Pwy rydych chi'n hoffi yn *Neighbours*?
Pwy rydych chi'n hoffi ar y newyddion?

Diddordebau — Interests and Hobbies

chwarae rygbi	playing rugby
gwyllo rygbi	watching rugby
pêl-droed	football
pêl-droed America	American football
criced	cricket
hoci	hockey
pêl-rwyd	netball
pêl-fasged	basketball
nofio	swimming
gwyllo'r teledu	watching the television
dawnsio	dancing
gwrando ar recordiau	listening to records
casglu stampiau	collecting stamps
chwaraeon	games, sport

HOFF BETHAU

Rhaglenni Teledu

Gweithgaredd: Gwnewch lungopiau o 'A' a 'B' a rhennwch y dosbarth yn barau gan ddosbarthu taflen A/B. Ni ddylent edrych ar daflenni'i gilydd. Dywedwch wrth B bod rhaid iddo farcio 8 rhaglen teledu y mae'n hoff ohonynt. Y gamp i A yw ceisio dyfalu pa raglenni y mae B yn hoff ohonynt.

Partner A

Rhaglenni Teledu	Hoffi	Ddim yn hoffi
Cerddoriaeth		
Drama		
Golff		
Gwleidyddiaeth		
Snwcer		
Criced		
Ffilm		
Tenis		
Crefydd		
Byd Natur		
Teithio		
Newyddion		
Gwyddoniaeth		
Rasio		
Arian		
Digwyddiadau		
Pop		
Celfyddydau		
Plant		
Teletestun		
Addysg		
Rygbi		
Teledu Brecwast		
Garddio		
Materion Cyfoes		
Y Tywydd		
Rhaglenni Ysgafn		

×

Partner B

Rhaglenni Teledu	Hoffi	Ddim yn hoffi
Cerddoriaeth		
Drama		
Golff		
Gwleidyddiaeth		
Snwcer		
Criced		
Ffilm		
Tenis		
Crefydd		
Byd Natur		
Teithio		
Newyddion		
Gwyddoniaeth		
Rasio		
Arian		
Digwyddiadau		
Pop		
Celfyddydau		
Plant		
Teletestun		
Addysg		
Rygbi		
Teledu Brecwast		
Garddio		
Materion Cyfoes		
Y Tywydd		
Rhaglenni Ysgafn		

gwleidyddiaeth — politics
 digwyddiadau — events
 materion cyfoes — current affairs
 rhaglenni ysgafn — light entertainment

gwleidyddiaeth — politics
 digwyddiadau — events
 materion cyfoes — current affairs
 rhaglenni ysgafn — light entertainment

For more words see:

1. **Y Geiriadur Lliwgar** p. 50.
2. **Geiriadur Lluniau y Plant** p 34, 35, 36.

Beth rydych chi'n hoffi wneud?
What do you like doing?

Rwy'n hoffi chwarae hoci.
Rwy'n hoffi chwarae tenis hefyd (also).

Ydych chi'n mwynhau ...?
Do you enjoy ...?

chwaith — either

A. Ydych chi'n hoffi gwylio rygbi?

B: Nag ydw, rwy'n hoffi gwyli pêl-droed.

A: Beth amdanoch chi?

B: Rwy'n mwynhau gwylio pêl-droed hefyd. 'Dw i ddim yn hoffi gwylio rygbi **chwaith**.

Gweithgaredd

Defnyddiwch (Use) y siart hon ac ewch o gwmpas y dosbarth.

Gofynnwch (Ask) i bawb am eu hoff bethau.

Gweithgaredd

Gwaith Cartref — Homework

Ysgrifennwch y geiriau Cymraeg ar y lluniau hyn.

Tudalen 68, 69, 70 **1,000 Pictures for Teachers to Copy.**

Beth wnaethoch chi? — What did you do?

Gwnes i deisen — I made a cake

Wnes i ddim — I did not do

Wnes i ddim byd — I did nothing

Es — I went

Ces — I had

Gweles — I saw

Weloch chi? — Do/Naddo

HOFF BETHAU

Gwaith grŵp

Disgrifiad byr o'r gweithgarwch: rhaid i'r dysgwyr geisio'r wybodaeth berthnasol drwy ofyn o amgylch y dosbarth am hoff bethau. Beth rydych chi'n ei hoffi?

Go around the class asking everybody about their favourite things:

ENW	RHAGLEN DELEDU	BWYD	CHWARAEON

GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH

Awgrymiadau gyda Babanod — Suggestions with Infants

BWYD — Food

Gweithgaredd

Llyfr Igam-Ogam (Zig-Zag Book): 'Beth mae Mici'r Mwnci yn hoffi?'

Mae Mici'r Mwnci yn hoffi ...

(Mici the Monkey likes ...)

Then a list of pictures and labels.

Gweithgaredd

Sgwrs (Chat). Discuss what Smot likes:

- (a) On his birthday — 'Penblwydd Hapus, Smot!' — **Llyfr Mawr Geiriau Smot** (The Pictures are big and can be used with a group).

Athrawes: Beth mae Smot yn hoffi ar ei benblwydd?

Plentyn/Plant: Mae Smot yn hoffi teisen
bisgedi
brechdanau
pwdin
hufen iâ

- (b) 'Amser Brecwast' — **Llyfr Mawr Geiriau Smot**.

Athrawes: Beth mae Smot yn ei hoffi i frecwast?

Plentyn/Plant: Mae Smot yn hoffi sudd oren
tost
llaeth
grawnfwyd (fibre)
mêl
wyau
caws
menyn

Gweithgaredd

Cân: Mae Smot yn hoffi teisen , (2)
Mae Smot yn hoffi teisen,
O Teisen neis i de.

Gweithgaredd

A display of favourite foods (hoff fwydydd) on a table and labelled with the question:

Beth rydych chi'n hoffi ...? i frecwast
i ginio
i de
i swper

See **Y Geiriadur Lliwgar** for pictures and words.

Gweithgaredd

Llyfr Lloffion (Scrap Book) of the children's pictures of favourite food and labelled.

'Rwy'n hoffi' on the cover.

Gweithgaredd

Llyfr Lloffion (Scrap Book) of the children's pictures of food they don't like.

'Dw i ddim yn hoffi' on the cover.

Gweithgaredd

Gêm gofio (Memory)

Grŵp o 5/6 o blant.

The first to say:

Plentyn 1: Rwy'n hoffi wy.

Plentyn 2: Rwy'n hoffi wy a llaeth.

Plentyn 3: Rwy'n hoffi wy, llaeth a banana, etc.

or

'Dw i ddim yn hoffi wy ...

Gweithgaredd

Gêm Gyfateb — Matching Game

Llun a gair (Picture and word)

e.g. (1) Fruit and vegetables.

(2) Different foods.

See: **Y Geiriadur Lliwgar** and **Geiriadur Lluniau y Plant**

Rhaglenni Teledu

Gweithgaredd

Pwy ydych chi'n hoffi ar y teledu?

Who do you like on television?

Rwy'n hoffi ... — I like ...

Gwnewch bypedau — make puppets of favourite characters with the children.

Give simple directions in Welsh, e.g.

tynnwch lun!

lliwiwch!

peintiwch

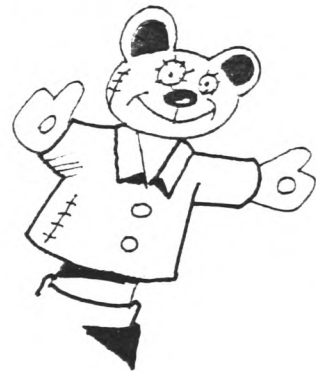
torrwch allan!

draw a picture!

colour!

paint!

cut out!

Gweithgaredd

Llyfr Trafod 'Pwy ydych chi'n hoffi?'

(Discussion Book)

The children can draw the pictures. Label and collate into a book.

Gweithgaredd

Siart luniau — Picture chart 'Rwy'n hoffi':

chwarae

dringo

rhedeg

nofio

sgipio

cuddio

peintio

cerdded

play (picture and label)

climb

run

swim

skip

hide

paint

walking

(More on Page 42 of **Y Geiriadur Lliwgar**)

Gweithgaredd

'Pod' — rhaglen gyfrifiadu.

Gweithgaredd

Cân Actol (Action Song)

(Tôn: 'Poor Jenny' — **This Little Puffin**, page 196).

1. Mae'r mwnci bach yn nofio, yn nofio, yn nofio,
Mae'r mwnci bach yn nofio,
Yn hapus a llon.
2. Mae'r mwnci bach yn dringo, yn dringo, yn dringo,
Mae'r mwnci bach yn dringo,
Yn hapus a llon.
3. Mae'r mwnci bach yn cuddio, etc.

Gweithgaredd

Murlun (Wall frieze). 'Beth Mae'r Mwnci'n ei wneud?'

Gweithgaredd

Gêm 'Mae Seimon yn dweud'

Cerddwch!
Rhedwch!
Sgipiwch!
Peintiwch!
Dringwch!
Rwy wedi blino nawr.

Gweithgaredd

Gêm Ddyfalu — Guessing Game.

One child can mime an action.
Others to ask 'Ydych chi'n cerdded?
Ydych chi'n nofio? etc.

The Answer: Ydw, rwy'n nofio
or
Nag ydw.

Cerdyn Cynnydd

Nawr rwy'n gallu:

Rhestr Gyfeirio Check List

Dysgwr Athro

1. say what I like
dweud beth rwy'n hoffi
2. say what I dislike
dweud beth rwy'n gasáu
3. thank someone
diolch i rywun
4. say what I have for breakfast, lunch, tea, supper
dweud beth ges i i frecwast, cinio, te, swper
5. play a board game
chwarae gêm fwrdd
6. say what television programmes I like
dweud beth ydy fy hoff raglenni
7. say what television programmes I dislike
dweud pa raglenni teledu rwy'n casáu
8. say what my hobbies are
dweud beth yw fy niddordebau
9. prepare a board game for infants
paratoi gêm fwrdd i fabanod

Dysgwr	Athro
✓	✓
✓	

Pennod 6

CYFLWYNO RHAGOR O WYBODAETH — IMPARTING MORE INFORMATION

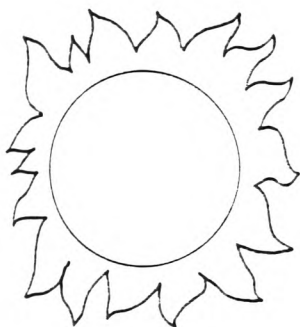
Y Tywydd — The Weather

By the end of this chapter you will be able to talk about the weather and name the days of the week, the months and the seasons.

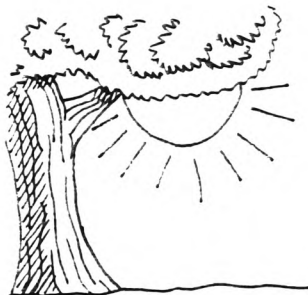
We often discuss the weather when we greet people.

heno — tonight heddiw — today

Tiwtor: Noswaith dda.
Alun: Noswaith dda. Sut ydych chi heno?
Tiwtor: Iawn diolch. A chi?
Alun: Gweddol. Mae hi'n wlyb iawn heno.
Tiwtor: Ydy ac mae'n wyntog hefyd.

Mae hi'n sych

Mae hi'n braf

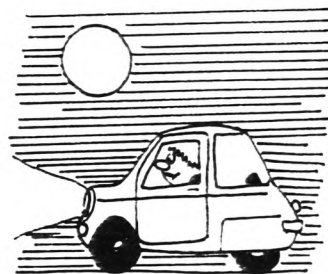
Mae hi'n stormus

Mae hi'n ddiflas

Mae hi'n wyntog

Mae hi'n niwlog

Mae hi'n oer

Mae hi'n boeth

Mae hi'n wlyb

Yn y Bore

(Ar y ffordd i'r gwaith — on the way to work)

A: Bore da. Sut ydych chi?

B: Oer. Mae'n oer iawn heddiw.

A: Ydy mae'n oer ond mae'n sych.

B: 'Dw i ddim yn hoffi tywydd oer.

Yn y Gwaith

yn gynnes — warm yma — here

B: Diolch byth, mae'n gynnes yma

A: Ydy'n wir.

Sut mae'r tywydd heddiw?

Mae hi'n (It is)	sych (dry) braf (fine) oer (cold) niwlog	y bore 'ma
Dydy hi ddim yn (It is not)	ddiflas (miserable) stormus (stormy) wlyb (wet)	heddiw
Ydy hi'n? (Is it?)	gynnes (warm) wyntog (windy) boeth (hot) heulog (sunny) gymylog (cloudy) glir (clear) bwrw glaw (raining) bwrw eira (snowing) bwrw cesair (hailstones)	y p'nawn 'ma heno nawr (now)

Gweithgaredd

Discuss today's weather in pairs.

neithiwr — last night

ddoe — yesterday

roedd hi — it was

echdoe — the night before last

Gweithgaredd

Ysgrifennwch y grid uchod (above) allan. Rhowch 'roedd hi'n' yn lle (instead of) 'mae hi'n' e.g.

Roedd hi'n braf	sych	ddoe
Doedd hi ddim yn (It was not)	oer niwlog, etc	
Oedd hi'n? (Was it?)		

A: Oedd hi'n bwrw glaw ddoe?

B: Oedd, roedd hi'n wlyb iawn?

Gweithgaredd

Discuss yesterday's weather in pairs.

yfory — tomorrow
 bore yfory — tomorrow morning
 prynhawn yfory — tomorrow afternoon
 nos yfory — tomorrow night
 fe fydd hi — it will be
 fydd hi ddim — it will not
 fydd hi? — will it?
 eto — again

Gweithgaredd

Ysgrifennwch y grid ar dudalen 73 allan eto.

Rhowch 'fe fydd hi'n' yn lle 'roedd hi'n' e.g.

fe fydd hi'n	sych braf oer niwlog, etc	yfory
fydd hi ddim yn		bore yfory
fydd hi'n? (will it?)		

bydd — yes
 na fydd — no
 pam? — why?
 yn ôl — according to
 rhagolygon y tywydd — weather forecast

A: Fe fydd hi'n braf yfory. (Yn ôl 'Rhagolygon y Tywydd').

B: Fydd hi? O da iawn.

A: Pam?

B: Rwy'n mynd i lan y môr (seaside).

ar gyfer — for

Gweithgaredd

Ysgrifennwch 'ragolygon y tywydd' ar gyfer yfory.

Gweithgaredd

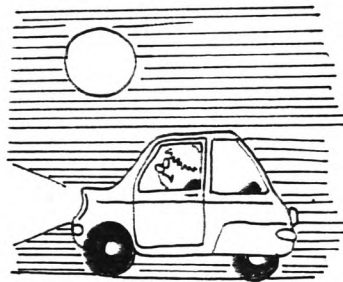
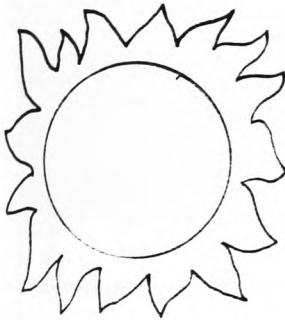
Mewn grwpiau o dri, meimiwch:

Mae hi'n boeth.
 Mae hi'n oer.
 Mae hi'n wyntog.
 Mae hi'n stormus.
 Mae hi'n niwlog, etc.

Ydych chi'n barod? Are you ready?

Gweithgaredd

Disgrifiwch y tywydd (describe the weather) in the following pictures.

- A: Mae'n braf heddiw.
 B: Ydy wir.
 A: Roedd hi'n stormus iawn ddoe.
 B: Oedd yn wir. 'Dw i ddim yn hoffi gwynt a glaw.

Gweithgaredd

Gwrandewch ar dâp effeithiau sŵn 'Storm'.
 Listen to a sound effect tape 'Storm'.
 (Cyfres y Ddraig, Tâp 1, Side 1)

taranau — thunder
 glaw ysgafn — light rain
 glaw trwm — heavy rain

Gweithgaredd

Atebwch yn Gymraeg!

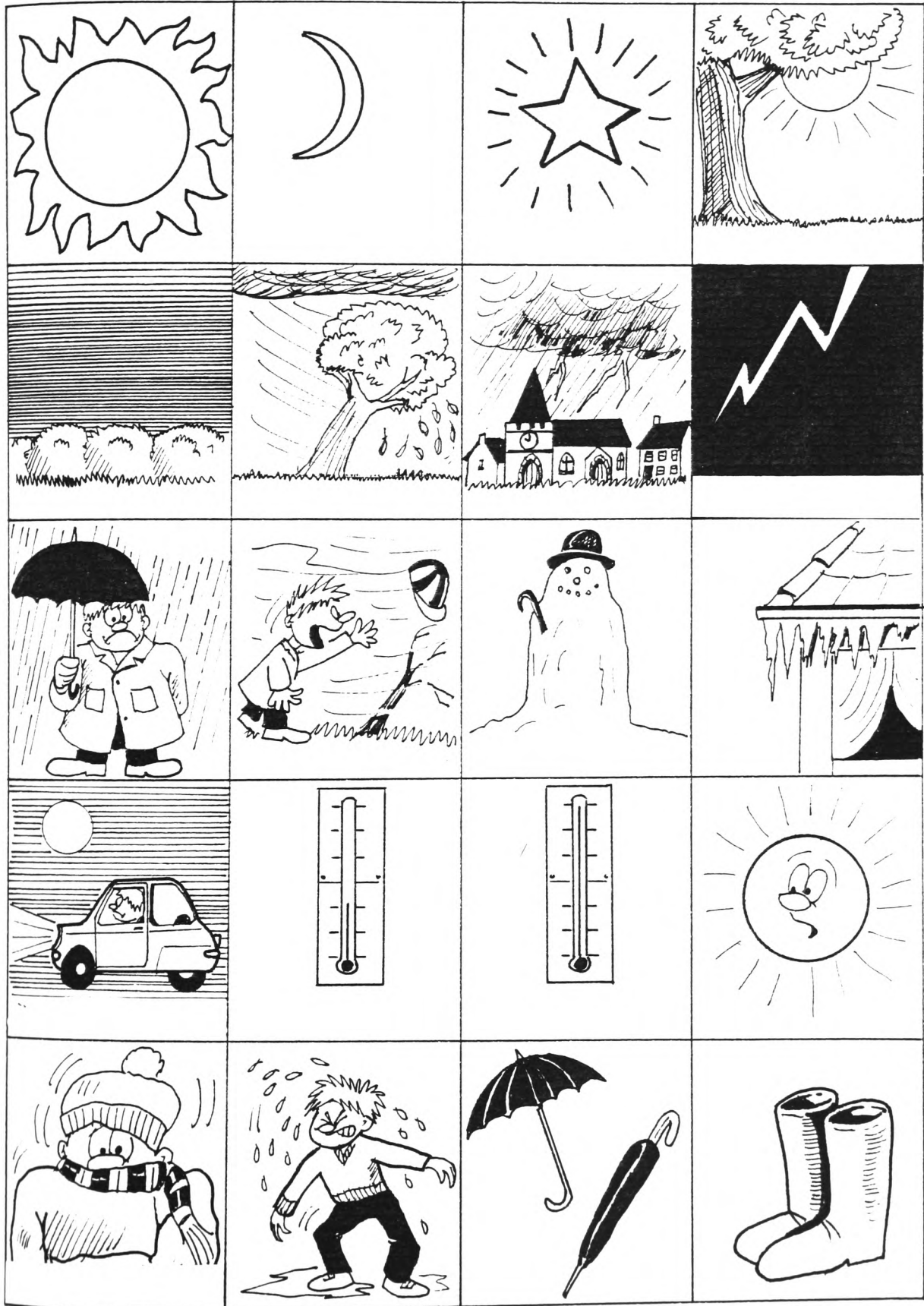
Ydy/Nag ydy
 Oedd/Nag oedd

1. Ydy hi'n sych heddiw?
2. Ydy hi'n wlyb heddiw?
3. Ydy hi'n heulog heddiw?
4. Ydy hi'n gymylog heddiw?
5. Oedd hi'n sych ddoe?
6. Oedd hi'n wlyb echdoe?
7. Oedd hi'n oer ddoe?
8. Oedd hi'n stormus?

Gweithgaredd

Ysgrifennwch y geiriau Cymraeg am 'Y Tywydd' ar y daflen.
Write the Welsh words for the different types of 'Weather' on the sheet.

TYWYDD/WEATHER

Gweithgaredd

Use the same sheet to play a game of Bingo.

Gweithgaredd

(In pairs). Pretend you are by a bus stop greeting each other. If you wish write the dialogue down.

Dyddiau'r Wythnos (Days of the Week)

Dydd Sul — Sunday
Dydd Llun — Monday
Dydd Mawrth — Tuesday
Dydd Mercher — Wednesday
Dydd Iau — Thursday
Dydd Gwener — Friday
Dydd Sadwrn — Saturday

Edrychwch ar y daflen (Clwb Mabon)
(Look at the sheet)

Y Misoedd (The Months)

Ionawr — January
Chwefror — February
Mawrth — March
Ebrill — April
Mai — May
Mehefin — June
Gorffennaf — July
Awst — August
Medi — September
Hydref — October
Tachwedd — November
Rhagfyr — December

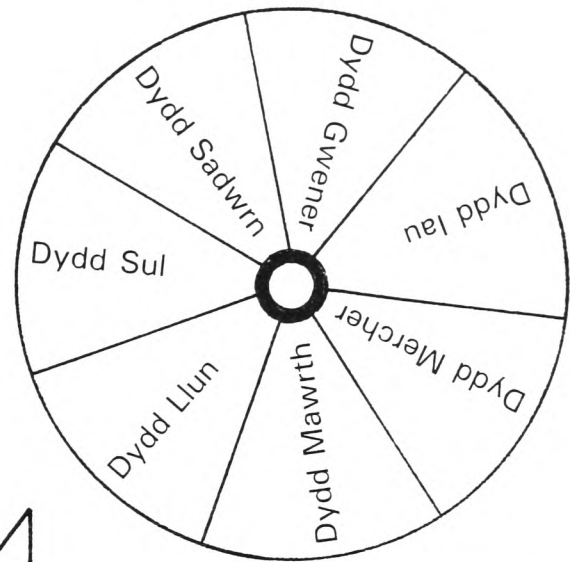
Y Tymhorau (The Seasons)

Gwanwyn — Spring
Haf — Summer
Hydref — Autumn
Gaeaf — Winter

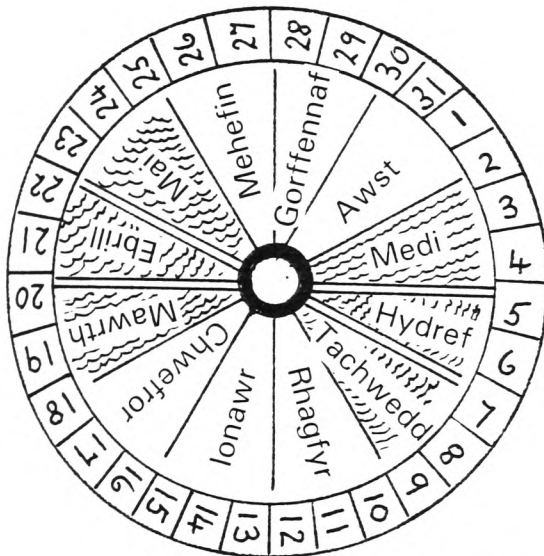
Gweithgaredd

Gêm: 'Bingo'
weithiau — sometimes

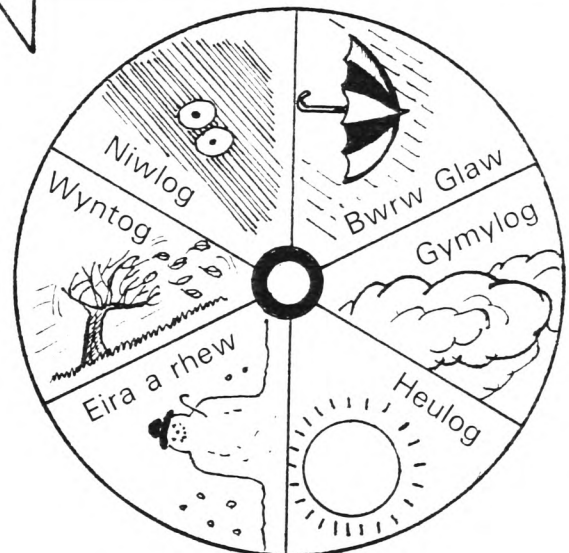
Y dydd yw

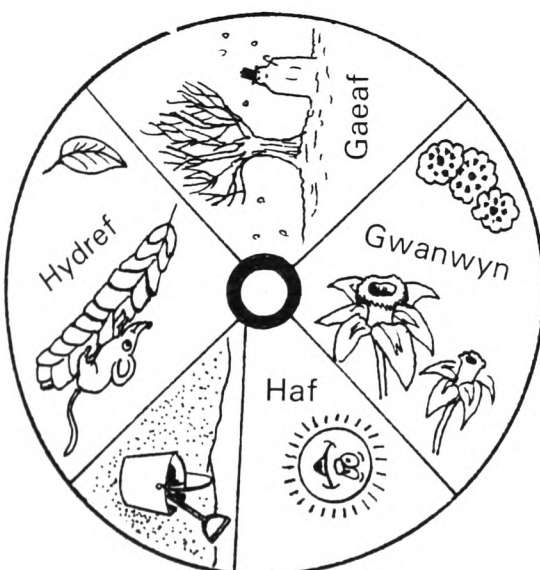
Y dyddiad yw

Y tywydd. Mae hi'n

Y tymor yw

Gweithgaredd

Atebwch yn Gymraeg:

Ydy/Nag ydy

Ydy hi'n bwrw glaw yn y gaeaf?

Ydy hi'n bwrw glaw yn yr haf?

Ydy hi'n bwrw eira yn y gaeaf?

Ydy hi'n wyntog yn yr hydref?

Ydy hi'n stormus yn y gwanwyn?

Ydy hi'n niwlog yn yr hydref?

Ydy hi'n rhewi yn yr haf?

Gweithgaredd

Edrychwch ar siart (Clwb Mabon). Gwnewch siart ar gyfer plant.
Make a chart to use with children.

Gweithgaredd

Ysgrifennwch gân — Write a song. Choose an easy tune, e.g.

(Tôn 'Bwrw Glaw yn Sobor lawn')

1. Mae'n bwrw glaw, yn bwrw glaw.
Mae'n bwrw glaw yn drwm.
O ych-a-fi!
Mae'n bwrw glaw,
Yn bwrw glaw yn drwm.

Gweithgaredd

Prepare a detailed weather diary for a week.

	Bore	Prynhawn	Nos
Dydd Sul			
Dydd Llun			
Dydd Mawrth			
Dydd Mercher			
Dydd Iau			
Dydd Gwener			
Dydd Sadwrn			

Pwyntiau Pwysig

Sylwch! Notice!

1. 'Am' (at) and 'i' (to) cause a soft mutation
e.g. am **dd**eg o'r gloch
chwarter i **dd**au
2. 'Yn' (predicative) + an adjective or a noun causes a soft mutation
e.g. yn **g**ynnes
yn **f**ach
yn **f**achgen mawr

The following prepositions also cause a soft mutation:

am (at) ar (on) at (towards) tros (over) trwy (through)

wrth (by) dan (under) heb (without) hyd (along)

i (into, to) o (from)

e.g. o Ferthyr, am ddeg o'r gloch

Cerdyn Cynnydd

Nawr rwy'n gallu

1. name the days of the week
enwi dyddiau'r wythnos
2. name the seasons
enwi'r tymhorau
3. name the months
enwi'r misoedd
4. talk about the weather
siarad am y tywydd

Rhestr Gyfeirio

Dysgwr Athro

--	--

GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH

Awgrymiadau — Suggestions

Gweithgareddau gyda'r Plant Bach

(Activities with Infants)

Gweithgaredd

Murlun — wall frieze representing different weather patterns in four seasons and labelled.

(Ideas in **Display for All Seasons** — a thematic approach to infant teaching.)

Gweithgaredd

Siart. A chart similar to the one in the Mabon pack.

Gweithgaredd

Cân: **Chwarae Dan Ganu** Tudalen 100

'Ydy hi'n heulog heddiw ffrindiau?
Ydy hi'n braf?
Ydy hi'n heulog heddiw ffrindiau?
Ydy hi'n braf?
Ydy wir, mae'n heulog heddiw,
Ydy wir, mae'n heulog heddiw.
Ydy mae'n braf a heulog,
Ydy wir.'

Gweithgaredd

Cân Actol: **Miri Meithrin**, Tudalen 18.

1. Mae'r gwynt yn chwythu (2)
Hw! Hw! Hw! Hw! Hw! Hw!
Mae'r glaw yn pitran-patran (2)
O! mae'n wlyb. O! mae'n wlyb.
2. Mae'n bwrw eira (2)
Yn dawel bach (2)
Mae popeth yn wyn (2)
O! mae'n oer! O! mae'n oer.

Gweithgaredd

Actio.

Gwynt yn chwythu.
Mae'n bwrw glaw.
Mae'n niwlog.
Mae'n boeth.
Mae'n oer iawn.
Mae'n stormus.
Mae'n bwrw cesair.
Mae'n bwrw eira.

Gweithgaredd

Rhigwm — Rhyme

Bys i fyny
Braf yfory
Bys i lawr
Glaw mawr.

Gweithgaredd

Crefft — Symudlun — Mobile

The children can draw different pictures of the weather.

Tynnwch lun ambarel, (haul, rhew).
Lliwiwch y llun.
Torrwch y llun allan.
Dyma'r llun yn hongian.

Gweithgaredd

- (a) Rhewch mewn trefn.
Put the cards in the right order.

Cardiau 'Yr Ymbarel' (Cyfres y Ddraig — 5 cards)

- (b) Atebwch y cwestiynau.
Ble? — Where?

Yn y goeden — in the tree

Yn yr awyr — in the sky

Cerdyn 1	1. Oes ymbarel gyda'r plentyn?
2. Ydy hi'n bwrw glaw?
3. Ydy hi'n heulog?
Cerdyn 2	1. Ydy hi'n wyntog?
2. Ble mae'r ymbarel?
3. Ydy hi'n heulog?
Cerdyn 3	1. Sawl person sy yn y llun?
2. Ble mae'r ymbarel nawr?
Cerdyn 4	1. Ble mae'r ymbarel?
2. Ydy hi'n bwrw glaw?
Cerdyn 5	1. Ydy'r dyn yn helpu?
2. Ydy'r bachgen bach yn hapus?

Gweithgaredd

Siart yn dangos y tywydd am wythnos neu ddwy.
A chart showing the weather for one or two weeks.

Gweithgaredd

Murlun — wall frieze showing different types of weather in different seasons and labels.

Mae'n bwrw eira yn y gaeaf.
Mae'n heulog yn yr haf.
Mae'n stormus yn yr hydref.
Mae'n bwrw glaw yn y gwanwyn.

(AT 16, Science Level 1 — being able to describe through talking the seasonal change that occur in the weather).

Gweithgaredd

Collecting raindrops. Put out several see-through containers to collect the rain. Measure how high the water comes in centimetres, e.g.

un centimetr
dau centimetr

(AT 8, Mathematics Level 3).

Gweithgaredd

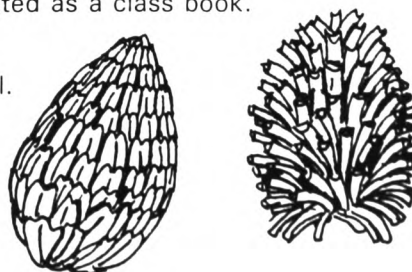
Llyfr 'Y Tywydd'. Class book.

The children draw pictures of various aspects of the weather and label. The drawings are to be collected as a class book.

Gweithgaredd

Put a 'cone' outside the window sill.

ar agor — tywydd braf
ar gau — bwrw glaw

Pennod 7

DISGRIFIO — DESCRIBING

Y Tŷ a'r Cartref — House and Home

In this chapter there are opportunities to revise words and phrases that were introduced earlier. You will also become familiar with different types of homes, different rooms and furniture, activities within a home, the people who visit, different shops and the price of goods.

Gweithgaredd:

Y Teulu (Adolygu — Revise)

Pwy sy'n byw yn y tŷ?

Ysgrifennwch enwau pob un sy'n byw yn y tŷ. Hefyd pob un sydd yn y teulu.

mam anifeiliaid anwes
mamgu

Ble rydych chi'n byw? Where do you live

Rwy'n byw yn:

Stryd y Bont,
Abertawe,
Gorllewin Morgannwg.

Gweithgaredd:

Llenwch y ffurflen hon!
Fill this form!

Dyddiad geni — date of birth

Enw:

Cyfeiriad: Stryd

Tref

Sir

Côd Post

Rhif ffôn:

Sengl/Priod:

Oes plant gyda chi?:

Anifeiliaid?:

Dyddiad geni:

Y Tŷ neu'r Cartref

Ble rydych chi'n byw?

mewn tŷ

mewn fflat

mewn byngalo

mewn carafan

Ble mae'r ci'n byw? mewn cenedl

Ble mae'r gwningen yn byw? mewn cwbl

Ble mae'r gath yn byw? yn y tŷ

Ble mae'r crwb yn byw? yn yr ardd

Ble mae'r hamster yn byw? yn y sied

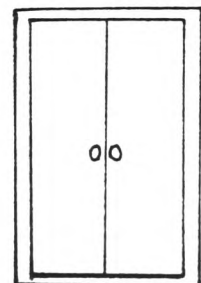
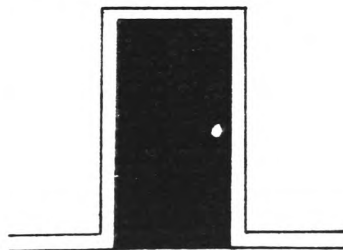
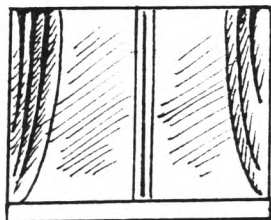
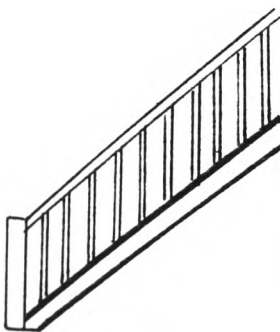
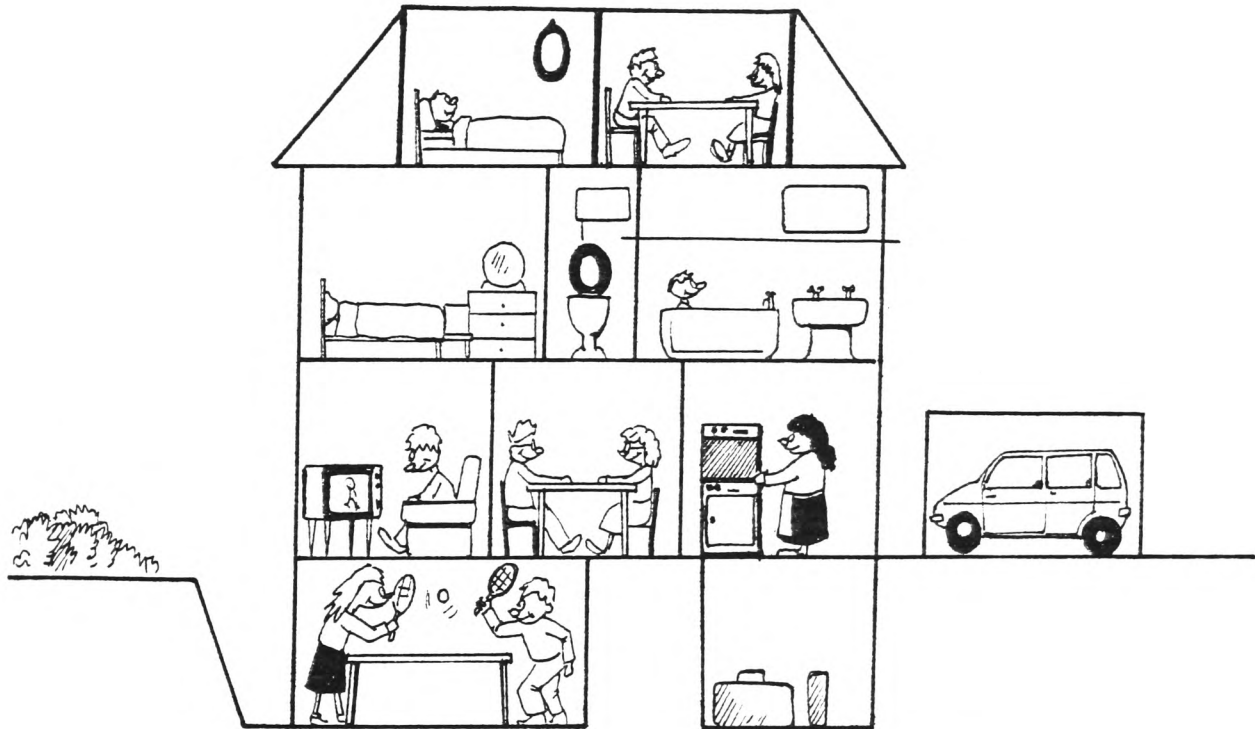
Stafelloedd — Rooms

cegin (f)	— kitchen	lolfaf (f)	— lounge
cyntedd	— hall	atig (f)	— attic
stafell wely (f)	— bedroom	stafell fyw	— living room
stafell fwyta (f)	— dining room	stafell ymolchi	— bathroom
toiled, tŷ bach	— toilet	garej (f)	— garage
gardd (f)	— garden	seler (f)	— cellar
grisiau	— stairs	drws	— door
fffenestr (f)	— window	cwpwrdd	— cupboard
stafell (f)	— room		

Gweithgaredd:

Labelwch y llun hwn:

Gweithgaredd:

Tynnwch lun eich tŷ a labelwch.

Oes cegin fawr yn y tŷ?
Is there a big kitchen in the house?

Oes Nag Oes

Sawl tŷ bach sy' yn y tŷ?
(How many)

Dau

Ydy e'n dŷ mawr?
Is it a big house?

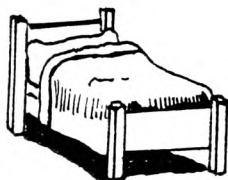
Ydy Nag ydy

Dim ond — only
yn anfodus — unfortunately
iawn — very

A. Oes cegin fawr 'da chi?
B. Oes a lolfa fawr hefyd.
A. Ydy e'n dŷ mawr iawn?
B. Ydy. Yn anfodus dim ond un tŷ bach sy' yn y tŷ.

Beth sy'n y tŷ?
What is in the house?

celfi	— furniture	cwpan(au)	— cup(s)
lluniau	— pictures	soser(i) (f)	— saucer(s)
gwely	— bed	llwy(au) (f)	— spoon(s)
cadair (f)	— chair	cyllell (f)	— knife
stôf (f)	— cooker	fforc (f)	— fork
cloc	— clock	plat(iau)	— plate(s)
teledu	— television	peiriant golchi	— washing machine
llestri	— dishes		
blancedi	— blankets		
teganau	— toys		

gwely

cadair

cloc

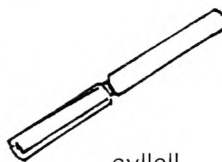
teganau

cwpanau

llwyau

cyllell

fforc

Edrychwch am ragor o eiriau yn y:

1. Geiriadur Lliwgar
2. Geiriadur Lliwgar y Plant

Gweithgaredd:

Rhowch y geiriau Cymraeg am y lluniau hyn. (Tudalen 61, 62, 63
1,000 Pictures For Teachers To Copy)

Gweithgareddau yn y Tŷ

Beth rydych chi'n wneud yn y tŷ?

What do you do in the house?

cysgu	— sleep	siarad	— talk
bwyta	— eat	cerdded	— walk
ymolchi	— wash	eistedd	— sit
golchi	— wash (clothes)	deffro	— wake up
yfed	— drink	helpu	— help
crio	— cry	gwylio	— watch
chwerthin	— laugh	canu	— sing
gofyn	— ask	mynd	— go
dod	— come	glanhau	— clean
gwisgo	— dress	brwsio	— brush
peintio	— paint	chwarae	— play
coginio	— cooking	siopa	— shopping

cysgu

crio

peintio

coginio

brwsio

chwarae

siarad

bwyta

Gweithgaredd:

Gêm — meim.

Beth rydych chi'n wneud?

What do you do?
What are you doing?

Beth mae e'n wneud?

What does he do?

Beth mae hi'n wneud?

What does she do?

or

What is he/she doing?

Dydd Sul — on Sunday;

Dydd Llun — on Monday etc.

Beth rydych chi'n wneud

dydd Sul?

Beth mae e'n wneud

dydd Llun?

Beth mae hi'n wneud

dydd Mawrth?

dydd Mercher?

dydd Iau?

dydd Gwener?

dydd Sadwrn?

i'r capel — to chapel;

i'r eglwys — to church;

bob — every

Rwy'n mynd i'r capel

bob dydd Sul

Rwy'n mynd i'r ysgol

bob dydd Llun

Mae hi'n glanhau

bob dydd Mawrth

Mae Mam yn golchi

bob dydd Mercher

Mae e'n chwarae rygbi

bob dydd Iau

Rwy'n gwyllo Wogan

bob nos Wener

Rwy'n siopa

bob dydd Sadwrn

rhywbeth — something

llestri — dishes

wedyn — afterwards

druan â hi! — poor thing!

A. Ydych chi'n hoffi coginio?

B. Nag ydw, mae'n well 'da fi siopa.

A. O rwy'n hoffi coginio, rhywbeth ecsotig.

B. Pwy sy'n golchi'r llestri wedyn?

A. Y wraig, druan â hi!

Gweithgaredd:

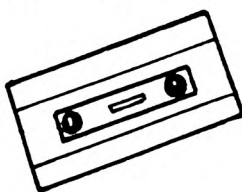
Mewn parau ysgrifennwch ddeialog addas i'ch sefyllfa eich hun.
In pairs write a dialogue relevant to your own situation.

Gweithgaredd:

Beth rwy'n wneud?

Yn y Bore	Yn y P'nawn	Yn y Nos
e.e.		
ymolchi		
canu		
bwyta brecwast		
deffro		

Gweithgaredd:

Gwrando ar dâp 'Synau'r Tŷ'.

Listening to the tape 'Sounds of the House'.

(Cyfres y Ddraig Tâp 1 Side 1)

Yr Amser

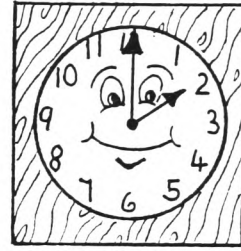
— The Time

Faint o'r gloch ydy hi?
What time is it?

un	o'r gloch
dau	o'r gloch
tri	o'r gloch
pedwar	o'r gloch

am — at

am un	o'r gloch
am ddau	o'r gloch
am dri	o'r gloch
am bedwar	o'r gloch
am bump	o'r gloch

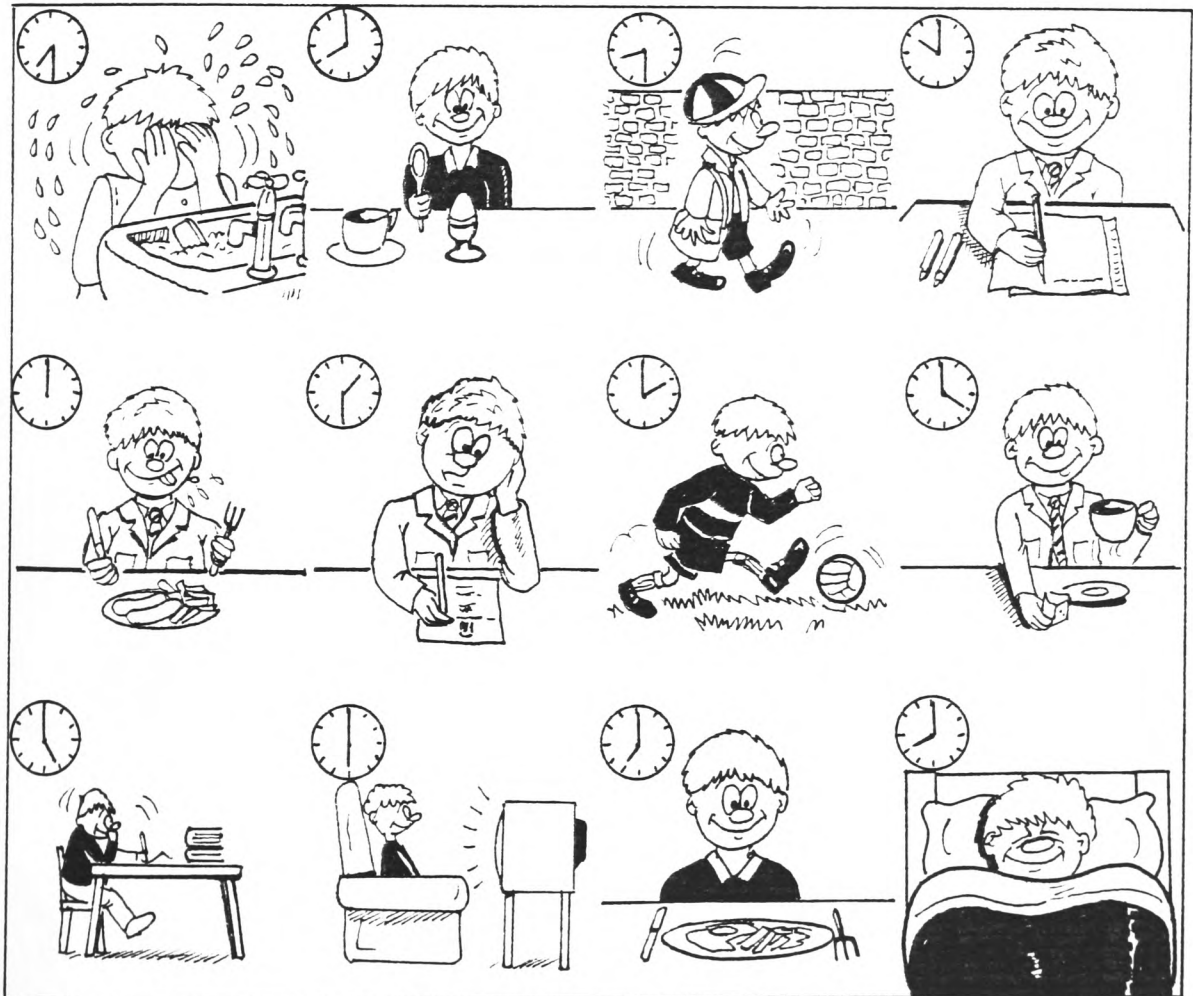
hanner awr wedi dau
chwarter wedi dau
chwarter i ddau

— half past two
— quarter past two
— quarter to two

Gweithgaredd:

Write 'Rhaglen y Dydd' (Programme of the Day)
(10 examples)

Rhaglen y Dydd	
Rwy'n codi am saith o'r gloch	Rwy'n bwyta brecwast am hanner awr wedi saith
Rwy'n mynd i'r ysgol am wyth o'r gloch	

Gweithgaredd:

Prepare a questionnaire (holiadur) 'Beth ydych chi'n wneud am saith o'r gloch?' etc. Then ask a partner to answer the questions.

Pryd? — When?

Pryd rydych chi'n mynd i'r ysgol?

Rwy'n mynd i'r ysgol am wyth o'r gloch.

yn gynnar — early; hwyr — late;

A. Pryd rydych chi'n codi yn y bore?

B. Am hanner awr wedi saith.

Beth amdanoch chi?

A. Saith o'r gloch. Rwy'n hoffi codi'n gynnar.

B. O ych-afi! Rwy'n hoffi'r gwely!

Gweithgaredd:

Mewn paruau paratowch eich deialog eich hun.

Pwy sy'n galw yn y tŷ? — Who calls at the home?

Postman	— Postman
Dyn y Lludw	— Ashman
Dyn Sbwriel	— Rubbish man
Plismon	— Policeman
Dyn Llaeth	— Milkman
Nyrs	— Nurse
Doctor	— Doctor
Cigydd	— Butcher
Dyn y bara	— Bread man

Gweithgaredd:

Gweithgaredd:

Gêm — meim

Dyfalw (guess) pwy sy'n galw.

yn y wlad — in the country; yn agos — near

- A. Oes cigydd yn galw gyda chi?
B. Oes, bob dydd lau. Mae cig da gyda fe hefyd.
A. Ydych chi'n byw yn y wlad?
B. Ydw; does dim siopau yn agos.
Beth amdanoch chi?
A. Dim ond y postman a dyn y lludw sy'n galw gyda ni.

Discuss in pairs who calls at your house and on what day of the week.

Siopau

Siop bapur newydd (f)

Siop esgidiau (f)

Siop ffrwythau (f)

Siop lysiau (f)

Siop ddillad (f)

Siop fwyd (f)

Caffe

Tafarn

Siop hufen iâ (f)

Siop y cigydd (f)

Siop y pobydd (f)

Archfarchnad (f)

— newspaper shop

— shoe shop

— fruit shop

— vegetable shop

— clothes shop

— food shop

— cafe

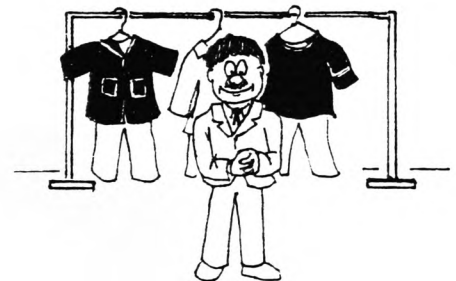
— pub

— ice cream shop

— butcher shop

— baker shop

— supermarket

Pwy sy'n siopa? — Who does the shopping?

Mam
Y gŵr
Fi etc.

Ble rydych chi'n siopa?
Ble mae e/hi'n siopa?

Where do you shop?
Where does he/she shop?

- A. Pwy sy'n siopa — ti neu'r gŵr/wraig?
B. Fi. Rwy'n hoffi siopa.
A. Ydych chi'n siopa bob dydd?
B. Nag ydw, dim ond ar nos Wener.
A. Ble rydych chi'n siopa?
B. Yn yr archfarchnad — mae popeth yn yr archfarchnad.

Gweithgaredd:

Tynnwch gynllun o'ch tref. — Draw a plan of your town.
Labelwch y siopau yn Gymraeg!

Gweithgaredd:

Enwch 20 o bethau sydd mewn archfarchnad.
Name 20 things that are in a supermarket.
Faint ydyn nhw? How much are they?
Beth ydy eu pris? What is their price?

Ydyn nhw'n ddud? Are they expensive?

Ydyn Nag Ydyn

Ydyn nhw'n rhad? Are they cheap?

Arian

ceiniog
dwy geiniog
tair ceiniog
pedair ceiniog
pum ceiniog
chwe cheiniog
saith ceiniog
wyth ceiniog
naw ceiniog
deg ceiniog

Money

a penny
two pence

punt
dwy bunt
tair punt
pedair punt
pum punt

£1
£2
£3
£4
£5

Gweithgaredd:

Ysgrifennwch ddeialog i gyd-fynd â'r lluniau hyn!

Siop y Pobydd a'r archfarchnad

Cerdyn Cynnydd

Nawr rwy'n gallu:

1. say where I live
dweud ble rwy'n byw
2. give personal details
rhoi manylion personol
3. say what type of home
dweud pa fath o dŷ
4. say where a pet lives
dweud ble mae anifail anwes yn byw
5. name the rooms in the house
enwi'r ystafelloedd yn y tŷ
6. list the furniture
rhestru'r celfi
7. say what goes on in the house
dweud beth sy'n digwydd yn y tŷ
8. say what I do on different days of the week
dweud beth rwy'n wneud yn ystod yr wythnos
9. know what time it is
gwybod beth yw'r amser
10. name people who help us
enwi pobl sy'n ein helpu
11. name different types of shops
enwi siopau gwahanol
12. say how much something costs
dweud beth mae rhywbeth yn ei gostio

Rhestr Gyfeirio
Dysgwr Athro

--	--

GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH

Rhai awgrymiadau — Some Suggestions

Gweithgareddau Gyda Phlant Bach

Gweithgaredd:

Murlun — wall frieze of a house showing rooms, furniture and labelled.

Gweithgaredd:

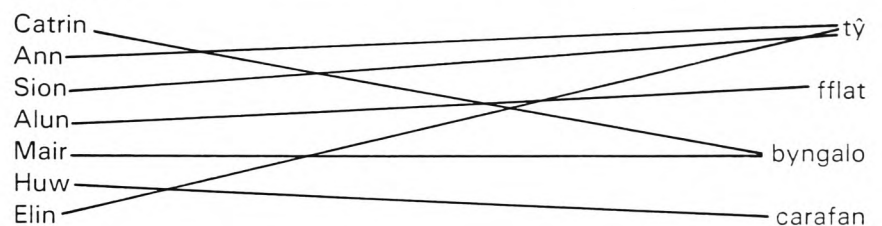
Pôs. 'House Floor Puzzle' (Early Learning Centre). A large cardboard jig-saw showing the inside of a house. Suitable for Age 3 upwards.

Beth sydd yn y
gegin?
lolfa?
ystafell wely?

Pwy sydd yn y
gegin?
lolfa?
ystafell wely?

Gweithgaredd:

Siart. A chart showing who lives in a house, flat, caravan, bungalow:

(AT13 Mathematics, Level 1, create simple mapping diagrams showing relationships)

Gweithgaredd:

'Graff Bloc' of different types of homes.

Gweithgaredd:

Llyfr Igam Ogam — Zig-Zag book with different types of homes.

Gweithgaredd:

Llyfr Lloffion — Scrap Book of furniture (cut-outs) labelled and set out in different rooms.

Gweithgaredd:

Rhigwm bys — finger rhyme.

(Miri Meithrin)

Adeiladu tŷ bach,
Un dau tri,
To ar 'i ben e'
A dyna ni!

Sbio mewn drwy'r ffenest,
Beth sy'n y tŷ?
Llygoden yn cysgu,
Ust! da chi!

Llygoden yn cysgu
Yn y tŷ;
Llygoden yn deffro!
Ffwrdd â hi!

Gweithgaredd:

Gêm Gyfateb — Matching Game.
Matching furniture to rooms.

Ble mae'r gadair yn mynd?
Where does the chair go?

Ateb: yn y lolfa
yn y gegin etc.

Gweithgaredd:

Cân (**Hwiangerddi** — Mudiad Meithrin)

1. Rhowch y tebot ar y bwrdd (3)
I ni gael te.
2. Rhowch y cwpan ar y bwrdd (3)
I ni gael te
3. Rhowch y soser ar y bwrdd (3)
I ni gael te.

Gweithgaredd:

Cân Actol (**Hwiangerddi** — Mudiad Meithrin)

1. Fel hyn mae mam yn smwddio,
smwddio, smwddio,
Fel hyn mae mam yn smwddio
yn y tŷ.
2. Fel hyn mae mam yn golchi...
3. Fel hyn mae mam yn coginio...
4. Fel hyn mae mam yn glanhau...

Gweithgaredd:

Cân. Tŷn 'Poor Jenny sits a-weeping'.

1. Rwy i yn golchi
Yn golchi (2)
Rwy i yn golchi
Bob dydd Llun.
2. Rwy i yn siopa
Yn siopa (2)
Rwy i yn siopa
Bob dydd Iau.
3. Rwy'n mynd i'r dref
I'r dref (2)
Rwy'n mynd i'r dref
Bob dydd Sadwrn.

Gweithgaredd:

Cân. **Gweithgareddau i'r Plant Bach, Llyfr Atodol I, Tudalen 33.**

Pwy sy'n byw yn ein tŷ ni
Mami, Dadi, Babi a fi
Dyma Mami, Dyma Fi
Dyma Dadi 1 2 3

Pwy sy'n byw yn ein tŷ ni
Mami, Dadi, Babi a Fi.

Gweithgaredd:

Discussion cards. Use the cardboard cards (Early Learning Centre) where sections are removable and the inside of a room is then revealed.

Gweithgaredd:

Gêm Ddyfalu — Guessing Game.
Meim

Beth rwy'n wneud?

smwddio
golchi
ymolchi
glanhau
gwisgo
peintio
brwsio
siopa

Gweithgaredd:

Gêm 'Mae Seimon yn dweud'

peintiwch
glanhewch
brwsiwch
gwisgwch
golchwch
ymolchwch
Rwy'i wedi blino'n lân!

Gweithgaredd:

Taflen Waith — Worksheet.

Ble mae'r anifeiliaid anwes yn byw?

y ci		cwb
y gath	—————	tŷ
y gwningen	—————	sied
hamster		cenel

Gweithgaredd:

Tynnwch lun o'ch tŷ.
Draw a picture of your house.
Ysgrifennwch ar y tŷ:

y gegin
y lolfa
y garej
ystafell wely

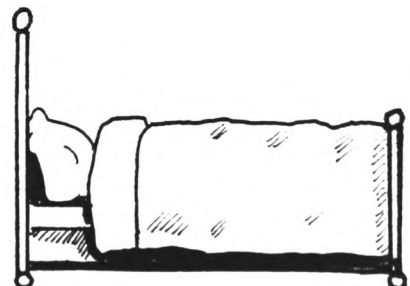
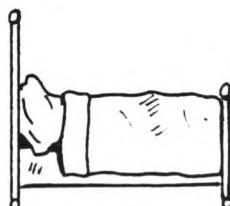
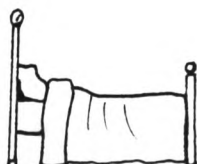
Gweithgaredd:

Discuss the picture of 'The Three Bears' in Maths Quest.
Notice:

y tri arth
arth bach
arth mawr
arth mwy (bigger)

a

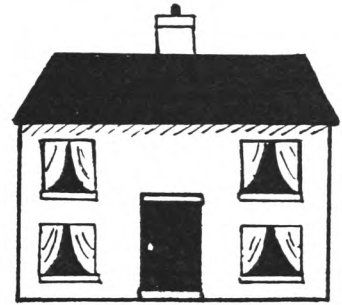
gwely bach
gwely mawr
gwely mwy
(AT1, Mathematics Level 1)

Gweithgaredd:

Tynnwch lun 3 thy e.e.

tŷ bach
tŷ mawr
tŷ mwy

Gweithgaredd:

Gêm Gyfateb — Matching Game.

'Pobl sy'n ein helpu' — People who help us.

e.e. Llun postman — y gair postmon

Gweithgaredd:

Tynnwch lun a labelwch:

Postmon
Dyn y llaeth
Dyn y Bara
Dyn y Lludw
Plismon
Doctor
Nyrs

Gweithgaredd:

Cân: Rydw i am fod...

I want to be... (**Chwarae Dan Ganu**, P.14)

1. Dewch i chwarae yn y Tŷ Bach Twt (3)
Rydw i am fod yn fami
2. Dewch i chwarae yn y Tŷ Bach Twt (3)
Rydw i am fod yn dadi etc.

Gweithgaredd:

Cân Actol: 'Fi sydd yn byw yn y Tŷ Bach Twt'.

(**Chwarae Dan Ganu**, P.10)

1. Fi sydd yn byw yn y Tŷ Bach Twt
Y Tŷ Bach Twt (2),
Fi sydd yn byw yn y Tŷ Bach Twt
A fi sy'n rhoi bwyd i'r babi.
2. Fi sydd yn cadw y Tŷ yn lân
Y Tŷ yn lân (2),
Fi sydd yn cadw'r Tŷ yn lân
A brwsio'r llawr yn daclus.

Gweithgaredd:

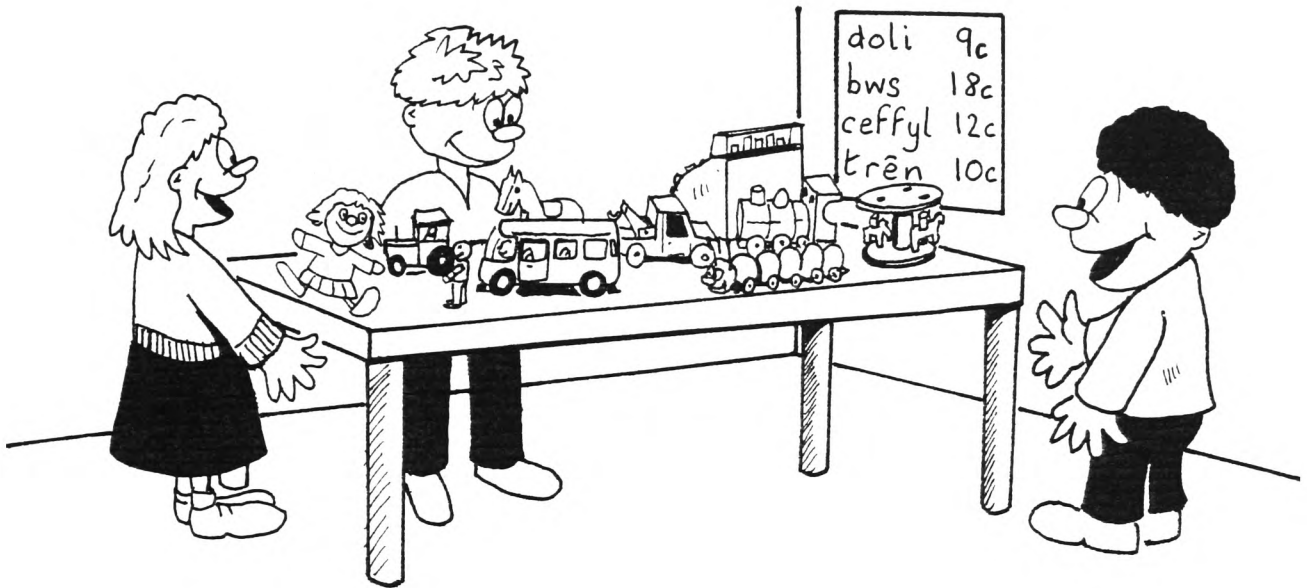
Storïau.

1. Y Tri Arth
2. Y Tri Mochyn Bach
3. Capan Coch

Gweithgaredd:

Cael siopau gwahanol yn y dosbarth.
Having different shops in class e.g.

Siop deganau	— Toy shop
Siop fwyd	— Food shop
Siop ddillad	— Clothes shop
Siop y cigydd	— The butcher's shop
Archfarchnad	— The Supermarket

Gweithgaredd:

Discuss the large picture in the Big Book **Science Through Infant Topics** 'Edna Jolly Fruiterer'.

Siop ffrwythau
Bananas
Grawnwin
Orennau
Afalau
Pêr
Lemon
Grawnffrwyth

Gweithgaredd:

Cân. Beth sydd yn y fasged siopa?

1. Beth sydd yn y fasged siopa,
Fasged siopa, fasged siopa?
Beth sydd yn y fasged siopa,
Dewch i ni gael gweld.
2. Teisen sy'n y fasged siopa,
Fasged siopa, fasged siopa,
Teisen sy'n y fasged siopa,
Teisen jam i de.

Hwyl wrth Ganu — Mudiad Meithrin (Cassette also available)

Gweithgaredd:

Mathemateg — Estimate.

Sawl afal sydd yn y fasged?

(Estimate of a small number of objects — AT4, 'Number')

Gweithgaredd:

Gêm Ddyfalu — Guessing Game.

Beth sydd yn y fasged?

afal

creision

caws

oren

jam

hufen iâ

Gweithgaredd:

Cyfrifiadur — Computer

Rhaglenni — Programmes

1. Albert's House

2. Touch Explorer Plus

(Make your own overlays)

Gweithgaredd:

Cân actol — Action song.
(Chwarae Dan Ganu)

1. Pen, coesau, breichiau, traed,
Breichiau, traed.
Pen, coesau, breichiau, traed,
Breichiau, traed.
Llygaid, trwyn, ceg a chlust,
Llygaid, trwyn, ceg a chlust,
Ceg a chlust.
2. Dant, tafod, ysgwydd, llaw,
Ysgwydd, llaw,
Dant, tafod, ysgwydd, llaw,
Ysgwydd, llaw.
Llygaid, trwyn, ceg a chlust,
Llygaid, trwyn, ceg a chlust,
Ceg a chlust.

Gweithgaredd:

Picture drawing — Groups of 4-6. On a large piece of paper each one member draws 1 part of the body. The other members name the part drawn. Clothes can be added. When complete, descriptions can be written.

(Geiriadur Lliwgar P.39)

Dillad

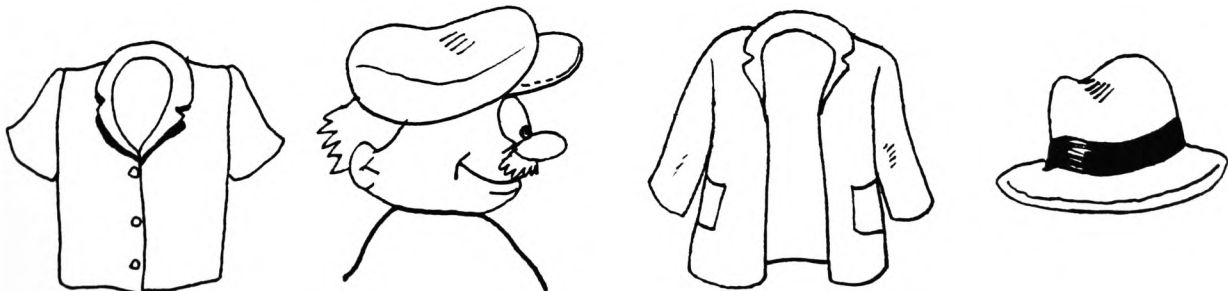
trowsus — trousers
ffrog(f) — frock
sgert (f) — skirt
anorac — anorak
menig — gloves
sgarff (f) — scarf
sandalau — sandals
cot (f) — coat
siwmpwr (f) — jumper
fest (f) — vest
jîns — jeans
siaced (f) — jacket

crys T — T shirt
crys chwys — sweat shirt
crys — shirt
tei (f) — tie
het (f) — hat
dapiau — daps
trowsus byr — shorts
sanau — socks
sgidiau — shoes
trowsus — pants
blows (f) — blouse

Gweithgaredd:

Labelwch y lluniau hyn yn Gymraeg.

DILLAD/CLOTHES

Rwy'n gwisgo trowsus a blows.

Mae e/hi'n gwisgo anorac.
(They are)

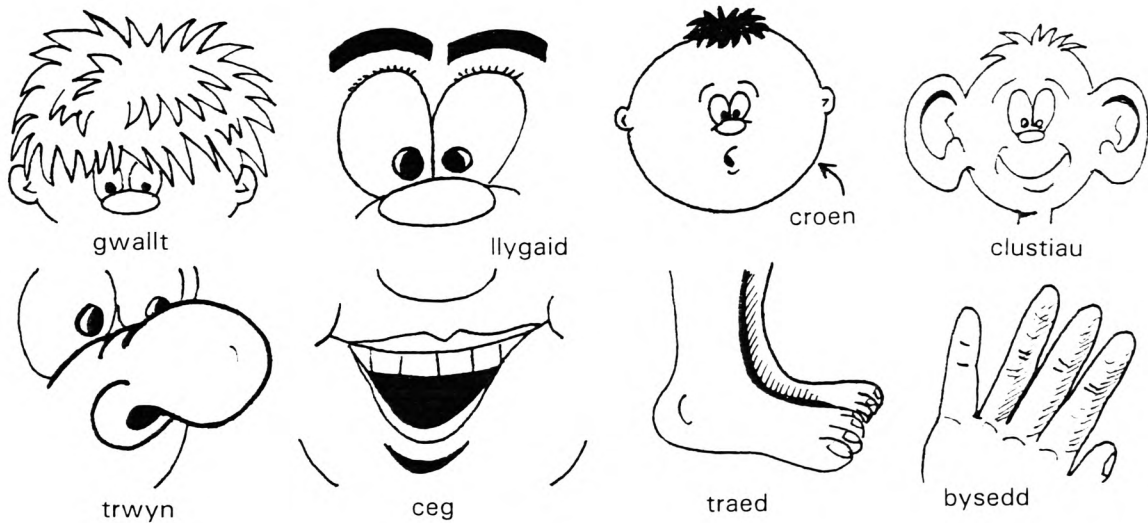
Pennod 8

RHOI MWY O WYBODAETH BERSONOL — GIVING MORE PERSONAL INFORMATION

Manylion Personol — Personal Details

When you have completed this chapter you will be able to describe yourself, name parts of the body, list different items of clothing, name the colours, use adjectives, name different occupations and say what's wrong with you.

gwallt	—	hair	trwyn	—	nose
llygaid	—	eyes	ceg (f)	—	mouth
croen	—	skin	traed	—	feet
clustiau	—	ears	bysedd	—	finger

Mae	gwallt	du (black)	'da fi
		brown	
		coch (ginger)	
		melyn (blonde)	
		golau (fair)	
		tywyll (dark)	
		hir (long)	
		byr (short)	

Mae	llygaid	du	'da fi
		brown	
		gwyrdd (green)	
		glas (blue)	

hir — long; mawr — big; bach — small

Oes	clustiau mawr	'da chi?
Oes	trwyn hir	'da chi?
Oes	ceg fawr	'da chi?

od — odd

Mae	traed od	'da fe/hi.
Mae	gwallt byr	'da fe/hi.
Mae	clustiau od	'da fe/hi.

dannedd gosod — false teeth

Mae dannedd gosod 'da fe:
Does dim dannedd gosod 'da fi.

wyneb pert — a pretty face

Disgrifio

Mae	gwallt brown	'da fi.
Mae	gwallt byr	'da fi.
Mae	llygaid brown	'da fi.
Does	dim clustiau mawr	'da fi.
Mae	traed od	'da fi ond
Does	dim dannedd gosod	'da fi.

Gweithgaredd

Disgrifiwch eich hun.
Describe yourself.

Tynnwch lun os mynnwch.
Draw a picture if you wish.

Gweithgaredd

Bring cartoon pictures from newspapers (Group activity). Everyone must bring a picture; the others can then say as much as possible about the picture.

Rhannau'r Corff — Parts of the body

(See Page 38 Y Geiriadur Lliwgar)

breichiau — arms	coesau — legs
cefn — back	ysgwyddau — shoulders
gên (f) — chin	tafod — tongue
bol — tummy	gwddf — neck
pen — head	dant — tooth

gwallt

ael

llygad

trwyn

boch

ceg

gwefusau

dannedd

tafod

gên

gwddf

clustiau

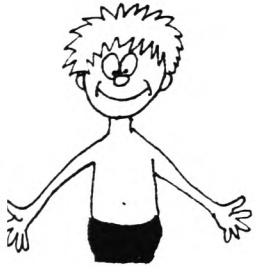
pen

wyneb

ysgwyddau

breichiau

penelin

dwylo

bysedd

bodiau

cefn

pen ôl

brest

bol

pen-lin

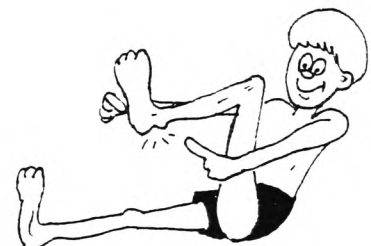
coesau

traed

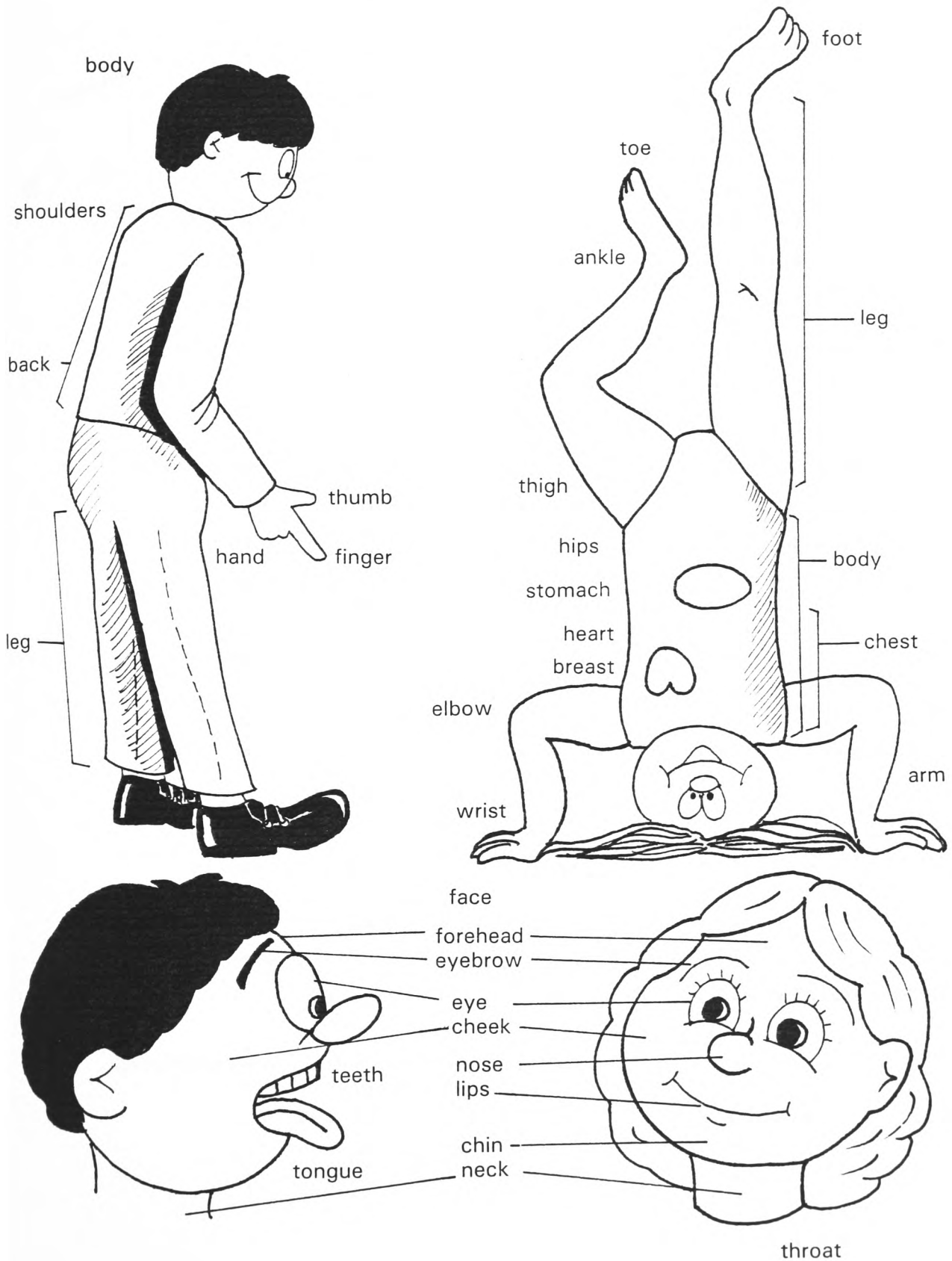
bysedd fy nhraed

sawdl

Health and Welfare

(parts of the body)

Lliwiau — colours.

Pa liwiau? — What colours?

coch — red	gwyrdd — green
melyn — yellow	glas — blue
oren — orange	du — black
llwyd — grey	pinc — pink
porffor — purple	gwyn — white
enfys — rainbow	

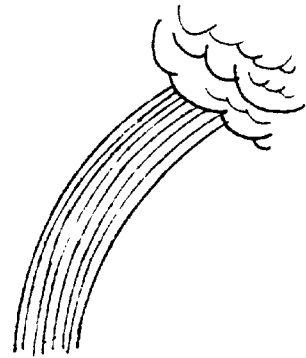

Gweithgaredd:

gwyrdd tywyll — dark green; glas golau — light blue

Cân. (Tôn 'Sing a Rainbow')

Coch a melyn
A phinc a glas
Porffor ac oren a gwyrdd
Dyma liwiau'r enfys,
Lliwiau'r enfys
Lliwiau'r enfys hardd.

Gweithgaredd:

Beth yw lliwiau'r enfys?
Ysgrifennwch y lliwiau ar bapur.
Ydyn nhw'n gwisgo anorac llwyd?
(Are they)
Ydyn Nac ydyn

Ydy hi'n gwisgo sgert binc?
Ydy Nac ydy

Ydy e'n gwisgo sanau coch?
Ydy Nac ydy

Mae'n well 'da fi — I prefer

prynu — buy
dillad newydd — new clothes
hen ddillad — old clothes

- A. Ydych chi'n hoffi dillad newydd?
B. Ydw'n fawr iawn.
A. Ble rydych chi'n prynu dillad newydd?
B. Yn Abertawe.
A. Pa liwiau ydych chi'n hoffi?
B. Coch a glas. Rwy'n hoffi porffor hefyd. Beth amdanoch chi?
A. Dwi ddim yn hoffi dillad newydd. Mae'n well 'da fi hen ddillad.

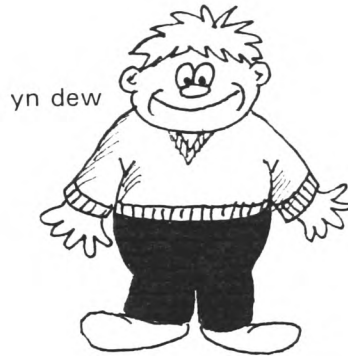
Gweithgaredd:

Prepare a set of matching cards e.g.
Geiriau (Words) a Llun (Picture)
e.g. cap pinc llun (a pink cap)

Use pictures from **A 1000 Pictures to Copy**.

yn dal

yn dew

yn hen

yn ifanc

yn frwnt

yn lân

yn hyll

yn bert

yn hapus

Disgrifio — Describing

yn araf — slow
 yn gyflym — quick
 yn dal — tall
 yn fyr — short
 yn denau — thin
 yn dew — fat
 yn hen — old
 yn ifanc — young
 yn drist — sad

yn frwnt — dirty
 yn lân — clean
 yn fach — small
 yn fawr — big
 yn hyll — ugly
 yn bert — pretty
 yn araf — slow
 yn gyflym — quick
 yn hapus — happy

Rwy'n	dal
	fyr
Mae e'n	denau
	hen
Mae hi'n	ifanc
	dew
Maen nhw'n	drist
(They are)	

(Yn — 'n after a vowel)

gwybod — know (a fact)

dyna fe - that's him

- A. Pwy ydy John? Ydy e'n dal?
 B. Nag ydy — mae'n fyr iawn.
 Heddiw mae'n gwisgo trowsus glas.
 A. O rwy'n gwybod — mae gwallt golau 'da fe. Mae'n gwisgo crys tywyll.
 B. Dyna fe. Bachgen smart — mae'n gwisgo'n smart hefyd.

Gweithgaredd:

Mewn paruau disgrifiwch eich partner e.e. gwallt, lliwiau, dillad.

Y Gwaith

Beth rydych chi'n wneud?

What do you do?

Rwy'n athrawes
 athro

Beth ydy gwaith y gŵr/y wraig?

siopwr — shopkeeper
 cyfreithiwr — solicitor
 ffermwr — farmer
 nyrs (f) — nurse
 gwraig tŷ (f) — housewife
 pensaer — architect
 dyn llaeth — milkman

Gweithgaredd:

Chwiliwch am y geiriau Cymraeg! Look for the Welsh words: Pages 58, 59 1000 Pictures to Copy.

Gweithgaredd:

Gêm — Bingo. Geirfa — siopwr etc.

- A. Beth rydych chi'n wneud?
 B. Rwy'n athrawes yn Ysgol y Fro.
 Beth amdanoch chi?
 A. Rwy'n athrawes hefyd. Mae'r gŵr yn bensaer.
 B. Cyfreithiwr ydy'r gŵr. Mae'n gweithio yn y Barri.

Pwy ydy'r rhain?

Beth sy'n bod arnoch chi? — What is the matter with you?

Beth sy'n bod arno fe/hi? — What's the matter with him/her?

Mae pen tost 'da fi.

Mae gwres arna i

Mae e'/hi wedi dal annwyd

Mae hi wedi sgaldio

Mae e' wedi llosgi

Mae e'/hi wedi cael dolur

Mae e' wedi cael damwain

Beth sy'n bod arni hi? — What the matter with her?

Mae hi wedi torri'i braich

(Mae'n) rhaid i mi fynd — I must go.

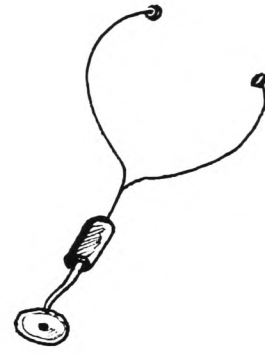
(Mae'n) rhaid i mi fynd at y doctor.

(Mae'n) rhaid iddo fe fynd at y doctor.
He must go to the doctor's

(Mae'n) rhaid iddi hi fynd at y doctor.
She must go to the doctor's

meddygfa — surgery

Mae'n rhaid i mi fynd i'r feddygfa.

A. Sut ydych chi?

B. Ofnadwy!

A. Beth sy'n bod arnoch chi?

B. Rwy' wedi dal annwyd ac mae pen tost 'da fi.

A. O druan â chi! Rhaid i chi fynd at y doctor.

B. Dydy'r feddygfa ddim ar agor nawr.

Rhaid i mi fynd bore 'fory.

Gweithgaredd:

In pairs pretend that you are on the phone to a Welsh speaking receptionist in a surgery. Practise greetings and personal details.

croesawydd — receptionist

meddygfa (f) — surgery

fferyllydd — chemist

Gweithgaredd:

Gêm: 'The Witness' (Y Tyst). In pairs.

1. A teacher/tutor has a picture of a person e.g. a suspect in crime.
2. One in each pair is the witness, the other a policeman.
3. The picture is shown for 5 seconds to the witnesses only. The policeman is not allowed to see it.
4. The witness then tries to describe the picture in as much detail as possible to his/her partner. The policeman listens and asks questions to improve the description.
5. Finally the policeman is allowed to see the picture. Discuss.

Cerdyn Cynnydd

Nawr rwy'n gallu:

Rhestr Gyfeirio

Dysgwr Athro

1. describe myself e.g. colour of my hair etc.
disgrifio fy hunan e.e. lliw fy ngwallt
2. name parts of the body
enwi rhannau'r corff
3. list different items of clothing
rhestru gwahanol ddillad
4. name the colours
enwi'r lliwiau
5. use adjectives
defnyddio ansoddeiriau
6. name different occupations
enwi gwahanol alwedigaethau
7. say what's wrong with me/you/him/her
dweud beth sy' o le arnoch/arno/arni

✓	✓
✓	

GWEITHGAREDDAU I'R PLANT BACH

Rhai Awgrymiadau — Some suggestions

Gyda Babanod — With Infants

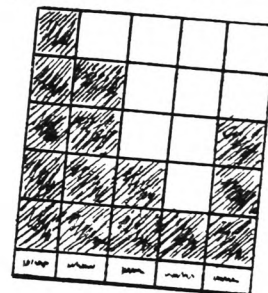
Gweithgaredd: Siart. A chart showing 'Lliw Gwallt' — 'Hair Colour' of the children in the class.

gwallt golau
gwallt du etc.

Gweithgaredd: 'Graff Bloc' showing 'Lliw Gwallt' or 'Lliw Llygaid' plant y dosbarth.
(AT 13 Mathematics, Level 2)

Gweithgaredd: Siart lluniau cartŵn yn dangos:
A chart with a cartoon face showing:

clustiau mawr
trwyn hir
ceg fawr
gwddf hir
llygaid od

(AT Science, Level 1 — know that human beings range from one individual to the next)

Gweithgaredd: Murlun o Rannau'r Corff.

Gweithgaredd: Taflen waith — Work sheet.
Tynnwch lun bachgen/merch ac ysgrifennwch
ar y llun: breichiau
wyneb
coesau
traed etc.

(Science AT 3, Level 1, 'label external parts of the human body')

Gweithgaredd: Cân Actol.

Pen, coesau, breichiau, traed etc.

Gweithgaredd:

Cân Actol. (Tôn — 'If you're happy and you know it clap your hands')

Fel hyn — Like this

1. Rhowch eich bys ar eich pen, ar eich pen (2)
Rhowch eich bys ar eich pen, (2)
Rhowch eich bys ar eich pen fel hyn.
2. Rhowch eich bys ar eich trwyn
3. Rhowch eich bys ar eich bol

Gweithgaredd:

Siglwch (shake) eich bysedd
eich traed
eich dwylo
eich breichiau
eich ysgwyddau
eich pen ôl

Gweithgaredd:

Cân Actol (Tôn — Bing—bong—be)

1. Cydio dwylo, dyma ni
Cydio dwylo, un, dau, tri,
Ysgwyd dwylo ydyn ni
A dweud sut rydych chi.
2. Bing bong un, dau, tri,
Bing bong sut rydych chi?
Bing bong, un, dau, tri
A dweud sut rydych chi.
3. Traed yn rhedeg un, dau, tri,
Traed yn neidio gwelwch fi,
Traed yn cerdded sy gyda fi
Traed yn dawnsio ffwrdd â fi.
4. Bing bong bing bong be,
Bing bong bing bong be,
Rhedeg, neidio, cerdded, dawnsio
Mynd nawr i fy lle.

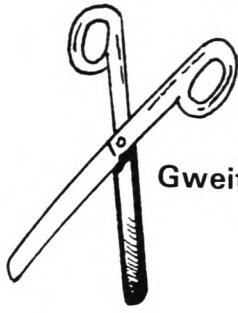
Gweithgaredd:

Gêm — Bingo 'Rhannau'r Corff'.

Gweithgaredd:

Cân Actol. 'One Finger, one thumb keep moving'.

Un bys un bawd yn symud (3)
A phawb yn hapus a llon.

Gweithgaredd:

Crefft (Craft)

Make a paper plate face.

Offer (Equipment)

plât papur	paper plate
gwlân	wool
papur	paper (different colours)
glud	glue
bocs wy	egg box

Dyma'r plât papur — dyma'r wyneb

Dyma'r gwlân — dyma'r gwallt

Dyma'r bocs wy — dyma'r trwyn

Dyma'r papur glas/du/ — dyma'r llygaid
gwyrdd/brown

Dyma'r papur coch — dyma'r geg

Torrwch y gwlân fel hyn (like this)

Torrwch y bocs wy gyda'r siswrn

Rhowch y glud ar y gwlân

Rhowch y gwallt ar y wyneb
y llygaid
y trwyn
y geg

Gweithgaredd:

Cân

Dyma fi, dyma fi (3)

Dyma 'mhen fel y gwelwch chi,

Gwallt du/melyn/brown, llygaid del,

Clustiau, trwyn

A cheg wel, wel.

del — pretty

fel y gwelwch chi — as you (can) see

Gweithgaredd:

Gêm — Bingo 'Dillad'.

Gweithgaredd:

Murlun Siop Ddillad.

(See picture in Starter Book A, Science Through Infant Topics)

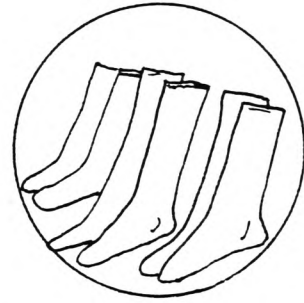
or

Yn y Siop P.24 Y Can Gair Cyntaf.

Gweithgaredd:

Mathemateg — make sets of different clothes — same items or same colour.

(AT 12, Level 1 Mathematics).

Gweithgaredd:

Cân (Tud. 50 Chwarae Dan Ganu)

1. Mae crys 'da Myrddin nawr,
Mae crys 'da Myrddin nawr,
Hei—ho—di—hei—di—ho,
Mae crys 'da Myrddin nawr.
2. Mae trowsus 'da Myrddin nawr
3. Mae sanau 'da Myrddin nawr
4. Mae sgidiau 'da Myrddin nawr etc.

1. Does dim crys 'da Myrddin nawr.

2. Does dim trowsus 'da Myrddin nawr.

Gweithgaredd:

Gêm Gyfateb — Matching Game.

dillad — llun (picture)

lliw — llun

Gweithgaredd:

Llyfr Lloffion — Scrap Book.

Lluniau dillad gwahanol.

Picture of different clothes.

Gweithgaredd:

Rhigwm — Rhyme.

Gwyn fel yr eira,
 Du fel y frân,
 Pinc fel y rhosyn,
 Coch fel y tân,
 Llwyd fel y wiwer,
 Melyn fel yr haul,
 Glas fel yr awyr,
 Gwyrdd fel y dail.

y frân	— the crow
y wiwer	— the squirrel
yr eira	— the snow
y tân	— the fire
yr awyr	— the sky
y dail	— the leaves

Gweithgaredd:

Murlun — Wall frieze 'Yr Enfys' — The Rainbow.
 (See Page 33 Display for all seasons 'Rainbows')

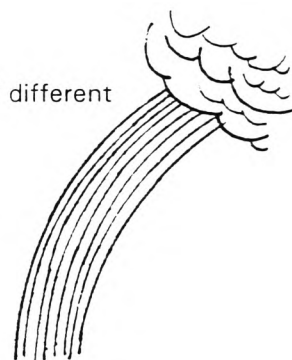
Gweithgaredd:

Exhibition of different colours. A table with items of different colours and labelled.

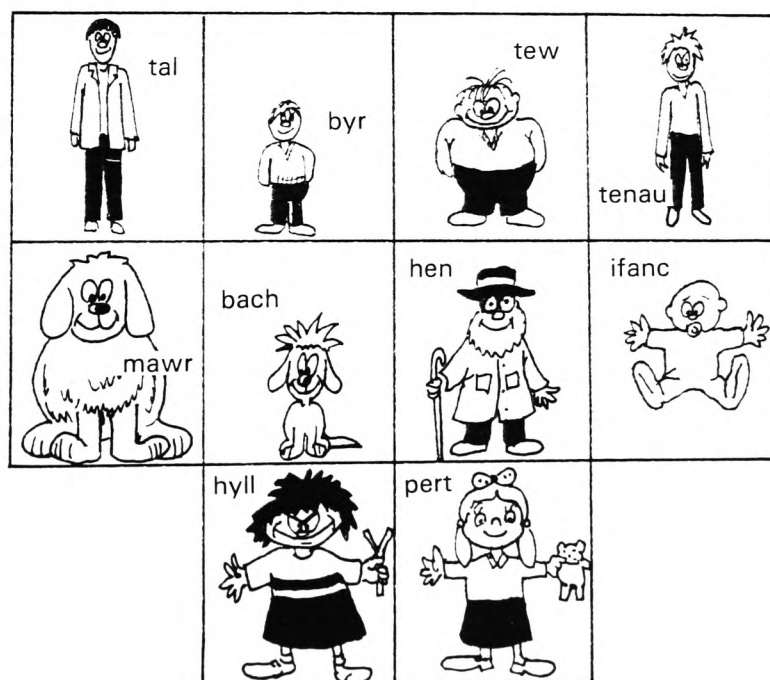
Gweithgaredd:

Gwneud enfys — Look at a rainbow using a prism.

Enwch y lliwiau.
 Name the colours.

Gweithgaredd:

Gêm — Looking for Opposites e.g.
 Cards with pictures and labels:

Gweithgaredd: Llyfr Igam-Ogam — Zig-Zag Book of tall, thin etc. people.

Gweithgaredd: Pwy ydy'r rhain? Who are these?

Cardiau flach o — Flash cards of:

ffermwr
nyrs
doctor
postmon
dyn y llaeth
siopwr

Pwy ydy e'?
Pwy ydy hi?

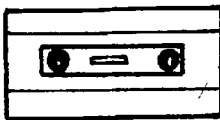
Gweithgaredd: Llyfr Dosbarth — Class Book of pictures (labelled) of ffermwr, postmon etc.

Gweithgaredd: Cân Actol. Tôn: 'The big ship sails through the Alley, Alley o'.

1. Mae'r postmon bach yn curo ar y drws,
Curo ar y drws, curo ar y drws,
Mae'r postmon bach yn curo ar y drws.
Cnoc, cnoc, cnoc, cnoc, cnoc, cnoc.
2. Mae'r plismon mawr yn curo ar y drws
3. Mae dyn y llaeth yn curo ar y drws

Gweithgaredd: Gwrando ar dâp — Listening to a tape 'The sounds of the milkman' (Cyfres y Ddraig Tâp 1, Ochr 1)

fen yn aros
clincian poteli
poteli gwag
fen yn symud

Gweithgaredd: Mae Seimon yn dweud:

Mae bola tost 'da fi
Rwy'n teimlo'n dost
Mae gwres 'da fi
Rwy wedi dal annwyd
Rwy wedi llosgi

Gweithgaredd: Chwarae rôl — 'Yn y Feddygfa'. 'In the Surgery'.

Pwy ydych chi?
Ble rydych chi'n byw?
Beth sy'n bod?
Oes bola tost 'da ti?
Oes pen tost 'da ti?

ADRAN B

IAITH ACHLYSUROL

NEU

IAITH GWEINYDDU DOSBARTH

(Incidental Language
or
Language for Classroom Management)

Dewiswyd yr ymadroddion a'u trefnu o dan benawdau gan Lynn Childs, un o'r hyfforddwyr, ar ôl treialu'r cwrs.

CYRRAEDD YN Y BORE

Bore da, blant
 Dewch i mewn
 Eisteddwch
 Wyt ti'n barod?
 Ydw
 Ydych chi'n barod?
 Ydyn
 Gwrandewch
 Byddwch yn dawel
 Pwy sy'n absennol?
 Pwy sy yma?
 Yma
 Ddim yma
 Ydy ... yma?
 Ble mae Harri?
 Mae e, n sâl
 Ble mae Mari?
 Mae hi'n sâl
 Ydy e'n sâl?
 Ydy hi'n sâl?
 Ydy / Nag ydy
 Wn i ddim
 Wedi gorffen

ARRIVAL IN THE MORNING

Good morning, children
 Come in
 Sit down
 Are you ready? (singular)
 Yes, I am
 Are you ready? (plural)
 Yes, we are
 Listen
 Be quiet
 Who is absent?
 Who is here?
 Here
 Not here
 Is ... here?
 Where is Harri?
 He is ill
 Where is Mari?
 She is ill
 Is he ill?
 Is she ill?
 Yes/ No
 I don't know
 Finished

YN Y DOSBARTH

Dewch yma
 Eisteddwch
 Gwrandewch
 Byddwch yn ofalus
 Brysiwch
 Ydych chi'n barod?
 Ydy grŵp un yn barod?
 Ble mae grŵp dau?
 Mae grŵp coch yn gweithio yma
 Rydych chi'n gwneud mathemateg
 Rydych chi'n darllen
 Rydych chi'n ysgrifennu
 Pwy sy'n peintio?
 Ble mae'r llyfrau?
 Ble mae'r pensiliau?

IN CLASS

Come here
 Sit
 Listen
 Be careful
 Hurry up
 Are you ready?
 Is group one ready?
 Where is group two?
 Red group, works here
 You are doing maths
 You are reading
 You are writing
 Who is painting?
 Where are the books?
 Where are the pencils?

AMSER CHWARAE

Gwrandewch
Mae'n amser chwarae
Ydy hi'n amser chwarae?
Ydy
Nag ydy
Pwy sy'n barod?
Brysiwch
Ewch at y drws
Sefwch wrth y drws
Gwisgwch eich cotiau
Oes cot gyda ti?
Oes
Nag oes
Mae'n bwrw glaw
Dewch i mewn
Ydy hi'n bwrw glaw?
Ydy / nag ydy
Mae'n sych
Dewch ymlaen
Ewch allan
Mae'n oer

AMSER CINIO

Mae'n amser cinio
Pwy sy'n cael cinio?
Pwy sy'n cael brechdanau?
Fi / ni
Sawl un sy'n mynd adre?
Un / dau / tri / pedwar
Pawb yn barod
Ga i fynd adre nawr?
Cei / na chei
Gawn ni fynd?
Cewch / na chewch
Diolch yn fawr
Os gwelwch yn dda

PLAYTIME

Listen
It's playtime
Is it playtime?
Yes, it is
No, it's not
Who is ready?
Hurry up
Go to the door
Stand by the door
Put your coats on
Have you a coat?
Yes, I have
No, I have not
It's raining
Come in
Is it raining?
Yes / no
It's dry
Come along
Go out
It's cold

LUNCHTIME

It's lunchtime
Who is having lunch?
Who is having sandwiches?
Me / us
How many are going home?
One / two / three / four
Everybody ready
May I go home now?
Yes / no
May we go?
Yes / no
Thank you
Please

AMSER MYND ADRE

Mae'n amser mynd adre
Mae hi'n dri o'r gloch
Mae hi'n hanner awr wedi tri
Mae hi'n bedwar o'r gloch
Pawb yn barod
Pawb yn dawel
Sefwch wrth y drws
Pwy sy'n mynd ar y bws?
Prynhawn da, bawb
Ewch allan yn dawel
Dewch gyda fi
Cerddwch
Hwyl

TIME TO GO HOME

It's time to go home
It is three o'clock
It's half past three
It's four o'clock
Everybody ready
Everybody quiet
Stand by the door
Who is going on the bus?
Good afternoon, everybody
Go out quietly
Come with me
Walk
Goodbye

TACLUSO

Mae'n amser tacluso
Gwrandewch
Tacluswch
Brysiwch
Golchwch y brwsys
Byddwch yn ofalus
Rhowch y papur ar y silff

Ydy popeth yn daclus?
Ydy pawb yn barod?

TIDYING UP

It's time to tidy up
Listen
Tidy up
Hurry up
Wash the brushes
Be careful
Put the paper on the shelf
Is everything tidy?
Is everybody ready?

SYMUD I YSTAFELL ARALL

Ydych chi'n barod?
Sefwch yn dawel
Dilynwch fi
Dilynwch Nia
Pawb yn dawel
Pwy sy'n siarad?
Ewch i'r neuadd
Pwy sy'n arwain?
Dewch i'r neuadd
Dewch i'r iard
Dewch i'r ystafell deledu

MOVING TO ANOTHER ROOM

Are you ready?
Stand quietly
Follow me
Follow Nia
Everybody quiet
Who is talking?
Go to the hall
Who is leading?
Come to the hall
Come to the yard
Come to the television room

TRAFOD GWAITH PLANT

Pwy wnaeth y llun?
 Llun pwy?
 Gwaith pwy?
 Beth wnest ti?
 Model
 Ysgrifennodd Sion...
 Wnest ti...?
 Do
 Naddo
 Gwnes i
 Peintiaais
 Darllenaais i
 Pa liw?
 Pa un?
 Sawl un sy'n hoffi creision?
 Faint o blant sydd
 yn y dosbarth?

YMARFER CORFF / SYMUD / DRAMA

Cerddwch yn dawel
 Peidiwch â rhedeg
 Newidwch eich dillad
 Gwisgwch grys T
 Gwisgwch drowsus byr
 Dewch i'r neuadd
 Neidiwch
 Taflwch
 Daliwch
 Symudwch
 Arhoswch
 Newidiwch
 Gwnewch
 Siglwch
 Rowliwch
 Trowch
 Sefwch yn llonydd
 Yn araf
 Yn gyflym
 Yn uchel
 Yn isel
 Yn drwm
 Yn ysgafn
 Trowch i'r chwith
 Trowch i'r dde
 Mewn cylch
 Gyda'ch partner
 Byddwch yn ofalus
 Dim rhedeg

DISCUSSING CHILDREN'S WORK

Who did the picture?
 Whose picture?
 Whose picture?
 What did you do?
 Model
 Sion wrote...
 Did you...?
 Yes
 No
 I did / I made
 I painted
 I read
 What colour?
 Which one?
 How many like crisps?
 How many children
 are in the class?

P.E. / MOVEMENT / DRAMA

Walk quietly
 Don't run
 Change your clothes
 Wear a T shirt
 Wear shorts
 Come to the hall
 Jump
 Throw
 Catch
 Move
 Stop
 Change
 Make
 Shake
 Roll
 Turn
 Stand still
 Slowly
 Quickly
 High
 Low
 Heavy
 Light
 Turn to the left
 Turn to the right
 In a circle
 With your partner
 Be careful
 No running

CHWARAE ROL MEWN SIOP / CAFFI

Ga i afal, os gwelwch yn dda
 Beth wyt ti eisiau?
 Beth ydych chi eisiau?
 Faint ydy'r creision?
 Punt
 Ceiniog
 Dwy geiniog
 Oes newid gyda ti?
 Rhywbeth arall
 Dim diolch
 Diolch yn fawr
 Hwyl
 Da boch chi
 Beth gest ti?
 Ces i afal
 Esgusodwch fi
 Mae'n flin gyda fi
 Mae'n dda i chi
 Mae'n ddrud
 Mae'n rhad

GWEITHGAREDDAU CERDDOROL

Gwrandewch
 Canwch
 Unwaith eto
 Tarawch
 Ar ôl tri
 Ar ôl pedwar
 Edrychwch
 Dywedwch y geiriau
 Darllenwch y geiriau
 Pwy sy'n taro'r drwm?
 Ble mae'r offerynnau cerdd?
 Ble mae'r offerynnau
 taro?
 Pwy sy eisiau'r tambwrîn?
 Cloch
 Clychau
 Triongl
 Arhoswch
 Peidiwch
 Dyna ddigon
 Gyda'n gilydd
 Gyda'ch gilydd
 Gyda fi
 Gwych
 Bendigedig
 Ofnadwy

ROLE-PLAY IN A SHOP / CAFE

May I have an apple,
 please
 What do you want?
 (Singular / Familiar)
 What do you want? (Plural
 / Formal)
 How much are the crisps?
 Pound
 Penny
 Two pence
 Have you any change?
 Anything else
 No thank you
 Thank you very much
 Goodbye
 Goodbye
 What did you get?
 I had an apple
 Excuse me
 I'm sorry
 It's good for you
 It's expensive
 It's cheap

MUSICAL ACTIVITIES

Listen
 Sing
 Once again
 Beat
 After three
 After four
 Look
 Say the words
 Read the words
 Who plays the drum?
 Where are the musical
 instruments?
 Where are the percussion
 instruments?
 Who wants the tamborine?
 Bell
 Bells
 Triangle
 Wait! /Stop!
 Don't
 That's enough
 (All of us) together
 (All of you) together
 With me
 Great
 Fantastic
 Awful

DARLLEN A THRAFOD STORI

Gwrandewch

Mae'r stori am...

Mae plant yn y stori.

Mae anifeiliaid yn y stori.

Beth mae e'n wneud?

Beth mae hi'n wneud?

Oes merch yn y llun?

Oes ci yn y llun?

Oes /Nag oes.

Pwy ydy e?

Pwy ydy hi?

Pwy ydyn nhw?

Pwy ydy hwn?

Pwy ydy hon?

Ydy hi'n stori dda?

Ydy hi'n stori drist?

Ydy hi'n stori hapus?

Ydy hi'n stori ddoniol?

Ydy / Nag ydy.

Stori hapus ydy hi.

Wedi gorffen.

Pwy sy eisiau darllen stori?

Ga i ddarllen?

Cei/Na chei (singular/familiar).

Cewch/Na chewch (plural/formal).

Beth ydy 'sad' yn Gymraeg?

Trist.

Beth ydy 'doniol' yn Saesneg?

READING AND DISCUSSING A STORY

Listen

The story is about...

There are children in the story.

There are animals in the story.

What is he doing?

What is she doing?

Is there a girl in the picture?

Is there a dog in the picture?

Yes / No.

Who is he?

Who is she?

Who are they?

Who is this? (masculine)

Who is this? (feminine)

Is it a good story?

Is it a sad story?

Is it a happy story?

Is it a funny story?

Yes / No.

It's a happy story.

Finished.

Who wants to read the story?

May I read?

Yes/No.

Yes/No.

What is 'sad' in Welsh?

Sad.

What is 'doniol' in English?

Funny.

CHWARAE GEMAU BWRDD

Dewch i chwarae gêm
 Ble mae'r cardiau?
 Ble mae'r dis?
 Ble mae'r cownteri?
 Dyma nhw
 Un i ti
 Dyma ti

Dyma chi

Ydych chi'n barod?

Ydyn

Wyt ti'n barod?

Ydw

Rwy'n barod

Rydyn ni'n barod

Arhoswch funud

Gwrandewch

Pawb yn barod?

Dechreuwch

Pwy sy'n dechrau?

Fi

Ga i ddechrau, os gwelwch yn dda?

Taflwch y dis

Cymysgwch y cardiau

Rhifwch: un, dau, tri...

Paid

Peidiwch

Pwy sy nesa?

Beth sy nesa?

Ti, nawr

Dy dro di

Eich tro chi

Wedi gorffen

Wedi ennill

Unwaith eto

Ga i chwarae eto?

Cei/Na chei

Gawn ni chwarae eto?

Cewch/Na chewch

PLAYING TABLE GAMES

Come to play a game
 Where are the cards?
 Where is the dice?
 Where are the counters?
 Here they are
 One for you
 Here you are (singular & familiar)
 Here you are (formal & plural)
 Are you ready?
 Yes, we are
 Are you ready?
 Yes, I am
 I'm ready
 We are ready
 Wait a minute
 Listen
 Everybody ready?
 Start
 Who is starting?
 Me
 May I start, please?
 Throw the dice
 Mix the cards
 Count: one, two, three...

Do'nt (Familiar/singular)
 Do'nt (formal/plural)
 Who's next?
 What's next/
 You, now
 Your turn next
 (familiar/singular)
 Your turn next
 (formal/plural)
 Finished
 Won
 Once again
 May I play again?
 Yes/No
 May we play again?
 Yes/No

GWASANAETH

Bore da, bawb
Eisteddwch!
Sefwch!
Canwch!
Pawb i ganu
Gweddiwn!
Dwylo ynghyd
Caewch eich llygaid!
Dwedwch!
Gwrandewch!
Gwrandewch ar blant dosbarth dau

Diolch yn fawr, blant
Dosbarth un, sefwch
Dosbarth dau, sefwch
Ewch yn ôl i'ch stafell
Yn dawel

SERVICE

Good morning, everybody
Sit!
Stand!
Sing!
Everybody to sing
Let us pray!
Hands together
Close your eyes!
Say!
Listen!
Listen to the children in
class two
Thank you, children
Class one, stand
Class two, stand
Go back to your room
Quietly

ADRAN C
LLYFRYDDIAETH
BIBLIOGRAPHY

LLYFRYDDIAETH BIBLIOGRAPHY

The following were used during the compilation of this course:

Y Swyddfa Gymreig. Cymraeg ar gyfer 5—16 oed. Cynigion Ysgrifennydd Gwladol Cymru ac Adroddiad y Gweithgor Cymraeg. Mehefin 1989.

Department of Education and Science and the Welsh Office. Science for ages 5—16. Proposals of the Secretary of State for Education and Science and the Secretary of State for Wales and report of the Science Working Group. August 1988.

Department of Education and Science and the Welsh Office. Mathematics for ages 5—16. Proposals of the Secretary of State for Education and Science and the Secretary of State for Wales and Report of the Mathematics Working Group. August 1988.

Department of Education and Science and the Welsh Office. English in the National Curriculum. Proposals for the Secretary of State for Education and Science and the Secretary of State for Wales and Report of the English Working Group. May 1989.

AEM (Cymru). Amcanion a Nodau Addysgu a Dysgu'r Gymraeg i Ddisgyblion 5—16 oed: Yr Ymatebion i 'Materion y Cwrs Addysg' AEM (Cymru) Hydref 1984. Mehefin 1987.

Department of Education and Science and the Welsh Office. National Curriculum: Task Groups on Assessment and Testing: Three Supplementary Reports. 1988.

Eurwen Price, Robert Powel, Catherine Lloyd Griffith. Plant yn Siarad, Adroddiad byr ar Arolwg Siarad Cymraeg 1985 ymhlith disgyblion 10—11 oed, iaith gyntaf ac ail iaith.

Assessment of Performance Unit. Speaking and Listening: Assessment at Age 11. Margaret Maclure and Mary Hargreaves. 1986.

Gwasg Prifysgol Cymru, Caerdydd. Bilingual Education: Evaluation, Assessment and Methodology. C. J. Dodson. 1985.

Gwasg Prifysgol Cymru, Caerdydd. Bilingual Education: Evaluation, Assessment and Methodology. C. J. Dodson. 1985

Gwasg Prifysgol Cymru, Caerdydd. Towards Bilingualism. C. J. Dodson, E. Price and I. T. Williams. 1968.

Y Cyngor Ysgolion. Gweithgareddau i'r Plant Bach. G. E. Richards. 1975.

Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru. Drama yn yr Ysgol Gynradd. Emyr Edwards. 1987.

Adran Addysg, Cyngor Sir Morgannwg Ganol. Llyfr Drama Iaith Iau. Siân Yeo.

Uned Iaith Genedlaethol Cymru. Deunyddiau Dysgu Cymraeg (Cynradd). Dilys Hughes, 1989.

Council for Cultural Co-operation, Strasbourg. Communication in the modern languages classroom Joe Sheils. 1988.

Council of Europe. The Threshold Level for Modern Languages Learning in Schools. J. A. van EK.

CILT. Syllabus Guidelines 1: Communication. A Graded Communicative approach towards School Foreign Language Learning. John Clark and Judith Hamilton.

LTP. Communicative Ideas. An approach with classroom activities. David Norman. Ulf Levihn. Jan Anders Hedenquist. 1986.

LTP. Practical Techniques for Language Teaching. Michael Lewis and Jimmie Hill. 1985.

Macmillan. How To Use Games in Teaching. Shelagh Rixon. 1985.

Oxford University Press. Language Teaching Games and Contests. W. R. Lee. 1985.

NFER—NELSON. My World. Audrey Curtis. Shellagh Hill. 1978.

Collins. 1,000 Pictures for Teachers to Copy. Andrew Wright. 1984.

Communication Skill Builders. Pictures Please — a language supplement. Abbate & La Chappelle.

Here are a few titles which could be used/adapted for second language work:

Picture Puffin. The Very Hungry Caterpillary. Eric Carle.

Picture Puffin. The Mixed Up Chameleon. Eric Carle.

Sparrow. Not Now, Bernard. David McKee.

Ladybird. The Three Little Pigs.

Ladybird. Goldilocks and the Three Bears.

Methuen. Little Red Riding Hood. Dick Bruna.

Picture Corgi. Happy Birthday Moon. Frank Ash.

Picture Puffin. Max and the Magic Word. Colin and Jacqui Hawkins.

Picture Puffin. Cars. Anne Rockwell.

Some of the English reading schemes have pictorial books with no words that could be suitable.

Some Suitable Welsh Books

The Spot books are available in Welsh and some of these are suitable for learners. There are other books such as:

Gwasg y Dref Wen. Mynd i'r Ysgol

Cyngor Cwricwlwm Cymru. Mewn Hen Dŷ. (Llyfrau 3D).

Cyngor Cwricwlwm Cymru. Dan Dŵr. (Llyfrau 3D).

Cyngor Cwricwlwm Cymru. Helpwch Fi. (Llyfrau 3D).

Gwasg y Dref Wen. Geiriau Croes. Jenny Tyler a Robyn Gee. 1988.

Gwasg y Dref Wen. Dechrau Rhifo. Jenny Tyler a Robyn Gee. 1988

Child's Play (International) Ltd. Fferm Ewyrth Ifan. Addasiad Gwenan Williams.

Cyngor Sir De Morgannwg. Rhigwm Stori a Rhagor. Ann Rosser.

Gorllewin Morgannwg. Llyfr Ffrindiau.

Cyngor Sir Powys. Hwb i Siarad. Marilyn Davies, Ann Griffiths, Ann Rosser.

Sound Effect Tapes

The tapes and cards mentioned in the course are from the Welsh reading scheme. Cyfres y Ddraig. If there are not available other tapes of relevant sounds would be equally suitable.

Other material

Early Learning Centre. Plan of a Town — a plastic mat. (No words — picture only).

Early Learning Centre. Inside and Outside of a House — strong cardboard A4 size cards (No words — Pictures only).

Early Learning Centre. Jig-saw of a house (Large cardboard pieces).

Bore Da. A magazine for Welsh learners. Urdd Gobaith Cymru.

Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru. Cwrs Oedolion. Elen Rhys.

Uned Iaith Athrofa Gogledd Ddwyrain Cymru. Cloncian. J. Philip Davies. 1984.

Gwasg Gomer. Gweld, Dweud a Gwneud. Basic Welsh Patterns. Cennard Davies. 1975.

Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru. Deunydd Cyfathrebu, Cyf. 1, 2, 3. Dr Medwin Hughes.

The Second Language Schemes of the following authorities:

Canol Morgannwg

Clwyd

De Morgannwg

Dyfed

Gorllewin Morgannwg

Powys

Mudiad Ysgolion Meithrin. Pecynau Mabon.

Scholastic Publications Ltd. Bright Ideas. Classroom Management. 1988

Belair Publications Ltd. Display for All Seasons. A thematic approach to infant teaching. Judith Makoff and Linda Duncan. 1987.

Song Books

There are many songs in the following books that are suitable for infants who are learners. Some of the songs are mentioned or quoted in the course. All these books should be available in any Welsh Shop:

Gwasg Gomer. Chwarae Dan Ganu. Caneuon i'r Plant Lleiaf. Morfudd Strange a Phyllis Kinney, 1986.

Mudiad Ysgolion Meithrin. Hwiangerddi. Menna Bennet Joynson. 1977.

Gwasg Gomer. Chwaraeon Buarth. Morfudd Strange. 1980.

Puffin Books. This Little Puffin. Elizabeth Matterson, 1969.

Inset, South Glamorgan. A Collection of Welsh Folk Songs For Use in Schools. Miriam Hughes, 1988.

'Alaw', Tyfica Road, Pontypridd. Tiwn Gron/A Pocketful of Rounds. Caryl Reese.

Welsh Dictionaries with Pictures

The following pictorial Welsh Dictionaries would be suitable for infants and juniors:

Gwasg Y Dref Wen. Y Geiriadur Lliwgar.

Gwasg Gomer. Llyfr Mawr Geiriau Smot. Eric Hill.

Gwasg Mynydd Mawr. Geiriadur Lluniau y Plant.

Gwasg y Dref Wen. Y Can Gair Cyntaf.

Books that are probably available in most infant schools and could be used for second language teaching e.g.

(a) The large books:

Longman Science World. Science Through Infant Topics. Starter Book A.

Peak Mathematics. Photo book 1.

Ginn. Reasons for Writing Early Stages, Book A & B.

Oxford University Press. Oxford Reading Tree Flopover Book. 1986.

SMPG. Infant Pictures. Mathematics — A Development Through Activity.

Schofield & Sims. Maths Quest. Stimulus Pictures. Language Level.

(b) English story books that have pictures only or ones with some words but depend heavily on the pictures.